

ประมวลพระราโชวาทและพระราชดำรัส

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ เป็นโอกาสที่มหามงคลสมัยที่พสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างปิติโสมนัส ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นอเนกปริยาย จึงได้จัดกิจกรรม เฉลิมพระเกียรติ ฉลองพระมหากรุณาธิคุณโดยประการต่างๆ อย่างพร้อมเพรียง

พระราชราษฎรทั้งหลายต่างตระหนักแก่ใจว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน พระราชเสาวนีย์ พระราโชวาท และพระราชดำรัส อันสะท้อนแนวพระราชดำริซึ่งยังประโยชน์แก่ทั้งปวงชนชาวไทยและมวลมนุษยชาติในหลากหลายด้านมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ตลอดระยะเวลา นับแต่แรกที่ทรงได้รับพระราชทานสถาปนาเป็นสมเด็จพระอัครมเหสีตราบกระทั่งปัจจุบัน สมควรจะได้ศึกษาวิจัย และทำอัญพนเป็นเรื่องราว เพื่อสะดวกแก่การสืบค้นและการศึกษา สำหรับเป็นแนวทางเจริญรอย พระยุคลบาทสืบไป สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ จึงได้ขอ พระราชทานพระราชานุญาตจัดทำหนังสือประมวลพระราโชวาทและพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยมอบหมายให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิ อันมีนายชัชพล ไชยพร รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหัวหน้าโครงการ ร่วมกันศึกษาวิจัยแนวพระราชดำริ จากพระราโชวาทและ พระราชดำรัสที่สำนักราชเลขาธิการได้ประมวลพิมพ์ออกเผยแพร่แล้วอย่างเป็นทางการ มาจำแนกออกเป็น ด้านต่างๆ อาทิ ด้านกฎหมายและมนุษยธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตตามที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชานุญาต นับเป็น พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

การศึกษาวิจัยได้ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๖ เมื่อได้ตรวจทานและนำเข้าสู่ กระบวนการจัดพิมพ์ ก็สำเร็จสมบูรณ์ทันร่วมฉลองศุภมงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๙๒ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจึงจัดพิมพ์เผยแพร่แก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไป ให้สามารถน้อมนำแนวพระราชดำริไปใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต อันจะนำมาซึ่งความผาสุกอย่างยั่งยืนไพบุลย์สืบไป

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ร่วมกับพสกนิกรทุกหมู่เหล่าผู้ได้อาศัยพระบารมีปกเกล้า ปกกระหม่อมเป็นที่พึ่งพำนักมาช้านาน ขอพระราชทานถวายคุณความดีแห่งการเผยแพร่หนังสือนี้ ต่างเครื่องสักการบูชาพระมหากรุณาธิคุณของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณ อันประเสริฐแห่งประเทศไทย

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

พระราชประวัติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	๗
๑. พระราชปณิธานในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ	๓๗
๒. การพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของราษฎร	๖๙
๓. ความมั่นคงของราชอาณาจักร	๙๓
๔. กฎหมายและมนุษยธรรม	๑๐๙
๕. กิจการสตรีและเด็ก	๑๓๓
๖. ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม	๑๕๗
๗. การสาธารณสุข	๑๙๓
๘. การสังคมสงเคราะห์	๒๑๓
๙. ความเป็นไทยและการรักษามรดกของชาติ	๒๔๙
๑๐. ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ	๒๖๙
๑๑. ศิลปอาชีพ	๓๑๓
๑๒. การต่างประเทศ	๓๔๕
๑๓. การศึกษา	๓๖๑
บทสรุป	๓๗๗
บรรณานุกรม	๓๘๙

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นพระธิดาพระองค์ใหญ่ในพลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ (หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิตติยากร) กับหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิตติยากร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “สิริกิติ์” ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้เป็นศรีแห่งกิตติยากร” มีพระฐานันดรเดิมเป็น “หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิตติยากร”

ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ณ บ้านของพลเอก เจ้าพระยาอรรณพประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) ผู้เป็นบิดาของหม่อมหลวงบัว บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามที่ ๖ ตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร ขณะนั้น เป็นระยะที่ประเทศ เพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ก่อนหน้านั้น พระบิดาของพระองค์ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก มียศเป็นนายพันเอก หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิตติยากร

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิตติยากร และ หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิตติยากร เป็นพระเชษฐา และท่านผู้หญิงบุษบา สธนพงศ์ เป็นพระชนิษฐา

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลต้องทรงออกจากราชการทหาร โดยรัฐบาลแต่งตั้งให้ไปรับราชการในตำแหน่ง เลขานุการเอก ประจำสถานทูตสยาม ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนหม่อมหลวงบัว ยังคงพำนักอยู่ในประเทศไทย จนให้กำเนิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์แล้วจึงเดินทางไปสมทบ มอบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ให้อยู่ในความดูแลของพลเอก เจ้าพระยาอรรณพประพัทธ์และ ท้าววนิดาพิจาริณี (บาง) ผู้เป็นบิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ต้องอยู่ห่างไกล พระบิดามารดาตั้งแต่อายุยังน้อย บางคราวต้องระหกระเหินไปต่างจังหวัดกับพระบรมวงศานุวงศ์ตามเหตุการณ์ผันผวนทางการเมือง เช่น ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ หม่อมเจ้าอัปษรสมาน กิตติยากร พระมารดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล ได้ทรงรับนัดดา ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไปสงขลาด้วย

ปลายพุทธศักราช ๒๔๗๗ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล ทรงลาออกจากราชการ กลับประเทศไทย พร้อมครอบครัว อันมีหม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์บุตรคนโตและหม่อมราชวงศ์บุษบาบุตรคนเล็กผู้เกิด ที่สหรัฐอเมริกาแล้วมารับหม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์บุตรคนรอง กับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์จากหม่อมเจ้า อัปษรสมาน กลับมาอยู่รวมกันที่ตำหนักในวังเทเวศร์ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนกรุงเกษม ปากคลองผดุงกรุงเกษม ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เริ่มเรียนชั้นอนุบาลที่โรงเรียนราชินี (ใกล้ปากคลองตลาด) ในพุทธศักราช ๒๔๗๙ แต่เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาลุกลามมาถึงประเทศไทย จังหวัดพระนครถูกโจมตีทาง อากาศบ่อยๆ ทำให้การเดินทางไม่สะดวกและปลอดภัย หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ จึงต้องย้ายไปเรียนที่ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ และในเวลาต่อมาได้ตั้งใจที่จะเป็นนักเปียโนผู้มีชื่อเสียง

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ได้เผชิญสภาพของสงครามโลกเช่นเดียวกับคนไทยทั้งหลาย บิดาผู้ทรงเป็นทหารเป็นผู้ปลูกฝังให้บุตรและบุตรีรู้จักความมีวินัย ความอดทน ความกล้าหาญ และความเสียสละ โดยอาศัยเหตุการณ์ในสงครามเป็นตัวอย่าง และสงครามก็ทำให้ผู้คนต้องหันหน้าเข้าช่วยเหลือกันในยามทุกข์ยาก สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์มีความเมตตาต่อผู้อื่นและรักความมีระเบียบแบบแผนมาตั้งแต่เยาว์วัย

หลังจากสงครามสงบแล้ว นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น คือ พันตรี ควง อภัยวงศ์ ได้แต่งตั้งให้หม่อมเจ้านักขัตรมงคล เป็นรัฐทูตวิสามัญและอัครราชทูต ผู้มีอำนาจเต็มประจำสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลจึงทรงพาครอบครัวทั้งหมดไปด้วยในกลางพุทธศักราช ๒๔๘๔ ขณะนั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ของโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์แล้ว

ระหว่างที่อยู่ในประเทศอังกฤษ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ตั้งใจเรียนเปียโน ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสกับครูพิเศษ แต่อยู่อังกฤษได้ไม่นานหม่อมเจ้านักขัตรมงคล ก็ทรงย้ายไปประเทศเดนมาร์ก และประเทศฝรั่งเศสตามลำดับ ระหว่างนี้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ยังคงตั้งใจเรียนเปียโนอย่างขะมักเขม้นเพื่อเตรียมสอบเข้าวิทยาลัยการดนตรีที่มีชื่อเสียงของกรุงปารีส

พุทธศักราช ๒๔๘๑ ขณะที่หม่อมเจ้านักขัตรมงคลและครอบครัวอยู่ในปารีส ได้รับเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งโปรดเสด็จพระราชดำเนิน ไปทอดพระเนตรโรงงานทำรถยนต์ในกรุงปารีสอยู่เสมอ จนเป็นที่คุ้นเคยต่อพระยุคลบาทและต้องพระราชอัธยาศัย ฉะนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสูติปัถวีเหตุทางรถยนต์ ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ต้องประทับรักษาพระองค์ในสถานพยาบาล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ หม่อมหลวงบัวพาศูตรีทั้งสอง คือ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ และหม่อมราชวงศ์บุษบา เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เยี่ยมอาการเป็นประจำ จนพระอาการประชวรทุเลาลง เสด็จกลับพระตำหนักได้ สมเด็จพระราชชนนีได้รับสั่งขอให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ อยู่ศึกษาต่อที่เมืองโลซานน์ในโรงเรียนประจำ Riante Rive ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในการสอนวิชาพิเศษแก่กุลสตรี คือ ภาษา ศิลปะ ดนตรี ประวัติวรรณคดี และประวัติศาสตร์

ต่อมาอีก ๑ ปี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลและครอบครัวมาเฝ้าฯ แล้วสมเด็จพระราชชนนีรับสั่งขอหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ต่อหม่อมเจ้านักขัตรมงคล และประกอบพระราชพิธีหมั้นอย่างเรียบง่าย เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒ ทรงใช้พระอำมรงค์ที่สมเด็จพระราชบิดาทรงหมั้นสมเด็จพระราชชนนี เป็นพระอำมรงค์หมั้น แล้วทรงให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์

ศึกษาต่อไป จนเสด็จนิวัตพระนคร จึงโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ตามเสด็จกลับมาถวาย พระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ในเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓

วันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ มีพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ วังสระปทุม สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงเป็นประธานพระราชทานน้ำพระพุทธมนต์ และเทพมนต์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ได้ทรงจดทะเบียนสมรส ตามกฎหมาย และในวันนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เป็นสมเด็จพระราชินี

วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นวันพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับเฉลิมพระบรมนามาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” และทรงสถาปนาเฉลิมพระยศสมเด็จพระราชินีเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี”

วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทั้งสองพระองค์เสด็จกลับประเทศสวีตเซอร์แลนด์ เพราะแพทย์ผู้รักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กราบบังคมทูลแนะนำให้ทรงพักรักษาพระองค์อีก ระยะเวลาหนึ่ง พุทธศักราช ๒๔๙๔ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเจริญพระชันษาได้ ๗ เดือน ทั้งสามพระองค์จึงเสด็จนิวัตประเทศ ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต หลังจากนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ฯ ซึ่งต่อมาทรงได้รับพระราชทานสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุตา ฯ ซึ่งต่อมาทรงได้รับพระราชทานสถาปนาเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้ประสูติต่อมาตามลำดับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน รวมพระราชโอรสและพระราชธิดา ๔ พระองค์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ยากไร้ และประชาชนในชนบท ทั่วไทย ได้โดยเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทั่วทุกหนแห่งบนแผ่นดินไทย

โครงการที่มีสาขายากกว้างขวางไปทั่วประเทศโครงการหนึ่งก็คือ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ ซึ่งในภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งเป็นรูปมูลนิธิ พระราชทานนามว่า “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์” เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๑๙ และ เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๓๘ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อันเป็นการส่งเสริมอาชีพและขณะเดียวกันยังอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะพื้นบ้านที่มีความงดงามหลายสาขา เช่น การปั้น การทอ การจักสาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังทรงเอาพระทัยใส่ในกิจการด้านสาธารณสุข โดยได้ทรงดำรงตำแหน่ง สภานายิกาสภาอากาศไทย และหากเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ ก็มักจะทรงถือโอกาสเสด็จฯ ทอดพระเนตร กิจการกาชาดของประเทศนั้น ๆ เพื่อทรงนำมาปรับปรุงกิจการสภาอากาศไทยอยู่เสมอ

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน ทั้งในและต่างประเทศ มีผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณใน การอนุรักษ์ คุ่มครอง และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็นฐานการดำรงชีวิตของพลกนิกร คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๓ ถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เพื่อเป็น การแสดงกตเวทิกคุณของรัฐบาล และปวงชนชาวไทย ในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อการคุ้มครอง ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

ในกิจทางด้านการทหารนั้น ทรงดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษา พระองค์ ทรงให้ความสนพระทัยต่อการดำเนินงานของกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ตลอดมา ทั้งยังทรงบำรุงขวัญและเป็นกำลังใจแก่ทหาร ตำรวจ และผู้ปฏิบัติราชการเพื่อความมั่นคงอยู่เสมอ

ในด้านการเกษตร จะทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้า ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชสมุนไพร รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช และพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม กับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งแต่ละโครงการจะเน้นให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีราคาถูก ใช้เทคโนโลยีง่าย ไม่สลับซับซ้อน เกษตรกรสามารถดำเนินการเองได้ นอกจากนี้ ยังทรงพยายามไม่ให้เกษตรกร ยึดติดกับพืชผลทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว เพราะอาจเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากความแปรปรวน ของสภาพดินฟ้าอากาศ หรือความแปรปรวนทางการตลาด แต่เกษตรกรควรจะมีรายได้จากด้านอื่น นอกเหนือไปจากการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อจะได้พึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทาน นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและ มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะเกษตรกรจะสามารถทำการเพาะปลูก ได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ และ ไม่เพียงพอ สอนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสนพระราชหฤทัย เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทยแล้ว บรรดาเพื่อนบ้านที่ต้องลี้ภัยอพยพมายังแผ่นดินไทย ก็ยังได้รับพระมหากรุณาจากพระองค์ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยร่วมมือกับกาชาดสากลในการช่วยเหลือผู้อพยพ และพระราชทานครูเข้าไปสอนวิชาชีพให้แก่ผู้อพยพ กิจการดังกล่าวได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนองค์กรระหว่างประเทศต่างพากันยกย่องและทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลและปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์เป็นจำนวนมาก ดังเช่น

♦ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญซีเรส เทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงยกฐานะของสตรีให้มีระดับสูงขึ้นและทรงเป็นผู้ “ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง” (๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒)

♦ มหาวิทยาลัยทัฟส์ จากรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขามนุษยธรรมในฐานะที่ทรงยกระดับฐานะการครองชีพของประชาชน และช่วยบรรเทาทุกข์ของเด็ก (๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๓)

♦ สหพันธ์พิทักษ์เด็ก แห่งรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก (๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔)

♦ สถาบันเอเชียโซไซตี้ แห่งรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลด้านมนุษยธรรม (๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘)

♦ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าของโลก สดุดีเทิดพระเกียรติ ในฐานะบุคคลดีเด่นด้านอนุรักษ์สัตว์ป่า (๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙)

♦ ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์ แห่งลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ ซึ่งสถาบันแห่งนี้เคยมอบให้แก่เฉพาะผู้ที่แพทย์และนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นเป็นที่รู้จักระดับโลกเท่านั้น (๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑)

♦ ศูนย์ศึกษาการอพยพ ที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่รัฐนิวยอร์ก กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ไปทรงรับรางวัลความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยประจำปี ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓)

♦ กลุ่มผู้สนับสนุนพิพธิภัณฑ์เด็กในสหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔)

♦ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทอง โบโรพุทโธ ในฐานะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรม ๓ ศาสดาธรรม จังหวัดเชียงใหม่ (๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕)

- ♦ กองทุนเพื่อเด็กแห่งประเทศไทย (ยูนิเซฟ) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณพิเศษในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในฐานะทรงอุทิศพระองค์ประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นผลให้แม่และเด็กนับล้านได้รับการขึ้นพื้นฐาน (๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕)
- ♦ กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งประเทศไทย ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแห่งความเป็นเลิศในฐานะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจพัฒนาสตรีไทย (๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕)
- ♦ มหาวิทยาลัยจอห์นส์ ฮอปกินส์ รัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขามนุษยธรรม (๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘)

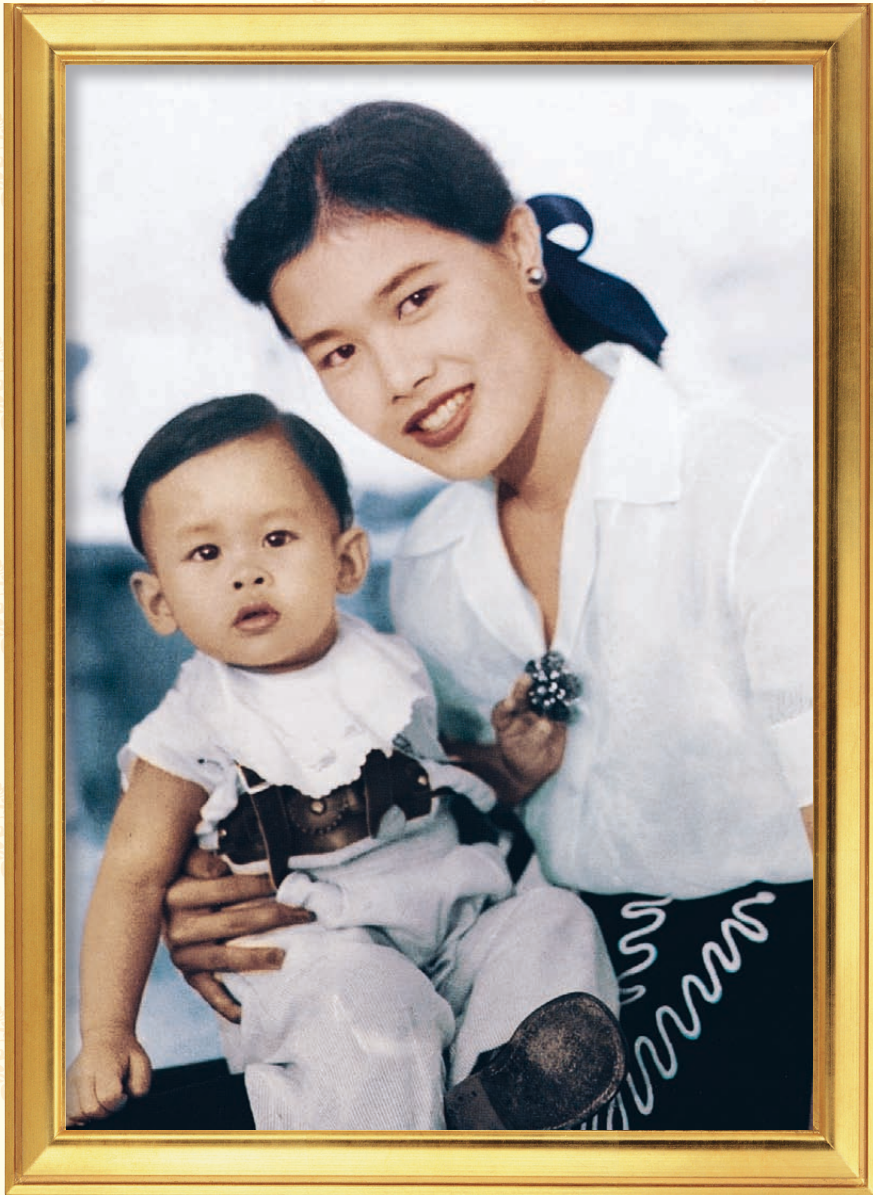

พระราชปณิธาน
ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ

พระราชปณิธานในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ

วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์พระราชทานสถาปนาพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระอัครมเหสีแก่ สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ซึ่งได้ทรงราชาภิเษกสมรสแล้ว เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ศกเดียวกัน จากหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ถึง สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี กระทั่งทรงสำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะทรงพระผนวช ได้ทรงเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ของมหาชนทั้งแผ่นดิน

ความข้างต้นนี้ดูเหมือนจะเป็นภาพฝันในเทพนิยายที่พระราชอาและพระราชินีได้ครองราชสมบัติเสวยสุขต่อไป หากแต่สำหรับสมเด็จพระบรมราชินีพระองค์นี้ การเริ่มต้นพระราชสถานะอันสูงนี้เริ่มขึ้นพร้อมกับการะอันทันทีที่ต้องทรงรับมาปฏิบัติตั้งแต่นั้น จนปัจจุบันนี้

ภาพที่เจนตาเจนใจของไทยทั้งหลายคือพระฉายาลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินออกทรงงานยังถิ่นทุรกันดารเคียงคู่กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ว่าถิ่นนั้นจะไกลสักปานใด จะลำบากสักเพียงไหน รอยพระยุคลบาทของทั้งสองพระองค์ก็ได้เคยบุกเบิกทางไว้แล้ว หรือจะเป็นพระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระบรมราชินีนาถของชาวไทย ผู้ทรงสง่างามในท่ามกลางเวทีโลก เป็นที่ยอมรับของนานาชาติในเวลาที่ยังทรงนำชื่อเสียงเกียรติภูมิของชาติไปเผยแพร่ในยามที่เสด็จออกไปเจริญพระราชไมตรีในไพร่ชประเทศ พระฉายาลักษณ์ที่กล่าวข้างต้นนี้เป็นแต่เพียงบางส่วนของภาพอันพิมพ์ตาพิมพิ์ใจไทยทั้งผองอยู่ คำถามที่ติดตามมาคือด้วยพระราชกรณียกิจอันมากมายที่สุดที่คนทั่วไปจะนึกคิดได้นั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยึดพระราชปณิธานใดจึงก่อปรด้วยกำลังพระราชหฤทัยสามารถทรงงานหนักมาเป็นระยะเวลายาวนานถึงเพียงนี้ พระราชดำรัสและพระราชโองการที่จะเชิญขึ้นแสดงต่อไปนี้ จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำเราไปสู่คำตอบนั้น

หน้าที่

“...ทุกครั้ง ก่อนที่จะออกเดินทางไปต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีรับสั่งให้ทุกคนที่จะตามเสด็จไปในขบวนเสด็จพระราชดำเนินมาเฝ้า แล้วทรงเตือนทุกคนว่า การไปครั้งนี้ของพวกเรา เราทุกคนเปรียบเสมือนผู้แทนของคนไทยทั้งชาติ มีเรื่องราวหนักหนาทุกซั่วน้อย่างไรก็ให้อดเอาเบาสู้ อย่างนี้กวาดภาพว่าจะไปเที่ยวสนุกจะได้ไม่ผิดหวัง...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๐

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชนชาวไทยนั้น มีความผูกพันแน่นแฟ้นเสมอมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ไทยทรงเข้าถึงราษฎรทุกภาคทุกส่วนของประเทศโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ มาก็คิดชาวพระมหากษัตริย์เชื่อนั่นได้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถมีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่า กำลังใจ น้ำใจ ตลอดจนความจงรักภักดีของประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่เป็กำลังพระราชหฤทัย เป็นแรงผลักดันในการทรงงานเพื่อเขาเหล่านั้นผู้เป็นเจ้าของกำลังใจนั้นนั่นเอง

บุญคุณและน้ำใจประชาชน

“...ทุกครั้งข้าพเจ้าเคยตามเสด็จไปในที่ต่างๆ ไม่ว่าในพระนครหรือต่างจังหวัด ข้าพเจ้าได้ตระหนักในน้ำใจ ไมตรีของประชาชน ที่แสดงออกทางแวตาทะท่าทาง ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่า เหตุใดสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าของไทยเช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงรักราษฎรของพระองค์เป็นหนักหนาและเหตุใดความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร จึงได้แน่นแฟ้น ยั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้

การไปเยี่ยมราษฎรตามภาคต่างๆ ของเรา เหมือนเราได้ไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลราษฎรทุกคนพูดกับเราได้ทุกอย่าง อย่างคล่องแคล่ว ไม่เก้อเขิน เรื่องการใช้ราชาศัพท์ไม่เคยเกิดเป็นปัญหาเลย ส่วนมากเขาเรียกพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าว่า คุณพ่อ คุณแม่หรือท่าน พวกชาวเขาเผ่าต่างๆ ก็เรียกว่า พ่อ แม่ การไปเยี่ยมราษฎรทุกครั้ง ทำให้เราทั้งสองมีความสุข และชุ่มชื่นในไมตรีจิตของประชาชน ถึงแม้ว่าบางคนจะยากจนสักปานใด ถ้ามีข้าวของสิ่งใดเช่น ผลไม้ ดอกไม้ ก็จะนำมาถวายบางคนแม้แต่พระที่ห้อยคออยู่ ก็ถอดออกถวายทันที บอกว่าของเขาศักดิ์สิทธิ์มาก ได้เคยคุ้มครองช่วยชีวิตเขาหลายครั้งแล้ว ข้าพเจ้ายังเคยทวงเขาว่า ของดีๆ น่าจะเก็บไว้กับตัว เพราะของเราทั้งสองมีอยู่บ้างแล้ว เขาก็ยืนยันว่า ‘ผมอยากให้ท่านติดตัวไว้ จะได้คุ้มครองท่านทั้งสอง’ เขาปรารถนาดีอยากให้พระที่ศักดิ์สิทธิ์ของเขาได้คุ้มครองป้องกันพระเจ้าอยู่หัวด้วย ความจริงที่เราได้ประสบกับตัวเองเช่นนี้ ทำให้เราทั้งสองตั้งใจแน่วแน่ว่า จะพยายามกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อตอบแทนบุญคุณและน้ำใจของประชาชนที่มีต่อเราและครอบครัวของเรา...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๕

น้ำใจประชาชน

“...ระหว่างที่ข้าพเจ้าป่วยอยู่ได้รับความชื่นใจอย่างมากจากประชาชนทั่วประเทศไทย ที่เขียนจดหมายมาแสดงความห่วงใยว่าเจ็บป่วยเป็นอะไรก็ขอรู้บ้าง ขอทราบบ้างว่าเป็นอะไร เข้าใจเพราะว่าเขาเองรู้สึกเหมือนกับว่าขาดแม่ จดหมายเหล่านี้ทำให้เกิดความชุ่มชื่นใจ มีกำลังใจที่จะรักษาตัว บางรายก็โทรศัพท์แล้วบอกคิดถึง ข้าพเจ้าจึงขอถือว่าน้ำใจจากผู้ที่ยังไม่เคยรู้จักกันเหล่านี้ เป็นเสมือนน้ำใจจากปวงประชาชนมีความหวังดีต่อข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าซาบซึ้งถือเป็นของขวัญที่ประเสริฐสุด จึงถือโอกาสนี้แจ้งให้ทราบทั่วกันว่า ข้าพเจ้าสำนึกถึงคุณประชาชนและคิดถึงเหมือนกันและปลื้มใจว่าถึงแม้จะเจ็บป่วยหายหน้าไปนานวันก็ยังมีผู้ที่เข้าใจอยู่ เห็นใจ และเป็นห่วง และหวังดีต่อข้าพเจ้าอย่างแท้จริง สู้สุดสัปดาห์ต่อต้านข่าวลือต่าง ๆ อย่างไม่ลดละ...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๙

นอกจากกำลังพระราชหฤทัยที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักได้จากพสกนิกรแล้ว ยังทรงตระหนักถึงพระราชภาระของพระองค์ที่ทรงมีร่วมกับประชาชนชาวไทยทุกคน นั่นก็คือ การตอบแทนบุญคุณประเทศชาติที่มีต่อไทยทุกคนไม่ว่าผู้ใด ความสำนึกในพระคุณแผ่นดินแม่ของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นี้ ได้เป็นเครื่องเตือนพระราชหฤทัย ในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชน เพื่อประเทศชาติ

บุญคุณประเทศชาติ

“...เราทั้งหลาย รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองนั้น จะต้องทำหน้าที่ที่จะตอบแทนบุญคุณประเทศชาติ หรือผืนแผ่นดินนี้ อันเป็นที่เกิดที่อาศัย และกระทำการกิจทุกอย่างทุกประการที่จะก่อให้เกิดความมั่นคง ความผาสุก ความสวัสดิ์แก่แผ่นดินนี้...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานของที่ระลึกแก่ผู้บริจาคเงินสมทบทุนสงเคราะห์ชุมชน
ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

หนี้บุญคุณ

“...ความจริงที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจและกำลังกายที่จะปฏิบัติหน้าที่รับใช้บ้านเมืองก็เนื่องด้วยเหตุนี้ถึงคำของพ่อที่สอนมาตั้งแต่เล็ก ๆ และก็เมื่อแต่งงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงสอนตลอดมาว่าแผ่นดินนี้มีคุณ มีบุญคุณแก่ชีวิตของพวกเรามากมายนัก เพราะฉะนั้นชีวิตที่เกิดขึ้นมานี้อย่าได้ว่างเปล่า จึงตอบแทนให้รู้สึกตัวเสมอว่าเป็นหนี้บุญคุณ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรมราชาภิเษกเมื่อพระชนมายุ ๒๒ พรรษา ก็ได้ทรงเฉลิมพระมหาพิชัยมงกุฎต่อพระพักตร์พระสยามเทวาธิราชเจ้า แล้วก็ทรงกล่าวคำปฏิญาณว่าเราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรมะ...โดยยุติธรรม โดยที่พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว ว่าควรจะปฏิบัติตัวอย่างไร ในภาวะอย่างไร...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

อีกหนึ่งแรงพลังผลักดันให้ทรงทุ่มเทพระวรกายเพื่อทรงงานอันจะยังความผาสุกแก่ราษฎรไทย คือการที่ทรงเข้าพระราชหฤทัยในหน้าที่ของตำแหน่ง “พระราชนิ” และ “สถาบันพระมหากษัตริย์”

หน้าที่พระราชนิ

“...เขามักจะถามว่าหน้าที่ของพระราชนิไทยนี่คืออะไร เป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็บอกเขาว่า ก็เหมือนพระราชนิทั่วไปก็คือเป็นภรรยาของประมุขประเทศ ซึ่งก็ว่าจะทำตัวให้เป็นทีพอใจของคนส่วนมากเท่าที่จะทำได้ และก็ทำตัวให้เรียกว่าเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธา ไม่ให้ประชาชนเขาอายุได้ ขายหน้าได้เท่านั้น...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

หน้าที่สถาบันพระมหากษัตริย์

“ข้าพเจ้าได้สั่งสอนลูกๆ เสมอว่า ถ้าไม่ใช่เพราะคนไทยผูกใจมั่นกับสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว สถาบันนี้ก็คงจะดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นพวกเราทุกคนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อประชาชน...” [๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

นอกจากทรงตระหนักถึงพระราชภาระของพระองค์ในพระราชสถานะพระราชนิแล้ว ยังได้ทรงคำนึงถึงผู้ที่ได้เคยทรงรับสิริราชสมบัติปกครองสยามประเทศในรัชสมัยก่อนๆ คือสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ ซึ่งได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันยังมั่นคงเป็นปึกแผ่นแก่ชาติบ้านเมืองของเรา และพระบารมีนั้นก็ยังแผ่คลุมครองไทยทั้งผองมาจนกระทั่งปัจจุบันสมัย จึงทรงตระหนักและพระราชทานกระแสพระราชดำรัสอยู่เสมอให้พวกเราทุกคนรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ ประการนี้ และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ยังผลดีงามรักษาความสวัสดิของชาติบ้านเมืองสืบต่อไป

พระคุณบรรพบุรุษ

“...ก็ทำให้ข้าพเจ้าระลึกได้ว่าคำว่าพระมหากษัตริย์ในประเทศไทย อย่างที่ได้ให้สัมภาษณ์ นักหนังสือพิมพ์อเมริกัน ใช้คำว่า The Nearward King ก็สามารถทำให้ประชาชนเดินทางมาเป็นวันๆ และมารอ มาอย่างมากมายก่ายกอง อันนี้ไม่ใช่พูดอย่างเท่อเทิมหรือยกตัว หากว่าพูดด้วยความสำนึกในความมกตัญญู มีความมกตัญญูทศเวที สำนึกถึงพระเดชพระคุณของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย หมายถึงอดีตพระมหากษัตริย์ เช่นถ้าแม้คำว่าพระมหากษัตริย์หมายถึงผู้ที่กดขี่ ข่มเหงแล้ว เชื่อว่าคำว่าพระเจ้าอยู่หัวมานี้ประชาชนก็คงจะหายเรียบเปิดอ่าวไปหมด หรือไม่อย่างนั้นก็ต้องบังคับขู่เข็ญเอามา วินาทีแรก ที่ข้าพเจ้าได้พบการต้อนรับของประชาชนตอนที่แต่งงานใหม่ๆ ได้เห็นเขากอดพระบาทพระเจ้าอยู่หัว และเห็นพระองค์ทูลพระองค์ลงลูบหลังของผู้เฒ่าผู้แก่แล้วทักทายนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่บรรพบุรุษของเราได้กระทำสร้างบุญบารมีในฐานะที่ว่าจะจะเป็นที่เป็นคนที่ปกป้องให้ความสุข ให้ความยุติธรรม

แก่ประชาชนเป็นแน่ มิฉะนั้นแล้วจะไม่ได้มีผลอย่างนี้ตกทอดเป็นมรดกของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เลยบอกกับผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ว่าไม่ใช่เราทั้งสองคนเลย หากแต่ว่าบรรพบุรุษของเราได้กระทำไว้และผลก็เลยบันดาลเป็นเช่นนั้น แล้วก็ทำให้คิดถึงบรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายที่ทำให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้า รู้สึกว่าทำงานเท่าไรก็ยังไม่คุ้มยังไม่สมกับที่บรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายผู้มีพระคุณผู้ที่ได้ปกป้องยึดผืนแผ่นดินนี้ได้มาตลอด แล้วดูตามประวัติศาสตร์แล้ว ท่านทั้งหลายได้ประสบความสำเร็จทุกซี่ยากอย่างมากมาย แต่ท่านทั้งหลายก็แน่วแน่ในปณิธานที่จะทำนุบำรุงผืนแผ่นดินนี้ไว้ให้เป็นแผ่นดินที่ร่มเย็น เป็นแผ่นดินที่ทุกคนมีอิสระเสรีที่จะมีความเชื่อถือในศาสนาใดก็ได้ มีความสงบสุขอยู่ในศาสนาของตนโดยที่ไม่มีการข่มเหงรังแกบีบคั้น อันนี้เป็นลักษณะประเสริฐของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย ซึ่งข้าพเจ้าอยากขอให้ทุกท่านนำคำพูดของข้าพเจ้าไปคิดดูให้ดี แล้วก็เห็นว่าข้าพเจ้านั้นไม่ได้พิเศษอะไรเลย เพียงแต่ว่าเมื่อนึกถึงพระคุณอย่างนี้แล้วก็ต้องยิ่งพยายามที่จะทำให้อุดมความสามารถ...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

พระราชโองบายในการทรงงานของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นั้น หาใช่จะได้ทรงพระราชดำริให้งานในการพัฒนาบ้านเมืองนั้นเป็นของผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งจะต้องรับนำไปดำเนินการโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่ทรงพระราชดำริว่า การพัฒนาบ้านเมืองนั้นเป็นภาระของทุกคน ที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน คนละไม้คนละมือ

คนละไม้คนละมือ

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลยทรงสอนลูกๆ ทุกคน สอนข้าพเจ้าก่อนแล้วก็สอนลูกว่าเมื่อคนเขายกย่องนับถือให้เป็นประมุขเท่าไร เราต้องรู้สึกว่าเราต้องทำงานให้หนักกว่าทุกคน ต้องมีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ พระองค์ท่านบอกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านสอนพระราชโอรสของท่านว่าความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ไม่ใช่ว่าการจะอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือย หมายถึงการรับใช้ประเทศชาติ การเสียสละโดยสิ้นเชิง แล้วก็นักข่าวต่างประเทศเขาก็ถามถึงว่าเหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงต้องวิ่งไปช่วยพัฒนา เห็นทรงเหนื่อยมากแล้วไม่เห็นได้ทรงพักบ้างเลย ก็เลย

บอกกับเขาว่า เหตุที่ต้องทรงวิ่งไปช่วยพัฒนานี้เพราะเหตุว่าเหนื่อยไม่ได้ พวกเราเหนื่อยไม่ได้ เพราะว่าบ้านเมืองของเรานี้ยังมีคนที่ยากจนและรอความช่วยเหลืออีกมากมายก่ายกอง เพราะฉะนั้นเมื่อใครทำอะไรได้เราก็คควรจะทำให้เพื่อช่วยสนับสนุนให้ประเทศชาติและรัฐบาลมีความมั่นคงยิ่งขึ้น แปลว่าช่วยกันคนละไม้คนละมือโดยไม่เกี่ยงกัน ช่วยกันทำความดี...” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนไทยนั้น เปรียบเสมือนดังความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูก ซึ่งพ่อแม่ย่อมตั้งใจทะนุถนอมลูกของตนให้ได้รับความสุขสบายและเจริญเติบโตใหญ่ขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงพระราชสถานะ “พ่อ” และ “แม่” ของเราชาวไทยได้วิเศษปานใด เราคงสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกของ “ลูก” อย่างแน่แท้

พ่อแม่ของราษฎร

“...ทีนี้เมื่อนึกถึงคำที่ท่านแม่ทัพและคุณเขาวุฒินันท์ เรียกว่า แม่นี้ ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงคำของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งข้าพเจ้าได้อ่านพบในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ออกจำหน่ายที่ในกรุงเทพฯ ตั้ง ๑๐ กว่าปีมาแล้วมั่ง เกี่ยวกับพระประวัติพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ท่านรับสั่งเล่าถึงเด็กกำพร้า กำพร้าพ่อที่โดนรังแกโดยเจ้าของที่ดิน ไล่แม่ไล่น้องๆ เขา ก็เขาไม่มีที่จะอยู่ เขาก็ดิ้นรนมากรุงเทพฯ แล้วก็ซ่อนในรถที่บรรทุกหญ้าที่จะไปให้ช้าง ช้างต้นของท่าน แล้วเขาก็ซ่อนตัว พอเสด็จฯ มาที่โรงช้างต้น เขาก็มากราบพระบาทร้องไห้ว่าเขากำพร้าพ่อ แล้วก็ไม่มีทางที่จะต่อสู้เพื่อจะรักษาที่ดินได้ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ รับสั่งว่า เอ็งกำพร้าพ่อเมื่อไร ก็ขานี้แหละคือพ่อของเอ็ง อย่าร้องไห้ไปเลย จะช่วยทุกอย่าง อันนี้ข้าพเจ้าอ่านแล้วจับใจ...” [๑๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๓

ภาษาใจ

“...นี่ท่านจะว่าอย่างไร นี่แสดงถึงว่าราชาศัพท์นี้เป็นเรื่องกิดขวางเฉพาะคนในเมืองใหญ่
รู้สึกกันไปเอง แต่คนประชาชนเขาก็เรียกพ่อเอ๊ย มาที่นี้หน่อยเถอะพ่อคุณ ฉันทมีเรื่องจะพูดด้วย
อะไรเขาก็พูดไปอย่างนั้น แต่มันเป็นภาษาของใจก็เลยไปกันได้...” [๑๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

เกียรติยศของแม่

“...ข้าพเจ้าเองได้รับความเมตตาสนับสนุนจากคนไทยทุกชั้นวรรณะ ทุกการงานมาช้านาน
ตั้งแต่เป็นพระราชินีตั้งแต่อายุ ๑๗ จนอายุ ๕๐ ไปที่ไหนแม่แต่อายุ ๑๗-๑๘ ไปที่ไหนประชาชนก็ยัง
เรียกว่า คุณแม่ แต่ที่แรกก็ตกใจ เอ๊ะคนเรียกเราดูเขาแก่กว่าเรา ทำไมเขาเรียกเราคุณแม่ ที่หลังก็สำนึก
ได้ว่าคำว่าแม่นี้เป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งที่สุด การที่ใครเรียกคนคนหนึ่งว่าแม่นี้ บุคคลที่ถูกเรียก
จะต้องคิด และสำนึกในเกียรติยศอันนี้และทำหน้าที่ให้ดีที่สุด...” [๑๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

อีกพระราชสถานะหนึ่งของทั้งสองพระองค์ก็คือ พระราชสถานะ “สมมติเทพ” คือสถานะพิเศษที่ผู้คนทั้งปวงยกย่องสมมติมนุษย์ผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นเป็นเทวดา ด้วยอำนาจแห่งพระราชธรรม

พระราชสถานะสมมติเทพของพระองค์นั้นมิใช่ในมุมมองที่ทรงเป็นเทพผู้มีอำนาจเหนือทุกผู้ทุกชีวิต หากแต่ทรงตระหนักในพระราชสถานะที่ทรงเป็นสมมติเทพ ผู้ทรงไว้ซึ่งหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลทุกคน

สมมติเทพ

“...ต่อไปนี้อยากจะเล่าให้ท่านทั้งหลายทราบถึงเหตุไฉนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึงได้มีความซาบซึ้งและความรักต่อประชาชนอย่างเต็มที่ ภาพนี้เมื่อเสด็จฯ กลับพระนครตอนจะบรมราชาภิเษก ได้เห็นประชาชนต้อนรับเป็นจำนวนมาก ตอนนั้นข้าพเจ้าเป็นคู่หมั้นอยู่เห็นเข้าก็รู้สึกซาบซึ้งธรรมดาแล้วนี้พระเจ้าแผ่นดินนี้ก็ถูกเรียกว่า สมมติเทพ แต่พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า เมื่อเราสมมติให้เป็นเทพขึ้นมาเราก็ต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือเขาให้ได้ เพราะคนที่เทพนี้มักจะช่วยเหลือคนได้ นี่ถึงแม้จะเป็นแค่สมมติเทพก็ต้องพยายามช่วยเหลือประชาชนให้ได้มากที่สุด...” [๑๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔

ด้วยทรงตระหนักอย่างหนักแน่นในพระราชหฤทัยว่า พระราชสถานะที่ทรงดำรงอยู่นั้นเป็นพระราชสถานะที่ทรงไว้ซึ่งเกียรติยศอันสูงสุดในแผ่นดินแล้ว จึงทรงตั้งชัฏติมานะในอันที่จะรักษาพระเกียรติยศเช่นนั้นไว้เสมอด้วยพระราชดำรัสที่พระราชทาน

รักษาเกียรติด้วยชีวิต

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสอนข้าพเจ้าว่าคนไทยเขาถือตัวออก และการที่เอาศิระะมาราบที่เท้า แล้วก็ที่เอาผมอย่างผู้หญิงที่แม่ฮ่องสอนเอาผมมาเช็ดที่รองเท้านี้ เป็นเกียรติสูงสุดแล้ว เราต้องรักษาเกียรตินั้นด้วยชีวิตของเรา เราต้องซื่อตรงต่อหน้าที่ เราต้องมีความกล้าหาญที่จะฟาดฟันอุปสรรคใด ๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน...” [๑๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

นอกจากจะได้มีพระราชปณิธานในการทรงงาน อันควรถือได้ว่าเป็นแนวทางภาคทฤษฎีแล้ว สมเด็จพระบรมราชินีนาถยังทรงนำเอาแนวพระราชปณิธานนั้นมาปฏิบัติบำเพ็ญ ทรงปฏิบัติพระองค์ ดำรงพระราชภารกิจในพื้นที่ ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

งานภาคปฏิบัติ

“...เราไม่ใช่แค่เรียนสำเร็จ ซึ่งหมายถึงความจำ เรายังสามารถนำวิชาการนั้นมาปฏิบัติด้วย ภาคปฏิบัติที่ยากจะพิสูจน์ได้ว่าคนเราสำเร็จในชีวิตหรือไม่ นั่นอยู่ที่การปฏิบัติตน...

...ข้าพเจ้าก็บอกกับลูกสาว ๒ คน ลูกนี้ประสบผลสำเร็จเร็วเสียยิ่งกว่าแม่อีก อายุแค่นี้ประชาชนก็แสนจะรักและไว้วางใจแล้ว มีอะไรก็บอก แต่โดยมากพระเจ้าอยู่หัวจะโปรดให้สิรินธรไปอยู่ทางท่าน เพราะว่าทางท่านนี้ยากเกี่ยวกับทางวิชาการ ก็คนเจ้านี่ข้าพเจ้ากับจุฬารัตน์ และนางสนองพระโอษฐ์ ก็ดูแล เพราะโปรดเกล้าฯ ให้ดูแลตลอดจริง ๆ...” [๑๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

การเรียนที่ดีที่สุดคือการได้เห็นของจริง

“...โดยมากสิรินธรจะเป็นลูกที่ไปกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะว่าโปรดเกล้าฯ ให้ไปเรียนดูแผนที่ แล้วก็ดูเกี่ยวกับทางด้านการชลประทาน หมายถึงนำน้ำไปสู่น้ำของชาวบ้านแล้วก็ระบาย น้ำออกเวลาที่น้ำท่วมมากเกินไป ต้องพระประสงค์ให้สิรินธรไปเรียนชลประทานกับเจ้าหน้าที่ชลประทานเอง ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนที่ดีที่สุดเพราะได้เห็นของจริง...” [๑๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

คนเราสำเร็จในชีวิตหรือไม่ นัน้อยู่ที่การปฏิบัติตน

“...แต่สิรินธรกับจุฬารักษ์ ข้าพเจ้าทราบดีว่าเขาจะจำตลอดชีวิต และเขาจะรู้สึกชีวิตของเขานี้คุ้มค่ามีชีวิตเกิดมาชาตินี้ คุ้มค่าเกิดจริง ๆ เพราะว่าไม่ว่าเขาจะไปปรากฏตัวที่ไหนประชาชนจะเข้ามาหา จะมาปรับทุกข์ ว่านี่ลูกเขาเป็นแผลเรื้อรัง บางครั้งสิรินธร จุฬารักษ์ ก็แย่งชีวิตลูกเขาจากมัจจุราจจากความตายได้ บ่อยครั้งที่เดียว แล้วดูสีหน้าเขา นี่การที่เราไปถึงบ้านเขา แล้วเขาเอาน้ำมาเลี้ยง น้ำขามาเลี้ยง แล้วก็หัวเราะพูดจายิ้มแย้มแจ่มใส แปลว่าเราสำเร็จ ดีเสียยิ่งกว่าเรียนสำเร็จอีกลูก เพราะว่าอะไรไหม เพราะหมายความว่าเราไม่ใช่แค่เรียนสำเร็จ ซึ่งหมายถึงความจำ เรายังสามารถนำวิชาการนั้นมาปฏิบัติด้วย ภาคปฏิบัติที่ยากพิสูจน์ได้ว่าคนเราสำเร็จในชีวิตหรือไม่ นัน้อยู่ที่การปฏิบัติตน...” [๑๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริว่า บุคคลใดเมื่อมีผู้กระทำความดีต่อตนแล้วสำนึกในคุณดินนั้นทั้งยังกระทำตอบแทน บุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต เป็นผู้มีคุณเจริญ แต่การตอบแทนนั้นไม่ว่าจะตอบแทนแต่เพียงคำพูด ต้องตอบแทนด้วยการกระทำจริงจึงจะประเสริฐที่สุด

ตอบแทนความรัก ด้วยการกระทำ

“...และบัดนี้ข้าพเจ้าจึงได้เชื่อว่าที่ประชาชนแสดงความรักความจงรักภักดีให้เห็้นนั้นเป็นจริงใจทั้งสิ้น อันนี้เป็นอันหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันรับสั่งว่า เราต้องตอบแทนความรักของประชาชนด้วยการกระทำมากกว่าพูด ทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จะบำบัดความทุกข์ของเขา เพราะเขาเป็นหลักพึ่งพาของพระมหากษัตริย์ตลอดมา ประชาชนเป็นมิตรของพระมหากษัตริย์

มิตรนี้ให้ความหมายที่แท้จริงคือ ผู้ที่เอื้อเฟื้ออย่างกว้างขวาง คอยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลืออย่างลึกซึ้งกว้างขวาง และพระมหากษัตริย์ก็ไม่ใช่เป็นภัยแก่ประชาชน...” [๑๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

เพราะรักของประชาชน

“...ทั้งพระองค์เอง ทั้งข้าพเจ้า และลูกที่เกิดมา เกิดมาในแวดวงความรักความดูแล
ของประชาชน ทรงย่ำว่า ลูกที่ดีจะต้องถือตามพ่อแม่ มีความกตัญญูกตเวทีต่อชาติบ้านเมือง...” [๑๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

ความผูกพันลึกซึ้งทางจิตใจ

“...เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ศกนี้ ซึ่งพระราชพิธีบวงสรวงสังเวยสมเด็จพระมหากษัตริย์
ในอดีต ในวโรกาสพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ข้าพเจ้าได้พบราษฎรจากหลายจังหวัดมารอเฝ้าฯ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดสองข้างทางรถไฟ ทั้งที่จังหวัดพระนครและศรีอยุธยาเนืองแน่น
ไปหมด ข้าพเจ้าทราบดีว่า ทุกคนมารอคอยด้วยความอดทนไม่ย่อท้อต่อแสงแดดที่ร้อนแรง
ภาพที่ได้เห็นในวันนั้นทำให้ข้าพเจ้าปลื้มปิติและภาคภูมิใจอย่างยิ่งในความผูกพันระหว่าง
พระมหากษัตริย์ไทยและราษฎรซึ่งสั่งสมมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี ไม่เคยมีสิ่งใดมาขวางกั้น
ความผูกพันลึกซึ้งทางจิตใจนี้ได้ เพราะทุกฝ่ายมีแต่ความบริสุทธิ์ใจต่อกัน ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้ถวาย

รับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาตลอด ข้าพเจ้าขออ้ออีกครั้งหนึ่งว่า วันนั้น เป็นวันที่ข้าพเจ้ารู้สึก
ชื่นใจและหายเหนื่อยอย่างแท้จริง...” [๒๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

ประสบการณ์คุณค่า

“...มีอยู่ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าก็เพิ่งอายุสิบแปดได้ตามเสด็จ ตอนนั้นเป็นหลังบรมราชาภิเษก
ต้องเสด็จเยี่ยมราษฎรทุกจังหวัดและอำเภอใหญ่ ๆ ก็เสด็จไปประมาณ ๙ โมงเช้า เสด็จออกทรงเยี่ยม
ราษฎรมาเยี่ยม ๆ แล้วก็หมายความว่าเที่ยงก็เสวยอาหารกลางวัน ที่นี้ข้าพเจ้าก็รู้สึกวุ่นวายเหลือเกิน
ตอนนั้นก็ยังไม่กางร่ม ตอนนั้นยังไม่ค่อยกลัวแดด ไม่กางร่มไม่ใส่หมวก ก็รู้สึกแดดร้อนเปรี้ยง
หนังเท้านี้รู้สึกไหมเขี้ยว ก็เดินเข้าไปกระซิบกับท่านว่าพอหรือยัง ก็โดนกริ้ว รับสั่งว่า นี่ละนะ พอเสร็จแล้ว
ไม่ใช่กริ้วตอนนั้น บอกนี่เห็นไหมราษฎรเขาเดินทางมาเป็นวัน ๆ เพื่อจะมาดูเราแม้แต่คนเดียว
แต่นี้เราเดินอยู่ไม่เท่าไรหรอก ตอนนีทันทันไม่ไหวเสียแล้ว แดดร้อน แต่มันร้อนจริงๆ ใกล้เคียง
มากเลย

ตั้งแต่นั้นต้องเตรียมเอาไว้ ร่มหรือไม่อย่างนั้นหมวก ร่มก็ไม่ถนัด เวลาราษฎรมีปัญหา
มีความทุกข์อะไรก็ไม่ได้ ความจริงมีกองราชเลขาคอยไปจดอยู่แล้ว ซึ่งเขาทำงานเก่งมาก แต่ว่า
บางครั้งก็ลืมนิด เพราะราษฎรที่เจ็บป่วยนี้จะออกมาพร้อมกันมากมาย ซึ่งถ้าข้าพเจ้าจดเป็นจดได้
ก็เป็นอันช่วยได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ก็เปลี่ยนเป็นใส่หมวกดีกว่า แล้วราษฎรก็บอกว่า ท่าน ๆ
เอาหมวกออกเถอะนะ อยากเห็นหน้าชัด ๆ เขาก็น่ารัก อยู่ด้วยกันมานานนักหนาสิ่งใดดีเขาก็บอกว่าดี
สิ่งใดเขาไม่ชอบเขาก็บอกไม่ชอบ อย่างตอนนี้ เขาก็บอกท่านอ้วนไปหน่อยแล้วนะ ตอนนี่ ก็แปลว่า
ใคร ๆ ก็ตกใจ บอกอะไรเขากลับพูดอย่างนั้นบอกว่าไรก็เป็นพวกเดียวกันนะอย่างเวลาไปเดินเยี่ยมเขานี้
เขาเห็นเหงื่อหยดตุง ๆ ที่หน้าเขาก็เอาผ้าเชามาซับให้ว่าโอ้เหงื่ออย่างนี้ หยดไปหมดเลย แต่ตอนนั้น ที่จริง
เหงื่อหยดเพราะว่าอาจจะความระมัดระวังตัวมากเกินไป ที่เหงื่อหยดคงไม่ใช่จากความร้อนอย่างเดียว
แต่นี้เป็นสิ่งที่ประทับใจและคิดว่าเกิดมาครั้งนี้ได้มีโอกาสเป็นพระราชินี และได้มาได้รับความรัก

ความไว้วางใจจากประชาชนนี้คุ้มค่า ค่ะอะไรทุกอย่าง ที่ว่าไม่เคยมีประสบการณ์อย่างนี้เลย แล้วมาเป็นแบบนี้หมายความว่า ได้รับความรัก ความไว้วางใจ ทุกข์ร่วมกันสุขร่วมกันนี้เป็นของขวัญ เป็นรางวัลอย่างเลิศของชีวิตของข้าพเจ้าที่จนจะทกลบนี้ให้เปลี่ยนแปลงอะไรอีก กลับไปเป็นเด็กใหม่ ก็ไม่ขอเปลี่ยนแปลง ชอบที่จะไปเยี่ยมราษฎรเช่นนี้ เช่นเขามืออะไร พระที่ห้อยคอเขาก็จะปลดให้ เขามืออะไรที่ดีเรียกว่าของครอบครัวเขาเขาก็จะนำมาให้คือเขาให้ทุกอย่าง แสดงถึงความมีน้ำใจ รักจริง ๆ...” [๒๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

คนไทยน่ารัก

“...ข้าพเจ้าได้เป็นพระราชินีตั้งแต่อายุ ๑๗ ปีเศษ จนบัดนี้อายุ ๗๒ ปีแล้ว วันเวลาผ่านไปถึง ๕๔ ปี ที่ข้าพเจ้าได้ถวายรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้ออกไปช่วยประชาชน แต่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกเบื่อหน่าย ข้าพเจ้ามีความสุขทุกครั้งที่ได้อยู่ท่ามกลางประชาชน เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าคนไทยเราน่ารัก เมื่อข้าพเจ้าเห็นคนที่อายุน้อยกว่ามารอบ ข้าพเจ้าก็เกิดความเอ็นดู ส่วนผู้ที่อายุมากกว่า ก็ให้ความเมตตาแก่ข้าพเจ้า ดังนั้น เราจึงอยู่ด้วยกันด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกันเสมอมา และพยายามจะถ่ายทอดน้ำใจไปสู่กันและกัน...” [๒๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

การไปต่างประเทศ

“...ข้าพเจ้าเคยคิดมาแต่ไหนแต่ไรแล้วว่า การไปต่างประเทศย่อมเป็นการสนุกสนาน น่าตื่นเต้นยิ่งนัก โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา เมื่อข้าพเจ้ามีอายุเพียง ๑๙ ปี ได้ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวกลับมาอยู่เมืองไทยพร้อมกับลูกสาวคนโต ซึ่งมีอายุยังไม่ถึงขวบครั้งนั้นแล้ว จนมีอายุ ๒๗ ปี ข้าพเจ้าก็ยังมิได้เคยย่างกรายออกไปจากบ้านเกิด เมืองนอนอีกเลย ทั้งนี้ก็เพราะพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระทัยไว้อย่างแน่วแน่ว่าจะไม่เสด็จออกนอกประเทศ ถ้าไม่ทรงมีเหตุผลที่สำคัญพอ ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาวไทย สมควรที่จะประทับอยู่ใน บ้านเมืองเพื่ออยู่ใกล้ชิดรักษาษฎรของท่านให้มากที่สุด ถึงแม้เมื่อเสด็จแปรพระราชฐาน ก็ทรงแปรอยู่ใน ประเทศเรานี่เอง ทางเหนือบ้าง ทางใต้บ้าง แล้วแต่โอกาสจะอำนวย ไม่ได้ทรงเคยคิดที่จะเสด็จไปทรงสกี นอกประเทศตอนหน้าหนาว หรือเสด็จเมืองใกล้เคียงเพื่อทรงเที่ยวเตร่ ช็อปปิง หรือเปลี่ยนบรรยากาศ อย่างคนอื่นในฐานะเดียวกันนี้เลย ส่วนข้าพเจ้าก็ไม่เคยคิดที่จะไปไหนถ้าท่านไม่เสด็จ...” [๒๓]

พระราชนิพนธ์ “ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ”

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงสอนพระราชโอรสพระราชธิดา ให้บริบูรณ์ด้วยพระคุณสมบัติ อันดี ด้วยทรงหวังให้พระราชโอรสพระราชธิดา ทรงเจริญรอยตามพระราชจริยาของพระองค์ในการ ประกอบพระราชกรณียกิจเพื่ออาณาประชาราษฎร์

การอบรมพระราชโอรสธิดา

“...ความจริงที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจและกำลังกายที่จะปฏิบัติหน้าที่รับใช้บ้านเมือง ก็เนื่องด้วย นึกถึงคำของพ่อที่สอนมาตั้งแต่เล็ก ๆ และก็เมื่อแต่งงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงสอนตลอด มาว่า แผ่นดินนี้มีบุญคุณ มีบุญคุณแก่ชีวิตของเรามากมายนัก เพราะฉะนั้น ชีวิตที่เกิดมานี้อย่าได้ ว่างเปล่า จงตอบแทนให้รู้สึกตัวเสมอว่าเป็นหนี้บุญคุณ

แล้วก็รับสั่งให้ข้าพเจ้าดูแลเกี่ยวกับครอบครัว ความจริงแล้วตัวเองก็ไม่มีหัวรอกที่จะไป คิดสงเคราะห์สตรี แต่รับสั่งว่าให้ดูแลเกี่ยวกับครอบครัวของเขา ข้าพเจ้าก็เลยไปดูว่าจะช่วยเหลือเขา

ได้อย่างไร เพราะว่ายังมีสมัยนี้น้ำมันแพง การที่จะสอนให้ชาวบ้านทำอะไร พัฒนาอะไรนี้โดยใช้วัตถุดิบในท้องที่มาประดิษฐ์และก็หาตลาดนี้ ถูกลักษณะของเศรษฐกิจสมัยใหม่ ซึ่งทั่วโลกต่อไปก็ต้องหันมาทางเศรษฐกิจแบบนี้คือว่า Self efficiency นี่ก่อน คือต้องพอมือพอใช้พอกินเสียก่อน

เพราะว่าเด็ก ๆ สมัยนี้คงเล็งเห็นแล้วว่าคนเราจะมีชีวิตอยู่ได้โดยที่เป็นประโยชน์และความสุข คือต้องมีที่ยึดเหนี่ยว เขาก็จะพยายามที่จะไขว่คว้าหาด้วยสติปัญญาของเขาเองว่า จะยึดเหนี่ยวอะไรที่จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น มีความสุข เพราะความสุขมันอยู่ที่จิตใจไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย อยู่ที่ยึดใจเมื่อจิตใจสงบสุขแล้วร่างกายจะทนทุกข์อะไรก็ได้ทั้งนั้น ทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้มีประสาทเข้มแข็งไม่หวั่นต่อภัยอันตรายหรือคำครหานินทาทั้งหลาย ก็นึกถึงว่าเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของธรรมดาเมื่อจิตใจมันคงอย่างนั้นแล้ว เราก็ทำงานได้มากแล้วก็อย่างนั้นคง

แล้วชาวต่างประเทศเขาก็ถามอีกว่าอบรมลูกอย่างไร ก็บอกอบรมอย่างพ่อแม่ธรรมดาที่อบรมว่าให้เป็นคนดีเท่านั้นเอง ข้อสำคัญเป็นคนดีให้รู้จักเสียสละ ยิ่งเกิดมาในตำแหน่งลูกของประมุขแล้วก็ต้องเสียสละให้มากขึ้น ต้องทั้งเรียนและต้องทั้งทำงานไปด้วยและก็ต้องพยายามทำให้ได้ดี...” [๒๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

ร่วมเป็นร่วมตาย

“...หลังจากเสด็จลงไปปลอบประชาชน เยี่ยมจนครบ นี่ทรงขึ้นพระทัยมากเลยที่เห็นประชาชนที่วิ่งหนีไปจากบริเวณนั้นวิ่งกลับมา เดี่ยววิ่งกลับมาเป็นแถว และกระหืดกระหอบไปร้องให้ไปบอกว่า ฉันทกลัว ขอโทษเถอะนะ ฉันทกลัว ฉันทวิ่งกลับบ้าน พอไปถึงบ้านแล้วนึกขึ้นได้ว่าท่านอยู่ที่นี้ เราสิกลับบ้าน แต่ท่านอยู่ที่นี้ ความห่วงวิ่งกลับมาไม่คิดชีวิตคิดว่าเป็นอย่างไรเป็นกัน ตาย ตาย ด้วยกันตรงนี้แหละ คำน้ข้าพเจ้าไม่มีวันลืมตลอดชีวิต ไม่มีวันลืมและสอนไม่ให้ลืมด้วย จะหาความรักไหนที่จะมากมายเท่านี้ อุดล่ำหทัยอมที่จะร่วมตายด้วยกันกลับมา วิ่งกลับมาจนที่นั้งกลับเต็มใหม่หมดเลย และก็สืบให้ นี่เขาจะฆ่าท่านทำไม ท่านไม่เห็นได้ทำอะไรให้ใคร มีแต่ช่วยคน สะอึกสะอื้น ได้เห็นแล้วแหม ขาบซึ้ง

เป็นอันว่าคนไทยเรารักพระเจ้าอยู่หัวก็ถูกต้องแล้ว เพราะท่านรักคนไทย และพระเจ้าอยู่หัวที่รักประชาชน ก็ถูกต้องแล้ว เพราะความรักของประชาชนนั้นยิ่งใหญ่หลวงนัก แม้แต่ชีวิตก็ยกถวายได้ อันนี้มีพยาน คือเรื่องนี้เห็นชัดเชียว วังหน้าตั้งกลับมาเพื่อจะมายุบายด้วยกันให้มันรู้กันไป...” [๒๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

อย่าให้เสียชาติเกิด

“...ถ้าเกิดมาเป็นเจ้าฟ้าหญิงของไทยแล้วจะต้องทำให้ได้ทุกอย่าง ไม่อย่างนั้นเสียชาติเกิด
อันนี้ที่พยายามอธิบายให้ชาวต่างประเทศทราบถึงคำว่าเจ้าแผ่นดิน แล้วก็เจ้าฟ้าหญิง เจ้าฟ้าชาย
ฟ้าหญิง ฟ้าชายไทยนี้ต้องหมายถึงคนที่ทำได้ทุกอย่าง เรียนก็ต้องเรียนทันเขา ทำงานก็ต้องทำงานให้ได้
ต้องทันทให้หมด...” [๒๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

แนวพระราชดำริที่ปรากฏในพระราชดำรัสและพระราชโองการของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ นั้น เป็นแนวพระราชปณิธานที่ยิ่งใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็กว้างขวางและมีได้แก่ทั้งกระดาน
หากแต่ได้มีความอ่อนโยนและสามารถผสานเข้าสู่สภาวะการณ์ได้เป็นอย่างดี และเหนือสิ่งอื่นใดนั้น
แนวพระราชปณิธานของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของ
ประชาชนชาวไทยทั้งสิ้น

รายการอ้างอิงบทที่ ๑

๑. สำนักเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๘๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔. สำนักเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๙๓. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอชีพ จำกัด.
๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๗. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๑๐๑. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอชีพ จำกัด.

๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๔-๔๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๙. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๐. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๕๕-๕๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๑. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๙๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๖๗-๖๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๒๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๙๗. กรุงเทพฯ: กราฟฟิโกอาชีฟ จำกัด.

๑๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๗. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๘. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๒๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๙. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๙๙. กรุงเทพฯ: กราฟฟิโกอาชีพ จำกัด.
๒๐. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๙๓-๑๙๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๑. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๕-๒๐๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๓. สิริกิติ์, สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ. (๒๕๔๗). ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ. พิมพ์ครั้งที่สอง. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์มัลติมีเดีย.

๒๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๙๓. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๒๕. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๖. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๔๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

การพัฒนาประเทศ
และความเป็นอยู่ของราษฎร

๒

๒

การพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของราษฎร

ตามทฤษฎีทางวิชาการนั้น รัฐเกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน รัฐจึงมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อย ความเป็นอยู่ของประชาชน จัดทำบริการสาธารณะต่างๆ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รัฐบาลกษัตริย์ก็ย่อมมีกษัตริย์เป็นหัวหน้าในการจัดการอำนวยการเพื่อความผาสุกสวัสดิ์ของประชาราษฎร ผู้ที่อยู่ร่วมในสถาบันพระมหากษัตริย์จึงมีภารกิจที่จะต้องเข้าช่วยเหลือการปฏิบัติภารกิจของประมุข เช่นว่านั่นด้วย

กล่าวตามทฤษฎี ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ไทยทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจล้นพ้นในการจะมีพระบรมราชโองการใดๆ และย่อมทรงใช้พระราชอำนาจนั้นพัฒนาพระราชอาณาเขตให้เจริญวัฒนาสถาพร กับทั้งอำนวยการความผาสุกสวัสดิ์ให้เกิดขึ้นแก่ทวยนาครผู้อยู่ในชั้นพลสีมาของพระองค์

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แม้ว่าพระราชอำนาจพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์จะเปลี่ยนไป จากการที่ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจล้นพ้นมาเป็นผู้ที่ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจตามแนวทางแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากแต่พระราชภาระในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศและการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนภูวนั้น ก็ยังเป็นพระราชภาระที่ได้ทรงปฏิบัติอยู่ภายในขอบเขตพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญ และดูเหมือนจะกล่าวได้ว่าเป็นพระราชภาระอันสำคัญด้วยในบริบทของประเทศไทย

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงอยู่ในพระราชสถานะ สมเด็จพระอัครมเหสี ซึ่งมีพระราชภาระทั้งในทางพระราชบูรพจาริตประเพณีเชิงสัญลักษณ์และพระราชภาระในการพัฒนาประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชนที่ทรงรับเอาเป็นพระราชธุระ โดยการพัฒนาที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงตั้งพระราชหฤทัยให้เกิดขึ้นนั้นเป็นการพัฒนาที่เป็นการพัฒนาทั้งทางรูปธรรมที่จับต้องได้คือความเจริญทางวัตถุและการพัฒนาที่เป็นนามธรรมคือการพัฒนาทางจิตใจ

การพัฒนานี้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีแนวพระราชดำริว่า การพัฒนาต้องพัฒนาความเจริญทั้งภายนอกและพัฒนาความเจริญภายในจิตใจของตนให้พร้อม ๆ กัน อย่าให้ความเจริญทางวัตถุ ความเจริญภายนอก ก้าวล้ำกว่าความเจริญทางจิตใจ แนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศชาติและประชาชนนั้นมีดังปรากฏในพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่ได้เชิญมานี้

การงาน-จิตใจ

“...อย่าลืมว่า ความเจริญทางด้านงานอาจจะต้องควบคู่กันไปกับความเจริญทางด้านจิตใจเสมอไป ชาติบ้านเมืองยังต้องการทั้งแรงงานและความรู้ของทุกคนอยู่เสมอ แต่ถ้าไม่มีชาติบ้านเมืองเหลืออยู่ ไม่มีเชื้อชาติเหลืออยู่ ก็จะมีคนดูหน้าคนอื่นชาติอื่นได้ยากนัก...” [๑]

พระราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียนพยาบาล ผู้รับพระราชทานประกาศนียบัตร

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

ความเจริญทางวัตถุ

“...น่าเสียดายเหลือเกินที่ทุกวันนี้ความเจริญทางวัตถุล้ำหน้าเกินกว่าความเจริญทางด้านจิตใจ ไปไกลนัก เป็นเหตุทำให้คนทุกวันนี้ มีความร่ำร้อนกระวนกระวายใจ เกิดความเดือดร้อนระส่ำระสาย ทั่วทุกมุมโลก เพราะมนุษย์ส่วนมากสมัยนี้บูชาหลงใหลความเจริญทางวัตถุมากเกินไป ไม่สนใจ ในสิ่งที่เป็นความสุขด้านนามธรรม มัวติดอยู่กับวัตถุซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าบันดาลความมั่งมีและความสะดวกสบาย จึงมุ่งแต่จะแสวงหาและสะสมวัตถุเพื่อประกอบและเพิ่มพูนความผาสุกของแต่ละคน พวกกันทอดทิ้งหลงลืมความเจริญทางด้านจิตใจ พวกกันหลงลืมที่จะดูแลช่วยกันเพื่อนมนุษย์ผู้อื่น ที่กำลังทุกข์ร้อนและต้องการความช่วยเหลือ การอนุเคราะห์ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากนั้น หลายคนคิดว่า เป็นเรื่องมาภายหลัง เมื่อความร่ำรวยเหลือใช้เหลือสอยแล้วจึงค่อยคิดกัน แต่ความจริงถ้าตั้งใจจะ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพื่อนร่วมชาติแล้วมีโอกาสน้อยเสมอไป...” [๒]

พระราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียนพยาบาล ผู้รับพระราชทานประกาศนียบัตร

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริว่า ความเจริญนั้นหาใช้วัดกันด้วยความเจริญทางวัตถุไม่ หากต้องวัดถึงระดับความเจริญทางจิตใจของคนในสังคมนั้นด้วย เพราะสังคมที่เจริญทางวัตถุจะอยู่รอดพัฒนาต่อไปได้ ความเจริญทางจิตใจของสังคมนั้นต้องพัฒนาให้สมดุลกันด้วย

เจริญภายใน

“...บ้านเมืองของเราจะทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรือง เพียงเท่าที่ตาเห็นภายนอกนั้นไม่พอ ต้องให้เจริญทั้งข้างนอกข้างในไปพร้อมๆ กัน ข้าราชการอดอยากของประเทศอื่นๆ ควรจะทำให้เราได้คิด และพิจารณาช่วยกันสร้างสังคมขึ้นมาใหม่ให้เจริญพร้อมกัน ทั้งด้านวัตถุและคุณงามความดี ซึ่งเรื่องนี้เราจะใช้เงินทุ่มแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ทุกคนต้องทุ่มน้ำใจเข้าไปด้วย...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

ในเรื่องของการพัฒนานั้น ประเทศที่เจริญแล้วความพัฒนาก้าวหน้าย่อมไม่อยู่เพียงแค่บริเวณเมืองใหญ่เท่านั้น แต่ต้องกระจายตัวไปยังภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในแถบชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริด้านการกระจายความเจริญให้ทั่วถึงทุกภูมิภาคไว้อย่างชัดเจน

ขยายความเจริญสู่ภูมิภาค

“...ความมุ่งหวังในการพัฒนาประเทศ ไม่ควรจะมุ่งหมายแต่เพียงการอยู่ดีกินดีเฉพาะแต่ในพระนครเท่านั้น ชาวบ้านเมืองเราจะเจริญก้าวหน้าได้ก็ต่อเมื่อทุกคนรอบคอบทั่วในประเทศมีความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับ...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดงานชุมนุมแม่บ้าน ครั้งที่ ๑๐ ณ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

การพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวชนบทนั้นเป็นสิ่งที่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังรอบคอบ เนื่องด้วยชาวชนบทมีความเจริญทางจิตใจเป็นอย่างมาก การจะนำเอาความเจริญทางวัตถุไปสู่ชนบทมากเกินไป อาจทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีได้ ดังนั้น จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ต้องไม่ลืมการพัฒนาจิตใจตนเองให้เข้ากับระดับจิตใจผู้คนในชนบทเสียก่อน จึงจะเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพวกเขาได้

พัฒนาจิตใจตนก่อน

“...เราทั้งหลาย รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองต่างหาก ที่จะต้องพัฒนาจิตใจตนเองเสียก่อน ที่จะริไปพัฒนาจิตใจชาวชนบท ซึ่งมีจำนวนมาก มากกว่าชาวเมืองนัก

ชาวชนบทเขามีจิตใจที่ได้ปรับปรุงพัฒนามาช้านานนับปี เป็นร้อยๆ ปีแล้ว ด้วยศาสนาต่างๆ ที่ล้วนมุ่งกระทำคนให้เป็นมนุษย์ คือคนที่ประเสริฐ ฉะนั้นหน้าที่ของเราผู้มีสิทธิมีโอกาสพิเศษ ได้เรียนรู้ในหลักทฤษฎีวิชาการต่างๆ และพร้อมที่จะไปพัฒนาชนบท ก็คือต้องพิจารณาปรับปรุงจิตใจ

ของเราเอง ให้เข้ากับระดับจิตใจของชาวชนบทเสียก่อน ความสุขสบายของเราชาวเมือง ซึ่งโดยมากวัดกันทางวัตถุนั้น ย่อมจะแตกต่างกับของชาวชนบท การนำเอาความสุขสบายอย่างของเราทุกๆ อย่างไปให้เขาหมด อาจทำให้เขาเดือดร้อน ขาดความสุขสบายก็เป็นได้...” [๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ พระราชทานของที่ระลึกแก่ผู้บริจาคเงินสมทบทุนสงเคราะห์ชุมชน
ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

อนาคตไทย

“...ทั้งนี้ที่เล่ามานี้อยากให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ประเทศไทยของเราคนไทยของเรามีอนาคตมาก และเราต่อไปถ้าพร้อมใจกันอย่างนี้ จะมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งมั่นคง เพราะทุกคนจะรู้จักใช้เวลาว่างหาเงินเพิ่มช่วยเหลือครอบครัวของตนเองโดยที่ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินอีก...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑

ยกฐานะความเป็นอยู่

“...ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเราช่วยคนหมู่มากให้มีฐานะความเป็นอยู่มั่นคงขึ้นได้เท่าไร เราทั้งหลายและชาติไทยของเรา ก็จะมีคามมั่นคงขึ้นเพียงนั้น...” [๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑

ในเรื่องแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนานั้น ทรงเน้นย้ำอยู่เสมอว่า การพัฒนานั้น ต้องพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม พัฒนาความเป็นอยู่ให้ชาวบ้านมีกิน ก่อนที่จะพัฒนาต่อในด้านอื่น ซึ่งหน้าที่ในการพัฒนาขั้นพื้นฐานเหล่านี้เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน

รากฐานความเจริญ

“...การที่เจริญทางด้านเกษตรกรรม กสิกรรม และติดตามด้วยอุตสาหกรรม ก็เป็นของที่ดี เป็นสิ่งที่เมืองไทยน่าจะปรารถนา ไม่ใช่ต้องกั๊กมหนี่สนเขา จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมใหญ่อย่างประเทศ ญี่ปุ่นให้จงได้ อุตสาหกรรมหนักอุตสาหกรรมใหญ่ ใฝ่ฝันจะเป็นอย่างนั้น...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักและมีพระราชดำรัสและพระราชโองาต ถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการพัฒนาประเทศ โดยมีแนวพระราชดำริว่า การพัฒนาประเทศนั้น เป็นภาระหน้าที่ของทุกๆ คนที่จะต้องช่วยเหลือกันเพื่อปฏิบัติให้สำเร็จผลยังประโยชน์คือความสุข ของทุกคนในชาติรวมทั้งตัวผู้ได้มาปฏิบัติอีกด้วย

หน้าที่เป็นของทุกคน

“...ขณะที่ทรงทำงานก็มีนักข่าวต่างประเทศหลายคนหลายคณะที่มาสัมภาษณ์พระองค์ท่านว่า เอ๊ะ เรื่องอะไรที่พระเจ้าแผ่นดินสมัยใหม่ จะต้องนำหน่วยแพทย์ออกไปเอง แล้วก็ชี้ไปที่คนไข้ ซึ่งมีจำนวนวันละเฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่า ๘๐๐ คน เขาชี้ว่าเรื่องอะไรของพระเจ้าแผ่นดิน ที่จะต้อง มาทำอย่างนี้ ก็รับสั่งบอกว่าที่เมืองไทยนี้เขาไม่เกี่ยงกันหรอก เขารู้อย่างเดียวว่าเรายังเป็นประเทศ ที่ยากจนอยู่ เพราะฉะนั้นต่างคนต่างร่วมมือช่วยกัน ทางรัฐบาลเขาก็ทำหน้าที่เขาสุดกำลัง ทางเรา ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นประมุขของประเทศ จะนั่งอยู่สบายๆ อย่างไม่ได้ เมื่อทราบว่ามีคนอีกเยอะที่ต้องการ

ความช่วยเหลือแล้วก็มีภัยรอบด้าน และทหารต้องสูญเสียชีวิตไป ทุกคนต้องกระโดดลงมาจาก
จะมากะเกณฑ์ว่าที่หน้าที่ของ นาย ก. นี่หน้าที่ของนาย ข. ล้าไม่ได้...” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

นอกจากการพัฒนาที่รับเอาแนวทางการพัฒนาจากซีกโลกตะวันตกแล้ว สมเด็จพระบรม
ราชินีนาถ ยังทรงตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพพื้นฐานที่ทรงคุณค่าของชาวไทย นั่นคือ
อาชีพเกษตรกรรมดังที่ได้มีแนวพระราชดำริส่งเสริมผ่านโครงการตามพระราชดำริ ซึ่งปรากฏเป็น
รูปธรรมและแนวพระราชดำริที่ปรากฏผ่านพระราชดำรัสและพระราชโองการดังนี้

ผู้ผลิตอาหาร

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหยั่งเชิงถึงความสำคัญของเกษตรกรไทย เป็นผู้ผลิต
อาหารเลี้ยงประเทศมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน แม้พลเมืองของชาติจะมีมากขึ้นเพียงใด
เกษตรกรก็ผลิตอาหารได้เพียงพอเสมอ ซึ่งยังสามารถส่งออกไปเลี้ยงพลโลกได้อีกเป็นจำนวนมาก
...เพราะคนไทยไม่เคยหลงลืมว่า อาหารคือสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ผลผลิตอื่นเป็นเพียง
เครื่องช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้นเท่านั้น การที่ชาติของเราเลี้ยงตนเองได้นี้เป็นความสำเร็จ
ที่ยิ่งใหญ่เพราะไม่ว่าจะเกิดภาวะการณ์เช่นไร เราจะอยู่รอดได้เสมอ เนื่องจากคนไทยเป็นผู้ผลิต ไม่ใช่จะ
เป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น...” [๑๐]

พระราชดำรัส พระราชทานในโอกาสที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์
และราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย ทูลเกล้าฯ ถวายฉลองพระองค์ครุย
ในฐานะสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ ณ ที่นั่งพระจักรีมหาปราสาท
วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๔

ข้าวปลาอาหาร

“...เวลาที่เห็นข้าวเหลืองอร่ามไปทั้งทุ่งนี้ ทำให้มีความภาคภูมิใจเป็นที่สุดจากทุ่งนา ชาวนาจะลำเลียงฟ่อนข้าวสู่ลานบ้านของตนเองไว้เลี้ยงสัตว์ ได้ถุนบ้านชาวนาเต็มไปด้วยฟ่อนข้าว ซึ่งแต่ก่อนไม่ปรากฏมาเป็นเวลานานหลายสิบปี บริเวณลานหน้าบ้านกองฟ่อนข้าวรอการนวด ชาวบ้านก็เริ่มนวดโดยวิธีการของพื้นบ้าน โดยใช้การเหยียบย่ำ เราสอนให้เขาถอยหลังเข้าคลองเพื่อเขาจะได้มีข้าวกินเองแล้วมีข้าวเป็นของตัวเอง ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น กองข้าวที่นวดเสร็จแล้ว และกองฟ่อนข้าวที่รอการนวดอยู่เป็นจำนวนมากมายที่จะเลี้ยงตัวได้พอ แล้วขายได้ด้วย นอกจากการทำนาแล้ว นายทหารกองทัพบกที่ ๑ ยังส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกันเลี้ยงปลา นี่กำลังเตรียมบ่อปลา ชาวบ้านก็คึกคักกันมาก เขาบอกข้าพเจ้าว่า ลิบกกว่าปีแล้วนะที่ไม่มีกุ้งกินเลย ชาวอยุธยาเดี๋ยวนี้ได้อาชีพอีกอย่างคือจับกุ้งมาขาย เพราะขายได้แพงมาก เพราะว่ากรมประมงของเรามักจะเอากุ้งให้ข้าพเจ้าไปปล่อยเสมอ ไปบางไทรที่ไรก็ปล่อยกุ้งทุกที แล้วก็กุ้งนั้นก็ไปโตให้ชาวบ้านจับกิน จับขายกินก็เป็นรายได้พิเศษ ชาวบ้านเขาก็ตื่นเต้น เขาบอกอย่างนั้น...” [๑๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ทรงพระราชดำริว่าในประเทศประเทศหนึ่งหากไม่สามารถผลิตอาหารเลี้ยงคนในประเทศได้ คนในประเทศยังต้องเผชิญกับความหิวโหย ต้องนำเข้าอาหารจากประเทศอื่น อนาคตของประเทศ ขึ้นอยู่กับประเทศอื่น ประเทศนั้นย่อมถือได้ว่าปราศจากเสรีภาพโดยแท้ เพราะหากประเทศนั้น ไม่สามารถนำเข้าอาหารได้ไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ความวิบัติย่อมบังเกิดแก่ประเทศนั้น

ศัตรูที่แท้จริง

“...เวลานักข่าวต่างประเทศมาพูดว่า เสียดิๆ มาย่ำต๊อกๆ นี่ มีทหารคุ้มกันเต็มไปหมด ที่ชายแดนนี้ ทรงมีความมุ่งหมายอย่างไร จะมาสู้กับคอมมิวนิสต์หรือ รับสั่งว่า ตัวฉันน่าจะมาสู้กับหิวโหย ความอดอยาก...” [๑๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

เสรีภาพที่แท้

“...ประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของบ้านเมือง ตราบใดที่ประชาชนยังไม่มีเสรีภาพ จากความหิวโหย จะเรียกว่า มีเสรีภาพเต็มที่ไม่ได้...

...ประเทศใด ประชาชนไม่สามารถผลิตให้แก่ประเทศได้ ประเทศนั้นๆ จะยืนหยัดอยู่ได้ อย่างไร มิชานานก็คงต้องล้มคว่ำลงไปในวันใดวันหนึ่ง...” [๑๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

เป็นอิสระเสรีจากความยากจน

“...พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งแต่ทรงครองราชย์ก็คือ จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อช่วยเหลือให้คนไทยได้อยู่ดีกินดีขึ้น เป็นอิสระเสรีจากความยากจน อดอยาก ทิวโหย ครั้งหนึ่งประมาณ ๒๐ ปีมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยม และอยู่ที่ทางด้านอีสาน ที่อยู่อยู่ที่สกลนคร และจะเสด็จฯ เยี่ยมไปหลาย ๆ จังหวัดแถวภาคอีสาน ที่ไหนที่ยากจน ก็จะเสด็จฯ ไป ก็มีนักข่าวของสถานีวิทยุบีบีซีตามเสด็จ เขาขอตามเอง ตามเสด็จไปด้วย แล้วเขาก็สัมภาษณ์กันกลางแปลงนั่นนะ เขาถามว่า *Are you here to fight communism?* ท่านมาที่นี่เพื่อจะมาสู้กับคอมมิวนิสต์ใช่ไหม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านบอกเปล่า ฉันทานี้มาที่นี่ เพื่อจะมาสู้ต่อความยากจน ซึ่งยังครอบครองประเทศเราอยู่หลายที่หลายแห่ง...” [๑๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

ปัญหาสำคัญ

“...ทุกวันนี้ปัญหาสำคัญของประเทศที่พวกเราทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขก็คือ ความทวิโหย
ยากจนข้นแค้น คนไทยทุกคนที่พอจะมีเงินควรที่จะร่วมมือกันช่วยแก้ไขสภาพดังกล่าวในบ้านเมือง
ของเราให้หมดหรือทุเลาลงไป ความยากจนและความทวิโหยเป็นประเด็นใหญ่ที่สุดในการจำกัด
อิสรภาพของคนเรา คนจนที่ต้องอดมื้อกินมื้อจะมีสุขภาพที่ดีไปไม่ได้ และย่อมจะต้องเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ
ขึ้นในที่สุด ซึ่งการเจ็บป่วยนี้เองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพย์สินที่เขามีอยู่ต้องมลายหายสูญไป
บางครั้งก็นำที่มีอยู่ทรัพย์สินสมบัติข้าวของที่สะสมเอาไว้ตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย จำเป็นต้องขายเพื่อเอาเงิน
ไปใช้รักษาตัว ลูกเฒ่าที่ควรจะได้รับการศึกษาเล่าเรียนต้องเลิกเรียน เพื่อออกไปรับจ้างหารายได้
มาช่วยพ่อแม่ กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นมามากต่อมาก และเป็นแรงจูงใจให้มูลนิธิ
ส่งเสริมศิลปาชีพถือกำเนิดขึ้น ความสามารถทางศิลปะของชาวนาชาวไร่ นั่นเอง จะสามารถช่วยให้เขา
ทำงานเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมีเสริภาพ...” [๑๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริว่า คนไทยเรานั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถอยู่แล้วในสายเลือด มีพรสวรรค์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเกษตร การทอผ้า ช่างไม้ ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ เพียงแต่ต้องการผู้ที่หยิบยื่นโอกาสให้เขาเหล่านั้นแสดงความสามารถออกมา เพื่อให้เขาใช้ความสามารถนั้นเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว จึงทรงพระราชอุตสาหะส่งเสริมอยู่เป็นอเนกปริยายนับว่าเป็นรากฐานทั้งทางการดำรงชีพและในทางจิตวิญญาณความเป็นไทย สำหรับการพัฒนาประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชน

เกษตรกร

“...การช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาของไทย ให้สามารถเลี้ยงตัวได้นั้น เป็นของที่ไม่ยากเกินไปเลย เพราะว่าพื้นฐานของชาวไร่ชาวนาของไทยเรา มีความสามารถรอบตัวอยู่แล้ว สำคัญที่พวกเราต้องเข้าไปหาเขา ให้โอกาสเขา ดึงความสามารถของเขาออกมาใช้เป็นประโยชน์ในการช่วยตัวเอง...” [๑๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

ความสามารถประชาชน

“...ข้าพเจ้าไปดูใกล้ๆ เห็นว่าราษฎรไทยมีความสามารถมาก แต่ว่าต้องมีคนที่ช่วยดึงความสามารถนั้นออกมา ต้องให้เขาใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวทำมาหากิน เพราะการทอผ้าต่างๆ ซึ่งต่างประเทศเขายกย่องกันว่าเป็นพรอย่างใหญ่หลวง ช่างไม้ ราษฎรไทยมีความสามารถอยู่ในตัวแล้ว โดยที่ไม่ต้องไปเล่าเรียนอะไรอีกและเขามีรายได้ที่น้อย ข้าพเจ้าจึงอยากให้เขาใช้ความรู้ที่เขาอยู่นั้นช่วยตัวเอง ส่งลูกเรียน รู้จักรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัย...” [๑๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๙

ทรงพระราชดำริว่าทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นแหล่งอาหารสำคัญของคนไทย ในปัจจุบันเมื่อประชากรเพิ่มขึ้น จำนวนอาหารย่อมไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์น้ำไว้อย่างน่าสนใจ แม้ว่าจะดูว่าเป็นเพียงการคำนึงถึงการเพิ่มประชากรสัตว์น้ำให้เพิ่มมากขึ้น หากแต่การเพิ่มขึ้นของประชากรสัตว์น้ำนั้นเป็นแต่เพียงแนวทางที่พระราชทานไว้สำหรับการพัฒนาเพิ่มจำนวนสัตว์ที่เป็นอาหารแก่มนุษย์ทั้งหลายที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับเพื่อพัฒนานำไปใช้ให้เหมาะสมแก่ประเภทได้

ทรัพยากรสัตว์น้ำ

“...ให้ปล่อยพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติและบ่อน้ำสาธารณะ เพื่อเป็นแหล่งอาหารของหมู่บ้าน ให้ส่งเสริมการเลี้ยงกบแก่ราษฎร และจัดทำโครงการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลาและปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำไว้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในท้องถิ่นชนิดที่หายากและใกล้สูญพันธุ์...” [๑๘]

พระราชดำรัส คราวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านชีแบร
หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่ตืน อำเภอกมก้อย จังหวัดเชียงใหม่
วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๒

การพัฒนาที่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีแนวพระราชดำรินั้น เป็นการพระราชทานแนวพระราชดำริที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้านของการพัฒนาประเทศชาติและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน มีทั้งในเรื่องที่เป็นภาพใหญ่ใจความและเรื่องที่เป็นเรื่องย่อยแตกแยกตามแขนงของเรื่องนั้น ทรงใส่พระราชหฤทัยแม้รายละเอียดเพียงเล็กน้อยของเรื่องที่ผู้อื่นมองข้าม ด้วยแนวพระราชดำริอันสุขุมคัมภีรภาพนี้เองที่ก่อให้เกิดความเจริญรุดหน้าผาสุกของประชาราษฎร ดังปรากฏมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

รายการอ้างอิงบทที่ ๒

๑. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๓. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๔๔-๑๕๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๒๙. กรุงเทพฯ: กราฟฟิโกอาชีฟ จำกัด.
๕. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๗. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, หน้า ๔๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๔๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๙. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๐. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๑๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๗๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๒๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๑-๑๕๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๕. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๖. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๑๗. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๘๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๘. เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th

ความมั่นคงของราชอาณาจักร

๓

๓

ความมั่นคงของราชอาณาจักร

ตั้งแต่โบราณกาลมา หญิงไทยนอกจากมีหน้าที่อยู่เหย้าเฝ้าเรือนเลี้ยงดูลูกแล้ว ในคราใดที่บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม ข้าศึกเข้ามาย่ำยีพระราชอาณาเขตสตรีไทยก็แสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ว่ามีเลือดนักรสู้ มีความกล้าหาญเฉกเช่นชายชาติทหาร สืบมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ พร้อมทั้งจะจับอาวุธเข้าสู่ศัตรู ดังปรากฏให้เห็นในประวัติศาสตร์ของเรา ที่ได้จารึกถึงเรื่องราวของวีรสตรีไว้หลายท่าน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงแสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งแล้วว่า ทรงมีสายพระโลหิตแห่งชาติดนาริอยู่เต็มเปี่ยม ยามใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็น “จอมทัพไทย” เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเหล่าทหารหาญตามแนวชายแดน หรือตามพื้นที่ที่มีการสู้รบ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็โดยเสด็จเคียงข้างด้วยเสมอ มิได้ทรงหวั่นพระราชหฤทัยต่อภัยอันตรายใดๆ แม้ในขณะนั้นพื้นที่ที่ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปยังมีการสู้รบปะทะกันอยู่อย่างรุนแรงก็ตาม ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้น เปรียบประดุจธงชัยมิ่งขวัญของเหล่าทหารหาญและผู้ปฏิบัติราชการในสนาม ให้มีกำลังใจฮึกเหิมต่อสู้ราชศัตรูจนได้ชัยชนะ มีแผ่นดินไทยให้เราอาศัยจนกระทั่งวันนี้

นอกจากทหารหาญของชาติแล้ว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ยังทรงห่วงใยถึงครอบครัวของทหารผู้ต้องเสียสละหลักของครอบครัว ทั้งจากการบาดเจ็บและเสียชีวิต ดังได้พระราชทานความช่วยเหลือ ทั้งที่เป็นพระราชทรัพย์และความช่วยเหลือประการอื่นๆ ตลอดมา และยังทรงยกย่องทหารหาญผู้เสียสละเหล่านั้นว่าเป็นวีรบุรุษของชาติเสมอ

ตายอย่างชายชาติทหาร

“...ฉันทราบข่าวด้วยความเศร้าสลดใจยิ่ง ที่เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์บรรทุกทหารเกิดอุบัติเหตุที่ประเทศเวียดนามทำให้ทหารไทยเราต้องเสียชีวิตไปถึง ๑๖ นาย

ฉันนึกถึงความทุกข์ของครอบครัวทหารดังกล่าว ที่สูญเสียบุคคลที่เขารักและเป็นหลักของครอบครัว ขอให้ผู้บังคับการฯ ช่วยบอกให้เขาทราบว่า ฉันเสียใจด้วยกับเขา ขอให้เขาภูมิใจเถิดว่าทหารผู้กล้าเหล่านี้ ได้เสียสละชีวิตให้แก่ชาติสมกับคำปฏิญาณของเขาแล้ว เขาตายอย่างมีเกียรติ ตายอย่างชายชาติทหารทุกประการ...” [๑]

พระราชหัตถเลขา ถึงผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑

วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๑

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่า ทหารเป็นบุคลากรสำคัญ ในการปกป้องเอกราชของประเทศ ตั้งแต่บรรพกาลมาทหารเฝ้ามาจากประชาชนคนธรรมดา ที่ในยาม สงครามสงบทำหน้าที่เพาะปลูกพืชพรรณธัญญาหารต่างๆ แต่ก็มีเลือดรักชาติอยู่เต็มเปี่ยม ต้องการ ที่จะปกป้องความปลอดภัยและเอกราชของประเทศชาติเอาไว้ แม้ในปัจจุบันผู้เป็นทหารจะเป็นทหาร อาชีพ มิได้มาจากประชาชนผู้มีอาชีพอื่นก็ตาม อุดมการณ์ต่างๆ ความกล้าหาญ ความตั้งมั่นที่จะปกป้อง เอกราชของชาติ ความปลอดภัยของประชาชนก็ยังคงอยู่ตลอดมา สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในจิตใจของเหล่า ทหารหาญยุคปัจจุบัน มิได้ผิดแผกแตกต่างกับสมัยอดีตแม้แต่นิดเลย

เลือดทหารของไทย

“...ตามศัพท์ ‘ทหาร’ แปลว่าคนหนุ่ม ในความคิดของข้าพเจ้า หมายถึงคนไทยทุกคนที่มี ความเข้มแข็ง มีกำลังกายกำลังใจพร้อมที่จะเสียสละรับใช้ ป้องกันรักษาผืนแผ่นดินไทยอันเป็น ถิ่นกำเนิด ทหารซึ่งได้ทำชื่อเสียงไว้ในประวัติศาสตร์ไทยไม่เคยแยกตัวออกจากประชาชน และประชาชน ก็ไม่เคยคิดว่าทหารเป็นอื่น นอกจากเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของประชาชน กล่าวอย่างสั้นๆ ก็คือ คนไทย เป็นทั้งทหารทั้งพลเรือนอยู่พร้อมเสร็จ จะเป็นชายแดนสุพรรณบุรี กาญจนบุรี หรืออ่างทอง ซึ่งเป็น เมืองหน้าด่านก็ตาม ยามใดบ้านเมืองมีความสงบสุข ก็ทำหน้าที่เป็นพลเรือน ยามใดที่เกิดศึกสงคราม ก็ทำหน้าที่เป็นทหาร เช่น ชาวบ้านบางระจัน ยามปรกติก็ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจเลี้ยงประเทศ แต่เมื่อข้าศึกมาประชิดบ้านเมือง ชาวบ้านก็กลับเป็นทหาร ผู้กล้าหาญขึ้นทันที ยอมสละชีวิตสละก้นการรุกรานอันใหญ่หลวงของข้าศึกไว้ก่อนที่ทัพหลวงจะมาถึง ไม่ต้องคอยทัพหลวง มีใจแน่วแน่ ร่วมกันปกป้องผืนแผ่นดินทุกตารางนิ้ว ด้วยความกล้ากล้า เป็นที่ประจักษ์แก่ตาชาวโลกมาแล้ว ชื่อนี้ยังอาจจะศึกษาได้อีกจากเรื่องของ ชาววิเศษไชยชาญ นายดอกกับนายทองแก้วผู้เป็นเลือดไทยทราบที่บ้านเมืองกำลังถูกรุกรานก็ช่วยกันรวบรวม กำลังคนหนุ่มได้ ๔๐๐ คน เคลื่อนกำลังทหารซึ่งเดิมเป็นประชาชนชาวบ้าน ชาวนา ชาวไร่ธรรมดา ออกจากวิเศษไชยชาญไปช่วยเพื่อนไทยที่บางระจันต่อสู้ข้าศึก โดยทุกคนไม่ได้เกี่ยงว่าเป็นถิ่นใด คิดแต่ว่าจะต้องรักษาแผ่นดินไทยไว้ให้ครบ ไม่ให้ผู้ใดมาเชือดเฉือนไปได้ กล้าต่อสู้กับศัตรูที่มีกำลัง เหนือกว่ามากด้วยความเป็นทหารที่มีอยู่ในตัว แม้พวกเขาจะสิ้นชีวิตหมดก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายและ ภารกิจของเขาก็สำเร็จลงด้วยดี เพราะข้าศึกไม่อาจเชือดเฉือนแผ่นดินไทยไปได้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนชาววิเศษไชยชาญเมื่อปลายปีที่แล้ว ชาววิเศษไชยชาญก็ยิ่งภาคภูมิใจและกราบบังคมทูลถึงวีรกรรมของบรรพบุรุษของเขาถวาย ว่าปู่ย่าตายายของเขานั้นได้นำศัพทวิบุรุษทั้ง ๔๐๐ นั้นมาฉาบประพาส แล้วสร้างวัดชื่อวัดสี่ร้อยขึ้น อุทิศเป็นอนุสรณ์ ทั้งนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่า ทหารไทยนั้นมาจากประชาชนแท้ๆ

ข้าพเจ้าปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง ที่จะให้นายทหารไทยผู้มีการศึกษาอันก้าวหน้าสมบูรณ์ในวิชาการ ทั้งทางด้านยุทธวิธีและด้านการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ได้รักษาเลือดทหารของไทยไว้อย่าให้เสื่อมคลาย ให้มีความสำนึกตระหนักในความหมายของคำว่า ‘ทหาร’ โดยถ่องแท้ เพื่อที่รู้จักหน้าที่ของทหารของชาติกว้างขวางลึกซึ้ง และไม่หวั่นไหวต่อคำกล่าวบิดเบือนที่ซึมเข้ามาจากต่างแดน ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะแยกทหารออกจากประชาชน และแยกประชาชนออกจากทหาร

ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมประชาชนอย่างใกล้ชิดทุกหนทุกแห่งจะเห็นได้เด่นชัดว่า คติของเผ่าไทยดั้งเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงไปเลย ทหารและประชาชนผู้ผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารนั้น ยังคงเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขเดียวกันอย่างถ่องแท้

ขอท่านทั้งหลายได้ตั้งเจตนาอันบริสุทธิ์ไว้ให้มั่นคงในบ้านเมือง รำลึกอยู่เสมอว่าความเป็นเอกราช ความปลอดภัยของชาติ ตลอดจนความเจริญผาสุกของประชาชน ย่อมขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของทหารแต่ละคน และขอให้เจตนาอันใสสะอาดแน่วแน่นี้ จงดลบันดาลให้ได้พบประสบความสุข ความสำเร็จในชีวิต ให้สมประสงค์ในสิ่งที่ปรารถนา ให้มีความปลอดภัยและชัยชนะในกาลทุกเมื่อจงทั่วกัน” [๒]

พระราชโอรสในพิธีพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

“ตายในหน้าที่คือเกียรติของทหาร” คำกล่าวนี้เป็นคำกล่าวที่ยิ่งใหญ่ แสดงถึงความสำคัญของหน้าที่ทหารหาญว่า เป็นหน้าที่ที่ยอมได้แม้กระทั่งเสียสละชีวิตเพื่อให้ประเทศชาติคงอยู่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงยกย่องทหารผู้เสียสละตนเองว่าถือเป็นผู้มีเกียรติ เป็นทหารกล้าโดยแท้

วีรกรรมกล้าหาญ

“...วีรกรรมของทหารหาญทั้งหลายครั้งนี้ จะต้องจารึกอยู่ในความทรงจำของคนไทย และในประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างแน่นอน เพราะเป็นวีรกรรมที่ยิ่งใหญ่ซึ่งทหารทั้งหลายได้ร่วมกันสร้างขึ้นด้วยความกล้าหาญอย่างยิ่ง ทั้งที่ทหารไทยมีจำนวนคน จำนวนอาวุธน้อยกว่าฝ่ายข้าศึกมากมาย ก็พยายามสู้รบป้องกันรักษาพื้นที่อันเป็นฐานปฏิบัติการของตนโดยเต็มความสามารถ จนเป็นผลสำเร็จในที่สุด และทำให้ข้าศึกต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก จนต้องล่าถอยไป...” [๓]

พระราชดำรัส ในพิธีบำเพ็ญกุศลแก่ทหารชาวมุสลิมผู้เสียชีวิตที่ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน
ณ มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย คลองตัน กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๘

“...การที่ทหารไทยสามารถต่อสู้ศัตรูซึ่งมีกำลังมากกว่า มีอาวุธยุทธโธปกรณ์ครบถ้วน พร้อมพร้อมยิ่งกว่าหลายส่วนจนได้ชัยชนะเช่นนี้ เป็นสิ่งที่น่านิยมสรรเสริญยิ่งนัก แสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นมั่นคงในความรักชาติ รักเอกราชและอิสรภาพของชาติไทย อันมีประจำอยู่ในตัวทหารไทยอย่างประจักษ์แจ้ง โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารซึ่งมีร้อยตรี พงษ์ศักดิ์ ชนธวิธิ เป็นผู้บังคับฐาน และมีร้อยตรี อุดม วิริยะเมธาคินทร์ เป็นเพื่อนร่วมตาย มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวเป็นพิเศษ ร้อยตรี พงษ์ศักดิ์ ชนธวิธิ นั้น แม้จะได้รับบาดเจ็บ จะได้เห็นและทราบว่าข้าศึกมีกำลังคน กำลังอาวุธ เกินกว่าฝ่ายตนตั้งหลายเท่า ก็มิได้เสียขวัญ ตัดสินใจสั่งการได้อย่างถูกต้องเฉียบขาดและรวดเร็ว นำหน่วยทหารสู้ข้าศึกด้วยตนเองจนตัวตาย นับได้ว่า ได้แสดงความองอาจกล้าหาญ เสียสละของผู้นำให้เห็นอย่างเด่นชัด เป็นทั้งนักรบที่เคร่งครัดในหน้าที่ความเป็นชายชาติทหารเป็นทั้งมุสลิมที่มั่นคงในศาสนา ยึดมั่นในหลักการที่ว่า ‘การเสียสละเพื่อชาติเป็นวีรกรรมอันมีเกียรติสูง’

ดังนั้น จึงทำให้ทหารทุกคนแม้เป็นผู้ต่างศาสนากัน เล็งเห็นน้ำใจว่า กล้าเสี่ยงชีวิต ยอมตายเพื่อปกป้องผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหมด และเพื่อรักษาฐานที่ตั้งไว้มิให้ตกไปเป็นของศัตรู ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้ทหารทุกคนยอมสละชีวิตร่วมตายด้วยพร้อมกัน...” [๔]

พระราชดำรัส ในพิธีบำเพ็ญกุศลแก้ทหารชาวมุสลิมผู้เสียชีวิตที่ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน
ณ มุณินิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย คลองตัน กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๘

ในการปฏิบัติยุทธวิธีต่างๆ ตั้งแต่อดีต ผู้บังคับบัญชาจะออกนำหน้าเหล่าทหารลูกน้องเสมอ ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการออกรบแก่ผู้ได้บังคับบัญชา แสดงถึงภาวะผู้นำที่กล้าจะนำหมู่คณะไปเผชิญกับทุกสิ่ง แม้กระทั่งกับความตาย เพื่อสิ่งเดียวที่พวกเขาหวังแทนคือ ความผาสุกร่มเย็นของประเทศชาติและประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสชมเชยไว้ดังนี้

หน้าที่

“...ทหารไทยไม่เคยให้ลูกน้องไปก่อน มักจะออกไปก่อนไปข้างหน้าทั้งนั้น ให้กำลังใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ทหารทั้งหลายต่างก็พูดว่าประเทศไทยต้องอยู่ เป็นหน้าที่ของเขา ประเทศไทยต้องอยู่ เพื่อให้คนไทยทั้งหลายได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชหฤทัยห่วงใยเหล่าทหารหาญทั้งหลาย ยามที่ทหารได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้ พระองค์ตั้งพระราชหฤทัยไปเยี่ยมทหารเหล่านั้น โดยไม่ทรงเกรงอันตรายใดๆ ที่อาจจะเกิดแก่พระองค์

ทหารหาญ

“...อันนี้ที่ตาพระยา ที่มีทหารญวนรุกล้ำอธิปไตยประเทศไทย แล้วมีการต่อสู้อย่างเข้มข้น ซึ่งข้าพเจ้าก็อดปลื้มใจไม่ได้ว่า ทหารไทยทั้งหลายไม่ว่าจะทุกแนวไหนส่วนไหน ก็ยอมพร้อมที่จะสละชีวิตเพื่อป้องกันชาติบ้านเมืองไว้โดยไม่คิดหวั่นอะไรเลย แล้วข้าพเจ้าก็แอบหนีไปเยี่ยมเขา ก็รู้หรือกว่ามันไม่ดี แต่ก็กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบอกว่าไม่เป็นไรสวدمนต์แล้ว ถึงตายก็ไปดี ไม่เป็นไร...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงพระองค์เป็นขัตติยนารีคู่พระบารมี
จอมทัพไทยโดยแท้ ทรงห่วงใยทหารทุกนายผู้ปฏิบัติงานรับใช้ชาติบ้านเมือง พระราชดำรัสองค์ต่าง ๆ
ที่เชิญมาข้างต้นแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ทรงยกย่องให้เกียรติวีรชนของชาติเพียงใด พระราชกรณียกิจที่
ทรงประกอบและพระราชดำรัสเกี่ยวกับการทหารนั้น ยังความปลื้มปิติมาสู่เหล่าทหารไทยทั้งหลาย
ให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อไป

รายการอ้างอิงบทที่ ๓

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๒. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๓. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๔. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๕. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๘๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๖. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๓๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ក្បួនអោយនិងមនុស្សធម៌

กฎหมายและมนุษยธรรม

“ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” อมตะภาษิตนี้ยังคงสามารถกล่าวได้ทุกยุคทุกสมัย สังคมจะดำรงความสงบสุข ความเป็นระเบียบได้ ก็ด้วยมีกฎหมายเป็นกรอบ เป็นบรรทัดฐานของสังคม แต่เพียงแค่ว่าบทกฎหมายแต่อย่างเดียว มิอาจยังให้เกิดความยุติธรรม ความสงบสุขในสังคมได้ บุคคลผู้ใช้กฎหมายก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายได้ผลและเป็นธรรม และแม้กฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะมีคุณภาพเพียงใด จะร่างจะตราขึ้นโดยความมุ่งหมายอันดีเพียงใด ก็ย่อมมีช่องโหว่อยู่เสมอ สิ่งที่จะเยียวยาแก้ไขนี้ได้ ก็คงมีเพียงแต่หลักมนุษยธรรม หลักสากลที่ทุกชาติทุกศาสนาเห็นพ้องกัน มนุษยธรรมนี้เอง จะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้คนไม่ฉวยโอกาสใช้ประโยชน์จากช่องว่างแห่งกฎหมายหาประโยชน์สู่ตนและเบียดเบียนผู้อื่น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสและพระราชโองการที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้มากมายหลายองค์ ล้วนแต่เป็นพระราชดำรัสและพระราชโองการที่แสดงถึงแนวพระราชดำริที่ทรงให้ความสำคัญกับกฎหมายและมนุษยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีทั้งความสำคัญในตนเองและมีความสัมพันธ์ในเชิงที่ประสานกันด้วย

กฎหมายเป็นความคาดหวังของประชาชน

“...ตามที่ทราบกันอยู่แล้วว่า เนติบัณฑิตยสภา เป็นที่รวมผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ ทั้งเป็นแหล่งทะนุบำรุงการศึกษาวิชากฎหมายและสอดส่องระเบียบวินัยของผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย

ราษฎรทุกคนย่อมหวังพึ่งกฎหมายบ้านเมือง เพราะกฎหมายที่ออกไว้ดีและรักษาไว้ได้อย่างยุติธรรม ย่อมนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ราษฎร...” [๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสที่เนติบัณฑิตยสภาอัญเชิญทรงดำรงฐานะสมาชิกกิตติมศักดิ์แห่งเนติบัณฑิตยสภา พร้อมทั้งทูลเกล้าฯ ถวายฉลองพระองค์ครุยเนติบัณฑิต
วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๐๗

ต้องใช้กฎหมายอย่างระมัดระวัง

ทรงพระราชดำริว่า กฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่มีความและมีโทษอยู่ในตัว เพราะกฎหมายอาจช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีระเบียบเรียบร้อย แต่หากใช้กฎหมายในทางที่ผิดหรือใช้อย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจทำให้เกิดความเดือดร้อน เป็นการกดขี่ข่มเหงประชาชนได้ ดังนั้นผู้ใช้กฎหมายจึงมีหน้าที่ที่จะใช้กฎหมายอย่างระมัดระวังและอย่างเป็นธรรมที่สุด ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้เพื่อเตือนสติแก่เหล่าผู้ใช้กฎหมายทั้งหลายว่า

“...ข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง เมื่อพูดถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ข้าพเจ้าใคร่จะขอถือเป็นกรณีที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองเป็นพิเศษ เพราะเหตุว่า การอนุรักษ์นั้นแม้เป็นสิ่งที่ดีมากที่ทุกประเทศมุ่งรักษาประโยชน์ระยะยาวของแผ่นดินและประชาชนก็ตาม แต่หากทำโดยไม่ระมัดระวังและโดยรอบคอบถี่ถ้วน บางทีก็อาจเป็นผลเสีย เช่น กลายเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ขัดขวาง

การทำมาหาเลี้ยงชีพ หรือการอยู่รอดของประชาชนไปก็เป็นได้ ตัวอย่างเช่นการสงวนป่า ป่าบางแห่ง
ดูตามแผนที่ก็เป็นป่า แต่ความเป็นจริงอาจสิ้นสภาพป่าไปแล้วก่อนกำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนด้วยซ้ำไป
ยิ่งกว่านั้นยังมีราษฎรเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำประโยชน์ เลี้ยงชีพตั้งแต่ก่อนออกกฎหมาย โดยไม่ทราบว่าจะ
กลายเป็นป่าสงวนไปเมื่อใดเพราะไม่มีทางทราบ แต่เมื่อเจ้าพนักงานหรือนักวิชาการมาดูแผนที่
เห็นว่าเป็นป่าสงวน ก็ไปฟ้องร้องขับไล่ตามหน้าที่ตามกฎหมาย ทำให้ต้องออกจากที่ทำกินไปโดยไม่มี
ทางต่อสู้คดีราวกับขาดสิทธิเสรีภาพที่จะเป็นคน และจำเป็นต้องทนรับความเดือดร้อนลำบากโดยเรียก
ว่ามีได้ทำความผิด

ดังนั้น ก่อนที่จะวางแผนและปฏิบัติการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาให้เห็นตลอด
ตลอดไปร้อม มีความอะลุ้มอล่วย และดำเนินการไปโดยไม่ให้ขัดกับเหตุการณ์สิ่งแวดล้อม มนุษย์สัมพันธ์
และสำคัญที่สุด ต้องไม่ขัดกับการครองชีพของประชาชน สรุปว่าทุกคนต้องไม่ลืมว่าการอนุรักษ์นั้น
คือการปฏิบัติเพื่อบูรณาการประโยชน์อันถาวรของแผ่นดินและประชาชน...” [๒]

พระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แทนพระองค์
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๘

นอกจากนั้นยังทรงพระราชดำริว่า กฎหมายนั้นเป็นที่มาของความมั่นคงของสังคม ซึ่งย่อม
ส่งผลต่อความมั่นคงของชาติเป็นผลที่สุดด้วย

ความมั่นคงของชาติ

“...ในการประชุมครั้งนี้ ท่านทั้งหลายตั้งหัวข้อไว้ว่า ‘การสังคมสงเคราะห์และความมั่นคง
ของชาติ’ ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญที่จะพิจารณากันว่าจะทำอย่างไรจึงจะเกิดความมั่นคงในชาติขึ้นได้ ในข้อนี้
ข้าพเจ้าขอออกความคิดเห็นบ้างว่า ความมั่นคงแห่งชาติจะมีได้ ก็เพราะประชาชนอยู่ร่วมกันได้ดีเรียบร้อย

และสามารถประกอบงานอาชีพของตนได้โดยปกติ ไม่ต้องต่อสู้ผจญ หรือหวาดระแวงอันตราย ที่คอยคุกคามเบียดเบียนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งข้อนี้เป็นข้อที่ท่านทั้งหลายควรคำนึงถึงและคิดอยู่ว่า เหตุใด ทำอย่างไร จึงจะทำให้ประชาชนหากินได้โดยปกติสุข ท่านสามารถจะเห็นได้ว่า ข้อนี้ขึ้นอยู่กับการที่ บ้านเมืองต้องมีข้อแปะ มีกฎหมาย มีระเบียบ มีวินัยที่ดั่งม่นั่นคง พอที่จะคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ พร้อมทั้งความปลอดภัยของประชาชนส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ปรากฏในระยหลังๆ นี้ เท่าที่ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้สังเกตเห็นได้ว่า สรุปได้ว่า ความเสียใจ และเสียขวัญ คูเหมือนจะเกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนมากขึ้น หลายคนมีท่าทีท้อแท้หมดหวัง และ กำลังมองหาผู้ที่จะมาช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์ให้ จึงเป็นกิจจำเป็นของบุคคลระดับหัวหน้า เช่นท่านทั้งหลาย ๕๐๐ กว่าคนที่อยู่ในห้องนี้ ซึ่งมีการศึกษา มีปัญญา มีความสามารถ บางท่านก็เป็น ครูบาอาจารย์ ผู้แทนสมาคม หัวหน้าองค์กรต่างๆ ที่มาประชุม ณ ที่นี้ จะต้องทราบตระหนักแจ่มแจ้งว่า จะปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปอย่างนี้ต่อไปอีกไม่ได้ จะต้องเลิกคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว หรือแม้แต่ ของหมู่คณะของตัว จะต้องมีความกล้าหาญ หรือเราจะต้องตั้งปณิธานว่า ต่อไปนี้เราจะต้องปรับปรุง ตัวเองให้มีความกล้าหาญ ยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ สิ่งใดที่เห็นผิดจะต้องแก้ไข ไม่นิ่งดูตาย ไม่เมินหน้าหนีปัญหาและความยุ่งยาก ไม่เฉยเมยที่เห็นกฎหมายถูกฝ่าฝืน และไม่ยอมให้สังคมของ เราต้องกลายเป็นสังคมจำยอม หรือสังคมที่ไม่มีปากเสียง หน้าที่ของบุคคลระดับหัวหน้าทั้งหลาย ทุกท่านจะต้องมีความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน มีความกล้าหาญที่จะปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี คำจูงกฎหมายของบ้านเมือง ไม่ยอมให้ผู้ใดอยู่ในความรับผิดชอบฝ่าฝืนละเมิดกฎหมาย ทำลายกฎหมาย ตลอดจนระเบียบวินัยอันดั่งม่นั่นคง ทุกคนจะต้องถือเอาภาระเข้าไปเกี่ยวข้องกับแก้ไขและต่อสู้ แม้จะ ทำได้ยาก จะต้องเสี่ยงอันตรายก็ต้องยอม ทั้งนี้เพื่อรักษาและธำรงความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิผลของ กฎหมายในบ้านเมืองของเราเอาไว้ เพื่อประชาชนส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันได้ด้วยความปกติและผาสุก ตรงตามระบบปกครองที่เราทั้งหลายต้องการและใฝ่ฝันหา คือ ประชาธิปไตย...” [๓]

พระราชดำรัส เปิดการประชุมสังคมสงเคราะห์ ครั้งที่ ๘ และการประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ ๑๐
วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๑๘

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยปัญหาการขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย เพราะความรู้เกี่ยวกับกฎหมายนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องด้วยกฎหมายเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชีวิตเราในชีวิตประจำวัน การไม่รู้กฎหมายจะทำให้ประชาชนผู้ต้องเสียเปรียบคนไม่ดีเป็นอย่างมาก ดังที่ปรากฏปัญหาผู้คนในชนบทถูกเอารัดเอาเปรียบจากช่องว่างของความรู้กฎหมายของเขาเหล่านั้น

ความรู้ที่จำเป็น

“...ความรู้ทางด้านกฎหมายนั้นคือความรู้ที่จำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีระเบียบ แต่ความรู้กฎหมายของคนไทยนั้นยังไม่กว้างขวางด้วยต้องอาศัยความเข้าใจและการศึกษามากพอสมควร ซึ่งเป็นเรื่องยาก ดังนั้น การที่สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายกำเนิดขึ้นมา จึงเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมเพราะทุกท่านได้อุทิศสละเวลาและความรู้ความสามารถทั้งปวงมาช่วยเหลือเพื่อนคนไทยด้วยกันให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายยิ่งขึ้น นับเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง...” [๔]

พระราโชวาท พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาส
สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ก่อตั้งครบ ๔๐ ปี
วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

ผลงานสำคัญอย่างยิ่งที่ปรากฏชัดในพระราชกิจจานุกิจของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็คือ การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่ง “มนุษยธรรม” ดังปรากฏเป็นสิ่งที่ชาวไทยทั้งหลายคุ้นเคย คือ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ของชาวไทยทรงช่วยเหลือผู้คนในทุกชั้นชนไม่เลือกกว่าเป็นผู้ใด ด้วยพระเมตตากรุณาสุดที่จะประมาณ กระทั่งทรงได้รับรางวัลอันยิ่งใหญ่จากหน่วยงานนานาชาติและองค์กรระหว่างประเทศ

เพื่อเพื่อนมนุษย์

“...สัปดาห์กาชาดจัดขึ้นเพื่อเตือนให้ทุกคนระลึกถึงกาชาด ว่ากาชาดมีความมุ่งหมายและความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ทุกคน โดยไม่เลือก ชาติ ชั้น วรณะ ไม่เลือก ลัทธิศาสนาและความเลื่อมใสในทางการเมืองระบอบใด ๆ ทั่วโลกจึงถือว่ากาชาด ตลอดจนทรัพย์สินและเจ้าหน้าที่ของกาชาดเป็นกลาง ทั้งในยามสงบและยามสงคราม และสภากาชาดของประเทศต่าง ๆ จึงต้องไม่เป็นองค์การของรัฐบาล รัฐบาลเพียงแต่รับรองสภากาชาดและอุดหนุนตามสมควรเท่านั้น...” [๕]

พระราชสาส์น ในสัปดาห์กาชาด ๒๕๐๗

กิจการกาชาดนั้นเป็นกิจการที่มีที่มาจากต่างประเทศ เกิดขึ้นด้วยความมุ่งหวังจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ยาก ในประเทศไทยนั้นกิจการกาชาดได้ก่อตั้งขึ้น วิวัฒนาการมาตั้งแต่เป็นสภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม จนกระทั่งเป็นสภากาชาดไทยในปัจจุบัน กิจการกาชาดของไทยได้รับพระราชทานพระมหากรุณาจากพระบรมราชูปถัมภ์คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกรัชกาล นับแต่ได้ก่อตั้งมา โดยพระราชบริหารของสภานายิกายุคก่อน ๆ คือสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระศรีสวรินทิราพระบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า กระทั่งกิจการกาชาดยิ่งเจริญรุดหน้าขึ้นอีกชั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง “สภานายิกาสภากาชาดไทย”

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชอุทิศสาธุะปฏิบัติพระราชกรณียกิจในกิจการกาชาด
อย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชดำรัส พระราโชวาทเกี่ยวกับกิจการกาชาดไว้ในหลาย
วาระโอกาส ล้วนแต่แสดงถึงแนวพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญของการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งสิ้น

หน้าที่ของกาชาด

“...ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้เห็นผู้แทนเหล่ากาชาดจังหวัดเข้ามาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน
โดยยึดหลักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกาชาด ซึ่งหมายความว่า ในประเทศหนึ่ง ๆ จะมีสมาคม
กาชาดได้เพียงสมาคมเดียวและสมาคมนั้น จะต้องปฏิบัติงานเพื่อมนุษยธรรมนี้ให้แพร่หลายไปทุกหน
ทุกแห่ง ไม่ใช่เลือกทำแต่ในเมืองใหญ่ ๆ แห่งหนึ่งแห่งใดเท่านั้น การที่ผู้แทนเหล่ากาชาดจังหวัดเข้าร่วม
ชุมนุม โดยมีเจตนาที่จะกลับไปปฏิบัติงานกาชาดให้กว้างขวางเช่นนี้ ย่อมเป็นการช่วยสภากาชาดไทย
รักษาคุณสมบัติตามหลักกาชาดข้อนี้ไว้ให้สมบูรณ์ได้สืบไป

กาชาดเป็นองค์การบรรเทาทุกข์ที่จัดตั้งขึ้นด้วยใจสมัคร โดยมีได้หวังผลตอบแทนอันใด
ทั้งสิ้น ผู้ที่อาสาสมัครเข้าร่วมงานย่อมมีอุดมคติเช่นนี้ จึงทำให้กาชาดเป็นที่นิยมชมชอบทั่วโลก
ทุกคนที่เป็นอาสาสมัครขององค์การสำคัญนี้ จึงควรภูมิใจ ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่
ช่วยพัฒนากาชาดของเรา จึงหวังว่าท่านจะเอาใจใส่ในการชุมนุมครั้งนี้ แล้วนำเอาความรู้ที่ได้ไป
ปรับปรุงงานในจังหวัดของท่าน ให้เจริญก้าวหน้าเพื่อให้สภากาชาดไทยของเรารุ่งเรืองทันสมัย
เป็นเกียรติเป็นศรีแก่ประเทศชาติของเราต่อไป...” [๖]

พระบรมราโชวาท ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดชุมนุมกาชาด ครั้งที่ ๑

ณ สถานพักฟื้นสวามคณิวาส สภากาชาดไทย

วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ปณิธานกาชาด

“...ข้าพเจ้าทราบดีว่า ในระยะ ๒๕ ปีที่ผ่านมาแล้ว อาสากาชาดของเราได้ฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการด้วยความเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง เพื่อยึดมั่นในหลักมนุษยธรรม ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ ตลอดมา ข้าพเจ้าขอชมเชยอาสากาชาดทุก ๆ รุ่น ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยดี ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก มีความอดทน เสียสละ และมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันเป็นอันดี เพื่อให้ได้ผลสมตามหลักการสำคัญของสภากาชาด ที่จะพิทักษ์รักษามนุษยชาติไว้ให้ยั่งยืน

ข้าพเจ้าพอใจอย่างยิ่งที่ได้ทราบด้วยว่า กองอาสากาชาดได้ตั้งปณิธานไว้ว่าจะกระทำทุกประการที่จะให้ผลงานของอาสากาชาดเกิดประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้น ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด เช่น เปิดการอบรมสมาชิกอย่างกว้างขวาง และกำหนดให้อาสากาชาดทุกคนศึกษาวิชาปฐมพยาบาล เป็นต้น ต้องนับว่าเป็นโครงการที่จะส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้า และขยายวงงานด้านสาธารณประโยชน์ให้กว้างขวาง ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของสภากาชาดต่อไป

สำหรับผู้สำเร็จการอบรมรุ่นใหม่นี้ ขอให้ตระหนักให้ได้ว่า ท่านได้สมัครเข้ามามีส่วนร่วมในงานขององค์การที่รู้จักกันทั่วโลก เป็นที่พึงของผู้ตกทุกข์ได้ยากในยามภัยพิบัติ ขอให้อาสากาชาดทุกคนภูมิใจในองค์การของตน และขอให้ยึดมั่นในหลักกาชาดที่ว่า ให้ทำงานเพื่อมนุษยชาติ ซึ่งจะทำให้ทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน เพราะเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้ว บ้านเมืองของเรานับว่าประสบภัยทางธรรมชาติไม่มากนัก อาสากาชาดของเราจึงมีโอกาสดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป เช่น ช่วยกันเก็บกู้ให้ผู้ที่มีมาตรฐานความเป็นอยู่ในระดับต่ำให้ดีขึ้น ตามหลักที่ได้ศึกษามา เป็นต้น หรืออาจสรุปได้ว่าอาสากาชาดมีโอกาสรสร้างสภาพความเป็นอยู่ของเพื่อนมนุษย์ให้ดีขึ้นได้ ไม่ใช่แต่จะคอยซ่อมส่วนที่เสียหายด้านเดียว จึงจะสมแก่การยกย่องว่า เป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์แก่มนุษยชาติ และประเทศโดยสมบูรณ์...” [๗]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดงานฉลองการสถาปนาอาสากาชาดครบ ๒๕ ปี

ณ กองอาสากาชาด สภากาชาดไทย

วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘

สังเกตได้จากพระราชดำรัสอันแสดงพระราชดำริว่า ความสุขนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่เชื่อว่าทุกคนจะได้รับความสุขตามที่ตนเองหวังไว้เสมอ ผู้ที่สมบูรณ์พร้อมด้วยความสุขกายสบายใจ จึงควรคำนึงถึงผู้ที่เดือดร้อนด้วย เพราะการแบ่งปันความสุขเป็นสิ่งที่พึงกระทำ แสดงถึงความมีมนุษยธรรม มีน้ำใจอาทรต่อเพื่อนมนุษย์ การแบ่งปันความสุขจะทำให้โลกนี้มีไมตรีที่ดีต่อกัน ท้ายที่สุดแล้วความสุขที่ช่วยกันแบ่งปันทำนุบำรุงนั้นก็จะเป็นความสุขที่ช่วยผดุงเป็นการทำนุบำรุงชาติ ให้วัฒนาสถาพรโดยความสุขของทุกคน

แบ่งปันความสุข

“...เรามีความสุขแต่ลำพังโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอีกหลายคนที่แวดล้อมเรา อยู่ นั่นไม่ได้ ผู้มีจิตเมตตาหวังประโยชน์ส่วนรวมย่อมรู้จักแบ่งปันความสุขเพื่อผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วย บรรเทาความทุกข์ของคนอื่นตามกำลังและโอกาสเสมอ...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะกรรมการอาสาสมัครและอาสาสมัคร
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน
วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๑๐

ทะนุถนอมประเทศไทย

“...ทุกวันนี้ข้าพเจ้าได้ติดตามข่าวสารของบ้านเมืองอยู่เสมอ ทั้งทางหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ ได้เห็นว่าเวลามีผู้บาดเจ็บ พิการ เจ็บไข้ได้ป่วย คนชราที่ตกทุกข์ได้ยากหรือประสบภัยพิบัติต่างๆ คนไทยทั้งหลายไม่เคยนิ่งดูเฉยเลย โดยเฉพาะชาวบ้านในหมู่บ้านชนบทช่วยเหลือกันอย่างน่าสรรเสริญ น้ำใจเป็นที่สุด สิ่งเหล่านี้แสดงออกถึงลักษณะสำคัญของคนไทย คือ ความมีน้ำใจและความรับผิดชอบ ต่อสังคม ถ้าเราเป็นคนมีน้ำใจต่อผู้อื่น เริ่มตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุดของสังคมคือครอบครัวเป็นต้นไป ชาติของเราก็จะพัฒนาให้รุ่งเรืองขึ้นได้โดยง่าย และเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้น ประเทศของเราสวยงาม และน่าอยู่ ราษฎรชายแดนไกล เช่น ชาวเขาบนภูเขาที่สูงและหนาวเย็น ก็ยังอยากต้องการเป็นคนไทย

และเห็นว่าเมืองไทยมีความสำคัญต่อชีวิตของเขา ฉะนั้น ขอท่านทั้งหลายช่วยกันทะนุถนอมเมืองไทย
ให้ไว้คงคุณค่าไปอีกนานเท่านาน...” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๗

ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ตำรวจนั้นได้ชื่อว่าเป็น “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” คือดูแลรักษาความสงบสุขของประชาชน
เป็นผู้ที่มีอำนาจรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายซึ่งก็คือการรักษาความสงบ เป็นผู้รักษา
กฎหมาย เป็นผู้ที่ประสาทความสงบสุขอันเป็นยอดของความสุขของสังคม

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราโชวาทแก่นายตำรวจใหม่
ที่ออกมารับราชการ ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปพระราชทานกระบี่แก่นายตำรวจใหม่
ดังที่เชิญมานี้

“...คำว่า ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ นั้น ใจความก็บอกแจ้งชัดแล้วว่า เป็นผู้ต้องแบกรับ
รับผิดชอบอย่างสูงและหนักยิ่ง เพราะการพิทักษ์ความสงบของประชาชนจำนวนมากนั้น กว้างขวาง
ซับซ้อนยิ่งนัก ต้องกระทำด้วยความตั้งใจพากเพียรเสียสละ ด้วยกำลังทั้งทางกายทางใจอย่างแรงกล้า
ยิ่งในปัจจุบัน จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้นมากและรวดเร็วเกินกว่าจำนวนผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ซึ่งผลิต
ได้ด้วยความยากเย็น ภาระที่ทุกคนต้องรับไว้จึงต้องเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่ถึงอย่างไรก็จำเป็นจะต้อง
ให้ความอดทนอดกลั้นเป็นสัญลักษณ์ของตำรวจอยู่ตลอดเวลา เพราะการรักษาความสงบภายใน
บ้านเมือง ซึ่งสำคัญอย่างยิ่งนั้น ขึ้นอยู่กับตำรวจโดยแท้ ฉะนั้น ตำรวจทุกคนจึงต้องทำตนเป็นมนุษย์
ให้สมบูรณ์ เพราะคำว่า ‘มนุษย์’ นั้นต่างกับ ‘คน’ อยู่มาก คือ ‘คน’ หมายถึงสัตว์โลกประเภทหนึ่ง
แต่ ‘มนุษย์’ หมายถึงคนที่มีจิตใจสูง มีอุดมคติ สุภาพ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม
รักผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความจริงต่อคำพูด จริงต่อหน้าที่การงาน จริงต่อประเทศชาติ และ
สำคัญที่สุด ต่ออุดมคติของความเป็นมนุษย์ของตัวเอง สรุปแล้วว่า การเป็น ‘มนุษย์’ เป็นภาวะที่ยาก
ที่คนจะเพียรพยายามก้าวไปถึงได้

ตำรวจต้องเป็นมนุษย์ให้ได้สมบูรณ์ จึงจะเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้สำเร็จ และการจะปฏิบัติตัวเป็นมนุษย์เพื่อทำหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้ตลอดไปนั้นกระทำได้ยากยิ่ง เพราะมักจะต้องประสบอุปสรรคภัยอันตราย ความบีบคั้นต่างๆ ทั้งทางกายและจิตใจ ทั้งต้องผจญกับพวก ‘อมนุษย์’ คือคนใจต่ำ ผู้ไม่มีหลักการอันชอบธรรม และมักก่อเหตุร้ายความให้เกิดความปั่นป่วนอยู่เสมอ ดังนั้นจึงต้องทำให้มันคงและหนักแน่นให้ตลอด ไม่ถอยจากอุดมคติไม่ว่าด้วยเหตุใญ่น้อยอย่างไร แม้คนสมัยนี้มักจะพูดกันว่า อุดมคติกินเข้าไปไม่ได้ ก็ขอให้ทำความเข้าใจให้ถูกว่า คนเราไม่ได้เกิดมาเพื่อกินประการเดียว หากแต่เกิดมาเพื่อปฏิบัติประโยชน์สูงสุดในความเป็นมนุษย์ สำคัญที่สุดขอให้รำลึกไว้ว่า เราเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งปวง ด้วยเจตนาบริสุทธิ์เที่ยงตรง ที่จะรักษาธรรมหรือความถูกต้องไว้ เพื่อยังประเทศตลอดจนเพื่อนมนุษย์ให้มีสันติสุขและความร่มเย็น เป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุด...” [๑๐]

พระราชโอรส ในพิธีพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนนายร้อยตำรวจ ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุด
ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๗ ณ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน
วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๘

ประเพณีการถวายฎีกาแก่พระมหากษัตริย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ด้วยขณะนั้นพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจทั้งทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ประชาชนผู้ใดมีเรื่องเดือดร้อน รู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็จะยื่นถวายฎีกาเพื่อให้พระมหากษัตริย์มีพระราชวินิจฉัยตัดสินชี้ขาดคดี ในประเทศนั้นธรรมเนียมประเพณีเช่นนี้มีมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาลถึงขนาดปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช^๑ นับเป็นพระราชธรรมจรรยา เป็นพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ที่จะต้องทรงรับฎีกาและพระราชทานความยุติธรรมแก่ประชาชน ซึ่งเป็นประดุจดั่งบุตรในอุทร

^๑ ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ว่า...ในปากประค้อมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หัน ไพร่หน้าปาก กลางบ้าน กลางเมือง มีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจักกล่าวถึงเจ้าเถิงขุนบไไร่ ไปสั่นกระดิ่งอันท่านแขวงไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไคยนี้ เรียกเมื่อถามสวนความแก่มั่นด้วยชื่อ ไพรในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม..

ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคประชาธิปไตย แม้อำนาจตุลาการจะถูกใช้โดยองค์กรศาล แต่ประเพณี
ถวายฎีกายังคงมีอยู่สืบมา การถวายฎีกาอาจถวายเพื่อร้องเรียนความทุกข์ร้อน หรือเป็นการถวายฎีกา
เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษจากโทษานุโทษ อันเป็นพระราชอำนาจฝ่ายบริหารของพระมหากษัตริย์
ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงใส่พระราชหฤทัยในการให้ประชาชนได้มีโอกาสถวายฎีกาตามสิทธิ
ที่ควรจะมีจะได้ เพื่อแบ่งเบาพระราชภาระของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การฎีกา

“...เรื่องฎีกานี้สำคัญมาก เจ้าหน้าที่มักจะไม่อยากให้ราษฎรถวายฎีกา ซึ่งมักจะเกิดทะเลาะ
เบาะแว้งโดยเฉพาะต่อหน้าพระพักตร์ เพราะไม่ซัดส์เสด็จฯ มา ชาวบ้านก็เกรงเหมือนกันเขาจะเก็บข้อ
เอาไว้พอใกล้เสด็จฯ มาถึง จะถวายไม่ให้เจ้าหน้าที่ตะครุบเสียก่อน ก็เห็นใจเจ้าหน้าที่ว่าไม่อยากให้รบกวน
ไม่ให้กวนใจ แต่ความจริงแล้ว ตั้งแต่โบราณกาลมาตั้งแต่สมัยอินเดีย เพราะเราได้รับความเจริญ
และวัฒนธรรมจากประเทศอินเดียมาก ตั้งแต่พระบรมพุทธรศาสนาแพร่ที่ประเทศอินเดียนี้
พระมหากษัตริย์อินเดียพอเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว จะวางกฎเกณฑ์หน้าที่ของพระมหากษัตริย์
อย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งข้าพเจ้าพอไปอ่านหนังสือที่สัรินธรให้ เนรูห์เขียนก็เล่ายทราบ พระมหากษัตริย์
สมัยเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้วได้ประพฤติปฏิบัติเหมือนอย่างที่เราทำ คือว่าพยายามช่วยราษฎร
ในเรื่องการทำมาหากินของเขา การส่งน้ำให้เข้าไร่เข้านาของเขา และต้องไม่มีกาลเวลา หมายความว่า
จะมากบอกว่าวันนี้วันเสาร์วันอาทิตย์ฉันขอเสียไม่ได้วันนี้แปลก เพราะว่าท่านวางกฎเกณฑ์
ของท่านไว้เมื่อสองพันกว่าปีมานี้ นี่เองที่ชาวต่างประเทศมักจะถามว่าพระมหากษัตริย์ตะวันออก
กับตะวันตกต่างกันอย่างไร ต่างกันตรงที่ตะวันออกนี้พระมหากษัตริย์ได้ถูกจำกัดขอบเขต
และระบุหน้าที่อย่างชัดเจนว่า ความสุข ความสุขสบายของคนทั้งชาติมาก่อนความสุขของ
พระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์ต้องพร้อมเสมอที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่จะทำงาน
ต่อเมื่ออยากทำ...” [๑๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔

ดินแดนแห่งเสรีภาพ

“...เพราะว่าดินแดนนี้เป็นดินแดนที่พระมหากษัตริย์เจ้าตั้งแต่พระองค์แรกของพระราชวงศ์จักรี ท่านได้ตั้งมั่นไว้ว่าต้องการให้ทุกคนมีอิสระเสรีภาพในการนึกคิด ในขอบเขตของกฎหมายที่ว่าจะไม่ไปเบียดเบียนย่ำยีในเสรีภาพของคนอื่น และเมืองไทยนี้อีกนั่นแหละที่ชาวต่างประเทศนักเขียนได้เขียนไว้ว่าพระมหากษัตริย์ซึ่งอยู่ในอำนาจสมบูรณ์มาฉะนี้คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัดพระราชอำนาจของพระองค์เอง เพราะว่าสมัยก่อนการคมนาคมก็ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้แสนที่จะลำบากกว่าที่จะติดต่อกันและกันได้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เมื่อทรงเกลี้ยพระราชมบัติทรงเป็นเจ้าแผ่นดิน ท่านทั้งหลายไปศึกษาดูเถาะในโลกนี้มีที่ไหนที่เป็นอย่างนี้ ส่วนพระองค์จะใช้ไม่ได้พระมหากษัตริย์ไปแต่ละต้องไม่ได้ งบประมาณแผ่นดินเกิดขึ้นอย่างนั้น ก่อนนั้นก็ขึ้นชื่อว่าเจ้าแผ่นดินก็เป็นเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่างหมด แต่นี่ท่านตัดอำนาจของพระองค์เอง

และยังได้ทราบจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ว่าในสมัยอยุธยาพระมหากษัตริย์ไทยก็สร้างกฎหมายขึ้น ตัดพระราชอำนาจพระองค์เองว่า แม้พระมหากษัตริย์ตัดสินพระทัยอะไรลงไปต้องมีคนค้าน พวกเสนาบดีหรือว่าข้าราชการใกล้ชิดต้องค้าน ถ้าไม่ค้านถือว่าเป็นความผิดอย่างมหันต์มีสิทธิค้านได้ ๓ ครั้ง ถ้าค้าน ๓ ครั้งแล้วพระเจ้าแผ่นดินไม่ฟัง ความผิด รับผิดชอบทั้งหลายก็ให้ตกที่พระเจ้าแผ่นดินเอง อันนี้ข้าพเจ้าไม่เคยทราบมาก่อนเลย หากว่าหม่อมราชวงศ์เสนีย์ผู้ที่มีความรู้สูงไม่ได้เอ่ยมาให้ฟัง ก็นับว่าเป็นความรู้อย่างมาก ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีคนที่ประเสริฐอย่างมาก...”[๑๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

เขมรแตก

พระราชกรณียกิจอันสำคัญของ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ อันเกี่ยวกับกิจการด้านมนุษยธรรม คือ การพระราชทานความช่วยเหลือแก่บรรดาชาวเขมรที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเพื่อลี้ภัยสงคราม ซึ่งพระองค์ในฐานะสภานายิกาแห่งสภากาชาดไทย ได้ทรงให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ อุทิศทั้งแรงพระวรกายและแรงพระสติปัญญาจนทำให้ทรงได้รับการยกย่องจากองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ

“...ฉันยังจำได้ดี...เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประทับแรมที่หัวหิน ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดแจ้งมาว่า มีเขมรลี้ภัยหลังไหลเข้ามาในเขตไทยบริเวณ เขาล้าน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ผ่านเข้ามาทางแนวเทือกเขาบรรทัดจำนวนกว่าสองแสนคน อยู่ในสภาพทุกข์ทรมานแสนสาหัส มีเด็ก ๆ เจ็บหนักเนื่องจากขาดอาหาร จำนวนคนมีกรรมหน้าที่หลังไหล เข้ามานี้มากเกินความสามารถของทางจังหวัดที่จะรับผิดชอบช่วยเหลือได้ ฉันเป็นสภานายิกาของกาชาด จึงบินไปคุยด้วยตนเอง พบว่าบริเวณเขาล้านไปจนจรดชายทะเลแน่นขนัดไปด้วยชาวเขมรลี้ภัย ไม่น่าเชื่อว่าพื้นที่ใหญ่ ๆ เช่นนั้น กลิ่นอุจจาระและปัสสาวะจะคลุ้งตลบไปหมดถึงเพียงนี้ ภาพชาวเขมรบ้านแตก เมืองล่มที่เห็นอยู่ต่อหน้านั้น เป็นภาพที่ประทับใจในความทรงจำของฉันไม่มีวันลืมเลือน พวกเขา นอนอยู่บนพื้นดินแฉะ ๆ ท่ามกลางแดดร้อนเปรี้ยง แต่ละก้าวที่ฉันเดินตรวจตราดูสภาพผู้ลี้ภัย ยังต้อง คอยระมัดระวังมิให้เหยียบไปบนคนที่นอนระเกะระกะ และเสียบึงอาหารที่เขาหวัดติดตัวมาด้วย คือ ปลาตัวเล็ก ๆ ที่วางฝั่งแฉะอยู่คละไปกับกองอุจจาระ ตลอดจนไข่^๒ ใส่ข้าวสารที่เขาแบกสะพายมา พื้นดิน บางที่ก็เป็นบ่อ เวลาฝนตก น้ำจะขังอยู่เป็นแอ่ง นั่นแหละ คือน้ำที่เขาใช้ดื่มกิน สภาพของผู้คนที่สุดแสน ที่จะเวทนาเหล่านี้ เป็นภาพที่ฉันไม่เคยเห็นมาก่อน ซึ่งฉันอยากให้ผู้ที่อยู่สุขสบายตามเมืองใหญ่ ๆ ได้เห็นสภาพของคนที่ยากลำบากแสนเข็ญเช่นนี้เหลือเกิน...” [๑๓]

พระราชนิพนธ์ ที่ทรงบันทึกกราบทูลพระเจ้าราชดำเนินไปยังเขาล้าน เพื่อช่วยเหลือชาวเขมรผู้ประสบภัย
วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๒๒

แนวพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ปรากฏในพระราชดำรัส และพระราโชวาทดังที่ได้เชิญมาแสดงนี้เป็นประจักษ์พยานว่า ทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างถ่องแท้ ถึงแก่น ถึงปรัชญาของการช่วยเหลือประชากรทั่วทั้งในทางกฎหมายและในทางมนุษยธรรม

^๒ ไข่ น. อุ้งยาว ๆ ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง สำหรับใส่เงินหรือสิ่งของโดยมากใช้คาดเอว. (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒)

รายการอ้างอิงบทที่ ๔

๑. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๓. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๔. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๕. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๖. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๗. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๘. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๙. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๓๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๐. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th

๑๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๘๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๓. ราชการุญ. หน้า ๑๒. กรุงเทพฯ: อีรณาทพริ้นติ้งเพรส.

กิจการสตรีและเด็ก

กิจการสตรีและเด็ก

ในชีวิตประวัติดุคคลสำคัญของโลกนั้น ล้วนปรากฏว่า มารดาอยู่เบื้องหลังความสำเร็จเสมอ ท่านเหล่านั้นในวัยเด็กได้รับการสนับสนุน ได้รับกำลังใจและแรงผลักดันจากมารดา จนเติบโตใหญ่ กลายเป็นอัจฉริยะบุคคลของโลก จึงสามารถกล่าวได้ว่าหากเด็กได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝังที่ดีจากแม่ ก็จะมีโอกาสเติบโตมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ดังนั้นกิจการเรื่องสตรีและเด็กจึงเป็นเรื่องสำคัญ

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นทั้ง “พระราชมารดา” ของพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้ง ๔ พระองค์ ทั้งยังทรงเปรียบดั่ง “แม่” ของปวงชนชาวไทย พระองค์จึงทรงตระหนักถึงความสำคัญของสตรีและความสำคัญของเด็ก ๆ อยู่เสมอ

นอกเหนืองานบ้าน

“...สตรีไทยเรา นอกจากจะทำหน้าที่แม่บ้านแล้ว ควรรู้จักแบ่งเวลาออกงานสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยให้ประชาชนได้มีความสุขโดยทั่วกัน เป็นการทำให้ประเทศชาติเจริญ...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์
ในการประชุมศึกษาในส่วนภูมิภาค ที่จังหวัดนครสวรรค์
เรื่อง “บทบาทของสมาคมสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น”
วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

ทรงพระราชดำริว่า ถ้าเด็กได้รับแต่สิ่งจำเป็นสำหรับร่างกายอย่างครบบริบูรณ์ แต่ขาดสิ่งจำเป็นสำหรับจิตใจ เราก็อาจได้เด็กที่รูปร่างแข็งแรงสูงใหญ่ตามวัยทุกประการ แต่อาจมีท่าทางไม่เป็นสุข หงอยเหงา ไม่ร่าเริงแจ่มใส เชื่องซึม หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบทำลาย หรือไม่สามารถรับผิชอบได้ตามวัย เช่น ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ ก็ย่อมไม่เป็นบุคลากรที่ดีของสังคมเลย ฉะนั้นจึงควรสนับสนุนการอบรมเด็กทางด้านจิตใจด้วยเพื่อให้เด็กมีสุขภาพจิตดีควบคู่กับการมีสุขภาพกายดีไปด้วย

การอบรมเด็ก

“...การฝึกฝนอบรมให้เด็กมีความรู้และความประพฤติที่ดี รู้ถึงคุณค่าของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้า เป็นกุศลสงเคราะห์อันน่าอนุโมทนา...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์
ในการประชุมศึกษาในส่วนภูมิภาค ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช
เรื่อง “สมาคมสตรีจะช่วยงานพัฒนาการท้องถิ่นในด้านที่เกี่ยวกับเยาวชนได้อย่างไร”
วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

กิจการของสภาสตรีแห่งชาติ

“...ฉันได้ติดตามกิจการของสภาสตรีแห่งชาติฯ ตลอดมาด้วยความสนใจ และพอใจเป็นอย่างยิ่ง รู้สึกภาคภูมิใจที่สตรีไทยใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ การกระทำเช่นนี้มิได้เป็นของใหม่ เพราะสตรีไทยในอดีตก็ได้เคยทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติมาแล้วด้วยความเสียสละ ขอให้ท่านทั้งหลายทำหน้าที่ต่อไปด้วยดี และให้มีความสุขความเจริญโดยทั่วกัน...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์
ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ ๕ ณ หอประชุมโรงพยาบาลสงฆ์
วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๐๕

ความหวังของแม่

“...เยาวชนรุ่นในปัจจุบันคือผู้ที่จะทำให้การพัฒนาประเทศเป็นผลสำเร็จ ข้าพเจ้าเป็นแม่ผู้หนึ่งที่ต้องการเห็นเด็กทุกคนเจริญเติบโต และได้รับการดูแลเป็นอย่างดีตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่อโตขึ้นจะสามารถทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง และโลกเป็นส่วนรวม...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดการประชุม
คณะกรรมการบริหารขององค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ณ ศาลาสันติธรรม
วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๐๗

บทบาทของสตรี

ผู้หญิงนั้นถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อครัวเรือนทุกครอบครัว เป็นผู้ดูแลงานบ้านต่าง ๆ เลี้ยงดูอบรมลูก ดังนั้นบทบาทของสตรีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อสังคมไทย เป็นหน้าที่ที่มีความยากลำบาก ในการปฏิบัติ นัก สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงพระราชทานพระราช ดำรัสเพื่อเป็นข้อระลึกเตือนใจให้แก่บรรดาสตรีแม่บ้านแม่เรือนทั้งหลายไว้ ดังนี้

“...สตรีไทยในอดีตมีบทบาทสำคัญตลอดมา เป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการบ้านเรือน ไม่บกพร่อง ต่อหน้าที่ โดยเฉพาะมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูอบรมลูกให้เจริญเติบโตเป็นผู้ดำรงชีวิตในทางที่ถูก ที่ดีงาม เพราะว่าเด็ก ๆ ก็คืออนาคตของชาติ

ถ้าผู้เป็นมารดาของแต่ละครอบครัวเห็นว่าการอบรมลูกให้มีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์นั้นสำคัญ เด็กเหล่านั้นเมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นพลเมืองดีเป็นกำลังที่เข้มแข็งของประเทศชาติต่อไป...” [๕]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานอนุปริญญาบัตรและประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา
วิชาการพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๑

หญิงไทยเราเก่งแต่ไม่ทำอวดเก่ง

“...ผู้หญิงไทยมีส่วนช่วยบ้านเมืองมาโดยตลอด ถึงคราวจำเป็นต้องออกศึก ผู้หญิงไทย ก็ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี นำชื่อเสียงเกียรติคุณมาสู่ประเทศ ผู้หญิงไทยเป็นนักเศรษฐกิจประจำครอบครัว ทำงานได้หลายด้านหลายทาง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมตามกาลสมัย ยึดการดำเนินชีวิต ในทางสายกลาง จึงไม่ค่อยประสบปัญหาขัดแย้งกับผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเอง ด้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงไทยเราเก่ง แต่ไม่ทำอวดเก่ง...” [๖]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปเปิดงานเทศกาลครั้งที่ ๗ ณ สวนลุมพินี
วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒

สภาพแวดล้อมและการอบรมสั่งสอนเด็ก คือการแต่งตัวทำให้ผ้าขาวนั้นสวยงามหรือแปดเปื้อน ดังนั้นการสั่งสอนเด็กในสิ่งที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่พึงกระทำอย่างยิ่ง สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงทรงห่วงใยแนวทางการสั่งสอนเด็กเป็นอย่างยิ่ง

สอนเด็ก

“...เด็ก ๆ ให้ตรง คือทำตรงแต่เด็ก และให้คิดว่าผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นสิ่งสำคัญของประเทศชาติ...” [๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๔

ในเรื่องการอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ นั้น ทรงย้ำว่าเด็กคือทรัพยากรสำคัญของประเทศ พ่อแม่จึงควรอบรมสั่งสอนให้ดี โดยเฉพาะการอบรมทางจิตใจ ให้เด็กมีคุณธรรม ให้เด็กเป็นคนดี ดังพระราชดำรัสเป็นแนวทางในการอบรมบุตรธิดา ดังนี้

อบรมให้เป็นคนดี

“...แล้วชาวต่างประเทศเขาก็ถามอีกว่าอบรมลูกอย่างไร ก็บอกอบรมอย่างพ่อแม่ธรรมดา ที่อบรมว่าให้เป็นคนดีเท่านั้นเอง ข้อสำคัญเป็นคนดีให้รู้จักเสียสละ ยิ่งเกิดมาในตำแหน่งของลูกของประมุขแล้วยิ่งต้องเสียสละมากขึ้น ต้องทั้งเรียนและต้องทำงานไปด้วยและก็ต้องพยายามทำให้ได้ดี...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญ

“...เด็กนี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพราะฉะนั้นขอความร่วมมือจากท่านทั้งหลายในที่นี้ และที่ฟังที่บ้านว่า ขอให้เข้าใจเสียใหม่ว่า เด็กนี้ของนอกกายไม่สำคัญเท่ากับเขาเท่ากับเรา เช่นว่า ของเล่นற்றுๆ ที่ทันสมัยเขาต้องการตัวอย่างที่ดีและความรัก ความอบอุ่น ถ้าเราไม่มีเวลาที่จะให้กับเขา เพราะเราจำเป็นจะต้องออกสนามจริง ๆ ก็ดูเถอะ ดูแบบของคุณสรรเสริญ ที่ลูกเขาออกมาดีหมด ได้ทุนการศึกษาหมด และก็ให้ทราบว่างานที่สำคัญของแต่ละบุคคลก็คือทำหน้าที่ของแต่ละคน ให้สมบูรณ์โดยที่ไม่เกี่ยงและโยนงาน ผลักงานไปให้คนอื่นต้องทุ่มเทมากเกินไป จนกระทั่งหมายถึงชีวิตเขาก็มี...” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

หน้าที่ที่พึงทำของสตรี

“...สตรีนั้นจะเป็นผู้ประสานรอยร้าวต่าง ๆ และปลูกฝังความเมตตารักใคร่พร้อมทั้งความสามัคคีได้อย่างดีที่สุด ขอให้ร่วมแรงร่วมใจกันทำหน้าที่การทำงาน ช่วยกันดูแลครอบครัว สรรวมระบองในการใช้สิทธิของท่านให้ถูกต้องตามเหตุผลและศีลธรรม ช่วยกันทำงานด้านสาธารณประโยชน์ เมื่อมีโอกาส เพื่อประเทศชาติของเราจักได้มีความผาสุกร่มเย็นและสวัสดิ์...” [๑๐]

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แทนพระองค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปในพิธีเปิดงานเมาลิดกลาง ฮ.ศ. ๑๓๙๕ ณ สนามกีฬาหัวหมาก
วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๘

สิ่งที่ควรภูมิใจ

สิ่งที่สตรีไทยควรภูมิใจในตนเอง ก็คือ หน้าที่การเป็นแม่ การอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี ดูแลความเรียบร้อยภายในครอบครัว ซึ่งหน้าที่ความสำคัญของสตรีไม่ได้มีน้อยไปกว่าบุรุษเลย ปัจจุบัน ความเสมอภาคระหว่างสตรีและบุรุษเป็นไปอย่างแจ่มชัดขึ้นทางรูปธรรม เพราะสังคมเริ่มตระหนักได้ว่า หน้าที่ความสามารถของบุรุษและสตรีมีแตกต่างกันไป หากขาดคนใดคนหนึ่งไปแน่นอนว่า ครอบครัวนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสย้ำแก่สตรีทั้งหลายถึงความสำคัญของหน้าที่ของตนอยู่บ่อยครั้ง เช่น

“...สตรีไทยเราถึงพร้อมแล้วในทุกๆ ด้านที่เป็นมรดก คือ เสมอภาค พัฒนา และสันติสุข ถ้าจะกล่าวถึงสิทธิเสมอภาคแล้ว ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สตรีสามารถรับผิดชอบหน้าที่การงานที่สำคัญทั้งทางราชการและทางธุรกิจการค้า ไม่น้อยไปกว่าบุรุษเลย แต่สิ่งที่สตรีไทยควรภูมิใจที่สุดก็คือ แต่ไหนแต่ไรมา สตรีไทยได้รับการยกย่องจากบุรุษให้เป็นแม่บ้าน ได้ทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขและคุมเศรษฐกิจในครอบครัว หน้าที่สำคัญที่สุดของสตรีคือ การเป็นแม่ อบรมลูกให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ เพราะเยาวชน คือขุมกำลังอันมีค่า ถ้าประชาชนมีจิตใจสูง เข้มแข็ง และเสียสละ รู้จักประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ประเทศชาติจึงจะเจริญก้าวหน้าไปสู่ความรุ่งเรืองได้...” [๑๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปในพิธีเปิดงานฉลองปีสตรีระหว่างประเทศ ณ สวนอัมพร

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๘

บทบาทที่เทียบกัน

“...ที่นี้ชาวต่างประเทศเขาถามว่าผู้หญิงไทยเรานี้ได้รับการปลดปล่อยเมื่อใด ข้าพเจ้าบอกข้าพเจ้าไม่รู้สักตัวเลยว่าผู้หญิงไทยเป็นเบี้ยล่างหรืออะไร ไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นและไม่เคยมีความรู้สึกว่าคุณชายไทยกดขี่ รู้สึกว่าผู้หญิงไทยและผู้ชายไทยมีบทบาทเสมอกันตลอดมา ชั่วแต่ว่าแบ่งบทบาทเชื่อว่าไม่เฉพาะผู้หญิงไทย ผู้หญิงทางตะวันออกเยอะแยะเลยทีเดียวที่มีบทบาททัดเทียมกับผู้ชายตลอดมา ชั่วแต่ผู้หญิงไทยเรานี้รักที่จะทำหน้าที่ที่คิดว่าสำคัญที่สุด คือการเป็นแม่ เพราะว่าเป็นอนาคตของชาติ ของเผ่าพันธุ์อะไรก็ขึ้นอยู่กับแม่ ถ้ามีแม่ที่ดี มีแม่ที่เอาใจใส่ต่อลูกแล้ว ก็คิดว่าเด็กหรือทรัพยากรยิ่งใหญ่ของมนุษยชาตินี้เป็นอันว่าเราหวังได้ว่าเด็กนี้จะออกมาดี ไม่ต้องพึ่งยาเสพติด ไม่ต้องพึ่งของมึนเมาที่จะทำให้เขาหมดความทุกข์ เพราะว่าภารกิจของการเป็นแม่นี้เป็นภารกิจที่สำคัญมากที่จะอบรมลูกที่จะให้ความรักความอบอุ่นต่าง ๆ นานา ผู้หญิงไทยเราหรือผู้หญิงตะวันออกจึงเลือกที่จะเป็นแม่เป็นแม่บ้านแม่เรือน แต่ผู้หญิงไทยเราก็ได้พิจารณาแล้วว่า เป็นแม่สำคัญที่สุด และต่อมาเมื่อศึกประชิดเมืองเมื่อสมัยอยุธยาจะเห็นได้ว่า เมื่อข้าศึกมีจำนวนมากผู้หญิงไทยเราก็จะต้องออกรบแล้วก็ออกรบได้อย่างทะมัดทะแมง แปลว่าสิทธินี้มีเสมอกันและเราไม่ต้องการมาปลดปล่อยหรืออะไรทั้งนั้น เพราะว่าเราไม่ได้รับการบีบคั้นหรือว่าอย่าได้ทั้งสิ้น ทุกคนก็เคารพแม่ทั้งนั้น ผู้ที่เป็นแม่ก็ไม่อยากให้ความคิดของประเทศอื่นเข้ามาลบล้างความคิดดั้งเดิมของผู้หญิงตะวันออกหลายประเทศ แม้แต่ประเทศจีน ประเทศญวน ผู้หญิงนี้ก็ล้วนแต่เก่งทั้งนั้น นำรบทั้งนั้นไม่ใช่เฉพาะผู้หญิงไทย เพราะฉะนั้น Emancipated นี้เราไม่สนใจ เพราะเราไม่เคยถูกกักขังเหยียบย่ำเลยไม่มีปมด้อยเลยก็ได้บอกเขาไปอย่างนั้น...” [๑๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

อีกสิ่งหนึ่งที่แสดงแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ คือการพระราชทาน คำขวัญวันแม่เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาอันเป็นวันแม่แห่งชาติ โดย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานคำขวัญเนื่องในโอกาสวันแม่ ๑๒ สิงหาคม เสมอทุกปี เพื่อให้เป็นข้อคิด ข้อเตือนใจแก่ประชาชนดังที่เชิญมาต่อไปนี้ [๑๓]

“เพลงชาติไทยเตือนไทยไว้เข้าคำ
ให้จดจำจารึกใจไว้ทุกส่วน
จะดำรงคงไทยได้ทั้งมวล
ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๕๔

“แผ่นดินนี้แม่ของลูกใช้ปลูกข้าว
ก็แสนก้าวที่เดินข้าย่ำหวานไถ
บำรุงดินจนอุดมสมดังใจ
หวังนาไทยเป็นของไทยไปนิรันดร์”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๕๓

“แผ่นดินนี้ปู่ย่าตายายสร้าง
เคยทอดร่างลงถมถิ่นแผ่นดินแม่
ขอลูกไทยรักษามันไม่ผันแปร
เป็นไทยแท้มิใช่ไทยแต่ในนาม”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๕๒

“เมื่อเกิดมาอาศัยถิ่นแผ่นดินไทย
ควรมีใจกตัญญูรู้คุณถิ่น
หากคนไทยรู้ตอบแทนคุณแผ่นดิน
จักไม่มีวันสิ้นแผ่นดินไทย”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๕๑

“ข้าวในนาปลาในน้ำคำโบราณ
คือตำนานความอุดมสมบูรณ์สิน
ฝากลูกไทยร่วมห่วงแหนรักแผ่นดิน
ถนอมไว้อย่าให้สิ้นแผ่นดินไทย”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๕๐

“รักในหลวงพร้อมใจใส่เสื้อเหลือง
รักบ้านเมืองจงน้อมใจให้สร้างสรรค์
ใส่สีเดียวแล้วใจเดียวกลมเกลียวกัน
รักเช่นนั้นชาติของตนจึงพ้นภัย”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๔๙

“ดุจดั่งแม่ผู้ประเสริฐบังเกิดเกล้า
เลี้ยงเราทุกคนมาจนใหญ่
ทุกคำข้าวคือสินแผ่นดินไทย
ควรตรองใจทดแทนคุณแผ่นดิน”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๔๘

“สามร้อยหกสิบห้าวันคือวันแม่
มิใช่แค่วันใดให้นึกถึง
สม่ำเสมอสมัครจิตคิดคำนึง
เหมือนแม่ซึ่งรักลูกครบทุกวัน”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๔๖

“แม่คือพระประจำอยู่ในบ้าน
บูชาท่านไว้เถิดเกิดมิ่งขวัญ
พระคุณแม่เลิศล้ำเกินรำพัน
แม่จึงเป็นคนสำคัญทุกวันไป”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๔๕

“พระองค์แรกผู้แสนดีให้ชีวิต
ครูคนแรกผู้ประสิทธิ์การศึกษา
หมอคนแรกผู้ถือช้อนคอยป้อนยา
รวมคุณค่านี้ได้แก่แม่เราเอง”

คำขวัญวันแม่พระราชทาน ประจำปี ๒๕๔๔

จากคำขวัญพระราชทานในวันแม่ข้างต้นนั้นเห็นได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นว่าสตรีและเด็กเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ หากได้นำไปพิจารณาและ น้อมนำไปปฏิบัติตาม จะทำให้หน่วยเล็กสุดของสังคมนั่นคือ “ครอบครัว” มีความเข้มแข็ง อบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากแต่ละครอบครัวมีคุณภาพแล้ว ผลที่จะตามมาคือ ประเทศชาติก็จะมี ความเข้มแข็ง มีความเจริญในที่สุด

พระราชกรณียกิจและแนวพระราชดำริด้านกิจการเด็กและสตรีที่มีคุณานุคุณยังความสุข
สู่ประชาชนเป็นอเนกอนันต์ จะนำพาให้เราทั้งหลายเดินไปถูกทาง เพื่อความวัฒนาถาวรของบ้านเมือง
ด้วยปฐมเหตุคือสตรีและมารดาผู้เป็นกลไกที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของครอบครัว ตลอดจนเด็กและเยาวชน
ซึ่งจะเติบโตใหญ่ไปเป็นอนาคตของสังคม

รายการอ้างอิงบทที่ ๕

๑. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๓. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๔. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๓๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๖. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๓๗. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๗. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๔๗. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๙. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๐. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๑. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๓. คำขวัญพระราชทานวันแม่ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.bbv.ac.th

ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม

๖

๖

ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยกับสถาบันศาสนานั้นผูกพันแน่นแฟ้นกันมาช้านาน พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงอนุเคราะห์ศาสนาทุกศาสนา ด้วยเหตุที่ว่า ทุกศาสนานั้นล้วนสอนให้ศาสนิกชนที่นับถือเป็นคนดี มีเมตตา อ่อนโยนต่อเพื่อนมนุษย์ และปรารถนา สันติภาพเป็นอุดมการณ์ร่วมกัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนามาแต่ครั้ง ทรงพระเยาว์ เมื่อทรงเจริญพระวัย ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น สมเด็จพระบรมราชินีนาถ แล้ว ทรงได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ได้โดยเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงนมัสการและสนทนาธรรมกับพระเถระอยู่เสมอ ทรงนำหลักธรรมเหล่านั้น เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งในส่วนพระองค์และในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ

นอกจากพระพุทธศาสนาแล้ว พระองค์ยังทรงอุปถัมภ์บำรุงทุกศาสนาในประเทศ ดังได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปทรงร่วมงานพิธีของศาสนาต่าง ๆ บางครั้งทรงพระราชอุทิศสาหะศึกษาหลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ ตลอดจนมีพระราชปฏิสันถารกับผู้นำศาสนาต่าง ๆ อีกด้วย

ความเจริญที่แท้จริง

“...นำเสียดายเหลือเกินที่ทุกวันนี้ความเจริญทางวัตถุล้ำหน้าเกินกว่าความเจริญทางด้านจิตใจไปไกลนัก เป็นเหตุทำให้คนทุกวันนี้ มีความร่ำร้อนกระวนกระวายใจ เกิดความเดือดร้อนระส่ำระสายทั่วทุกมุมโลก เพราะมนุษย์ส่วนมากสมัยนี้บูชาหลงใหลความเจริญทางวัตถุมากเกินไป ไม่สนใจในสิ่งที่เป็นความสุขด้านนามธรรม มัวติดอยู่กับวัตถุซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าบันดาลความมั่งมีและความสะดวกสบาย จึงมุ่งแต่จะแสวงหาและสะสมวัตถุเพื่อประกอบและเพิ่มพูนความผาสุกของแต่ละคน พวกเขากันทอดทิ้งหลงลืมความเจริญทางด้านจิตใจ พวกเขากันหลงลืมที่จะดูแลช่วยกันคนทุกข์ผู้อื่นที่กำลังทุกข์ร้อนและต้องการความช่วยเหลือ การอนุเคราะห์ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากนั้น หลายคนคิดว่าเป็นเรื่องมาภายหลัง เมื่อความร่ำรวยเหลือใช้เหลือสอยแล้วจึงค่อยคิดถึงกัน แต่ความจริงถ้าตั้งใจจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพื่อนร่วมชาติแล้วมีโอกาสอยู่เสมอไป...” [๑]

พระราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียนพยาบาล ผู้รับพระราชทานประกาศนียบัตร

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

เครื่องชีวิตความเจริญ

“...เราจะถืออะไรเป็นเครื่องวัดความเจริญของชาติบ้านเมือง จะวัดกันด้วยสิ่งก่อสร้างหรือเทคนิควิชาการ หรือพฤติกรรมของชาตินั้น ๆ ข้าพเจ้ายังจับใจในถ้อยความที่พระท่านสอนไว้ว่า ชุมชนใดที่มนุษย์รู้จักแผ่เมตตาต่อกัน ชุมชนนั้นเป็นแหล่งที่เจริญ ถ้าราษฎรของชาติมุ่งประกอบกรรมดีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รู้จักรับผิดชอบในสังคมใหญ่ ก็นับได้ว่าชาตินั้นเจริญแล้วและจะก้าวสปีไป สันติภาพอันแท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เรามีความอึดทางจิตใจ จากการสร้างแต่ความดี และประกอบแต่กรรมดี การสะสมกบโกยความดีไว้มาก ๆ โดยไม่มีขอบเขต จะเป็นหลักในการสร้างสันติภาพอันถาวรยั่งยืนและโลกจะบรรลุถึงความสงบที่ใฝ่หากัน...” [๒]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรผดุงครรภ์และอนุปริญาบัตรพยาบาลและอนามัย
ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๔

ของดีประจำชาติ

“...ไทยเรามีของดีประจำชาติที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่แล้ว คือ พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ขอให้พวกเราเริ่มพิจารณาในคำสอนอันแสนวิเศษสุดขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้มากขึ้น เพื่อประเทศเราจะได้เป็นประเทศที่มีสันติสุขอย่างแท้จริง ขออย่าได้เปรียบความเจริญของประเทศเรากับประเทศอื่น ๆ ในทางด้านวัตถุแต่อย่างใดเลย...” [๓]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรผดุงครรภ์และอนุปริญาบัตรพยาบาลและอนามัย
ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๔

ที่พึ่งชั่วคราว-ที่พึ่งที่แท้จริง

“...ปัจจุบันนี้ ต่างประเทศทั่วโลก เด็กหนุ่มสาวเห็นว่า ศาสนาซึ่งมีมาแต่โบราณกาลนั้นเป็นของล้าสมัย จึงพากันละทิ้งเสีย เมื่อต้องประสบกับความผิดหวังก็หันเข้าหายาเสพติดเป็นที่พึ่ง เพื่อให้ลืมความทุกข์ชั่วคราว แต่หารู้ไม่ว่ายาเสพติดนั้นหากใช้อยู่เสมอจะลดความเป็นมนุษย์ลงทุกที เพราะทำให้ขาดสติสัมปชัญญะซึ่งเป็นคุณสมบัติอันสำคัญยิ่งของมนุษย์ อีกทั้งเป็นอันตรายร้ายแรงแก่ร่างกายด้วย พวกเราชาวพุทธรู้ดีว่าการทำเช่นนี้เป็นการขจัดความทุกข์อย่างจอมปลอม และการปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมเท่านั้นที่จะช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ได้...” [๔]

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดประชุมใหญ่ของสถาบันแม่ชีไทย

ณ ห้องประชุมตึกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๕

แม้ในปัจจุบัน เงินอาจจะเป็นที่ต้องการของใครหลายคนในสังคม จนทำให้เกิดค่านิยมในสังคมขึ้นว่า ผู้มีเกียรติ คือผู้ที่มั่งคั่งด้วยทรัพย์สินสมบัติ แต่อย่างไรก็ดีเชื่อว่าทุกคนในสังคมจะมีค่านิยมเช่นนี้ไปเสียหมด ยังมีผู้คนบางส่วนที่ยึดถือว่า คุณธรรมต่างหากคือเกียรติยศสูงสุด ดังที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงเชิดชูบุคคลเช่นนี้ไว้

เกียรติกับเงินไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน

“...เงินกลายเป็นเอกในความปรารถนาของคน ทั้งนี้ก็เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ แต่น่าเสียดายที่เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดอย่างมากว่า เกียรติคือเงินและเงินคือเกียรติ คนบางคนและเด็กๆ ที่เกิดมา ในบรรยากาศสมัยใหม่นี้มักเข้าใจเสียว่า ผู้มีเกียรติ คือผู้ที่มั่งคั่งด้วยทรัพย์สินสมบัติ เด็กๆ ที่พ่อแม่ยากจน ไม่มีตึกใหญ่ ไม่มีรถยนต์ มักอับอายขายหน้า ไม่อยากติดต่อกับเพื่อนฝูง แท้ที่จริงแล้วเกียรติกับเงินไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน จะเอามารวมกันไม่ได้เลยเป็นอันขาด ผู้ที่เราควร

ยกย่องว่ามีเกียรติสูง คือผู้ที่ไม่เสียชาติเกิด ผู้ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่ใช้เวลาในชีวิตของเขาทุกวินาที สะสมคุณงามความดีขึ้น...” [๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๔ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย
วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ซีกโลกตะวันออกและซีกโลกตะวันตกต่างมีความเจริญที่แตกต่างกัน ทางตะวันออกนั้นมีความเจริญทางด้านปัญญา ศาสนา วัฒนธรรม ส่วนทางตะวันตก มีความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยี สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริว่าทั้งสองซีกโลกควรเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความเจริญของกันและกัน

การเรียนรู้จากสองซีกโลก

“...ทีนี้เขากล่าวอีกว่า ทางตะวันตกได้เรียนอะไรจากทางตะวันออก ข้าพเจ้าก็ตอบว่า เราทั้งสองฝ่ายนี้เรียนจากกันได้ซึ่งกันและกัน ทางประเทศซีกโลกตะวันตกก็เรียนปัญญา ความปัญญา ที่เรียกว่า Wisdom นะจากชาวตะวันออกได้ เพราะว่าวัฒนธรรมสูง ทุกวัฒนธรรม ศาสนาทุกศาสนา เกิดขึ้นในทวีปเอเชียทั้งนั้น ไม่ได้เกิดที่อื่น ความเจริญทั้งหมดขึ้นในทวีปเอเชียหมดทั้งนั้น เพราะฉะนั้น ทางตะวันตกเรียนได้ในด้านความเจริญทางด้านจิตใจจากปรัชญาของชาวตะวันออก และข้าพเจ้าก็บอกทางเราก็ต้องเรียนจากเขามากคือการวิวัฒนาการทางด้านวัตถุ ความเจริญทางด้านวัตถุ High technology อะไรต่าง ๆ นี้เราก็เรียนจากเขา เขาก็ดีใจว่าต่างคนต่างมีเรื่องที่จะต้องเรียนกัน...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

มนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคม มีการอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสเป็นแนวทางอันแสดงพระราชดำริว่าผู้เป็นมนุษย์นั้นจะต้องใช้ปัญญาพิจารณาว่า สิ่งใดเป็นประโยชน์ที่ควรทำเพื่อสังคมของส่วนรวม เมื่อพิจารณาได้ดังนั้นแล้ว ก็ต้องร่วมมือช่วยกันทำคนละไม้คนละมือ ซึ่งจะทำให้ประเทศชาติเจริญในที่สุด

มนุษย์ที่สมบูรณ์

“...ผู้ที่เป็มนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว จะทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมได้ โดยใช้ปัญญาเพ่งพิจารณาว่า อะไรเป็นประโยชน์และอะไรเป็นภัยต่อสังคม ผู้รู้จักใช้ปัญญาย่อมจะต้องรู้ตัวเสมอว่า ตัวกำลังทำอะไรลงไป และอะไรจะเป็นผลจากการกระทำอันนี้

ถ้าแต่ละครอบครัว โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สามารถอบรมสั่งสอนฝึกฝนคน ให้เป็นผู้รู้จักใช้ความคิด ใช้สติปัญญาของตนประกอบวิชาการให้สมกับคำยกย่องว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็จะเป็กำลังสำคัญให้ชาติเจริญ เพราะชาติประกอบด้วยสังคมต่าง ๆ นั้นเอง...” [๗]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรพดุงครรภ์และอนุปริญาบัตรพยาบาลและอนามัย

ณ หอประชุมราชแพทยาลัย

วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๓

คนละไม้คนละมือ

“...ในระยะปัจจุบันนี้มักจะได้นิพนธ์ถึงการบ่นว่าครหาติเตียน ต่อภาวะต่างๆ ในบ้านเมืองเรา อย่างมากมาย ซึ่งการบ่นว่าครหาติเตียนนี้ก็คิดเหมือนกัน เป็นการช่วยให้คนอื่น ๆ ได้เห็นว่าอะไรที่ขาดตกบกพร่อง ถ้าสักแต่บ่นว่าครหาติเตียนเฉยๆ ไม่มีการคิดที่จะเสริมสร้าง หรือช่วยแก้ไขปัญหาลแล้ว การบ่นว่าครหาที่นั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์อะไรแม้แต่น้อย ได้นิพนธ์คนพูดบ่อยเหมือนกันที่ว่า อย่าไปยุ่ง บ้านเมืองนี้ไม่ใช่ของเราคนเดียว อย่างนี้ไม่ถูก เพราะฉะนั้น ในวันนี้ที่ถือว่าเป็นนิมิตดีที่ท่านทั้งหลาย มาพร้อมเพรียง อวยพรให้แก่ข้าพเจ้า ขอให้ยุติการบ่นว่าครหาติเตียนต่างๆ เสีย ให้เปลี่ยนเป็นความคิด ที่ว่า ช่วยอะไรกันได้อีกขอให้ช่วยกันคนละไม้คนละมือ แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อย เช่นเราจะไม่ทิ้งของสกปรก ลงไปในท้องถนน และจะคอยตักเตือนผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ผู้ได้บังคับบัญชาให้นึกถึงสิ่งเล็กน้อย ที่จะเป็นผล สร้างเสริมบ้านเมืองของเราให้ดียิ่งขึ้น เราจะเริ่มต้นด้วยของเล็กๆ น้อยๆ นึก่อน...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๔

สันติสุข

“...สันติสุขที่ทุกคนเรียกร้องหากันนักหนานั้น จะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนส่วนมากประพฤติตน อยู่ในสุจริตธรรม トラバโดที่คนเราเรียกร้องหาสันติสุขกันแต่ปาก แต่กระทำทุกสิ่งทุกอย่างตามอำเภอใจ ของตน ไม่เคยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมกันเลย จะเกิดความสงบสุขได้อย่างไร...” [๙]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรพดุงครรภ์และอนุปริญาบัตรพยาบาลและอนามัย
ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๕

ผู้คนบนโลกนี้มีมากมายหลายเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ ต่างครอบครัว ต่างการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน การที่คนเราจะอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้ได้ แน่แน่นอนว่า สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ความเมตตา เพราะความเมตตาจะช่วยขัดเกลาให้เรามีความอ่อนโยนเกิดขึ้นในจิตใจ มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ปราศจากทุกข์ และไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สมดังพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ความเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก” อัน สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงธรรมของเราได้มีพระราชปรารภไว้

ความเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก

“...ความจริงคนไทยเราเป็นชาติที่เจริญมานานแล้ว จึงรู้จักคิดทำอะไรให้บังเกิดผลดี เช่น นิสิต นักศึกษาอุตส่าห์ออกไปช่วยพัฒนาตามหมู่บ้าน ในระหว่างปิดภาคการศึกษา อุตส่าห์ตายห่าถวายในวันเฉลิมฯ สโมสร สมาคมบางแห่งออกไปเลี้ยงอาหารเด็ก แจกสิ่งของเครื่องใช้ เพื่อเป็นที่ระลึกสำหรับในวันเกิดข้าพเจ้า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการแผ่ความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นการทำความดีทั้งสิ้น คนไทยเราฉลาด จึงรู้ว่าการช่วยกันคนละคนไม่คนละมือ ทำความดี ทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะและชาติบ้านเมือง เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ เพราะมนุษย์จำต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงควรช่วยกันทำงานแบ่งเบาภาระ คนมีก็แบ่งให้คนยากจน เป็นการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เพื่อให้เกิดความผาสุกของส่วนรวม สมดังพุทธดำรัสของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสไว้ว่า ‘ความเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก’...” [๑๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ สวนอัมพร
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๑๒

การแผ่เมตตา

“...เมื่อได้ศึกษาสถานการณ์ของโลกปัจจุบันแล้ว จึงควรยึดได้ว่าการแผ่เมตตาเป็นสิ่งเหมาะสมที่สุดสำหรับโลกปัจจุบัน และควรมีความสามัคคีกับคนต่างศาสนาด้วย ถึงแม้ว่าความเชื่อมั่นจะแตกต่างกันเพราะทุกศาสนาย่อมมีคำสั่งสอนที่ดี เมตตาจิตเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนจะต้องมีโดยไม่เลือกว่ามีต่อมนุษย์หรือมีต่อสัตว์ การแผ่เมตตาให้กันจะทำให้โลกมีสันติสุข ดังพุทธภาษิตว่าเมตตาจิตเป็นเครื่องค้ำจุนของโลก...” [๑๑]

พระราชดำรัส ในการเสด็จพระราชดำเนิน ไปในพิธีเปิดประชุมใหญ่ของสถาบันแม่ชีไทย
ณ ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษาหมากุมหาวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร
วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๖

เมตตาธรรม

“...ในปัจจุบันนี้ การได้เข้าใจชีวิตประชาชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะทำให้ได้รู้ได้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ทุกข์สุขของเขา ที่อาจเป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งคนในเมืองเช่นเรานึกไปไม่ถึง ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎรมาทั่วทุกภาค มีโอกาสได้ทราบว่า ความทุกข์ยากอย่างหนึ่งของประชาชนคือความเจ็บไข้ได้ป่วย ข้าพเจ้าได้เห็นคนเจ็บด้วยโรคต่าง ๆ เป็นอันมากอย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน บางครั้งบางครั้งก็ได้เห็นคนที่มีร่างกายและอวัยวะที่พิการพิการมากอย่างที่ไม่เคยคาดคิดว่าจะเป็นไปได้ถึงเพียงนั้น มีอยู่รายหนึ่ง ข้าพเจ้าถามพ่อแม่ของคนพิการว่า ลูกอายุเท่าไร เขาตอบว่า ๒๐ ปี มองดูเหมือนเด็กเล็ก ๆ ศีรษะใหญ่มาก แสดงว่าแม่พ่อแม่จะเป็นผู้ด้อยการศึกษาในทางทฤษฎี แต่มีจิตใจที่ได้รับการฝึกฝนจนเจริญและสูงไปด้วยเมตตากรุณา รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ อุดมสำนึกอุทิศประคับประคองเลี้ยงดูบุตรพิการของตนให้รอดชีวิตอยู่ได้ยาวนาน ทั้งที่คนทั่วไปอาจจะเห็นว่า เด็กคนนี้ไม่มีผลประโยชน์ต่อสังคมอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะคนส่วนมากมักจะคิดซึ่งตัวเองทุกสิ่ง

ทุกอย่างไปในทางที่เล็งผลกำไรในด้านวัตถุสิ่งของ ไม่ค่อยสนใจถึงความมีค่าสูงที่จะได้ทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด อย่างที่มีคำกล่าวว่า ‘เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก’...” [๑๒]

พระราโชวาท ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานประกาศนียบัตรผดุงครรภ์

อนุปริญาพยาบาลและอนามัย

อนุปริญาพยาบาลและผดุงครรภ์ และอนุปริญาพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์

แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนผดุงครรภ์และอนามัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ณ หอประชุมราชแพทยาลัย โรงพยาบาลศิริราช

วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๑๘

ห้ามปรามไม่ให้ทำผิดทำชั่ว

“...การแผ่เมตตาให้ผู้อื่นนั้น วิธีสำคัญได้แก่พยายามทักท้วง ห้ามปราม ยับยั้งขัดขวางไม่ให้เขาทำผิดทำชั่ว เพื่อป้องกันเขาไว้มิต้องได้รับผลร้ายของการทำชั่วนั้น แม้จะทำให้เขาไม่พอใจหรือขัดเคืองเพียงใดก็ต้องทำ เพราะการตามใจหรือปล่อยปละละเลยผู้กระทำความผิดให้ทำผิดอยู่เรื่อยๆ มิใช่เป็นการเมตตาต่อเขา หากแต่เป็นการไม่สนใจใยดีเขา และเป็นการเห็นแก่ตัวอย่างผิดๆ ของเรา การห้ามปรามขัดขวางมิให้ทำชั่วนี้แหละเป็นการแผ่เมตตาที่แท้...” [๑๓]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปในพิธีเปิดประชุมของมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย

ณ สภาศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๙

ผู้มีปัญญาโดยแท้

“...ไม่ใช่ผู้มีความรู้เหนือกว่าหรือมีอายุมากกว่าเท่านั้นที่จะสั่งสอนได้ ผู้ที่มีความรู้น้อย หมายถึง ได้รับการศึกษาน้อย เพราะหาไม่มีโอกาสในชีวิต แต่มีความชำนาญในการประกอบอาชีพ ในการดำเนินชีวิตไปวัน ๆ ก็สามารถให้อิโวาทและให้สติแก่ผู้มีความรู้กว่าได้

คนที่สามารถรับฟังอิโวาทได้จากคนทุกเพศทุกวัย ทุกความรู้วิทย์ฐานะ นี่จึงเป็นคนที่เรียกว่าคนที่มีปัญญาแท้...” [๑๔]

พระราโชวาท ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานประกาศนียบัตรพดุงครรภ์และอนุปริญาบัตร พดุงครรภ์และอนามัย แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพดุงครรภ์และอนามัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ณ หอประชุมราชแพทยาลัย โรงพยาบาลศิริราช
วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

ทิศหก

หลักทิศหก คือหลักธรรมเกี่ยวกับบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ ๖ ทิศ โดยจะกำหนดหน้าที่ความสัมพันธ์ที่เราควรประพฤติปฏิบัติต่อบุคคล กลุ่มต่าง ๆ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้นำหลักธรรมดังกล่าวที่ทรงยึดไว้ในพระราชหฤทัยมาถ่ายทอด พระราชทานแก่ประชาชนดังที่ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“...ในเรื่องทิศที่หก สอนว่าคนเรามีหน้าที่ที่จะปฏิบัติต่อกับบุคคลทั้งหกสถานอย่างไร เป็นต้นว่า ในฐานะที่เป็นบิดามารดาหรือครูบาอาจารย์ ควรจะต้องทำหน้าที่อะไรแก่บุตรธิดาหรือศิษย์หาอย่างใด ผู้น้อยกับผู้ใหญ่ จะควรต้องอุปการะหรือปฏิบัติตอบแทนกันอย่างไร เพียงใด ให้พอเหมาะพอดี ไม่เกิน ไม่ขาด จึงจะเกิดผลลัพธ์ที่พอดีและมีประโยชน์แน่นอนเต็มเปี่ยม ทุกวันนี้ ที่เกิดความยุ่งยาก ก็เพราะคนละเลยต่อหน้าที่ของตน ทางแก้ก็คือ ต้องเตือนตัวให้สำนึกถึงหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนเที่ยงตรง คือ ตรงต่อภาระ ตรงต่อตนเอง ตรงต่อผู้อื่น ตรงต่อส่วนรวม

ตรงต่อเหตุผลและความถูกต้อง ถ้าผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในบ้านเมือง ในประเทศชาติ ได้ทราบตระหนักถึงการกิจตามฐานะที่ตนเป็นอยู่โดยครบถ้วน และปองใจที่จะประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัด ไม่ขาดสายแล้ว เราก็จักอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขที่สุด โดยที่แต่ละฝ่ายแต่ละคน จะปฏิบัติบำเพ็ญแต่สิ่งที่เป็นคุณ เป็นที่พึงใจแก่กัน...” [๑๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๑ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๘

หัวใจของพระพุทธศาสนาคือ ความไม่ประมาท ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสถึงเรื่องนี้เป็นเรื่องสุดท้ายก่อนดับขันธปรินิพพาน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

ความไม่ประมาท

“...เรื่องความไม่ประมาทนี้สำคัญอย่างยิ่ง ทุกคนไม่จำกัดอยู่ในวัยใด จำเป็นต้องรู้จักความไม่ประมาท ยิ่งรู้จักตั้งแต่หนุ่ม ๆ สาว ๆ ได้ ยิ่งประเสริฐ เพราะจะได้มีเวลาสะสมความดี เรียกว่าเพิ่มพูนบารมีของตนยิ่งขึ้น

...คนรุ่นใหม่จำเป็นที่พ่อแม่ผู้ใหญ่จะต้องจัดตั้งใจของเขาให้เที่ยงตรงเหมือนเราตั้งนาฬิกา เมื่อตั้งจิตเขาให้เที่ยงตรงได้แล้ว เขาก็จะเติบโตเป็นคนตรง รักความดี คนมีธรรมะ บ้านเมืองของเราจะได้พ้นกลียุค มีความปรกติสุขร่มเย็น...

...ขอให้ช่วยกันเป็นแสงสว่างแก่เยาวชน ชี้ทางให้เขาเห็นว่าความประมาทนั้นไม่มีอะไรดีเลย เป็นทางนำไปถึงความพินาศล่มจม ยิ่งประมาทขนาดกระทั่งล้มตัวล้มตาย ตั้งหน้าแต่จะกอบโกยให้ได้มากเท่าไรยิ่งดีแล้ว ยิ่งจะนำสังคมส่วนรวมคือประเทศชาติไปสู่ภัยพิบัติได้ง่ายที่สุด...” [๑๖]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๕ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๘

กำไรชีวิต

“...ได้เกิดมาในบรรพพระพุทธศาสนานี้ สำหรับข้าพเจ้าเองรู้สึกว่าเป็นกำไรของชีวิตอย่างหนัก เพราะว่าสิ่งที่พระพุทธองค์สอนนี้มีค่ายิ่งกว่าสิ่งใดทั้งหมดของชีวิต เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถอยู่ด้วยความสุขใจ ด้วยความอิ่มใจ และก็ด้วยความรู้ตัวเสมอ ว่าตัวของเรานี้ไม่ยั่งยืน แต่ว่าประเทศชาติ หรือคนต่อไปนี่จะต้องอยู่ต่อไป เพราะฉะนั้นเราทำอะไรควรจะทำเพื่อตัวเองพอประมาณและทำเพื่อคนอื่นด้วย ให้สมกับที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำมา เพราะพระพุทธองค์ก็บอกว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่แน่นอน มีแต่ความดี ความชั่วเท่านั้นที่ติดตัวอยู่เสมอ อันนี้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ที่ว่าแม้แต่ร่างกายของเรา เราก็ต้องทิ้งเอาไว้ อย่าว่าแต่ทรัพย์สินสมบัติเลย...” [๑๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

ความสุขของคนเรานั้นย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคลด้วยรากฐานความคิดที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก บ้างก็มองว่าความสุขคือชื่อเสียง บ้างมองว่าความสุขคือการได้มีเงินตรามากมาย แต่ความสุขเหล่านี้กลับขึ้นอยู่กับการสละสลวย เป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานข้อคิดไว้ว่า ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่จิตใจของเรา

ความสุข

“...เพราะความสุขมันอยู่ที่จิตใจไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย อยู่ที่จิตใจ ถ้าเมื่อจิตใจสงบสุขแล้วร่างกายจะทนทุกข์อะไรได้ทั้งนั้น ทำให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้มีประสาทเข้มแข็งไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตราย หรือว่าคำครหาทั้งหลายก็นึกถึงว่าเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของธรรมดา เมื่อจิตใจมันคงอย่างนั้นแล้ว เราก็ทำงานได้มากแล้วก็อย่างนั้นคง...” [๑๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะอยู่กับปัจจุบัน ไม่ยึดติดกับเรื่องอดีตและคาดหวังกับสิ่งที่
ยังมาไม่ถึงในอนาคต ด้วยอดีตคือสิ่งที่ผ่านล่วงไปแล้ว และอนาคตคือสิ่งยังมาไม่ถึง ดังนั้นเราควรมี
ความสุขกับปัจจุบัน ทำทุกขณะให้เต็มที่ที่สุด

อดีต ปัจจุบัน อนาคต

“...ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สอนข้าพเจ้าตั้งแต่เริ่มแต่งงานกันคืออายุ ๑๗ ว่า
อย่าคิด อย่าไปคิดถึงอดีต คิดถึงปัจจุบัน ทำดีเฉพาะเวลา อย่าคิดถึงอดีต อย่าคิดถึงอนาคต อย่าไปปรุงแต่ง
เพื่อถึงอนาคต ทำดีในปัจจุบันแล้วก็จะมีความสุขเอง ก็ได้ประจักษ์เห็นจริงในวันนี้เป็นต้น...” [๑๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๓

วัยธรรม

“...ข้าพเจ้าจำคำที่พระที่เป็นอาจารย์สอนไว้ว่า คนเราเกิดการเกิดแก่เจ็บตายเป็นของธรรมดา
ของสัตว์โลกถ้วนหน้า แต่ว่าชีวิตนี้เกิดมาทั้งทีให้ใช้ชีวิตให้ดีที่สุด หมายความว่าถึงเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
ที่สุดและก็มีผลกำไรที่ทำงานทุกอย่างอย่างภาคภูมิใจ ไม่สนใจกับคำติฉินนินทาใด ๆ ถ้าแม้
เราได้ใช้ปัญญาพิจารณาในคำติฉินนินทานั้นแล้ว เราก็ควรจะหยุดกังวล และมีความตั้งใจ มั่นใจที่จะ
ดำเนินงานของเราต่อไป

พระท่านบอกว่า ผลไม้แก่ ผลที่แก่ได้ที อะไรทุกอย่างที่เป็นประโยชน์เป็นความแก่ที่เป็น
ประโยชน์ สัตว์เวลาตายเรายังได้ใช้หนังใช้กระดูกของเขาทำให้เป็นประโยชน์ แต่คนแก่นี้ต้องพยายาม
ให้ความแก่ของเราเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ไม่ใช่ว่าแก่ทรุดโทรมไปโดยที่ไม่คำนึงถึงว่าเราแก่เข้าทุกที
อายุก็เหลือน้อยนิดแล้ว นำที่จะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไว้ให้มาก...” [๒๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

อย่าเชื่อโดยไม่ไตร่ตรอง

“...คุณเถอะท่านว่า โจรอิสลามวางระเบิด แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเห็นวันนั้นส่วนมากเป็นคนไทย อิสลามทั้งนั้น ทำไมผู้ก่อการร้ายเขาถึงจะไปวางไว้ที่พวกเขาอยู่ เราก็คต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองดู เพื่อว่าเราจะได้ไม่โทษคนผิดๆ คนไทยเราเองศาสนาพุทธ ก็มีเหมือนกัน ที่เกรงเป็นพาลก็มี ทุกศาสนา อะไรก็ต้องมีคนไม่ดีเหมือนกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องไปปรักปรำ และเชื่อคำปรักปรำนั้น นี่เป็นเด็กไทย อิสลามที่สะกิดระเบิดเข้าไปในลูกตาคำแล้วมีไหมที่พ่อแม่เขาจะมาทวงบอก นี่นะ ต้องใช้ให้ะทางการ ไม่เลย แหมไม่เคยเห็นใครรักลูกเท่าคนไทยอิสลามเลย จะพิการก็ไม่มันวันทอดทิ้ง นี่ต้องแปลว่าเขาปฏิบัติในศาสนาของเขาอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่ว่ามีศาสนาเอาไวโก้ๆ อย่างนั้น ถึงเวลาที่ไปใส่บาตร ปล่อยนบกปล่อยปลา เสร็จแล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติ ไม่มีการปฏิบัติตามคำสอน นี่เขาปฏิบัติเขาไม่พูดสักคำว่า ท่าน นี่ลูกฉันตาบอดต้องชดใช้แน่ ต้องเรียกค่าชดใช้ ไม่มีเลย เราทุกข์ด้วยกัน แม่มองดูลูกเอง ไม่ได้ไว้วางใจไม่ได้อะไร...” [๒๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

การให้ทาน ในทางพระพุทธศาสนา คือ การให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนโดยหมายให้ผู้ได้รับ
ได้พ้นจากทุกข์ แบ่งออกเป็น ๓ อย่างได้แก่

๑. อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของ หรือเงินเป็นทาน
 ๒. ธรรมทาน คือ การสอนให้ธรรมะเป็นความรู้เป็นทาน
 ๓. อภัยทาน คือ การให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีกับเรา ไม่จองเวร หรือพยาบาทกัน
- สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการให้ทานไว้ ดังนี้

มรดกอันประเสริฐ

“...ข้าพเจ้าเชื่อว่า นี่คือมรดกอันประเสริฐที่คนไทยเราได้รับตกทอดกันมาหลายร้อยปี เราเป็นแผ่นดินแห่งพระบรมพุทธานุศาสน์ อบรมสั่งสอนกันมานาน ให้รู้จักทำบุญด้วยการ ‘ให้’ คำว่า ‘ให้’ นี้ ไม่ได้หมายถึงว่าให้ทางวัตถุ หมายถึงให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็นของเขา ด้วยการอดกลั้นต่อความรู้สึกของเขา จะเห็นได้ว่า แม้ประชาชนนับถือศาสนาต่างกันเรายังอยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข ตามประวัติศาสตร์ของไทย เราไม่เคยมีบันทึกไว้ว่า เกิดการรบกวนทางศาสนามาเลย ข้าพเจ้าปลื้มปิติที่ได้พบพระสงฆ์ชาวต่างประเทศรูปหนึ่ง ชื่อท่านสุเมธ ท่านเข้ามาบวชเรียนในเมืองไทยนับสิบๆ พรรษา โดยเป็นสานุศิษย์ของพระอาจารย์ชา ท่านเคยพูดให้ฟังว่า ท่านซาบซึ้งในเมืองไทยมาก เมื่อท่านบวชอยู่กับท่านอาจารย์ชาทางภาคอีสาน หรือออกธุดงค์ไปกัณฑ์ ชาวบ้านแม้ยากจนก็มีน้ำใจแบ่งปันอาหารมาถวายเสมอมิได้ขาด ส่วนตัวท่านซึ่งเป็นพระสงฆ์ก็ต้องถือพระพุทธรูปอย่างเคร่งครัดให้สมกับเป็นพระสาวก ทำให้ตนเลี้ยงง่ายเคร่งครัดในพระธรรมวินัย โดยออกบิณฑบาตเป็นประจำ การบิณฑบาตนั้นไม่ใช่เป็นการไปเบียดเบียนชาวบ้านอย่างที่คนเข้าใจกันเดี๋ยวนี้ แต่เป็นการออกไปสอนให้ชาวบ้านรู้จักการ ‘แบ่ง’ การ ‘ให้’ โบราณวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถจะไปฟังพระได้แทบทุกเรื่อง เช่น ไปถือศีล อบรมจิตใจที่วัด มีลูกก็ส่งไปเล่าเรียนเขียนอ่านที่นั่น เวลาล่วงมาก็ไปขอข้าวพระกินได้ นับเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ อยู่ห่างไกลจากความทิวโหยขณะนี้ในเมืองใหญ่ๆ ของเรานับวันจะออกห่างวัดเข้าทุกที ดังชาวบ้านต่างจังหวัดได้ปรารถนาให้ข้าพเจ้าฟังว่า คนสมัยนี้พากันหันหลังให้วัด และหันหน้าไปหาแสงสีกันหมด...” [๒๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

การให้

“...คนเราถือเอาความต้องการทางวัตถุเป็นใหญ่ มักทำให้ขาดสติ เพราะฉะนั้น ขอให้พวกเราช่วยกันรักษาความสำนึกคิดที่ดีแบบเก่าก่อน คือความเอิบอิ่มในคุณงามความดีสนับสนุนการ ‘ให้’ ให้ทุกอย่างไม่ใช่แค่เฉพาะวัตถุ เช่น แต่ละเดือนเรามีวันหยุดกันถึง ๔ อาทิตย์ พวกเราที่เป็นพวกที่พอมีก็อาจจะผลัดกันไป ‘ให้’ ผู้ยังขาดอยู่ไม่จำเป็นดอกที่จะหยิบยื่นวัตถุ แต่ ‘ให้’ ทางน้ำใจก็ได้ การพัฒนาทางจิตใจนี้สำคัญมาก ปัจจุบันเรามีสิ่งล่อใจมากทางด้านวัตถุ มีสิ่งที่บำรุงบำเรอความสุขที่จะสรรหามาได้ทุกเมื่อ จนกระทั่งเราขาดความสำนึกที่ว่า คนเรายังได้เต็มยังมีสุขสมบูรณ์ ก็ยังสมควรจะต้องสะสมความดียิ่งขึ้นไม่ใช่สะสมแต่ทรัพย์สินสมบัติจนคิดแต่จะแก่งแย่งกัน กลายเป็นยุคที่ร้อนระอุ เป็นอันตรายต่อเสรีภาพของบ้านเมืองมากทีเดียว เรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากให้สภาสมาคม หน่วยสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ให้ถือหลักที่จะช่วยกันคิดว่ายากจนน้ำใจนั้น เป็นภัยต่อสังคมเรายิ่งกว่ายากจนทางด้านวัตถุ...” [๒๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ให้เป็นอุปนิสัย

“...พระพุทธศาสนาสอนให้คนรู้จักการให้ ซึ่งคนไทยก็น้อมรับเอามาเป็นอุปนิสัยเป็นชีวิตประจำวันของคนไทย ที่เห็นได้ชัดเจนคือการทำบุญตักบาตร ซึ่งเป็นน้ำใจที่ช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้ การให้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของคนไทยคือการให้กำลังใจ ข้าพเจ้าสังเกตเสมอว่าผู้ที่มาพบข้าพเจ้า มักจะพยายามแต่งกายด้วยผ้าไทยและผ้าไหมมัดหมี่ เพื่อให้เป็นกำลังใจในการทำงานแก่ข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าก็ขอรับน้ำใจจากท่านทั้งหลายด้วยความขอบคุณ ไม่เพียงแต่ท่านจะให้กำลังใจข้าพเจ้าเท่านั้น ท่านยังได้ให้กำลังใจชาวบ้านผู้ผลิตผ้าไหมด้วย ทุกคนคงปลื้มใจที่เห็นท่านช่วยกันใส่ผ้าที่พวกเขาทอ และซาบซึ้งในน้ำใจของท่าน...” [๒๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

ลดอัตตา

“...ในการรวมตัวกันเพื่อทำงานต่าง ๆ นั้น ย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นบ้าง แต่ปัญหาใด ๆ ก็ย่อม
ขจัดเสียได้โดยอาศัยความสามัคคีเป็นคุณธรรมที่จะร้อยรัดให้ทุกคนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอเพียง
ให้แต่ละคนไม่ยึดถือ ‘อัตตา’ คือตัวตนของผู้หนึ่งผู้ใดเป็นส่วนใหญ่เท่านั้น...” [๒๕]

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๓๐ ครั้งที่ ๑๙
ของสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ หอประชุมมณังคศิลา
วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๐

นอกจากจะได้ทรงเข้าใจหลักธรรมในพระบรมพุทธานุญาตอย่างกว้างขวางแล้ว ยังทรง
ใฝ่พระราชหฤทัยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงฝึกปฏิบัติกับวิปัสสนาจารย์ผู้ทรงคุณในทางวิปัสสนาธุระ
อยู่เป็นนิจ

ดินแดนของพระเถระเจ้า

“...อีสานที่เป็นดินแดนที่ราบสูง นอกจากนั้นเป็นดินแดนของพระเถระเจ้าพระอริยเจ้า
ดินแดนแห่งธรรมะ ท่านอาจารย์ฉันเรารู้ว่าท่านอาจารย์ฉันเป็นแสงสว่างของพวกเราเพราะว่า
ท่านเป็นผู้ให้ ให้ความมั่งมีศรีสุขในด้านจิตใจ อบรมให้ประชาชนมีความรู้สึกเข้มแข็งรู้สึกมีน้ำใจ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน...” [๒๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ไม่ใช่เพียงแค่หลักคำสอนทางศาสนาพุทธเท่านั้นที่ทรงสนพระราชหฤทัย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงศึกษาหลักคำสอนของศาสนาอื่นแล้วทรงนำมาสอนแก่บุคคลอื่น ๆ อีกด้วย นอกจากนั้น ทรงให้เกียรติและยกย่องศาสนาอื่นเสมอ

ศาสนาอิสลาม

“...ข้าพเจ้ามีโอกาสทราบเกี่ยวกับศาสนาอิสลามมาบ้าง ทำให้เห็นว่าศาสนาอิสลามมีคำสอนที่กว้างขวางลึกซึ้ง นำมาปฏิบัติเพื่อสร้างความผาสุกได้ทุกยุคทุกสมัย นับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งแก่ชาวเรา ในขณะนี้ ในยามที่บ้านเมืองกำลังประสบปัญหาคือการเสียน้ำใจกันอยู่

โองการหรือคำสอนที่พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานผ่านพระศาสดาของท่านมา มีตอนหนึ่งกล่าวห้ามมิให้เยาะเย้ยเหยียดหยามกันและกัน และกล่าวเตือนสติว่าผู้ถูกเหยียดหยามนั้นอาจจะมีคุณค่ามากกว่าผู้เยียดหยามนั้นเสียอีก ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าคำสอนในศาสนาอิสลามเป็นประโยชน์ยิ่ง หากท่านทั้งหลายจะยึดถือปฏิบัติตามโดยบริสุทธิ์เที่ยงตรงให้เป็นปรกตวิสัยแล้ว เชื่อว่าคนไทยจะมีความรักใคร่เกื้อกูลสงเคราะห์กันมากยิ่งขึ้น และจะขจัดปัญหาความไม่เรียบร้อยของบ้านเมืองให้คลี่คลายไปในทางดีได้...” [๒๗]

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แทนพระองค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปในพิธีเปิดงานเมาลิดกลาง ฮ.ศ. ๑๓๙๕ ณ สนามกีฬาหัวหมาก
วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๘

ประเทศไทยเป็นประเทศเปิดกว้างต้อนรับทุกศาสนา มีศาสนิกชนที่นับถือศาสนาต่างๆ มากมาย ทุกศาสนาต่างเคารพซึ่งกันและกัน ความเป็นพหุศาสนานี้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของประเทศไทยที่ประเทศอื่นยากจะมีเหมือน เป็นเอกลักษณ์ที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมอย่างยิ่ง

ศาสนสัมพันธ์

“...ได้ไปเห็นว่าคนไทยมีจิตใจสูง เมตตาสูง เสียสละ รักสงบ ไม่เห็นแก่ตัว จะเห็นได้ว่า วัดวาอารามตามท้องที่ต่างๆ นี้จะได้รับการทำนุบำรุงจากชาวบ้าน ซึ่งเขาเองเขาก็ยากจน และจะเห็นได้ว่า โบสถ์ มัสยิด หรือโบสถ์ของชาวคริสต์นิกายต่างๆ อยู่ร่วมกันที่ไหนต่อที่ไหน ไม่มีการรังแกกันเลย สมกับว่าดินแดนนี้เป็นดินแดนของเผ่าไทย คือคนที่รักอิสระแล้วก็รักสงบจริง ๆ ต่างคนต่างสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นดินแดนของศาสนาจริง ๆ ทางภาคใต้ก็มีความขยันขันแข็งในการประกอบกิจการงาน ทางภาคใต้ประชาชนมากที่นับถือที่เป็นอิสลาม เป็นเหตุให้การลักเล็กขโมยน้อยไม่มีเลย ทุกคนอยู่ด้วยความสงบสุข เพราะขึ้นชื่อว่าศาสนานี้สอนให้คนมีจิตใจสูงละทิ้งความโลภในทางด้านวัตถุลงได้บ้าง ทำให้เกิดความสงบสุขขึ้น...” [๒๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑

“...อันนี้ เห็นไหมที่ข้าพเจ้าว่าเรามีบุญ ได้รับความร่วมมือจากทุกศาสนา ข้าพเจ้าเองเป็นพุทธโดยกำเนิด แต่ก็รักแม่ชีคาทอลิก เพราะว่าเจริญเติบโตมาจนไปต่างประเทศก็เจริญเติบโตมากับแม่ชีคาทอลิกทั้งหลาย ได้เห็นน้ำใจทั้งงดงามของท่านที่ทุ่มเทให้กับเด็ก เด็กก็นับถือ...” [๒๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

เสรีภาพทางจิตใจ

“...ศาสนานี้มันอยู่ในหัวใจเรา จะบังคับให้คนนับถือศาสนาอะไรก็บังคับได้แต่ร่างกายข้างนอกเขาทั้งนั้น ถ้าอย่างนั้นแล้วไปบังคับเขาทำไมปล่อยเขาตามอิสรเสรีภาพดีกว่าและนี่ก็คือรากเหง้าของประชาธิปไตย ซึ่งเมืองไทยเรามีมาช้านาน ไม่มีการฆ่าฟันกันของเรื่องศาสนา เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่มีเลยในประวัติศาสตร์ยาวนานของเมืองไทย...” [๓๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

ศาสนาเป็นของดีแน่

“...สำหรับพี่น้องชาวไทยอิสลาม ทรงรักมากเท่า ๆ กับที่เขารักพระองค์ ข้าพเจ้าจึงรำคาญใจทุกครั้งที่ได้ยินว่า ‘โจรแบ่งแยกดินแดน’ เคียวทำโน่นเคียวทำนี่ นั่นเป็นเพียงน้อยคน ในที่แสนคน มีสัก ๑๐๐ คน ถึงหรือไม่ถึงก็ไม่ทราบ แต่ว่าเราก็พูดว่ากราดขวบวณการแบ่งแยกดินแดน แต่ความดีของพวกเขาจะมาพูดบ้าง น่าจะเอาให้เห็นบ้าง ความเคร่งครัดในศาสนาของเขา เขาสามารถที่จะอยู่โดยที่ไม่มีการเบียดเบียนกันเลย การลักขโมยการแก่งแย่งกัน อะไรต่าง ๆ นี่ไม่ค่อยมี เพราะว่าเคร่งในศาสนาของเขา เพราะฉะนั้นศาสนานี้เป็นของดีแน่ จะเป็นศาสนาอะไรก็ตาม นิกายใดก็ตาม ถ้าคนปฏิบัติตามโดยบริสุทธิ์จริงๆ แล้วเป็นของดีต่อส่วนรวม...” [๓๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

พหุศาสนา

“...แม้ในเรื่องการนับถือศาสนาก็เช่นกัน ชาวต่างประเทศพูดอกว่าเป็นประเทศที่ยอดเยี่ยมมาก เพราะให้สิทธิเสรีภาพกับคนที่อยู่ในบ้านเมืองนี้ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ได้ไม่ต้องมาต่อสู้ฆ่าฟันกัน เพราะความคิดผิดกันในเรื่องนับถือศาสนา ประเทศไทยพหุศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เราก็นับถือทุกศาสนา ให้เกียรติเขาไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ พราหมณ์ อิสลาม หรือคริสต์ ก็ได้รับอิสรภาพด้วยกันหมด ข้ายังพระราชทานที่ดินให้สร้างสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา ทุกศาสนาก็เลยพึ่งพาอาศัยกันและกันได้ตลอดมา อันนี้เราอยู่ในเมืองไทยเราอาจจะไม่รู้ลึก แต่ชาวต่างประเทศรู้สึก เพราะว่าเขาศึกษาประวัติศาสตร์ของโลก ประวัติศาสตร์ของประเทศสำคัญๆ แล้วเขาเห็นว่ามากมายที่มีการขัดแย้งในเรื่องศาสนาถึงขนาดฆ่าฟันกัน แต่แผ่นดินนี้ไม่เคยใครจะนับถืออะไรก็ได้ แต่โบราณ เซอร์ จอห์น เบริง (Sir John Bowring) เอกอัครราชทูตชาวอังกฤษ ถึงกับบันทึกเอาไว้ว่า สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ประเทศไทยมีนโยบายที่จะอะลุ่มอล่วยมาก ต่อศาสนาอื่นที่ดีที่สุดในโลก...” [๓๒]

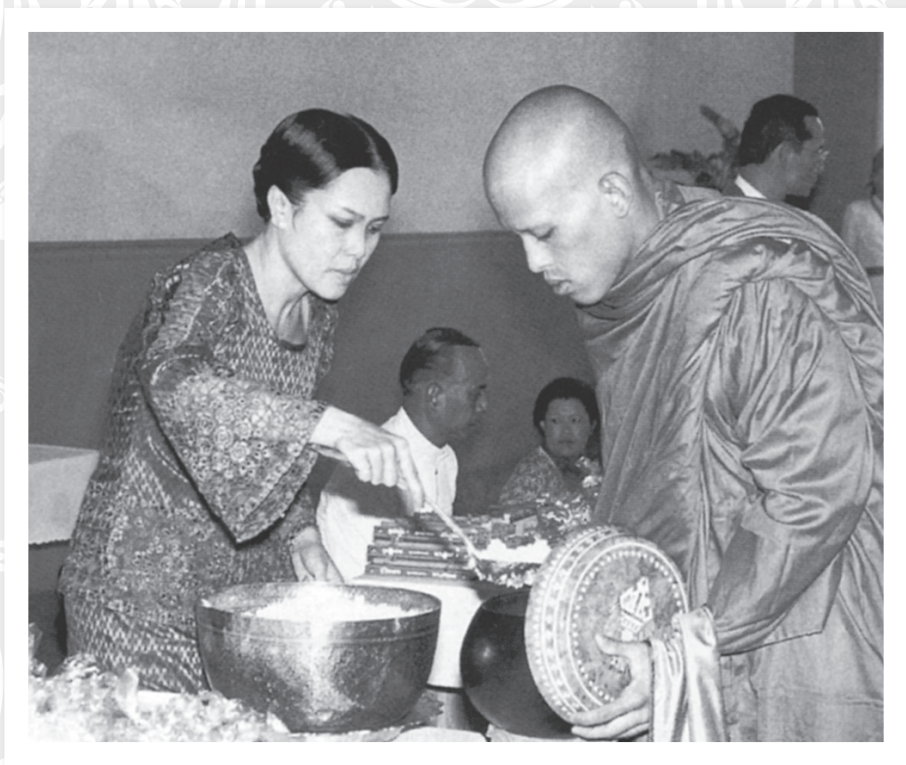
พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพุทธศาสนิกชนที่ไม่เพียงแต่ชวนถวายสดับหลักธรรมคำสอนของศาสนาเท่านั้น แต่ยังทรงน้อมนำไปปฏิบัติ ทั้งยังทรงมีพระราชหฤทัยเป็นกุศล พระราชทานคำแนะนำสั่งสอนเหล่านั้นแก่บุคคลต่าง ๆ รอบข้างพระองค์เสมอ เป็นการประกอบทานบารมี คือ การให้ทานด้วยธรรมะ ซึ่งพระองค์มิได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาปฏิบัติเพียงเฉพาะหลักธรรมของพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังทรงน้อมพระราชหฤทัยศึกษาหลักธรรมของศาสนาอื่น ๆ ด้วยทรงตระหนักว่า แท้จริงแล้วทุกศาสนาล้วนมีจุดมุ่งหมายเป็นหนึ่งเดียว กล่าวคือ ปฏิบัติตนเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์นั่นเอง

รายการอ้างอิงบทที่ ๖

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๒. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๓. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๔. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๕. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๖. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๔๘. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.

๗. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๙. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด .
๑๐. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๒. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๓. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.

๑๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๕. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๖. _____. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๘๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๑๗. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๘. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๔๗-๔๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๙. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๕๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๐. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๙๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๑. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๒๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิโกอาชีพ จำกัด.
๒๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, หน้า ๑๖๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๗. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๗๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิโกอาชีพ จำกัด.
๒๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๒๙. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓๐. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๙๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓๑. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๔๒-๒๔๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

การสำรวจ

๗

๗

การสาธารณสุข

ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ พระพุทธภาษิตที่ทราบและเห็นพ้องกันอยู่ทั่วไป เหตุใดเล่า การไม่มีโรคจึงถือเป็นลาภอันประเสริฐสุด ก็เนื่องด้วยแม้มีทรัพย์สินมากมาย มีตำแหน่ง เกียรติยศ หน้าที่การงานใหญ่หลวง แต่หากสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง โรคภัยรุมเร้าแล้ว ความสุขก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เงินทองก็ต้องเสียไปกับการรักษา ดังนั้น สุขภาพแข็งแรงจึงเป็นยอดปรารถนาของคนทุกคน

แต่เชื่อว่าทุกคนจะมีสุขภาพแข็งแรงดังที่ตนต้องการ ด้วยปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัจจัยทางการเงิน ทำให้ชาวบ้านตามชนบทหลายแห่ง มิอาจได้รับการรักษา ได้รับสุขภาพที่แข็งแรง ตามที่ตนต้องการได้

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านการสาธารณสุขไว้เป็นอเนกปริยาย ทั้งยังพระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ในหลายวาระโอกาส ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ต่อการสาธารณสุข ทั้งเรื่องยาเวชภัณฑ์ ตลอดจนบุคลากรและแผนการปฏิบัติงานทางสาธารณสุข เพื่อให้พสกนิกรได้รับการบริการทางสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลอย่างทั่วถึง

กาชาดการุณย์

“...แต่เดิมมาสภากาชาดไทย มีแต่งานรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นงานสำคัญ และได้บรรเทาทุกข์ผู้เจ็บป่วยมาแล้วเป็นจำนวนมาก นับว่าได้ทำคุณประโยชน์ให้มนุษยชนเหมาะแก่กาลสมัยและสภาพของบ้านเมือง บัดนี้รัฐบาลได้จัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นแล้วมากแห่ง และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ก็เจริญเป็นปึกแผ่นแล้ว จึงเป็นการสมควรที่สภากาชาดไทยจะหันมาเอาใจใส่งานด้านอื่น ๆ ของกาชาดให้มากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากการบรรเทาทุกข์ด้วยการรักษาพยาบาลแล้ว งานสำคัญอีกอย่างหนึ่งได้แก่การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ คือ พยายามแนะนำให้คนรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย และให้รู้จักพยาบาลตนเองในครอบครัว ความสำคัญในเรื่องนี้มีอย่างไร่อมเป็นที่ทราบกันดีแล้ว ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเพียงชี้ให้เห็นว่า งานด้านป้องกันเป็นงานหลักของกาชาดในยามปกติ สภากาชาดไทยจะพยายามขยายให้กว้างขวางขึ้นในกาลต่อไป...” [๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดการอบรมครูการพยาบาลในเคสสถาน

ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๗

ปัญหาด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเป็นปัญหาที่สืบเนื่องเรื้อรังมายาวนาน เนื่องจากมีผู้ป่วยยากไร้เป็นจำนวนมาก และจำนวนงานของสภากาชาดทวีก็มากขึ้นเป็นลำดับ แต่ปรากฏว่ามีนักเรียนนักศึกษาที่มีภาระหน้าที่ของตนอยู่แล้ว ต่างมาช่วยเหลืองานสภากาชาดนี้อย่างเต็มใจ โดยต่างช่วยงานตามกำลังความสามารถของตน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพอพระราชหฤทัยและทรงชื่นชมการกระทำเหล่านี้ของกลุ่มนักศึกษาผู้มาช่วยงานเป็นอย่างยิ่ง

น้ำใจคนวัยเรียน

“...เหรียญกษาปณ์ของสภากาชาดบ่นอยู่ตลอดเวลาว่า เดียวนี้คนใช้นาฬิกาเพิ่มจำนวนขึ้นทุกที ล้วนนอนรอรับการรักษายู่ทั้งนั้น เราจึงจำเป็นต้องหารายได้จากการแสดงบนเวที ซึ่งเป็นหัวใจของงานกาชาดให้มาก ๆ นิสิตนักศึกษาคงจะเห็นใจคณะกรรมการที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้ จึงพร้อมใจกันมาช่วยในการแสดงต่าง ๆ และการเดินธิดากาชาด ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยได้ทันท่วงที โดยเฉพาะการเดินธิดากาชาดนั้นไม่ใช่ของง่าย เพราะต้องเดินแสดงตัวให้คนติชมนับเป็นพัน ๆ และฉันรู้ว่า ทุกคนที่มามิได้ตระหนงในความงามของตนเลย มีบางคนไม่เข้าใจเหตุผลนี้ นึกว่ากรรมการกาชาดสนับสนุนการประกวดความงามในวัยเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ฉันรู้สึกพอใจที่นิสิตและนักศึกษาเข้าใจเหตุผลอันนี้ และฉันยังรู้สึกดีใจแทนประเทศชาติว่า เรามีนิสิตและนักศึกษาที่รู้จักการเป็นผู้ให้และรู้จักเป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพราะในโลกเราทุกวันนี้ ถ้าจะมีแต่ผู้ที่คอยรับแต่ฝ่ายเดียว ไม่มีผู้ที่จะคอยให้หรือผู้เสียสละเลย ในโลกก็คงไม่มีสันติสุข และมนุษยชาติก็คงไม่รอดมาจนทุกวันนี้ ในที่สุดนี้ฉันขอขอบใจเธอทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง ที่มีน้ำใจอันประเสริฐ ช่วยเหลือกิจการของสภากาชาดไทย...” [๒]

พระราโชวาท ในโอกาสพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำ แก่นิสิตนักศึกษาที่ช่วยเหลืองานกาชาด

ณ ศาลาภักภิรมย์

วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๐๘

พยาบาลเป็นบุคคลที่เสียสละอุทิศตนช่วยบรรเทาทุกข์ผู้อื่น ผู้เป็นพยาบาลคือผู้ที่มีน้ำใจ
อันดีงาม มีอารมณ์ที่แจ่มใสอยู่เสมอ แม้ต้องเผชิญกับสภาพงานหรือภาวะต่างๆ ที่ไม่รื่นรมย์
งานพยาบาลจึงถือเป็นงานที่ต้องเสียสละ ต้องอดทน เป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ
พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชโองการและกำลังใจแก่พวกเธอเสมอ

การพยาบาล

“...การที่พยาบาลทุกคนอุทิศตนทำงานช่วยบรรเทาทุกข์ผู้อื่น ย่อมแสดงให้เห็นน้ำใจอันดีงาม
ฉะนั้นผู้ที่เลือกเป็นพยาบาลจึงเป็นผู้ที่ต้องปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมแก่ความมุ่งหวังของโลกใบนี้ คือ
ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้สมกับผู้ทำงานเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในฐานะผู้รักษาและ
ส่งเสริมการอนามัยของประชาชน...” [๓]

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและประกาศนียบัตรแก่นักศึกษา
ที่สำเร็จการศึกษาอนุปริญญาพยาบาล ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๐๘

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยกย่องและชื่นชมบุคคลผู้ซึ่งกระทำตนเป็น
ผู้เสียสละบริจาคโลหิตให้แก่เพื่อนมนุษย์ โดยตรัสว่า การกระทำเช่นนี้ เป็นการเสียสละสองประการ
ประการแรก คือ การเสียสละโลหิตในร่างกาย และประการที่สอง คือ การเสียสละเวลาอันมีค่าของตนให้
เจ้าหน้าที่ถ่ายโลหิตออกจากร่างกาย ซึ่งใช้เวลานานพอสมควร จึงสามารถเรียกการกระทำดังกล่าวนี้
ได้ว่า เป็นการกระทำของผู้ที่มีจิตใจสูงส่งอย่างยิ่งในการทำความดี

บริจาควิไลตี

“...ข้าพเจ้าขอชมเชยน้ำใจผู้ที่บริจาควิไลตีทุกคน ข้าพเจ้าทราบดีว่าการที่ท่านมาให้เลือดแต่ละครั้งนั้นท่านไม่ได้ให้เฉพาะเลือดเท่านั้น แต่ท่านยังสละเวลาวางที่จะพักผ่อน หรือที่จะหาความสุขส่วนตัว ยิ่งกว่านั้น บางท่านยังต้องสละเวลาทำมาหากินเลี้ยงชีพอีกด้วย การที่ท่านสละความสุขสบายส่วนตัวได้นี้ เท่ากับท่านมีชัยชนะเหนือความรู้สึกฝ่ายต่ำของมนุษย์ คือความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ แต่ว่าการพูดเช่นนี้ ไม่ได้หมายความว่าท่านไม่เห็นแก่ตัวเป็นของทำได้ง่าย ๆ เพราะพวกเราต่างก็มีความเห็นแก่ตัวด้วยกันทั้งนั้น ไม่มากนักน้อย แต่ใครจะมีกำลังใจควบคุมและระงับความไม่เห็นแก่ตัวนี้ได้มากนักน้อยแค่ไหนในบางครั้งบางคราว มีคำกล่าวอย่างหนึ่งว่า ตัวเรานี้แหละคือศัตรูของเราเอง เพราะแต่ละคนมีสัญชาตญาณฝ่ายต่ำ คือความเห็นแก่ตัวเป็นพื้น ทุกคนย่อมห่วงใยตนเอง และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดยิ่งกว่าผู้อื่นเป็นธรรมดา ฉะนั้น การที่ท่านทั้งหลายพร้อมใจกันมาบริจาคเลือดให้แก่ศูนย์บริการโลหิตของสภากาชาดไทย ย่อมแสดงว่า ท่านเป็นผู้ที่รู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว และได้แสดงความไม่เห็นแก่ตัวด้วยการห่วงใยหวังบำบัดทุกข์ผู้อื่น แม้ไม่ใช่ผู้ใกล้ชิดเกี่ยวข้องอยู่กับท่านเลย...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ พระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาควิไลตีให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๐ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑

จิตใจสูงส่ง

“...ข้าพเจ้าขอชมเชยว่าผู้ที่มีน้ำใจเสียสละโลหิตให้เป็นประโยชน์แกผู้อื่นนี้ คือผู้ที่เป็นอย่างที่ดีของมนุษย์ เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นการเสียสละถึงสองประการ ประการแรกได้แก่การสละโลหิตในร่างกาย ประการที่สองเป็นการสละเวลาอันมีค่ามานอนให้เจ้าหน้าที่ถ่ายโลหิตออกจากกาย ซึ่งต้องใช้เวลานานพอสมควร ฉะนั้น การกระทำดังกล่าวนี้ จึงแสดงว่าท่านเป็นผู้เสียสละ เป็นผู้มีจิตใจสูงส่ง จดจ่อในการบำเพ็ญคุณความดี เป็นผู้วางแนวทางให้แก่คนที่จะยึดเป็นตัวอย่างสำหรับการทำประโยชน์ต่อสังคมสืบไป...” [๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึก

ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย ประจำปี ๒๕๑๑

วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๑๒

ความทุกข์เป็นสิ่งที่ผู้คนไม่ปรารถนา ต้องการให้ตนเองพ้นจากสภาวะนั้นให้เร็วที่สุด สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริว่าผู้ที่มีจิตใจอาสาช่วยบรรเทาทุกข์ผู้อื่นจึงถือว่าเป็นผู้ที่มีน้ำใจและเสียสละอย่างยิ่ง

บรรเทาทุกข์

“...งานของสภาภาคเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจและความเสียสละของทุกฝ่าย ข้าพเจ้าจึงยินดีที่ท่านทั้งหลายได้มีส่วนช่วยพัฒนากิจการสภาภาคไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่นได้จัดตั้งสาขาบริการโลหิตอาสา ภาคจังหวัด และกิ่งภาค ตลอดจนได้มีการอบรมอนามัยในบ้านให้ประชาชน

ส่วนทางด้านการบรรเทาทุกข์ ข้าพเจ้าเห็นว่า การปรับปรุงแนวปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบันนี้ เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ข้าพเจ้าขอให้ท่านทั้งหลายสอดส่องดูแลความทุกข์สุขของประชาชนในจังหวัดของท่านให้ทั่วถึงท้องถิ่นที่ห่างไกลในจังหวัดที่มีการสู้รบกันถึงกับเจ้าหน้าที่ทั้งทหารและพลเรือนได้รับบาดเจ็บนั้น ข้าพเจ้ามีความห่วงใยเจ้าหน้าที่ผู้เสียสละเหล่านี้เป็นอย่างมาก จึงขอฝากฝังให้ท่านช่วยดูแลช่วยเหลือให้เป็นอย่างดียิ่งด้วย...” [๖]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดชุมนุมภาค ครั้งที่ ๒

ณ สถานพักฟื้นสวามณีนวาส สภาภาคไทย

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๒

งานกาชาดนั้นเป็นงานที่สร้างคุณประโยชน์ ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้กิจการกาชาดได้รับการสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงห่วงใยและมีพระราชดำรัสไว้ ดังนี้

พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์

“...ข้าพเจ้ามีความยินดีมาก ที่ได้มาพบคณะกรรมการใหญ่ของสภากาชาดไทยเกือบครบถ้วน ทุกคนในวันนี้ ยินดีมากเพราะว่าจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งหลายแหล่ต่อกันและกัน เพื่อจะได้สนับสนุนคำจูงใจของโครงการนี้เป็นองค์การที่เป็นประโยชน์จริงๆ ต่อชนหมู่มากไม่ใช่แต่ในนามเป็นประโยชน์จริงๆ และให้ทุกคนทั่วประเทศไทยทราบถึงผลงานว่า เราได้ทำอะไรบ้าง เพื่อจะได้มีการสนับสนุนมากขึ้นกว่านี้

คณะกรรมการผู้หนึ่งได้เคยกล่าวกับข้าพเจ้าว่า รู้สึกว่าสภากาชาดไทยได้รับการสนับสนุนน้อยไป ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเพราะว่าส่วนมากไม่ทราบถึงผลงานของสภากาชาดลึกซึ้งมากมายพอคิดว่าเราควรจะเปลี่ยนแปลงระบบการประชาสัมพันธ์ขึ้นให้ทะมัดทะแมงยิ่งขึ้น และให้คนรู้ถึงผลงานของเรา เพื่อจะได้มีศรัทธา เพราะการเกิดมีศรัทธาขึ้นก็จะทำให้คนสนับสนุนยิ่งขึ้น และองค์การนี้จะได้เป็นประโยชน์แก่คนส่วนมากยิ่งขึ้นกว่าเวลานี้ ทุกๆ แขนงของสภากาชาด จะเป็นอาสาสมัครหรืออนุภาคนั้นก็ตาม ขอให้เปลี่ยนแปลงบางอย่างที่ควรจะเปลี่ยนแปลง ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะใหม่เกินไปหน่อยไม่เคยกระทำก็ขอให้กระทำกัน และการที่มาร่วมพร้อมกันนี้ทุกท่านควรจะได้ออกความเห็นในการที่จะสนับสนุนปรับปรุงกาชาดการดำเนินงานให้ดีขึ้น ไม่ใช่ที่ดำเนินมาแล้วไม่ดีดีมาก แต่ว่าในระยะหลังนี้มีประชาชนมากขึ้นกาชาดก็ต้องมีงานมากขึ้น เพราะฉะนั้นการดำเนินงานก็ต้องรวดเร็ว ยิ่งต้องกว้างขวางยิ่งขึ้น จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ไป น่าชมเชยกรรมการบริหารที่สามารถรักษาสภากาชาดไว้ให้เป็นองค์การกุศลจริงๆ เป็นกลางจริงๆ ที่สามารถจะทำงานโดยสะดวกไม่หนักอยู่ใต้อิทธิพลของการเมืองเป็นองค์การที่เพื่อการกุศลจริงๆ...” [๗]

พระราชดำรัส ในการเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในการประชุมกรรมการสภากาชาดไทย ครั้งที่ ๑๖๒

ณ ตึกบริพัตร สภากาชาดไทย

วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๗

ทรงพระราชดำริว่า สุขภาพที่ดีของประชาชนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ แม้การพัฒนาจะเจริญไปมากเพียงใด แต่หากทางการแพทย์ ทางสุขภาพอนามัยของประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาแล้วนั้น ก็ยากที่จะเป็นประเทศที่มีการพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

สุขภาพอนามัย

“...ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด ดังคำกล่าวที่ว่า ‘จิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง’ หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เขาก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียนประกอบสัมมาอาชีพสร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ ให้แก่ชาติบ้านเมือง ดังนั้นถ้าเราจะกล่าวว่า ‘พลเมืองที่แข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคง’ ก็คงจะไม่ผิด...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

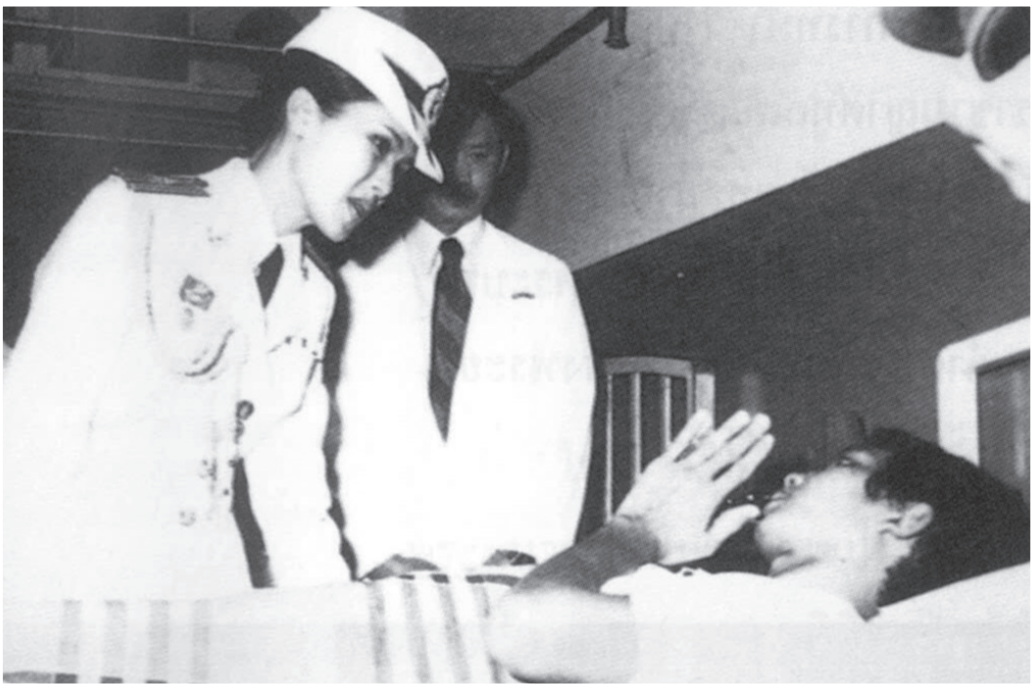
ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การสาธารณสุขเป็นรากฐานความเจริญของประเทศ ด้วยสุขภาพที่แข็งแรงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนแสวงหา แต่ด้วยฐานะทางการเงินที่เป็นอุปสรรคหนึ่งที่ขวางกั้นการมีสุขภาพอนามัยที่ดี ทำให้ประชาชนยังต้องเผชิญกับโรคภัยต่างๆ แม้วิทยาการทางการแพทย์จะเจริญก้าวหน้าแล้วก็ตาม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงเรื่องความสำคัญของสุขภาพอนามัยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้พระราชทานพระราชดำรัสเพื่อให้ประชาชนภาคส่วนต่างๆ น้อมนำไปปฏิบัติต่อไป พระมหากรุณาประการนี้ไม่ได้เป็นพระมหากรุณาที่พระราชทานความผาสุกไม่มีโรคภัยทางกายเท่านั้นแต่ยังเป็นประดุจดั่งโอสภวิเศษที่รักษาความเดือดร้อนทางใจแก่ประชาราษฎร์ด้วย

รายการอ้างอิงบทที่ ๗

๑. ๑.- ๗. สภากาชาดไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๒. ๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๙๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

การสังคมสงเคราะห์

การที่จะประสานใจและเหนียวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กัน ด้วยความรักความปรารถนาติดกันนั้นเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากแต่ละคนต่างมีอุปนิสัยใจคอ ที่แตกต่างกัน ในทางพระพุทธศาสนานั้น ก็ได้กล่าววิธีไว้ในหลัก “สังคหวัตถุ ๔” อันได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา ในทางศาสนาอิสลามนั้นเล่าก็มีหลักชะกาต บริจาคทาน จ่ายส่วนหนึ่ง ให้แก่ผู้ที่ยากจน เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ซึ่งเป็นการสร้างเสริมหลักประกันของสังคม ให้มั่นคงขึ้น

จะเห็นได้ว่าการสังคมสงเคราะห์นั้น เป็นสิ่งที่ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ศาสนิกปฏิบัติอยู่เสมอ เพราะเป็นสิ่งที่จรรโลงให้สังคมนี้มีแต่ความสงบสุข มีการแบ่งปันทั้งสิ่งของและน้ำใจให้แก่กัน

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นอกจากจะยังพระองค์เพื่อประโยชน์ของประชากรชาวไทย ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อความสุขของชาวไทยแล้ว ยังทรงเผยแผ่ทัศนคติ พระราชปณิธานนั้นแก่ผู้คนสังคมอีกด้วย ทรงยกย่องผู้ที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอยู่เสมอ

ปิดทองหลังพระ

“...การบำเพ็ญประโยชน์ที่แท้จริง คือการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของหน้าที่ ทำเพื่อมุ่งผลของงาน ทำด้วยจิตใจที่หวังดีต่อมนุษยโลก ทำโดยไม่คิดว่าผลประโยชน์นั้น จะกลับสู่ตัวเรา ทำเพื่อประโยชน์ของหน้าที่และเพื่อผู้อื่น ไม่หวังเกรง หรือมีความสะเทือนใจต่อความเข้าใจผิด คำครหานินทา หรือคำสรรเสริญเยินยอ ทำทุกสิ่งโดยไม่นึกถึงประโยชน์ส่วนตัว ไม่หวังในลาภยศต่างๆ ทำประดุจดั่งปิดทองเบื้องหลังพระ ถ้าท่านผู้บำเพ็ญประโยชน์ ปฏิบัติได้ตามนี้ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านคือผู้ที่มีความเป็นมนุษย์เต็มเปี่ยม เพราะท่านได้ปฏิบัติสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์พึงจะปฏิบัติแล้ว นั่นคือ การบำเพ็ญประโยชน์ที่แท้จริง...” [๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดงาน “บำเพ็ญประโยชน์”
ของสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ณ ศาลาไคเซ็คชนม์
วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๑

บัณฑิตผู้มีความคิด ไม่ใช่ว่าจะใช้ปัญญาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น หากแต่ต้องรู้จักใช้
ปัญญาสร้างสรรค์สังคม พัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น นับว่าเป็นการใช้ปัญญาเพื่อคน
ส่วนมาก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยกย่องบุคคลเหล่านี้ไว้ว่า

ปัญญาเพื่อคนส่วนมาก

“...ข้าพเจ้าขอยกย่องทุกคนที่เสียสละว่า เป็นผู้รู้จักใช้สติปัญญาสมดังที่สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ผู้มีปัญญาอยู่เพื่อประโยชน์แก่คนส่วนมาก หมายความว่าท่านเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญา
จึงเกิดศรัทธารู้จักให้ท่าน แม้แต่โลหิตในกายก็สละให้เพื่อนมนุษย์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านย่อมสำนึกแล้วว่า
เมื่อท่านทำประโยชน์ให้แก่สังคม ประโยชน์นั้นย่อมจะสะท้อนถึงตัวท่านเอง เพราะแต่ละคนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือจะพูดได้ว่า คำว่าชาติก็คือสังคมใหญ่ เพราะฉะนั้นจึงนับได้ว่าท่านได้ช่วยชาติโดยตรงแล้ว
ข้าพเจ้าเห็นว่า ปัญหานี้เองเป็นเครื่องชี้ทางให้ท่านบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่สังคมและแก่ชาติ
ท่านคงจะเห็นแล้วว่า เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว และอายุขัยของมนุษย์ก็สั้น เพราะฉะนั้นแทนที่จะปล่อยให้วันเวลาล่วงไปเปล่า ๆ ท่านจึงเลือกใช้เวลาว่างเพื่อสาธารณประโยชน์...” [๒]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๓

ส่วนหนึ่งของสังคม

แต่ละส่วนของสังคมต่างมีคุณค่าในตนทั้งนั้น เมื่อเราทำประโยชน์แก่สังคม แน่ใจว่าประโยชน์นั้นย่อมสะท้อนกลับมาถึงตัวเราเอง เพราะเราต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นกัน ดังพระราชดำรัสว่า

“...เมื่อท่านทำประโยชน์ให้แก่สังคม ประโยชน์นั้นย่อมสะท้อนถึงตัวท่านเอง เพราะแต่ละคนก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม...” [๓]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย
วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๓

ทรงพระราชดำริว่า การทำกุศลโดยการบริจาคเลือดนั้น เป็นการทำประโยชน์อย่างใหญ่หลวง แก่คนในสังคม เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่า คนไทยเรารู้จักหน้าที่ของตนในด้านการกุศล การรู้จักให้การเสียสละ และการนึกถึงผู้อื่น

ไม่เห็นแก่ตัว

“...การที่ท่านบริจาคเลือดในกายช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์ที่เจ็บป่วยนี้ เป็นการทำประโยชน์อย่างใหญ่หลวงให้แก่สังคมเมืองไทย หรือจะเรียกว่าพลเมืองไทยทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเรามีพลเมืองที่รู้หน้าที่ของตนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในด้านการกุศล การสละเลือดให้แก่เพื่อนมนุษย์เป็นกุศลอย่างแรงกล้า นอกจากกุศลกรรมที่จะสนองท่านแล้ว ผลดีอีกประการหนึ่งที่ท่านจะได้รับก็คือ ท่านจะได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองไม่ให้เป็นผู้เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว การสละเลือดจะช่วยให้ท่านรู้จักนึกถึงผู้อื่น และมีสตินึกถึงสังคมส่วนรวมได้เป็นครั้งเป็นคราว กุศลทั้งนี้จะส่งผลให้เห็นทันตา เพราะผู้ที่มีสติเท่านั้นย่อมเป็นผู้ช่วยให้โลกตั้งอยู่ในความสงบสุข...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๓ ครั้งที่ ๑ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย
วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๔

ความสุขในสังคมที่มั่นคง

“...การหาประโยชน์ส่วนตัวนั้น ถึงแม้จะทำให้เกิดความสุขความรุ่งเรืองขึ้นมาได้เพียงชั่วขณะเท่านั้น แต่จะไม่ถาวรยั่งยืนตลอดไป ถ้าสังคมส่วนรวมเดือดร้อน ผลที่สุดตนเอง ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ก็จะต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย

ผู้ที่ฉลาดย่อมมองเห็นว่า ความสุขของบุคคลและผู้ใกล้ชิดจะยั่งยืนได้ ต่อเมื่ออยู่ในสังคมที่มั่นคงเท่านั้น...” [๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๓ ครั้งที่ ๑ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย
วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๑๔

การรับผิดชอบในเรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องที่เราทุกคนควรกระทำอยู่แล้ว แต่การรู้จักรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม เป็นสิ่งที่หลายคนยากจะกระทำได้ เนื่องจากการละกิเลสและความเห็นแก่ตัว เป็นสิ่งที่ทำได้ยากในมนุษย์ทั่วไป การเสียสละโลหิตนั้นเป็นการรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม เป็นอย่างดี ถ้าคนในสังคมทุกคนตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการให้ ก็เป็นที่เชื่อแน่ว่า สังคมไทยจะประสบความสุขสวัสดิ์ทั่วกัน

รับผิดชอบต่อบ้านเมือง

“...ข้าพเจ้ามีความยินดีและปลื้มใจที่ทราบว่า จำนวนผู้บริจาคโลหิตเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงว่า บัดนี้คนไทยรู้จักหน้าที่ของตนที่พึงมีต่อประเทศชาติกันขึ้นมากแล้ว คือ มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมทั่วไป ห่วงใยเพื่อนร่วมชาติ ยอมเสียสละสิ่งสำคัญของชีวิต คือโลหิตให้ นับว่าท่านทั้งหลาย ได้ทำหน้าที่ของประชาชนที่เป็นเจ้าของประเทศโดยสมบูรณ์ ท่านได้แสดงแล้วว่า ท่านรักและห่วงใยคนไทยด้วยกัน ข้าพเจ้าขอยกย่องชมเชยท่านทั้งหลายเป็นอย่างมาก

ในขณะที่มีเหตุการณ์คับขันแก่ประเทศในภาคพื้นเอเชียเวลานี้ การกระทำของท่านเป็นนิมิตที่ดีสำหรับประเทศชาติ ในทางที่ว่า ไทยเราคงจะอยู่รอดได้ เพราะมีผู้คิดริเริ่มที่ดีเช่นนี้ จึงอยากฝากความคิดเห็นในด้านอื่นแก่ท่านด้วย ขอให้ท่านทุกคนช่วยชักชวนผู้ที่ใกล้ชิดให้ตั้งต้นรับผิดชอบในความเป็นอยู่ของบ้านเมือง ควรจะเริ่ม ด้วยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทั่วไปก่อน เช่น การทวงหนี้ สมบัติของประเทศ ขอยกตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ เช่น ถนนหนทาง แม่น้ำ ลำคลอง ล้วนเป็นสมบัติของเมืองไทย ของประชาชนไทยทุกคน จะต้องระวัง ไม่ทำลายโดยทิ้งของสกปรกหรือของมีอันตรายลงไป เพราะเด็ก ๆ ที่ลงว่ายน้ำก็เป็นลูกหลานคนไทยทั้งสิ้น จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บเป็นอันตรายร้ายแรงได้ตามถนนหนทางก็เหมือนกัน ไม่ควรทิ้งสิ่งของให้ดูสกปรก เพราะผิดหลักอนามัย ทั้งจะไม่เป็นศรีสง่าแก่บ้านเมืองและชื่อเสียงของคนไทยเลย ถ้ามีชาวต่างประเทศผ่านเข้ามาในบ้านเมืองของเราเป็นเวลาน้อยวัน และได้มาพบเห็นเข้า ก็จะเป็นที่ตำหนิไปทั่วโลก เขาจะวาดภาพไม่ออกเลยว่าเราเป็นชาติที่เจริญ มีวัฒนธรรมมาช้านานเกือบจะ ๘๐๐ ปี ตรงกันข้าม เขาจะคิดว่าเราเป็นชาติที่ป่าเถื่อน ข้างเจ้าเคยได้เห็นตัวอย่างในต่างประเทศมาแล้ว เป็นประเทศเล็กๆ ประเทศหนึ่ง เขามีความพร้อมเพรียงกันในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม เช่น ตามสวนสาธารณะ มีต้นไม้ ดอกไม้ขึ้นสวยงาม ถ้ามีคนไปเด็ดทำลายเพียงสักดอกหนึ่ง ก็จะมีคนเข้าห้ามปรามว่ากล่าว เพราะพลเมืองของเขาทุกคนต่างรู้สึกว่าเป็นของสาธารณะทั้งหลายเป็นของเขาด้วย ไม่ใช่ของรัฐฝ่ายเดียว สำหรับข้าพเจ้าเอง ทุกครั้งที่ผ่านไปตามท้องถนน เห็นความสกปรก จึงรู้สึกว่ามีหน้าที่จะต้องช่วยพูด ชักจูงให้พวกเรารู้ให้เข้าใจถูกต้องในเรื่องนี้ ขอย้ำได้คิดว่า เป็นของรัฐแล้วธุระไม่ใช่ต่อไปอีกเลย ถ้าพวกเรารู้จักรับผิดชอบในเรื่องเล็กน้อยได้ ก็จะขยายความรับผิดชอบนี้ให้กว้างขวางออกไป ตั้งต้นจากการรับผิดชอบในส่วนตนออกไปถึงส่วนรวม จากบ้านครอบครัวเล็กๆ ไปถึงประเทศชาติ เราจะไม่เพิกเฉยต่อความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ จะร่วมแรงร่วมใจช่วยบ้านเมืองของเรากันคนละไม้คนละมือ จะมีความห่วงหาอาทรพัสสมบัติของประเทศดังที่กล่าวมาแล้ว

ท่านทั้งหลายที่ทำกุศลด้วยการบริจาคโลหิตในกาย แสดงว่าท่านเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อประชาชน ได้ทำหน้าที่เจ้าของประเทศเป็นอย่างดี หวังว่าท่านจะเป็นกำลังในการรับผิดชอบเรื่องต่างๆ อีกด้วย...” [๖]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๓ ครั้งที่ ๒ ณ เวทีลีลาศ ลุมพินีสถาน
วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔

การที่มีจำนวนผู้บริจาคโลหิตเพิ่มขึ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่ามีผู้เสียสละในสังคมไทยมากขึ้นเรื่อยๆ แล้ว สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของสังคมไทยว่าเป็นสังคมที่มีน้ำใจและความเสียสละเป็นที่ตั้ง ดังที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงสรรเสริญไว้ในพระราชดำรัสหลายองค์

พลังยึดเหนี่ยวของบ้านเมือง

“...การที่จำนวนผู้บริจาคโลหิตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แสดงว่ามีผู้เข้าใจเห็นประโยชน์และคุณค่าของการบำเพ็ญกุศลในด้านนี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็ได้แก่ความมีน้ำใจพร้อมเพรียงสามัคคีกันในการสนับสนุนงานของชาติบ้านเมือง เพื่อให้ประเทศของเราก้าวหน้าและอยู่ได้โดยปลอดภัย ชาติเปรียบเหมือนครอบครัวใหญ่ ต้องอาศัยความสามัคคีของคนในชาติ ดังปรากฏแล้วในประวัติศาสตร์ บรรพบุรุษของไทยได้มีความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ในการประกอบคุณงามความดี จึงเป็นสิ่งประเสริฐ เป็นที่น่าปรารถนายิ่ง ประชาชนพลเมืองควรระลึกถึง เหลียวแลดูด้วยความห่วงใย ควรปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความตั้งใจ ให้ได้ผลดีขึ้น ถ้าทุกคนทำได้ดังนี้ ก็เท่ากับมีความพร้อมใจสนับสนุนชาติบ้านเมืองตรงกับจุดประสงค์ที่ทุกท่านมาบริจาคโลหิตให้แก่สภากาชาด ซึ่งเปรียบเหมือนกองการกุศลใหญ่ที่ช่วยบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วย ก็คือ บุคคลที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกันคือ ชาตินี้เอง ฉะนั้นการบริจาคโลหิตให้เป็นกุศล ก็เท่ากับช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง การระลึกได้เช่นนี้ จะทำให้เราไม่มีการแตกแยกกัน กลับจะทำให้เกิดพลังยึดเหนี่ยวให้มีความรักสามัคคีกันดียิ่งขึ้น การกระทำเช่นนี้ จะเป็นนิมิตอันดีสำหรับบ้านเมืองของเราต่อไป...” [๗]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๓ ครั้งที่ ๓ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชปรารภว่าความทุกข์ของบุคคลส่วนมาก เป็นสิ่งที่ขัดขวางความเจริญของสังคม มิให้ดำเนินก้าวไปข้างหน้า ซึ่งในที่สุดจะส่งผลกระทบกลับมายังปัจเจกชนแต่ละคน ดังนั้น ความลำบากยากแค้นของคนส่วนมากจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องช่วยกันแก้ไข

ความทุกข์ของคนหมู่มาก

“...พวกเราทั้งหลาย จะมีความเป็นอยู่อย่างสบายได้อย่างไร ถ้าหากคนส่วนมากตกอยู่ในความทุกข์ ความลำบากยากแค้นของคนส่วนมากจะเป็นเครื่องบั่นทอนวิถีทางสู่ความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคล...” [๘]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๑

วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๕

ความสุขของส่วนรวมนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนควรคำนึงเป็นอันดับหนึ่ง ดังบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่า

“เรานี้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง
ไม่ควรให้เสียที่ที่เกิดมา
แม้ใครตั้งจิตรักตัว
ควรจะร้อนกร้อนใจ
ชาติใดไร้รักสมครสมาน
แม้ชาติย่อยยับอัปจน
ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง
เคียดเข็ญเย็นคำรำไป

ควรคำนึงถึงชาติศาสนา
ในหมู่ประชาชนชาวไทย
จะม้วนอนนึ่งอยู่ไหน
เพื่อให้พร้อมพร้อมถ้วน
จะทำการสิ่งใดก็ไร้ผล
บุคคลจะสุขอยู่ได้อย่างไร
คงจะต้องบังคับขับไล่
ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย

เขาจะเห็นแก่หน้าค่าซื้อ	จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย
ไหนจะต้องเหนื่อยยากลำบากกาย	ไหนจะอายทั่วทั้งโลกา
เพราะฉะนั้นช่วยกันสวามิภักดิ์	จงรักร่วมชาติศาสนา
ยอมตายไม่เสียตายชีวา	เพื่อรักษาอิสระคณะไทย
สมานสามัคคีให้ดีอยู่	จะสู้ศัตรูทั้งหลายได้
ควรคิดจำนงจงใจ	เป็นไทยจนสิ้นดินฟ้า”

ในเรื่องการรักษาบำรุงความสุขของคนหมู่มากนี้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของเรา ผู้ซึ่งทรงตรากตรำเพื่อส่วนรวมตลอดมานั้นได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ว่า

แม้ชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร

“...ท่านทั้งหลายได้ทำคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่สังคมในผืนแผ่นดินที่พวกเราอาศัยอยู่ทุกวันนี้ ท่านทุกคนไม่ถือชาติ เชื้อชาติ ศาสนา เป็นเครื่องกีดกันความรักและความสามัคคีต่อเพื่อนมนุษย์ ท่านทุกคนได้พร้อมใจกันสละเลือดเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เพราะทุกคนเล็งเห็นความจริงว่า เมืองไทยเป็นที่พักพิงที่สงบสุข เป็นที่ประชาชนพลเมืองทำมาหากินได้ราบรื่นเรียบร้อย มีภยันตรายที่น้อยที่สุด ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านของเราในปัจจุบันนี้ที่บ้านแตกสาแหรกขาด เด็ก ๆ กำพร้าพ่อแม่ ผู้คนไม่อาจทำมาหากินได้สะดวก เพราะมักต้องหลบภัยอยู่เป็นนิจที่มีความเดือดร้อนเช่นนี้ เพราะขาดความสามัคคี ต่างคิดแยกก็กแยกเหล่า ชาติสติปัญญาของการณ์ให้ไกลออกไป ผลที่ได้รับก็คือ แผ่นดินย่อมร้อนเป็นไฟ เราซึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินทองนี้จึงต้องช่วยกันส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขยิ่งขึ้น เช่น ผู้บริจาคน้ำมันเป็นผู้ที่ฉลาด ไม่นิ่งดูตาย ทุกคนต่างสำนึกว่าพวกเราทั้งหลายจะมีความเป็นอยู่อย่างสบายได้อย่างไร ถ้าหากคนส่วนมากตกอยู่ในความทุกข์ ความลำบากยากแค้นของคนส่วนมากจะเป็นเครื่องบั่นทอนวิถีทางสู่ความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคล

ด้วยเหตุนี้เอง ข้าพเจ้าจึงขอสดุดีท่านที่ได้บริจาคโลหิต ว่าเป็นผู้มีคุณธรรมสูงเป็นที่ยกย่องทั้งในทางโลกด้วย ดังบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเตือนให้ทุกคนคำนึงถึงความสุขของส่วนรวมว่า แม้ชาติย่อยยับอัปจน บุคคลจะสุขอยู่อย่างไร ถ้าแม้เราอ่าน

พระราชนิพนธ์นี้ด้วยปัญญา จะเห็นชัดว่า ถ้าทราบใดเรารู้จักกดดันต่อกัน ใจกว้างพอที่จะฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่พยายามแบ่งพวกแบ่งพ้องแล้ว ทุกคนทุกเหล่าจะได้ผลประโยชน์จาก ผืนแผ่นดินทองนี้ของเรา...” [๙]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๑ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๕

ผู้มีเกียรติสูง

“...สมัยนี้เป็นสมัยของสังคมก้าวหน้า ซึ่งมีความสำเร็จในการผลิตวัตถุข้าวของที่นำมาใช้มากมาย ล้วนแต่มีราคาสูง เงินจึงกลายเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับคนสมัยนี้ยิ่งกว่าสิ่งใด กล่าวคือ เงินกลายเป็นเอกในความปรารถนาของคน ทั้งนี้ก็เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ แต่น่าเสียดายที่เป็นเหตุให้เกิดการเข้าใจผิดอย่างมากว่า เกียรติคือเงิน และเงินคือเกียรติ คนบางคนและเด็ก ๆ ที่เกิดมาในบรรยากาศสมัยใหม่นี้ มักจะเข้าใจเสียว่าผู้ที่มีเกียรติ คือ ผู้ที่มั่งคั่งด้วยทรัพย์สินสมบัติ เด็ก ๆ ที่พ่อแม่ยากจน ไม่มีตึกใหญ่ ไม่มีรถยนต์ มักอับอายขายหน้า ไม่อยากติดต่อกับเพื่อนฝูง แท้ที่จริงแล้ว เกียรติกับเงินไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน จะเอามารวมกันไม่ได้เลยเป็นอันขาด ผู้ที่เราควรจะยกย่องว่ามีเกียรติสูง คือผู้ที่ไม่เสียชาติเกิด ผู้ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่ใช้เวลาในชีวิตของเขาทุกวินาทีสะสมคุณงามความดีขึ้น เช่นท่านทั้งหลายในที่นี้เป็นต้น ท่านไม่คิดหาทางเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ตรงกันข้าม ท่านสละแม้แต่โลหิตในกาย เพื่อหวังให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ถึงแม้บางคนจะเป็นยากจนหาเช้ากินค่ำ ผู้ที่มีสติปัญญาก็จะถูกท่านไม่ได้เลย บุคคลที่มีความฉลาดลึกซึ้งหรือที่เรียกว่าบัณฑิต ย่อมสรรเสริญบุคคลเช่นท่าน เพราะท่านทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนหมู่มาก ให้เห็นว่าการเกิดในตระกูลสูง มีทรัพย์สินเงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ ไม่สำคัญเท่ากับมีคุณธรรมประจำใจ ไม่ว่าคนผู้นั้นจะมีอาชีพใด อยู่ในตระกูลไหน ท่านทั้งหลายทำให้ความจริงอันนี้เด่นชัดขึ้นมา และต่อไปจะเป็นแนวทางที่ดีแก่เยาวชนของเรา ผู้ซึ่งจะเป็นอนาคตของประเทศชาติ

ข้าพเจ้าขอกล่าวย่ำว่า บุคคลที่สมควรแก่ความเคารพของคนทั่ว ๆ ไป คือคนที่พยายามสร้างสมความคิดตลอดไปในชีวิตของเขา บุคคลเหล่านี้แหละคือบุคคลที่มีเกียรติสูง และเกียรตินี้จะไม่วันหมดสูญไปเหมือนเงินทองของนอกกาย แม้ชีวิตของเขาทั้งหลายสิ้นไปแล้ว เกียรตินี้ก็ยังคงตกเป็นสมบัติให้ลูกหลานภาคภูมิใจ นี่แหละคือเกียรติที่แท้จริงที่เราทั้งหลายควรจะยึดถือต่อไป คุณธรรมความดีที่เสมอต้นเสมอปลายของคนเปรียบเหมือนสิ่งที่มีหอมหวานชื่นใจคน สามารถส่งกลิ่นทวนลมไปได้ไกล ๆ ฉะนั้น การเสียสละบริจาคโลหิตของท่านทั้งหลาย จึงเป็นการบำเพ็ญทานบารมีย่างสูง สมควรที่พระราชินีของประเทศจะมายกย่องสรรเสริญด้วย...” [๑๐]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๔ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย
วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๕

ทางรอดของโลก

“...การบริจาคโลหิตเป็นการทำทานทำบุญอย่างใหญ่หลวง เพราะเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยความเสียสละ และความกล้าหาญ พวกเราชาวตะวันออกมีความเจริญมากกว่าพันปี ก็ได้ปฏิบัติกันมานานแล้วในด้านแผ่เมตตา ด้วยการให้และพร้อมที่จะบรรเทาความทุกข์ยากของผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เช่น ในสมัยก่อน มีการสร้างศาลาที่พักสำหรับคนเดินทางไปมา มีน้ำ มีอาหารแห้งไว้ในศาลา บริจาคไว้เป็นทานแก่คนที่เดินทาง หรือผู้ยากไร้ได้พักพิงกันแดดกันฝน พอประทังชีวิต แม้ในปัจจุบันนี้เราก็คอาจหาได้ตามชนบท บางบ้านยังมีตุ่มน้ำฝนตั้งไว้สำหรับคนเดินทาง ความสำคัญเหล่านี้ มาตรงกับความคิดของนักวิทยาศาสตร์ชั้นศาสตราจารย์สมัยปัจจุบันผู้หนึ่ง เขาได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เมื่อเร็วๆ นี้ว่า โลกมนุษย์เรานี้ มีทางเดียวที่จะยืนยาวต่อไป โดยไม่เกิดกลียุค ก็ด้วยการรู้จักให้หรือการแผ่เมตตาต่อบุคคลที่มีความทุกข์ยากมากกว่าเรา ถ้าไม่มีการแผ่เมตตาหรือการให้กันแล้ว โลกนี้จะไปไม่รอด คงจะถึงซึ่งวิฤตติกาลอย่างแน่นอน เพราะมนุษย์ทุกวันนี้ ยุ่งกับการหาผลประโยชน์ใส่ตน จนไม่มีเวลาจะนึกถึงผู้อื่น

ท่านทั้งหลายที่ได้บริจาคโลหิตนี้ ได้มีการให้ การแผ่เมตตา และเสียสละต่อเพื่อนมนุษย์อย่างสูง โดยท่านได้ใช้เวลาอันมีค่าของท่าน แล้วยังสละเลือดในกายอีกด้วย มนุษย์เรานี้ ควรจะมีการให้ต่อกันบ้าง อย่างน้อยก็ให้เวลาสดับรับฟังความทุกข์ของผู้อื่น ไม่ใช่จะงก ๆ เงิน ๆ ละโมบแต่หาความสุขกอบโกยหาโชคลาภสู่ตนเอง โดยไม่นึกถึงผู้อื่น เมื่อเราไม่ยื่นมือเข้าช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว เราจะมีความสุขยั่งยืนได้อย่างไร โลกนี้ก็จะมีความแห้งแล้ง ไร้น้ำใจ จิตใจของคนก็จะพลอยโหดเหี้ยมไปด้วย ความเห็นแก่ตัว และจะขาดความสงบในที่สุด มิใช่ว่าโลกเราจะอยู่ได้โดยวิชาการแต่อย่างเดียว หากอยู่ได้ด้วยคามมีน้ำใจด้วย ขอให้ท่านทั้งหลายจงภูมิใจเถิดว่า ท่านเป็นผู้ที่มีมนุษยธรรมอย่างสูง บุญกุศลที่ท่านได้บำเพ็ญไว้แล้วนั้น จะต้องกลับมาตอบสนองในที่สุด...” [๑๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๕ ครั้งที่ ๑ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๑๖

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

“...ฉะนั้น เราทุกคนจึงต้องยึดหลักการแผ่เมตตาช่วยเหลือซึ่งกันและกันทุกอาชีพ ทุกหน้าที่ อย่างมุ่งแต่จะทำเฉพาะสิ่งที่ตนพอใจจะทำเท่านั้น เลือดที่ท่านทุกคนจงใจบริจาคนี้ มีคนกลุ่มหนึ่งก็คือ ขาวนาขาวไรนี่เอง เมื่อยามเจ็บป่วยเขาได้อาศัยเลือดของท่านเป็นทาน ทำให้เขาซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้เขามีกำลังใจทำงานในหน้าที่ต่อไปอีก ซึ่งเราเองก็ได้ประโยชน์จากเขาอย่างเต็มที่

ถ้าพวกเราทั้งหลาย หวังจะได้รับความสุขสบาย เราควรยึดนโยบายการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแต่ละคนจะได้ประกอบอาชีพของตนให้เป็นผลดีต่อส่วนรวม ให้เกิดสังคมที่มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข...” [๑๒]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๕ ครั้งที่ ๒ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

กุศลกกรรม

“...ข้าพเจ้าขอขอบใจทุกคนในการเสียสละเพื่อส่วนรวมและเมื่อวันที่เกิดเหตุเศร้าสลดของ คนไทยทั้งหลาย ข้าพเจ้ายังได้รับทราบว่าคุณคนไทยทั้งหลาย และผู้ที่พำนักอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ ได้พร้อมใจ กันมาสละเลือดเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์ อันนี้เป็นการทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และข้าพเจ้า มีความปลาบปลื้มซาบซึ้งในน้ำใจของท่านทั้งหลายยิ่งนัก และขอขอบใจท่านทั้งหลายทุกคนในที่นี้ ซึ่งเป็นตัวแทนของฝูงชนทั้งหลายที่ได้มาช่วยเพื่อนร่วมแผ่นดินในวันนั้น ขอการกระทำของท่าน ทั้งหลายซึ่งเป็นกุศลกกรรมที่ใหญ่หลวง สนองให้ทุก ๆ ท่านมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง และขอให้ ท่านทั้งหลายช่วยกันรักษาผืนแผ่นดินนี้ให้เป็นผืนแผ่นดินที่ร่มเย็น เพื่อเราทุกคนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ จะได้ร่วมกันปกป้องผืนแผ่นดินนี้ให้เป็นผืนแผ่นดินที่ร่มเย็นเป็นปึกแผ่น เพื่อลูกหลานของเราทุก ๆ คน ต่อไป...” [๑๓]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน จังหวัดเพชรบุรี ๒๕๑๕
ประจำปี ๒๕๑๕ ครั้งที่ ๔ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๖

เมื่อเศรษฐกิจปั่นป่วน

“...ท่านทั้งหลายต่างก็ตระหนักดีแล้วว่า สังคมไทยในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน ความเป็นอยู่และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องลำบากน่ากังวลใจมาก เพราะเกี่ยวกับปากท้องของประชาชน ส่วนมาก ขว้ายากมากแพง แต่ถ้าท่านติดตามข่าวคราวของโลกอยู่เสมอ ท่านก็จะทราบว่า ขณะนี้ ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจปั่นป่วนไปทั่วโลก ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องเผชิญปัญหาที่หนักใจ อันเป็น ผลกระทบกระเทือนมาถึงเมืองไทยของเราด้วย เมืองไทยซึ่งเป็นประเทศเล็กจุดเดียวในโลก แต่ถึง กระนั้นก็ดี มีท่านทั้งหลายที่มาชุมนุมกันอยู่ในวันนี้ มีความมุ่งมั่นและแน่วแน่ในการสะสมคุณงาม ความดีอยู่เสมอ การสะสมและสร้างคุณงามความดี นี่แหละที่เรียกว่าการสร้างสมบารมี เป็นความดี อย่างหนึ่งในเมืองเราที่มีคนใจคอเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ทำประโยชน์ให้ผู้อื่น รู้จักเสียสละและอุปการะ ทั่วเรา ถ้าหากมีแต่ความทุกข์ เราผู้เดียวจะมีความสุขได้อย่างไร จึงควรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้

ส่วนรวมคือชาติบ้านเมืองสงบและร่มเย็นเป็นสุข เราทุกคนต้องถือว่าแผ่นดินไทยที่เราอาศัยอยู่
ทุกวันนี้ เป็นสมบัติของทุกคนทุกท่านที่คิดว่าตนเป็นคนไทยและรักความเป็นไทย เราจึงต้องพิทักษ์รักษา
สิ่งที่มีค่าหวงแหนนี้ให้ยืนยงอยู่ ตลอดไปด้วยความร่มเย็นชั่วลูกชั่วหลานในอนาคต ดังที่บรรพบุรุษ
ของเราท่านรักษาแผ่นดินไว้ด้วยชีวิตมาแล้ว...” [๑๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๖ ครั้งที่ ๑ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๗

ยังดีที่มีเกษตรกรรม

“...รู้สึกปลาบปลื้มใจที่ได้ทราบจากรายงานว่า มีผู้บริจาคเป็นจำนวนมากอยู่เสมอ นี่กำลัง
เป็นนิมิตที่ดีว่า แสดงว่าเมืองไทยเรายังไม่แล้งน้ำใจ เพราะความเมตตาเป็นสิ่งล้ำค่า ไม่ว่ากว้างแคไหน
เรียกว่าโลกก็ได้ ท่านทั้งหลายย่อมทราบดีแล้วว่า เวลานี้ทุกหนทุกแห่งในโลกต่างประสบวิกฤติการณ์
กันทั้งนั้น เฉพาะในเมืองไทยของเรานี้ก็พลอยได้รับผลกระทบกระเทือน ต้องประสบความเดือดร้อน
ข้าวยากหามาแพงไปด้วย ทำให้จิตใจของเราทุกคนว่าวุ่น หม่นหมอง อย่างไรก็ดี เมื่อคิดเปรียบเทียบกับ
บางประเทศแล้ว ประเทศไทยของเรานี้ แผ่นดินทองนี้ ยังนับว่าโชคดี เพราะเรายังมีที่ดินกว้างใหญ่
พอควร เหมาะสำหรับงานด้านเกษตรกรรม ทั้งภยธรรมชาติในบ้านเราไม่รุนแรงนัก ในบางประเทศ
ประสบความแห้งแล้งติดต่อกันมาถึง ๖ ปี จนกระทั่งแม้แต่หญ้าก็ไม่ขึ้น ภาวะเช่นนี้ทำให้พลเมือง
ต้องอดอยากล้มตายลงเป็นจำนวนล้าน บางประเทศเหตุการณ์กลับตรงกันข้าม มีพายุฝนตกกระหน่ำ
ทำลายบ้านเรือนราษฎรเสียหาย ตลอดจนผลิตผลพืชพันธุ์ธัญญาหารและชีวิตคน ประเทศของเรา
ได้รับความกระทบกระเทือนบ้างเหมือนกันเป็นครั้งคราว แต่ถ้าเทียบส่วนแล้วก็ไม่ร้ายแรงเท่า อาจกล่าว
ได้ว่าบ้านเมืองของเรามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองหรือมีผู้ที่สร้างบุญบารมีไว้คอยปกครองสังคม
ของเราได้...” [๑๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๖ ครั้งที่ ๔ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

กุศลย่อมเกิดแก่ผู้ให้

“...ข้าพเจ้าขอชมเชยพวกท่านในที่นี้ทุกคนที่มีน้ำใจอันสูงส่ง กอปรไปด้วยความเมตตาปรานีต่อเพื่อนมนุษย์ ท่านยินดีได้เสียสละโลหิตในกายของท่านช่วยต่อชีวิตคนเจ็บไข้ที่ต้องการความช่วยเหลือ นี่แหละเรียกว่าสร้างสมบารมี ท่านเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติด้วยกำลังกายและเลือดเนื้อของท่าน และบางครั้งโลหิตอันมีค่าเหล่านี้ยังได้นำไปช่วยเหลือผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันรักษาประเทศชาติด้วย นับว่าทุกคนได้ทำหน้าที่อันประเสริฐของมนุษย์แล้ว

ในที่สุดนี้ ขอให้กุศลผลบุญที่ท่านทั้งหลายช่วยกันสร้างขึ้นเป็นไปตามพระพุทธรักษาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีว่า ‘กุศลย่อมเกิดแก่ผู้ให้’ และขอทุกท่านจงประสบความสุขความเจริญทั่วหน้ากัน...” [๑๖]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๖ ครั้งที่ ๔ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

หน้าที่ของคนเรานั้นล้วนแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละคน สมเด็จพระบรมราชินีนาถมีพระราชประสงค์ให้แต่ละคนทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ให้เหมาะสมกับฐานะและความสัมพันธ์ของตน

ความสำนึกต่อหน้าที่

“...ทุกท่านที่มีส่วนร่วมงานและร่วมอุปถัมภ์บำรุงกิจการนี้ ควรที่จะได้รับความชมเชยและขอบใจเป็นที่สุด ท่านทั้งหลายก็เป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า มีศรัทธาเต็มเปี่ยมในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นแน่นอนแล้ว ในการที่ได้เสียสละมาช่วยงานของศูนย์บริการโลหิตฯ ในรูปแบบต่างๆ เช่น มาบริจาคโลหิต มาช่วยบริจาคเงินทำอุปกรณ์ต่างๆ แม้กระทั่งมาช่วยให้ความบันเทิง การบำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมนี้นี้ เมื่อได้มีศรัทธากระทำแล้วไม่ว่าจะทำแก่ใคร ทำที่ไหน ย่อมเกิดประโยชน์ทั้งสิ้น ทุกคนเกิดมาแล้ว

ทุกวันนี้ที่โลกเกิดความยุ่งยาก ถ้าพิจารณาดูให้ลึกซึ้ง จะเห็นว่าเพราะคนละเลยต่อหน้าที่ของตน ทางแก้ก็ต้องตักเตือนให้สำนึกถึงหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนเที่ยงตรง ต้องมีความตรงต่อภาระ ตรงต่อตัวเอง ตรงต่อผู้อื่น ตรงต่อประโยชน์ส่วนรวม ตรงต่อเหตุต่อผล และความถูกต้อง ถ้าผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ในบ้านเมือง ในประเทศชาติ ได้ทราบตระหนักถึงการกิจตามฐานะที่ตนเป็นอยู่ให้ครบถ้วนจริงแล้วและพอใจที่จะปฏิบัติโดยเคร่งครัดโดยไม่ขาดสายแล้ว ก็จะรวมกันอยู่ได้อย่างมีความสุขที่สุด โดยที่แต่ละฝ่ายแต่ละคนจะปฏิบัติบำเพ็ญแต่ล้วนสิ่งที่เป็นคุณเป็นที่พึงใจแก่กัน...” [๑๗]

“...อันว่าความกรุณาปรานี
 หลั่งมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ
 จะมีใครบังคับก็หาไม่
 จากพาคฟ้าสราลย์สู่แดนดิน..”

จากบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ความกรุณาเมตตาปรานีนั้น เป็นสิ่งที่ผู้กระทำได้กระทำโดยความเต็มใจ มิได้มีการบังคับจากผู้อื่น เปรียบเสมือนสายฝนที่ถึงความชุ่มฉ่ำในหัวใจของผู้รับ เป็นสิ่งที่ช่วยจรรโลงคำจูน ให้สังคมมีความสุข มีความมั่นคง

เครื่องคำจูน

“...ข้าพเจ้ามีความยินดีที่มีโอกาสมาพบท่านและได้มอบเข็มสมนาคุณแก่ท่านผู้มีใจเมตตา สละโลหิตช่วยชีวิตผู้อื่น เป็นที่น่ายินดีที่บ้านเมืองของเรามีผู้มีคุณธรรมอยู่มาก โดยเฉพาะผู้มีเมตตาสูง สมกับที่เป็นเมืองศูนย์กลางที่ศาสนาสำคัญ ๆ ของโลกตั้งมั่นอยู่มาเนิ่นนานแสนนานแล้ว และทุกศาสนาสอนให้เราแผ่เมตตาแก่กันและกัน ให้ประพฤติปฏิบัติแต่ความดี และสร้างสมความดีไว้ เพื่อช่วยตนเองและช่วยผู้อื่น ความดีต่าง ๆ ที่สร้างสมไว้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าบารมี บารมีหรือคุณความดีที่สร้างสมไว้นี้ทุกคนมีโอกาสทั่วกันที่จะแสวงหา ทั้งเมื่อสร้างสมไว้แล้ว ก็จะได้ประโยชน์สูงมากแก่ตนเอง ผู้เทิดทูนความดีมีคุณเคารพนับถือ เป็นที่ไว้วางใจของคนทั่วไป เพราะเป็นผู้ไม่มีเวรภัย ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ใด มีแต่เอื้อเฟื้อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ด้วยความเอ็นดูสงสาร อันบารมีนั้นเป็นเกราะป้องกันตัวอย่างประเสริฐ ผู้ใดตั้งใจสร้างสรรคความดี โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มุ่งหน้าแต่จะช่วยเหลือผู้อื่นเรื่อยไปฝ่ายเดียว โดยไม่สนใจว่าจะมีใครรู้เห็นบ้าง มีใครชมหรือไม่ ย่อมเป็นผู้ที่น่าสรรเสริญอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าขอยืนยันท่านทั้งหลายด้วยว่า ความเมตตาของคนไทยทั้งชาตินั้น คำจูนเมืองไทยและอาจจะคำจูนส่วนหนึ่งของโลกก็ได้...” [๑๘]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๒ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๑๘

หน้าที่ยกย่องคนดี

“...ข้าพเจ้าจำได้ว่าพระเถระสำคัญรูปหนึ่งท่านสอนว่า ในสังคมใหญ่ๆ เช่น ในบ้านเมือง จำเป็นที่สุดที่จะต้องมีศีลธรรม ซึ่งแปลว่าภาวะแห่งความเป็นปกติหรือภาวะปกติ ถ้าบ้านเมืองขาดภาวะปกติ ก็จะไม่ได้อยู่ไม่ได้ เพราะจะวุ่นวายปราศจากความสงบสุข เปรียบได้เช่นเดียวกับร่างกายของเรา ถ้าไม่ปกติ เราก็เจ็บป่วยหาความสบายไม่ได้ ดังนี้ ศีลธรรมหรือความเป็นปกติ จึงเป็นสิ่งที่คนทั้งปวงต้องการ และจำเป็นต้องมี มิฉะนั้นจะเดือดร้อนจนทนไม่ได้ความปกตินี้ ใช้จะเกิดขึ้นได้เอง จำเป็นต้องทำให้มีขึ้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความปกติในคนหมู่มาก เช่น ในประชาชนทั้งประเทศ ก็ได้แก่การมีกฎข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ทางการปกครอง เราก็มีกฎหมายทางศาสนา เราก็มียุติธรรมและวินัย เมื่อเราต้องการจะอยู่ในภาวะปกติ ต้องการมีความสุขตามสมควร เราก็คงเคารพ รักษา คำจูน สิ่งเหล่านั้นไว้ให้ถาวร โดยถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำด้วยกันและพร้อมกันทุกฝ่ายทุกคน สำหรับท่านทั้งหลายนั้น ถือว่าเป็นคนดี มีเมตตาจิต มีความเสียสละ มีศีลธรรมอยู่ในตัวอย่างแน่นแฟ้นแล้ว สมควรอย่างยิ่งที่จะถือว่ามีหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้นอีก คือมีหน้าที่ที่จะต้องพยายามยกย่องสนับสนุนคนดี ให้คนที่ดีได้มีกำลังใจจรดใจความดีให้มันคงยิ่งขึ้นไป ท่านควรคิดว่าทำดีนั้นทำได้ยากเย็น เพราะต้องฝืนความรู้สึกและความต้องการตามสันดานของตัว ผิดกับทำชั่วซึ่งทำง่าย เพราะทำตามความต้องการในสันดานของตัว

ส่วนการที่จะพิจารณาหรือจะวัดว่าผู้ใดดีควรยกย่องสนับสนุนนั้น ก็อย่าวัดกันที่สมบัติที่ทรัพย์สิน ที่อำนาจ แต่หากพิจารณาว่าผู้นั้นเขามีใจเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐจริง ๆ หรือมิใช่ ถ้าผู้นั้นเขามุ่งแต่ประโยชน์และความสุขของผู้อื่น ของเพื่อนร่วมโลก มีความเมตตากรุณาที่กว้างขวางแก่คนทั่วไป ไม่เฉพาะแต่พวกพ้องของตน เขาก็เป็นคนดีแท้ที่ควรจะต้องยกย่องและสรรเสริญ ดังที่พระพุทธศาสนาสอนว่า การบูชาผู้ที่ควรบูชาเป็นมงคลหรือเป็นความเจริญอันสูงสุดของเราเอง อย่างการที่ข้าพเจ้ามาขอเชิญที่ระลึกแก่ท่านครั้งนี้ ข้าพเจ้ามิได้มาเพราะความกรุณาท่าน ข้าพเจ้ามาขอเชิญให้เพื่อยกย่องสรรเสริญ หรือเพื่อ ‘บูชาผู้ควรบูชา’ แท้ๆ

ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอให้ท่านทั้งหลาย ซึ่งเป็นคนดีมีศีลธรรม ได้ช่วยกันยกย่องและสนับสนุน ผู้ที่เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ไม่บกพร่อง ผู้มีเมตตาแก่คนทั่วหน้า มีสัจจะคือมีคำพูดเชื่อถือได้ เชื่อตรงจริงใจ ปรารถนาความสุขแก่คนทั่วไป แม้มนุษย์ที่ประเสริฐนั้นจะมีใช้ผู้มียศ มีทรัพย์ มีอำนาจ ก็ขอให้พวกเราช่วยให้เขาได้มีกำลังใจที่จะบำเพ็ญความดีของเขาเพื่อเพื่อนร่วมโลก ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ เต็มความสามารถต่อไป...” [๑๙]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๓ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร
วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๗

ความเห็นใจกัน

“...การกระทำของท่านทั้งหลายแสดงให้เห็นว่าทุกท่านเป็นกัลยาณชน ผู้ตั้งใจชวนชวน บำเพ็ญความดีโดยครบถ้วน ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ นอกจากนั้น ยังเป็นเครื่องหมายสำคัญ อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า คนไทยเรานั้นไม่ว่าจะเป็นทหารหรือพลเรือนต่างถือตนเป็นคนไทยด้วยกัน มีความสามัคคีปรองดองสนับสนุนเกื้อกูลกันทุกเวลา โดยไม่มีสิ่งใด ผู้ใด จะมาแยกชีวิตจิตใจอันแท้จริงของเราให้แตกจากกันเป็นคนละพวกคนละเหล่าได้

การที่เราทั้งหลายสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันนี้ ถือได้ว่าเพราะเรารู้เท่าถึงความจริงว่า ความสามัคคีเช่นนี้เท่านั้น จะทำให้เราอยู่รอด และมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอสบายได้ หมายความว่า เรามีปัญญารอบรู้วาททรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่พิกัดนี้มิได้อยู่จำกัด ในขณะที่ประชากรของโลกเพิ่มจำนวน ขึ้นมากทุกทีอย่างรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดขาดแคลน ทั้งนี้ ไม่ได้เป็นเฉพาะประเทศเรา เท่านั้น แต่เป็นวิกฤติการณ์ทั่วโลก ที่กำลังเป็นอยู่ ทำให้การดำรงชีวิตยากลำบากขึ้นทุกวัน ภาวะเช่นนี้ มิใช่จะเป็นภาวะที่เกิดขึ้นชั่วคราว หากแต่จะต้องเป็นไปโดยตลอด และอาจจะทวีความรุนแรงขึ้นต่อไป ยกตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ สักเรื่องหนึ่งคือเรื่องน้ำมัน ซึ่งเป็นของสำคัญ เราทราบกันดีอยู่แล้วว่าน้ำมันชนิด ที่จะใช้กับเครื่องจักรกลอันทันสมัยนั้น มีมากอยู่เฉพาะแต่ในแถบตะวันออกกลาง ในที่อื่นจะมีก็แต่ชนิด รอง ๆ ลงไป เมื่อคนเกิดมากขึ้น เข้าโรงเรียนมากขึ้น เข้ามหาวิทยาลัย จบจากโรงเรียนจากมหาวิทยาลัย

จำเป็นต้องมีงานทำ ก็ต้องสร้างโรงงาน มีกิจการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้โอกาสคนเข้าทำมาหากิน น้ำมันก็ต้องสูงขึ้นใช้ในโรงงานในกิจการต่าง ๆ มากขึ้น ก็ต้องร่อยหรอลงตามลำดับ ภาวะขาดแคลนน้ำมันก็เกิดตามมา ทำให้ราคาน้ำมันแพงขึ้นเจ้าของโรงงานเจ้าของกิจการต่าง ๆ ก็ต้องจ่ายค่าน้ำมันรวมทั้งค่าไส้หุ้ยอื่น ๆ เพิ่มขึ้นและจำเป็นต้องเพิ่มราคาผลผลิตของโรงงานให้แพงขึ้น ครั้นข้าวของแพงขึ้น คนจนรายได้น้อยก็มีความคับแค้นจำเป็นต้องหารายได้ให้มากขึ้น ฝ่ายเจ้าของโรงงานเจ้าของกิจการประสบเข้าทั้งค่าน้ำมันค่าแรงงานบางครั้งก็ไม่สามารถจะขึ้นค่าแรงให้ได้เท่ากับที่ถูกร้องขอ เพราะฐานะของตนก็คลอนแคลนลง มักคิดเสียวว่าขึ้นทำต่อไปก็ขาดทุนเปล่า ดังนั้นเมื่อถูกเรียกร้องขึ้นค่าแรง แทนที่จะค่อย ๆ พูดอธิบายถึงสภาพความจริงของโลกในปัจจุบันนี้ เพื่อให้ผู้ทำงานร่วมกับตนเข้าใจ ก็มักจะโต้แย้งโกรธซึ่ง จนเกิดเป็นเรื่องลุกลามใหญ่โต ทราฐูไม่ว่าผลคือต่างฝ่ายต่างก็ต้องประสบความพ่ายแพ้ด้วยกันทั้งนั้น คือ ฝ่ายเจ้าของโรงงาน เจ้าของกิจการทั้งหลาย ก็ต้องล้มเลิกกิจการ ขาดทุนย่อยยับ เพราะนอกจากการขาดผลประโยชน์จากกิจการแล้ว ส่วนมากในการลงทุนตั้งโรงงานตั้งกิจการก็ต้องกู้หนี้ยืมสินมาลงทุนในกิจการของตน เป็นเงินจำนวนมากมายนายกอง ฝ่ายคนงานนั้น เมื่อมีรายได้น้อยอยู่แล้ว ขำร้ายยังต้องว่างงานขึ้นอีก ก็ยากจนคับแค้นยิ่งขึ้น เมื่อโรงงานส่วนใหญ่ถูกบีบคั้นจนต้องปิดกิจการขึ้นทุกที ผลร้ายก็ตกหนักอยู่กับคนงานที่จะต้องว่างงานลง ทำให้สังคมส่วนรวมคือประเทศชาติอ่อนแอทรุดโทรมจนจะไปไม่รอด เนื่องมาจากแต่ละฝ่ายขาดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

แต่ถ้าทุกฝ่ายเห็นใจ มีความรอบรู้และเข้าใจว่าเวลานี้ทั่วโลกเกิดความยากเข็ญ เพราะภาวะการเงินปั่นป่วนสั่นสะเทือนเพราะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ๆ หลายอย่าง แล้วพยายามที่จะอะลุ่มอล่วยกัน ไม่เห็นแต่ประโยชน์ตัวข้างเดียว ต่างฝ่ายต่างตั้งใจจะคำจุนซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันคนละไม้ละมือ พอที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสะดวกสบาย อย่างบ้านเมืองไทยของเราเวลานี้...” [๒๐]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๔ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๘

ความไม่ประมาทนั้นเป็นหลักรรรมที่ลาคัญหลักหนึ่ในพุทธศาสนา ด้วยผู้ที่ไม่ประมาท เปรียบเสมือนผู้ที่พ้นจากหล่มแห่งอวิชชา สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงเข้าพระราชหฤทัยคุณธรรม ขอนี้้อย่างถ่องแท้ จึงทรงหิวยกมาพาสานกับแนวพระราชดำริด้านการสังคมนาเคราะหที่ได้เป็นอย่งดี

ความไม่ประมาท

“...ตามรายงานของประธานกรรมการฯ ปรากฏว่า เดียวนี้อุบัติเหตุมีมากกว่าแต่ก่อนมาก แสดงว่าในปัจจุบัน นอกจากประชากรจะเพิ่มขึ้นมากแล้ว ความประมาทของคนยังเพิ่มขึ้นด้วย ความประมาทหรือความปล่อยสติลืมนั่น เป็นสิ่งตรงข้ามกับความระมัดระวังหรือความมีสติรักษาตน ให้ตื่นอยู่เสมอ ให้รู้จักและรู้ทันความจริงของโลก รู้กระทั่งว่าความตายนั้นจะมาถึงตัวเมื่อไรก็ได้ และเมื่อความตายมาถึงแล้ว จะนำเอาทรัพย์สินสมบัติมีค่าสิ่งใดติดตัวไปก็หาได้ไม่ แม้ร่างของตนก็ยังต้อง ทอดทิ้งเอาไว้ จะนำไปได้ก็แต่ชั่วต้อันเป็นผลของการกระทำที่สะสมไว้ในมโนวิญญาณเท่านั้น ข้าพเจ้า จึงยินดีมากที่ท่านทั้งหลาย ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานธนาคารมีการก้อยู่กับการเงินอยู่ตลอดเวลา ไม่ปล่อย ให้เงิน อันเป็นต้นเหตุสำคัญให้เกิดความลืมนตัวลืมนตาย มาครอบงำจิตใจของท่านได้ หากสามารถ ดำรงสติ รู้เท่าทันความจริงของโลกได้ตลอดเวลา ท่านจึงพากันมาบริจาคโลหิตสภากาชาดไทย การบริจาคโลหิตนี้ เป็นกุศลสูงมาก เพราะการให้นั้นยอมเป็นการฝืนกิเลสฝืนสัญชาตญาณของคน ซึ่งส่วนมากจะพอใจในการรับ ยิ่งการให้ของท่านเป็นการสละ ซึ่งไม่หวังการตอบแทน ไม่เลือกหน้าว่า ให้แก่มิตรหรือศัตรู เป็นคนที่ชอบกันหรือช่งกันแล้ว ยิ่งทำให้ท่านมีอานิสสงส์มาก มีความปีติภาคภูมิใจ มากขึ้นเป็นทวีคูณ เรื่องความไม่ประมาทนั้นสำคัญอย่งย่ ทุกคนไม่ว่าจักค้อยู่ในวัยใด จำเป็นต้องรู้จัก ความไม่ประมาท ยิ่งรู้จักตั้งแต่หนุ่ม ๆ สาว ๆ ได้ยิ่งประเสริฐ เพราะจะได้มีเวลาสะสมความดี เรียกว่า เพิ่มพูนบารมีของตนยิ่งขึ้น...” [๒๑]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๕ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๗

ไม่ประมาทในการทำความดี

“...เรื่องนี้ข้าคิดอยู่ไม่ใช่น้อยว่า เหตุใดเมืองของเราจึงรอดพ้นอันตรายร้ายแรงมาหลายครั้งหลายหน อาจกล่าตอบได้ว่า เพราะในขณะนี้บ้านเมืองของเรายังมีคนที่ยึดมั่นในความดีอยู่เป็นจำนวนมาก หมายความว่าคนไทยทั้งชาติยังนิยมที่จะประกอบกุศลกรรมความดีร่วมกันอยู่ บารมีของคนดีเหล่านั้นจึงยังสนับสนุนให้ผืนแผ่นดินนี้เป็นดินแดนที่สงบร่มเย็นอยู่ได้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องไม่ประมาท ต้องมั่นอยู่ในความดี สนับสนุนส่งเสริมกันให้บำเพ็ญความดี ไม่ปล่อยให้ความชั่วเกิดพอกพูนในหมู่คนไทย การที่มีคนประพฤติชั่วเพิ่มพูนเป็นกลุ่มเป็นก้อนขึ้นมาในบ้านเมืองไหนก็ตาม จะทำให้บ้านเมืองนั้นต้องแตกสลายล่มจม ตั้งแต่โบราณกาลมามีคำกล่าวกันว่า ‘ที่แห่งใดมีคนประพฤติชั่วทรมานมาก ๆ ความชั่วของคนเหล่านั้นจะทำให้ที่แห่งนั้นต้องพินาศ’ บางศาสนาจะกล่าวถึงไฟบรรลัยกัลป์มาล้างโลกในวันโลกาวินาศ ในนิทานชาดกของพระพุทธศาสนาจะเล่าเป็นการเปรียบเทียบไว้ว่ามีน้ำท่วม มีฝนอาวุธ ฝนถ่านเพลิง หินเพลิง ตกลงมาทำลายชีวิตผู้คนและบ้านเมืองให้ล้มตายและสาบสูญไปเมื่อครั้งที่ข้าพเจ้ายังเด็ก ๆ ได้ไปเรียนต่างประเทศ อยู่สักพักหนึ่ง เข้าใจว่าคำกล่าวของคนโบราณนั้น เขาสร้างขึ้นไว้ขู่คนเพื่อไม่ให้คนทำชั่ว แต่มาบัดนี้จึงได้ยากกับรับรู้กับใจว่า เรื่องอย่างนี้เป็นความจริงขึ้นแล้ว เช่น อาวุธที่ตกลงมาดังห่าฝน อาวุธที่เป็นเสมือนถ่านเพลิงหินเพลิงก็มีแล้ว ซึ่งทำให้บ้านเมืองพังทลายลุกไหม้ และผู้คนล้มตายเป็นอันตรายไปเป็นอันมาก อย่างเดียวกับฝนในชาดก จึงทำให้เกิดคิดขึ้นมาว่า ที่เกิดความเดือดร้อนไปทั่วโลกขณะนี้ คงจะเนื่องมาจากคนส่วนมากในโลก ไม่เชื่อในการสร้างสรรค์ความดี หันไปเชื่อในคำกล่าวที่ว่า มือใครยาวสาวได้สาวเอา ยิ่งกว่า เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงขาดคนที่นิยมความดี นิยมในการแผ่เมตตา ทำให้คนที่เกลียดกลัวความทุกข์ิตหายากขึ้นทุกวัน

ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนท่านทั้งหลายว่า ท่านก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีเมตตา และมีคุณความดีอยู่อย่างสูงแล้ว ขอให้ช่วยกันสร้างสมความดีเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยผู้อื่นให้มากยิ่งขึ้น พยายามประพฤติปฏิบัติความดีให้สม่ำเสมอหนักแน่น และช่วยกันสนับสนุนให้คนดีมีกำลังใจ เพียรประกอบความดีให้มากยิ่งขึ้นไปอีก สามัคคีหันหน้าเข้าหากัน รวมแรงกันป้องกันต่อสู้บาปทุจริตและความเห็นผิดต่าง ๆ โดยสุดความสามารถ เพื่อแผ่นดินทองของไทยจักได้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง และเป็นบ้านเมืองที่ร่มเย็นเป็นที่พึ่งพำนักของทุกคนที่ปรารถนาความดีตลอดไปชั่วกาลนาน...” [๒๒]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตให้สภากาชาดไทย

ประจำปี ๒๕๑๗ ครั้งที่ ๒ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๑๘

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ

“...ประเสริฐนี้ ข้าพเจ้าหมายความว่าเหนือสัตว์เดรัจฉาน ธรรมดาสัตว์โลกนี้เหมือนกันหมด ในสัญชาตญาณที่ว่ามีความรักชีวิตเกลียดกลัวความตาย เกลียดกลัวความลำบาก แล้วก็สัญชาตญาณที่จะสืบพันธุ์ สัญชาตญาณที่จะหาที่พักพิง หลบแดด หลบฝน และรู้จักหลีกเลี่ยง เวลาที่มีภัยยิ่งใหญ่มา อันนี้เป็นสัญชาตญาณของสัตว์โลกทั่วไป แต่พวกเรามนุษย์ภาคภูมิใจว่า เราเหนือสัตว์โลก แล้วก็ยังมีหลายคนทั่วโลกได้แสดงออกมาแล้วว่าเขาเหนือจริง ๆ ในการกระทำในความคิดต่าง ๆ ของเขาที่แสดงออก แสดงว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐคือการให้ การเสียสละ คือ ที่จะเรียกกันว่า ‘จาคะ’ หมายความว่าให้โดยไม่มาคอยดูว่าเราได้ จะได้อะไรตอบแทนในการให้ของเราครั้งนี้ ไม่มาคอยขี้ตวงคิดลู่คิดคิดว่าให้ครั้งนี้แล้วจะได้สิ่งอะไรตอบแทนสักเท่าไร นี่แหละผู้ยิ่งใหญ่ที่แท้จริง ที่อยากให้ทุกท่านรู้จักเมืองไทย เรารอดมาได้โดดเดี่ยวอย่างน่าหวาดเสียว ในท่ามกลางเพื่อนบ้าน ประเทศเพื่อนบ้านต้องบ้านแตก หนีภัยกันอย่างอดุลุด เอาชีวิตไปทิ้งในท้องทะเลเสียก็มาก

เราไม่เป็นอย่างนั้นเพราะว่าเรามีความสามัคคีมีจิตใจที่กว้าง หมายความว่า สมองความคิดกว้าง นึกว่าศาสนาไม่จำเป็นจะต้องบังคับ มันอยู่ที่ใจ ศาสนาที่มันอยู่ในหัวใจ เราจะบังคับให้คนนับถือศาสนาอะไรก็บังคับได้แต่ร่างกายข้างนอกเขาเท่านั้น ถ้าอย่างนั้นแล้วไปบังคับเขาทำไม ปล่อยเขาตามอิสระเสรีภาพดีกว่าและนี่ก็คือรากเหง้าของประชาธิปไตย ซึ่งเมืองไทยเรามีมาช้านาน ไม่มีการฆ่าฟันกันของเรื่องศาสนา เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่มีเลยในประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองไทย ที่นี้จะย้อนกลับไปว่าเมืองไทยอยู่ได้เพราะผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีวันคิดลู่คิดว่าจะให้แล้วจะได้อะไรตอบแทน...”

[๒๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

ความมีน้ำใจต่อกันไม่ละทิ้งกัน

“...ข้าพเจ้าได้ตระหนักมาตลอดว่าความมีน้ำใจต่อกันไม่ละทิ้งกัน เป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของคนไทย ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปกี่ร้อยปี เอกลักษณะนี้ยังไม่เสื่อมสูญไป เราพยายามหาโอกาสที่จะกระทำความดีเพื่อคนอื่นอยู่เสมอ และข้าพเจ้าก็ปลื้มปิติที่ประชาชนมากท่านถือเอาวันเกิดของข้าพเจ้าเป็นโอกาสที่จะทำคุณงามความดี ยิ่งใกล้วันเกิดข้าพเจ้าก็ได้รับแต่ข่าวที่น่าชื่นใจว่าคนจำนวนมาก ร่วมใจกันอุทิศตนเพื่อส่วนรวม เช่น บริจาคโลหิต ทำความสะอาดที่สาธารณะ บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เป็นต้น แม้ผู้พิการตาบอดก็ยังสละกำลังเดินทางไกลเพื่อการกุศลและบริจาคโลหิตด้วย เรียกได้ว่าใครมีกำลังความสามารถทางด้านใดก็ได้อุทิศความสามารถนั้นอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีผู้ที่อยู่ในประเทศไทยตั้งใจ อวยพรแก่ข้าพเจ้าโดยตรง ถึงแม้จะไม่รู้จักก็มักจะออกทางโทรทัศน์ ทางวิทยุ อวยพรให้กำลังใจ รวมทั้งผู้แทนต่างประเทศ ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในที่นี้ด้วย ทางโทรทัศน์เพราะว่าได้ดูอยู่...” [๒๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๙

ความปลอดภัยของชีวิต

“ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้มาพบคณะผู้บริจาคโลหิตให้แก่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย ซึ่งข้าพเจ้านับว่าเป็นผู้ต่อชีวิตให้พี่น้องชาวไทย ทั้งท่านยังได้ทำงานประสานกับงานของ ข้าพเจ้า คือ งานช่วยให้พี่น้องชาวไทยอยู่ดีกินดีและมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น

ในขณะที่โลกทุกวันนี้เต็มไปด้วยความเร่าร้อนสับสน หลายประเทศเกิดแตกแยกความสามัคคี ถึงกับมีสงครามกลางเมือง สงครามของเชื้อชาติ สงครามของศาสนา ประชาชนออกมาเข่นฆ่ากันเอง ผู้ที่รอดชีวิตก็อยู่ต่อไปด้วยความคลั่งแค้นหรือหวาดกลัว แต่ในแผ่นดินไทยนี้มีน้ำใจจากคนไทย หล่อเลี้ยงคนไทยด้วยกันไว้อย่างชุ่มชื้นฉ่ำเย็น ทั้งนี้ สืบมาแต่เหตุสำคัญประการหนึ่งคือ พระมหากษัตริย์องค์ของสมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ของไทย ที่ทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของศาสนา ทุกศาสนา ข้าพเจ้าปลื้มใจที่คนไทยบริจาคโลหิตกันมากจนเป็นที่สรรเสริญของชาวโลก เป็นเครื่องหมาย แสดงว่าเราเป็นชนชาติที่มีความเมตตาสูงและมีความเจริญทางจิตใจสูง เมื่ออยู่ท่ามกลางคนไทย เราย่อมมั่นใจได้ว่า จะไม่มีใครล้มลงอยู่กลางถนนโดยไร้คนช่วยเหลืออย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้า จึงไม่แปลกใจเลย ที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงของไทยจะพากันบากหน้ามาหาไทยเสมอ ในยามเจ็บไข้ ได้ทุกข์

ท่านผู้บริจาคโลหิตทุกท่านเป็นผู้บำเพ็ญกุศลอันสูงยิ่ง เพราะท่านได้ช่วยต่อชีวิตอันเป็นสิ่ง ที่รักและหวงแหนที่สุดให้แก่มนุษย์ การบริจาคโลหิตของท่านคือทานอันบริสุทธิ์ ด้วยท่านพร้อมที่จะ ให้โดยไม่คำนึงว่าผู้รับจะเป็นใคร และให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ นอกจากท่านจะเสียสละโลหิต ในกาย และเสียสละเวลาในการประกอบงานแล้ว หลายท่านยังต้องอดสาหัสเดินทางไปยังหน่วย รับบริจาคโลหิตต่าง ๆ ด้วยความยากลำบาก เพื่อจะได้บำเพ็ญทานอันบริสุทธิ์นี้ด้วยศรัทธาที่แรงกล้ายิ่ง ข้าพเจ้าขอยกย่องและชมเชยผู้บริจาคโลหิตทุกท่าน และขอฝากให้ช่วยกันถ่ายทอดให้มิตรสหายและ ผู้ใกล้ชิด ได้รู้ถึงความปลื้มปิติสุขจากการบริจาคโลหิตเป็นทานเพื่อชักนำคนทั้งหลายให้เข้ามาอยู่ใน กระแสบุญ และเพื่อพี่น้องคนไทยด้วยกัน จะได้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยต่อไปมากยิ่งขึ้น...” [๒๕]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดงาน “จุลสายทิพย์ธารา”

ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๓๖

ในสังคมต่างประเทศนั้น การสังคมสังเคราะห์บางครั้งก็เป็นวิธีการหาเสียงของสตรีหมายเลขหนึ่ง หรือเป็นของเล่นของสตรีที่มีชื่อเสียง แต่สำหรับ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระแม่เจ้าของชาวไทยแล้ว การสังคมสังเคราะห์นี้ เป็นพระราชภาระที่ได้ทรงปฏิบัติบำเพ็ญด้วยความตั้งพระราชหฤทัยจริงที่จะให้ประเทศชาติประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุขดังที่ผลของพระราชปฏิบัตินั้น ก็ได้ประจักษ์อยู่แก่ตาแก่ใจของเราแล้ว

รายการอ้างอิงบทที่ ๘

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๓๑. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๒. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๓. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔ - ๒๕๔๖. หน้า ๔๑. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๔. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔ - ๒๕๔๖. หน้า ๔๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.

๖. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๗. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๘. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. หน้า ๕๕. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๙. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๐. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๑. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๓. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๔. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๕. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th

๑๖. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๗. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๘. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๑๙. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๒๐. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๒๑. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๒๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th
๒๓. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๙๖-๙๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๕. สภาการศึกษาไทย. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairedcross.livingmuseum.sc.chula.ac.th

ความเป็นไทยและการรักษามรดกของชาติ

๕

๙

ความเป็นไทยและการรักษามรดกของชาติ

เป็นที่ประจักษ์ทั่วโลกแล้วว่า ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมอันสวยงาม ยากจะหาชาติใดเสมอเหมือน ด้วยเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ผสมผสานเอาศิลปวิทยาการของชนชาติอื่นกับศิลปะดั้งเดิมของไทย ทำให้ประเทศของเรามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือที่กล่าวกันว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม

ปัจจุบัน ผู้คนรุ่นใหม่มีแนวคิด ทศนคติต่อศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เปลี่ยนแปลงไป บ้างก็บอกว่าคร่ำครึล้าสมัย ต้องมีการก้าวไปข้างหน้า จริงอยู่ที่สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ต้องมีการก้าวไปข้างหน้า มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามหลักไตรลักษณ์ แต่วิทยาการวัฒนธรรมเก่าๆ ใช่ว่าจะหมดประโยชน์เลยเสียทีเดียว การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าตามกระแสโลกาภิวัตน์นั้นยังจำเป็นต้องมี “หลัก” หรือสิ่งยึดเหนี่ยวข้างหลังไว้ ยามที่ทางข้างหน้าเป็นหลุมหรือหุบเหว การไม่มีสิ่งยึดเหนี่ยวข้างหลังไว้ อาจพลัดตกลงไปได้ ดังที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า อารยธรรมวัฒนธรรมอันได้มีความเจริญมาช้านานนั้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญของชาตินั้น

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย อยู่เสมอ ดังที่พระราชทานพระราชดำรัสถึงเรื่องนี้ไว้หลายโอกาส พระราชดำรัสและพระราชโองการแต่ละองค์ล้วนแต่เป็นพระราชดำรัสและพระราชโองการที่ปลูกให้คนไทยระลึกและหวงแหน ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

อุดมคติคนไทย

“...คนไทยเรายึดหลักอุดมคติว่า ความทุกข์สุข ไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัวหนึ่งครอบครัวใดเท่านั้น เป็นความคิดที่ทันสมัยในโลกปัจจุบัน เราจะมีความสุขแต่ลำพังโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอีกหลายคนที่แวดล้อมเราอยู่นั้น ไม่ได้ ผู้มีเมตตาจิตหวังผลประโยชน์ส่วนรวม ย่อมรู้จักแบ่งปันความสุขเพื่อผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่นตามกำลังและโอกาสเสมอ...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะกรรมการอาสาสมัคร
และอาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน
วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๑๐

สุภาพชน

ความเป็นสุภาพชนนั้นเป็นเครื่องหมายของคนดี เพราะผู้ที่สุภาพ เคารพอ่อนน้อม ย่อมทำให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความเมตตา เอ็นดู ซึ่งลักษณะนิสัยเหล่านี้ เป็นลักษณะนิสัยที่ดีของคนไทยตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำรัสไว้สั้น ๆ แต่สามารถบ่งบอกความเป็นคนไทยไว้ได้ว่า

“...คนไทยนั้น โดยปรกติเป็นผู้ที่สุภาพเรียบร้อย มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อผู้ที่เป็นมิตร...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่นายทหารกองร้อยอิสระ ผลัดที่ ๑๙ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ในโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ทรงพระราชดำริว่าบรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ ได้สร้างสมสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์มากมายแก่ลูกหลาน นับว่าเป็นวัฒนธรรมอันล้ำค่ายิ่ง ควรค่าแก่การดำรงรักษา ลูกหลานไทยทุกคน ควรภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและสืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนประยุกต์ให้เข้ากับกาลเวลาปัจจุบัน

จงภูมิใจในวัฒนธรรม

“...บรรพบุรุษของเราได้สร้างสมสิ่งที่ดี ที่งาม ที่เป็นประโยชน์ ไว้ให้แก่ลูกหลาน และแม่แก่โลก
สิ่งนี้คือวัฒนธรรมของเรานั่นเอง

ทุกคนควรภูมิใจในเผ่าพันธุ์ไทย และวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของเรา และสำนึกว่าเป็นหน้าที่
โดยตรงที่จะรักษาให้ดำรงอยู่ได้ตลอดไป

สำหรับนักเรียน ขอให้เข้าใจว่า อีกไม่ช้าก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ต้องรับภาระต่อไป แต่ในขณะที่
ทุกคนอยู่ในวัยเล่าเรียน มีโอกาสดีที่สุดที่จะเตรียมตัวเพื่ออนาคต ควรจะต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะ
ชักจูงคน ให้คนรุ่นต่อไป รู้จักรักษามรดกประโยชน์ของส่วนรวมให้มากขึ้น...” [๓]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ งานฉลองอายุครบ ๕๐ ปี ของโรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม
วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๑

ชาติ - ครอบครัวใหญ่

“...ชาติเปรียบเหมือนครอบครัวใหญ่ ต้องอาศัยความสามัคคีของคนในชาติดังปรากฏแล้ว
ในประวัติศาสตร์ บรรพบุรุษของไทยได้มีความพร้อมเพรียง กอบกู้ชาติบ้านเมืองไว้ เพื่อให้ดำรงเอกราช
อยู่ได้จวบจนทุกวันนี้ ความสามัคคีพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในการประกอบคุณงามความดี
จึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นที่น่าปรารถนายิ่ง ประชาชนพลเมืองควรระลึกถึง เหลียวแลด้วยความห่วงใย
ควรปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความตั้งใจให้ได้ผลดีขึ้น ถ้าทุกคนทำได้ดังนี้ ก็เท่ากับมีความพร้อมใจ
สนับสนุนชาติบ้านเมือง...” [๔]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริหารจากโลหิตให้สภากาชาดไทย
ประจำปี ๒๕๑๓ ครั้งที่ ๓ ณ สถานเสาวภา สภากาชาดไทย
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

แนวความคิดนิสิตนักศึกษาไทย

“...มีอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวต่างประเทศพูดกัน วิจารณ์กันมากก็คือ เรื่องนิสิตนักศึกษาของไทย เขาเคยกราบบังคมทูลถามพระเจ้าอยู่หัวว่า ทำไมนิสิตนักศึกษาของไทยจึงเรียบร้อยเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกับครูบาอาจารย์ คนแก่คนเฒ่า ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เขากราบบังคมทูลว่า ขึ้นชื่อว่า Student ควรมีความคิดเห็นที่แหวกแนว รุนแรง ใหม่อุดม ต่อต้านเสมอ ซึ่งก็จริงของเขา ตามที่ท่านทั้งหลายในที่นี้ ก็คงได้อ่านพบในหน้าหนังสือพิมพ์ทั่วโลกในปัจจุบันนี้แล้วว่า นิสิต นักศึกษาต่างประเทศ มีหัวรุนแรง จริง ๆ คือความคิดเห็นของตัวเป็นใหญ่ ถึงกับก่อการจลาจล ทุบกระจกร้านค้าต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ ตามทางที่เขาเดินขบวนผ่านไป อันที่จริง ที่เขาไม่เข้าใจเช่นนี้ก็น่าเห็นใจเขา เพราะนานกว่าครึ่งศตวรรษมาแล้ว ที่ต่างประเทศเขาวางกฎเกณฑ์หลักปฏิบัติและลักษณะของนิสิตนักศึกษาไว้ในใจว่า ต้องหัวแหวกแนว ใหม่อุดม รุนแรง ต่อต้านขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ที่ล้าสมัย เพราะฉะนั้น เมื่อชาวต่างประเทศ ได้มาเห็นการปฏิบัติตนของนิสิตนักศึกษาไทย จึงแปลกใจ เวียนหัว สับสนอลหม่านไปหมด เพราะเห็นว่า ผิดลักษณะไปมาก ๆ ที่เดียว จนน่ากลัวต้องโยนตำราเก่าเผาไฟไปก็ได้ เหมือนตัวเขาได้เห็นเตามีหนวด ยุ่มย่ามออกมาเดิน ท่านทั้งหลายคงได้ยินคำพังเพยที่ว่า เห็นหมามีเขา เตามีหนวด

พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายให้เขาฟังถึงแนวความคิดของนิสิตนักศึกษาไทยซึ่งพระองค์ ทรงคลุกคลีมาด้วยกว่า ๒๐ ปีแล้วว่า นิสิตนักศึกษาของเรา เท่าที่ได้ทรงสังเกตมา แหวกแนวไม่ใช่เล่น เหมือนกัน แต่คนละตำราตำรากันเท่านั้น เช่น พวกกันไปนอนให้เลือดเป็นแถว เพราะรู้ว่าเลือดแพง คนไข้ อนาคตเต็มโรงพยาบาลไปหมด คนมีเงินที่จะไปอยู่ห้องพิเศษมีน้อยเต็มที

เมื่อเกิดมีภัยพิบัติขึ้น น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงลง ไฟป่าเผาผลาญทั้งหมู่บ้าน นิสิตนักศึกษา ที่ถนนตัดทางเกษตรก็ออกไปแนะนำชาวไร่ ชาวนา ให้รู้จักเลือกปลูกพืชที่จะให้ได้ผลเร็ว พอชดเชยกับ พืชที่สูญเสียไป ชาวไร่ ชาวนา จะได้ไม่อดอยากปากแห้งในปีนั้น เพราะชาวไร่ ชาวนา แต่ละครอบครัว ที่ข้าพเจ้าได้ไปพบเห็นเองมีลูก ๒๐ กว่าคนก็ยังมี พวกที่ถนนตัดทางก่อสร้าง เช่น พวกวิศวกร ก็ออกไป ช่วยสร้างสะพานชั่วคราวแทนสะพานที่ถูกน้ำพัดขาดไป ให้ชาวบ้านที่อยู่ลึกเข้าไปข้างใน มีโอกาส ขนผลผลิตของเขาออกมาขายได้เช่นเดิม ไม่เช่นนั้น ผลผลิตที่เขาอุตส่าห์อาบเหงื่อต่างน้ำเพาะปลูกมา ก็จะไม่เอาและเสียหายไปหมด นิสิตนักศึกษาบางพวก ก็ออกไปช่วยทางราชการสร้างบ้านเรือนชั่วคราวขึ้น

อย่างรวดเร็ว ให้ชาวบ้านได้พำนักรักพองกันแดดกันฝนไป อีกพวกหนึ่งไปตามนิคม หมู่บ้าน สอนวิธีเก็บถนอมผัก ผลไม้ ไว้รับประทานได้นาน พอจนเจือค่าครองชีพไป บางพวกก็เดินบุกตามแหล่งเสื่อมโทรม สอนหนังสือให้เด็กยากจน ตั้งโรงเรียนวันอาทิตย์ อาศัยตามศาลาวัดบ้าง ให้เด็กจน ๆ อย่างลูกกรรมกร อย่างน้อยก็ให้พออ่านออกเขียนได้ก็ยิ่งดี เวลาเมื่อเลือกตั้ง ก็อาสาไปช่วย ตามพระราชวินิจฉัยของพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า นิสิตนักศึกษาของเรา สมัยใหม่ ล้ายุคไม่ใช่น้อย เขารู้จักประหยัด การเดินขบวน เขารู้ว่า บ้านเมืองของเรายังกากจนนัก พี่น้องเพื่อนร่วมชาติส่วนใหญ่กำลังต้องการความช่วยเหลือจากเขามาก พระเจ้าอยู่หัวทรงทราบดีว่า นิสิตนักศึกษาของเรา ใช้พลังหนุ่มสาวของเขาควมไปกับปัญหา

นี่แหละ ที่ข้าพเจ้าขอพูดอย่างภาคภูมิใจว่า เมืองไทยของเรานี้แปลกจริง ๆ อย่างที่ชาวต่างประเทศนักหนังสือพิมพ์ว่า ขอให้ท่านทุกคนในที่นี้ กลับไปนอนคิดที่บ้านว่า ควรไหมที่เราจะรักษาความพิเศษ และความแปลกนี้ไว้ในผืนแผ่นดินไทย เพราะผืนแผ่นดินนี้ได้ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ผู้พำนักรักพอง ตลอดมาจนตราบนานเท่านานนี้ ด้วยความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ซ้ำแบบใคร...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรบาท
ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๕

ศาสนาในประเทศไทยนั้นมีความพิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือ มีหลายหลักราศาสนาและทุกศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ ไม่มีการต่อสู้กันด้วยเรื่องศาสนาเนกเช่นหลายประเทศ เป็นมรดกอันทรงคุณค่าเหลือแสนของพวกเราชาวไทยที่ไทยทุกศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ศาสนาสามัคคี

“...เท่าที่ได้ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไปต่างประเทศมากมายหลายประเทศแล้วรู้สึกว่ามีเมืองไทยของเรานี้ และคนที่อยู่บนผืนแผ่นดินนี้ไม่เหมือนกับคนในประเทศอื่น เปรียบเทียบกันไม่ได้เลยเรามีอะไรที่พิเศษจริง ๆ ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา บ้านเมืองของเรา ไม่เคยมีการรบราฆ่าฟันในเรื่องศาสนาอยู่ร่วมกันมาได้อย่างสงบสุข ทั้งที่บ้านเมืองของเราประกอบด้วยชนหลายชาติ หลายเชื้อชาติหลายศาสนาด้วยกัน ข้าพเจ้าเคยอ่านพบในหน้าหนังสือพิมพ์ต่างประเทศว่า มีบางประเทศถึงกับฆ่ากันตายด้วยเรื่องศาสนา ศพทิ้งเกลื่อนกลาดเก็บไม่ทันจนแรงลงกิน แต่เรื่องอย่างนี้ เมืองไทยของเราไม่เคยมี เราเคยมีแต่ความเห็นอกเห็นใจกัน รู้จักอดกลั้น อดทนต่อความรู้สึกนึกคิดของแต่ละฝ่าย เช่นนี้จะไม่ให้พูดว่าเมืองไทยพิเศษได้อย่างไร...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาสุลตาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๕

ทรงพระราชดำริว่า ประเทศไทยนั้นมีความเป็นมาอย่างยาวนาน มีประวัติศาสตร์อย่างยิ่งใหญ่ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยศิลปวัฒนธรรมจากชนชาติต่างๆ ซึ่งผสมผสานได้อย่างลงตัว มีเอกลักษณ์ ซึ่งทั้งหมด เป็นสิ่งที่ชนรุ่นหลังควรอนุรักษ์รักษาไว้ ดังพระราโชวาทที่ได้พระราชทานเตือนสติให้ไทยทุกคน ควรภูมิใจในความเป็นตัวของเราเอง

เป็นตัวของตัวเอง

“...ขนบธรรมเนียมไทยเราทั้งดงาม และเหมาะสมสำหรับกาลสมัยนี้ ยังมีอยู่มาก เราไม่ จำเป็นจะต้องหันไปหาประเพณีใหม่ๆ ของชนชาติอื่น โดยสำคัญผิดว่า ถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้ว จะล้าหลัง ไม่ทันสมัย ขึ้นชื่อว่ามนุษย์แล้วย่อมผิดพลาดได้ด้วยกันทั้งนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสิ่งที่มนุษย์ สร้างขึ้นเพื่อใช้ ย่อมมีได้ทั้งดีและไม่ดี สิ่งที่ดีสำหรับคนชาติอื่น ๆ อาจไม่ดี ไม่เหมาะสมกับคนไทยเราก็ได้

ข้าพเจ้าอยากให้หญิงไทยเป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้ที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของ ชาติไทยเราไว้ ให้ความรู้ การศึกษาไม่แพ้หญิงชาติอื่น แต่ในเวลาเดียวกันก็มีความรู้สึกรับผิดชอบ ไม่ละเลยการงานซึ่งเป็นหน้าที่ของลูกผู้หญิง นับว่าเป็นผู้ที่ทันสมัยในโลกปัจจุบัน โดยได้เลือกปฏิบัติ ตามตัวอย่างที่ดี และไม่ยอมรับเอาสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับตนมาใช้...” [๗]

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปในงานฉลอง ๖๐ ปี ของโรงเรียนราชินี

และทรงเปิดสโมสรนักเรียนเก่ารราชินี

วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

รากเหง้าความเป็นไทย

“...ไทยเราเป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า ๗๐๐ ปี มีวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ของตนเอง และที่สำคัญที่สุด ที่เขาถือว่าสำคัญเหลือเกิน คือ มีภาษาของเราเอง มีทั้ง ภาษาพูด ภาษาเขียนของเราเอง ที่สละสลวยงดงาม จนก่อเกิดเป็นวรรณคดีที่สำคัญมากนับร้อยเรื่อง และอีกอย่างหนึ่งประวัติศาสตร์ต้องถือว่าสำคัญมากเพราะประวัติศาสตร์บอกให้เราทราบว่าบรรพบุรุษของเราสร้างชาติ และปกป้องรักษาชาติมาด้วยความเสียสละเพียงใด ปู่ย่าตาทวดสละชีวิตทั้งหมก้นมาหลายชั่วอายุคนเพื่อปกป้องบ้านเมืองเพื่อให้เรามีวันนี้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ไม่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับข้าพเจ้าไปที่ประเทศไหน เขาก็จะเล่าถึงประวัติศาสตร์ของเขากันทั้งนั้น ประเทศสวีตก็จะเล่าถึงวิลเลียม เทล (William Tell) แล้วก็ประเทศอเมริกาก็จะเล่าถึงลินคอล์น (Lincoln) คือจะภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตน ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญ เป็นสิ่งที่มีค่ากว่าภาคภูมิใจ หลายประเทศทุกประเทศเขาเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ทั้งนั้น นอกจากจะส่งเสริมให้พลเมืองของเขาเรียนวิชานี้แล้ว ยังทำให้ชาวต่างชาติที่ไปศึกษาในประเทศของเขาต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของเขาด้วย...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

คุณลักษณะของความเป็นไทย และวัฒนธรรมไทยนั้น เป็นสิ่งที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงตั้งพระราชหฤทัยปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อนุรักษ์และสืบสานไว้นั้น หาได้เป็นสิ่งที่ทรงอนุรักษไว้เพื่อพระองค์เอง หรือผู้หนึ่งผู้ใดไม่ หากแต่ได้ทรงอนุรักษไว้เพื่อไทยทุกคน

รายการอ้างอิงบทที่ ๙

๑. สำนักราชเลขาธิการ. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสและพระราโชวาท สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.ohm.go.th
๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๕๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๕๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๓. _____. (๒๕๕๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๕๖. หน้า ๓๓. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๔. _____. (๒๕๕๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๕๖. หน้า ๕๑. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๕. _____. (๒๕๕๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๕๖. หน้า ๖๑. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๕๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๗. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๕๘). คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๕๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.

๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๔๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

๑๐

๑๐

ด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

มนุษย์กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันตั้งแต่ครั้งโบราณกาลมา มนุษย์ได้พึ่งพาธรรมชาติในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น เป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่ม อีกทั้งยังเป็นที่ให้ความร่มรื่น เป็นแหล่งน้ำ เป็นต้น โดยมนุษย์ก็ได้ดูแลรักษาธรรมชาติเป็นการตอบแทนที่ได้ใช้ประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองจึงเป็นความสัมพันธ์อันมิตร ให้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ต่อมาเมื่อมนุษย์มีประชากรเพิ่มมากขึ้น ความสัมพันธ์อันมิตรของมนุษย์และธรรมชาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์เริ่มเอาเปรียบและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ จนเกิดผลกระทบในทางลบกลับมาสู่มนุษย์มากมาย

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักในปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง จึงมีพระราชดำริและพระราชดำรัสที่เน้นย้ำอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ และสัตว์ป่า เพื่อให้ลูกหลานไทยภายภาคหน้ามีทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ประโยชน์และได้พึ่งพา ฉันทมิตรดังเช่นอดีตกาลอีกครั้ง

รักษาดินน้ำลำธาร

“...เรากำลังวิตกกังวลถึงการสงวนแหล่งน้ำ ถ้าโดนตัดมาก ๆ น้ำก็แห้งลง ๆ แล้วในที่สุดก็อาจจะทำทะเลทรายกันเล่น เพราะว่าถ้าจะพูดว่าไม่เป็นไรทำเขื่อนแทน ทำเขื่อนใหญ่ ๆ แทน ถ้าฝนไม่ตกละจะเอาน้ำที่ไหนมาใส่เขื่อน เพราะฉะนั้นก็พยายามที่จะรักษาดินน้ำลำธารไว้อย่างที่ต่างประเทศเขาทำกัน ก็ที่แม่ฮ่องสอน การรักษาแล้วก็จะสร้างฝาย สร้างเขื่อน แล้วก็ปลูกป่าเพิ่มขึ้น...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔

ป่ารักษน้ำ

เป็นที่ทราบกันดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินานับการ เกี่ยวกับการพัฒนาเรื่องแหล่งน้ำเพื่อพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร ครั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยในเรื่องของน้ำ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักว่า ป่าไม้ที่ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน พระองค์จึงทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องของการอนุรักษ์ป่าไม้ ดังกระแสพระราชดำรัสที่คนไทยซาบซึ้งและจดจำ กันได้ดีว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทจะเป็นป่า ป่าที่ถวายเป็นความรักภักดีต่อน้ำ พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันทจะสร้างป่า...” [๒]

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕

น้ำ

“...น้ำเป็นสิ่งที่หายากที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นหยาดฝนทุกหยาดที่หล่นลงมาเราจะไม่ให้สูญเสียเปล่าเลย เราจะเก็บไว้รองไว้ถือน้ำเป็นทรัพยากรอันดับหนึ่ง...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

ป่า

“...ให้รักษาป่าให้มากที่สุด อย่าทำลายป่า เพราะว่ามันช่วยเราถ้าไม่มีป่า ซึ่งเป็นทรัพยากรของโลก ป่าและสัตว์ป่าแล้วชีวิตของคนเราไม่สมกับเป็นชีวิตคนเลย มันแห้งแล้ง...” [๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

สร้างจิตสำนึก

“...จะอนุรักษ์ป่าภูเขาให้มีสภาพที่สมบูรณ์และมีสัตว์ป่าตามธรรมชาติไว้ จำเป็นจะต้องพัฒนาคนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือเส้นทางสู่ป่าภูเขาให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ โดยวิถีทางการศึกษาที่พัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติของคน...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่นายทหารรักษาพระองค์
วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๖

ด้วยสถานการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติกำลังประสบปัญหาในปัจจุบัน มีการตัดไม้ทำลายป่าแหล่งต้นน้ำลำธาร สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทานแนวพระราชดำริ จัดตั้งโครงการ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนัก เข้าใจ ถึงความสำคัญของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ และให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ช่วยกันปลูกป่า ดูแลรักษาธรรมชาติ

ที่มาของโครงการ

“...เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำอย่างไรจะให้ชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นศัตรูกับเขา ชาวบ้านโดยมากมักจะได้รับลูกยูแล้วก็นึกเข้าไปตัดป่า ตำรวจจะไปจับชาวบ้าน ซึ่งยากจนนี่ก็ลำบากจะทำให้ศัตรูของประเทศไทยได้โอกาส จะทำอย่างไรดี ในที่สุดท่านก็คิดออก ท่านบอกว่าถ้าชาวบ้านปลูกป่าเสียเอง ดูแลป่าเสียเอง เขาได้กินได้อยู่มีความสุขความเจริญในป่า เขาก็จะดูแลป่า จึงได้เกิดโครงการป่ารักษาน้ำขึ้น...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

โครงการป่ารักษาน้ำ

“...จากเงินของมูลนิธิคิลปาชีพและเงินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก็ได้เกิดโครงการขึ้นอีกโครงการหนึ่งเรียกว่า โครงการป่ารักษาน้ำ เนื่องจากการที่ราษฎรถวายฎีกาว่า ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวขาดที่ดินที่จะอยู่อาศัยและทำมาหากินเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ก็มักจะพาครอบครัวอพยพไปอยู่กับญาติ เบียดกันอยู่หาเลี้ยงชีพโดยการรับจ้างไปแต่ละวันบางวันก็ได้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีผู้จ้างได้อย่างมากที่สุดวันละ ๒๐ บาท ข้าพเจ้ารับทราบถึงสภาพนี้ จึงได้ใช้เงินของมูลนิธิคิลปาชีพและทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ไปเช่าและซื้อที่ดินจากชาวบ้าน ตั้งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ติดต่อเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใหญ่ และให้ราษฎรที่หมู่บ้านใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจว่าคนยากจนในหมู่บ้านของเขาคนใดบ้างที่สมควรได้รับการสนับสนุนให้มาอยู่ในหมู่บ้านป่ารักษาน้ำ โดยที่สมาชิกฝ่ายชายหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพปลูกป่าไม้

เพาะกล้าไม้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นต้นไม้โตเร็วทั้งนั้น จุดมุ่งหมายแรกคือ มุ่งให้รากของต้นไม้เหล่านั้นรักษาความชุ่มชื้นในแผ่นดิน จุดที่สองคือ ต้องการให้ชาวบ้านมีไม้สำหรับเป็นเชื้อเพลิงในการหุงหาอาหารนับว่าเป็นการช่วยตัวเองโดยที่ไม่ต้องไปซื้อหาจากข้างนอก จุดที่สามในเมื่อต้นไม้อายุได้ ๓ ขวบขึ้นไป สามารถใช้ไม้เหล่านั้นซ่อมแซมหรือปลูกเพิ่มเติมที่อยู่อาศัยได้นอกจากการปลูกป่า และเพาะกล้าต้นไม้แล้ว ก็ยังสนับสนุนให้ผู้ขายเลี้ยงสัตว์ มีบ่อปลา บ่อกุ้ง เป็นข้างไม้ ข้างบ้าน ในขณะที่ภรรยาเป็นสมาชิกทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า ทอผ้าห่ม ทอผ้ายพนไหมพรมทำนวม สำหรับขายและสำหรับใช้ในหน้าหนาว ด้วยประการเช่นนี้เราทั้งหลายที่ได้รับความสุขความสมบูรณ์จะสบายใจได้ว่า เราได้มีส่วนช่วยกันจัดสังคมที่สามารถเลี้ยงตัวเองเป็นอิสระ...” [๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

อนุรักษ์ - พัฒนา

“...ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่าการอนุรักษ์นี้มีใช่จะไปขัดขวางการพัฒนา แท้ที่จริงแล้ว การพัฒนาระยะยาวกลับจะสำเร็จได้ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เราทั้งหลายคงไม่ลืมตัวอย่างที่พลโลกบางประเทศต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง

ประเทศไทยเราโชคดีที่สามารถจะอนุรักษ์ต่อไปได้อย่างมีความหวังและมีกำลังใจ เพราะเรายังเหลือทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการพัฒนาชาติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวิชาการ ดังนั้น ขอให้เราทุกคนตั้งมั่นที่จะปกป้องมรดกอันล้ำค่าของชาตินี้ไว้ให้ดีที่สุด...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือรายงานผลงาน
ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์
วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๒๘

วันสิ่งแวดล้อมโลก

“ในวันนี้ของทุกปี โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้เชิญชวนประชาชนทั่วโลกให้ร่วมเฉลิมฉลองและอุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ยิ่งกว่านั้น บัดนี้ทุกๆ คน ได้ตระหนักแล้วว่าธรรมชาติแวดล้อมเรา ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และอากาศ มิได้เป็นเพียงสิ่งสวย ๆ งาม ๆ เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของเรา และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเราไว้ให้ดีขึ้น เท่ากับเป็นการปกป้องรักษาอนาคตไว้ให้ลูกหลานของเราด้วยนี่แหละคือความสำคัญของวันสิ่งแวดล้อมในโลก ที่เราได้มาร่วมชุมนุมฉลองกันในวันนี้”

ข้าพเจ้าจึงขออวยพรให้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดไป” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในรายการภาคค่ำ
ของงานวันสิ่งแวดล้อมโลก ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๓๑

รณรงค์ปลูกป่า

“...ป่าไม้ทรงคุณค่ามหาศาล ในการผลิตน้ำให้แก่เรา น้ำซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมไปถึงการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการพัฒนาต่างๆ ของชาติ เราจึงมีการรณรงค์ให้ปลูกป่าและปลูกต้นไม้ตามสถานที่ทั่วไปอย่างเข้มแข็ง เพื่อทะนุบำรุงสภาพแวดล้อมอันจะส่งผลดีไปถึงชาวโลกทั้งมวลต่อไปด้วย...” [๑๐]

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมสมัชชาสตรีระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๒๖
วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๔

ทรงพระราชดำริว่าน้ำที่ราษฎรทั้งชาติต้องใช้อุปโภคบริโภคนั้นมีที่มาจากป่าต้นน้ำ
จึงพระราชทานพระราชดำรัสตักเตือนให้เห็นถึงความสำคัญของป่าต้นน้ำดังกล่าวอยู่เสมอ

ป่าต้นน้ำ

“...ป่าไม้ของประเทศไทยเรียกว่าป่าฝน ซึ่งชาวต่างประเทศบอกว่าแหล่งน้ำของไทย
นี้มาจากป่าฝน เขาใช้คำว่า Rain Forest ว่าแหล่งน้ำเรานี้ได้มาจากที่นี่ ถ้าเราตัดป่ามากๆ ช้ำพเจ้า
ก็เกรงว่าน้ำของเราก็จะหมดไป ค่อยๆ ร่อยหรอไป ไม่สมดุลกับการเกิดของประชากรที่ต้องใช้น้ำ
ป่าไม้ช่วยซึมซับน้ำฝนไว้ได้ดิน เรียกว่าทำน้ำได้ดินแล้วค่อยๆ ระบายลงเป็นธารน้ำเป็นลำคลอง
เป็นแม่น้ำที่ให้เราได้ใช้เสมอมา เราจึงควรถนอมรักษาป่าไว้ให้คงอยู่เป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อว่าลูกหลาน
เราจะได้ไม่ลำบาก...” [๑๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

วิถีชีวิตของคนไทยนับแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสายน้ำ
จนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ด้วยเปรียบเสมือนแม่ผู้ให้กำเนิด ให้อาหารหล่อเลี้ยงชีวิต ให้ความ
รื่นเริงบันเทิงสำราญใจ ตลอดจนเป็นแหล่งอาชีพต่าง ๆ การช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งน้ำต่าง ๆ
เฉกเช่นลูกผู้มีความกตัญญูกตเวทิต่อแม่ผู้มีพระคุณจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริม สมเด็จพระ
บรมราชินีนาถ จึงทรงมุ่งเน้นการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธาร อันเป็นต้นธารแห่งสรรพชีวิต

ต้นธารแห่งเกษตรกรรม

“...น้ำจืดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดต่อชีวิตทั้งหลายในโลก และเป็นทรัพยากรที่
หายากยิ่งขึ้นทุกวัน ในยุคที่ประชากรของโลกกำลังทวีจำนวนขึ้นโดยไม่หยุดนิ่งเช่นนี้ สำหรับประเทศไทย
มีป่าไม้เป็นแหล่งผลิตน้ำจืดหล่อเลี้ยงผู้คนพลเมืองของเรามาแต่โบราณกาล ป่าไม้ของไทยเป็น

ป่าฝนที่ช่วยซึมซับน้ำไว้ทั้งบนพื้นดินและใต้ดิน เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำทุกสายในประเทศ หล่อเลี้ยง
ผืนแผ่นดินไทยให้อุดมสมบูรณ์จนเป็นแหล่งเกษตรกรรมของโลก...” [๑๒]

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมสมัชชาสตรีระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๒๖
วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๔

ปัจจุบันป่าไม้ในปัจจุบันถูกทำลายลงไปมากจากการกระทำของมนุษย์ที่คอยแสวงหา
ผลประโยชน์อย่างไม่มีขีดจำกัด โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
ในภายภาคหน้า เป็นเหตุให้ทรัพยากรป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบตามมาในด้านต่างๆ
ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลดลงของจำนวนสัตว์ป่า สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าจะมีกฎหมาย
ลงโทษผู้ที่ลักลอบตัดไม้แล้วก็ตาม สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชประสงค์ให้
ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่สืบไป

ขอให้สนับสนุนการรักษาป่า

“...เดี๋ยวนี้เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายมาก ก็อยากให้ทุกท่านสนับสนุนการรักษาป่า ไม่ใช่
เพื่อรักษาสัตว์ป่าอย่างเดียว แต่เพื่อป่าจะได้เป็นที่เก็บน้ำ ป่าจะได้เก็บน้ำไว้ใต้ดิน นอกจากนี้ยังเป็น
แหล่งที่เรียกว่ามีพืชต่างๆ นานา ซึ่งเป็นยาสมุนไพร อะไรก็ได้ที่เราจะค้นคว้าได้เป็นที่พึ่งของ
พืชเศรษฐกิจต่างๆ...” [๑๓]

พระราชดำรัส ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวไทยในสหรัฐอเมริกา
เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมเดอะพลาซ่า นครนิวยอร์ก
วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

แผ่นดินแม่

“...เพราะเหตุใดเราจึงควรรักษา ป่าไม้ใช้เพียงเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเท่านั้น แต่เหตุผลที่สำคัญที่สุดคือแหล่งน้ำ และพวกเราควรจะรู้คุณค่าของแผ่นดินเราเรียกแผ่นดินนี้ว่าแผ่นดินแม่ ก็เพราะแผ่นดินนี้เป็นที่เกิดและเลี้ยงดูคนไทยมากกว่า ๗๐๐ ปี ควรที่เราทั้งหลายจะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้...” [๑๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

ฝั่มมอมนุษย์

“...และประชาชนที่พูดกันว่าฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลนั้น ความจริงเป็นฝั่มมอมนุษย์
นั่นเอง เพราะฉะนั้นถ้าเราจะให้สภาพธรรมชาติกลับคืนมาเหมือนเดิม มีแม่น้ำลำธาร มีน้ำจืด ซึ่งเป็น
สิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตมนุษย์ และการพัฒนาประเทศชาติ พวกเราต้องเข้าใจและช่วยกันรักษาป่า
เพื่อเราจะได้อิสรภาพและความหวังร่วมกัน...” [๑๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

เร่งฟื้นฟู

“...ป่าไม้ของเราถูกทำลายไปมาก จำเป็นจะต้องรีบปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนเพื่อช่วยฟื้นฟู
รักษาต้นน้ำลำธาร...” [๑๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

อีกหนึ่งหน้าที่

“...ข้าพเจ้าอาจจะได้ทำหน้าที่เพื่อประชาชนมาแล้วหลายอย่าง แต่ถ้าข้าพเจ้าไม่สามารถ
ทำให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาป่า ว่าป่านี้ช่วยพิทักษ์น้ำและเก็บน้ำไว้ในดินเพื่อเรา
ก็เหมือนกับข้าพเจ้าทำหน้าที่ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น การที่ท่านทั้งหลายปลูกป่าเพื่อเป็นเกียรติแก่ข้าพเจ้า
จึงเป็นสิ่งที่นำความปลาบปลื้มใจมาให้ข้าพเจ้าอย่างมาก...” [๑๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

ปัญหาฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นปัญหาสำคัญของทุก ๆ ภาคในประเทศไทยโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุมาจากป่าไม้อันเป็นต้นน้ำลำธารได้ถูกทำลายไป สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงจูงวอนให้ช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อแก้ปัญหาน้ำไม่ตกตามฤดูกาล อันจะเป็นการแก้ความแห้งผากทั้งบนผืนดินและความเดือดร้อนในจิตใจมนุษย์

แหล่งน้ำที่สำคัญ

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งให้ทราบเสมอว่าเมืองไทยเราไม่มีแหล่งน้ำที่อื่นไม่เหมือนประเทศหลายประเทศเพื่อนบ้านของเรา อย่างบางประเทศเขาได้น้ำมาจากน้ำแข็ง ทิมะ ละลายจากเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ใหญ่ นับว่าไว้ใจได้ว่าจะมีน้ำใช้สม่ำเสมอ แต่เมืองไทยเราที่เคยอุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำ และทำให้คนไทยเกือบจะเรียกว่าสบายใจไป จนกระทั่งล้มตายใจไป ไม่เป็นห่วง คำนานี้ เพราะเราเคยมีน้ำมากมาย และน้ำเหล่านั้นนั้นก็มาจากป่า ป่าน้ำฝนต่าง ๆ ที่เก็บกักน้ำเป็นจำนวนมากแต่ละปีไว้ให้กับเราได้น้ำ กลายเป็นน้ำใต้ดินที่มากมาย แต่เดี๋ยวนี้เนื่องจากการตัดป่าอย่างมาก แต่ละปีเพิ่มขึ้นทุกที เพราะฉะนั้นแหล่งน้ำของเราก็วันจะน้อยลง ๆ เมืองไทยเราไม่ได้น้ำจากไหนเลย นอกจากน้ำจากป่าน้ำฝนที่เขาเคยเก็บกักน้ำไว้ใต้ดิน ไว้เป็นแม่น้ำ ลำธาร น้ำตก คือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของเรา เดียวนี้เวลาข้าพเจ้าตามเสด็จนั่งเฮลิคอปเตอร์ไปเยี่ยมประชาชนที่แม่ฮ่องสอน ขั้วปีเดียวที่ว่างเว้นไป ไม่ได้ไปทางนั้น ก็เห็นการทำลายป่ามากขึ้นทุกปี ๆ ป่าจะหายไปทุกปี ไม่ได้กังวลถึงสัตว์ป่า หรือว่าอยากให้เมืองไทยมีป่าสวย ๆ อะไรเท่านั้น เวลานี้กังวลเรื่องแหล่งน้ำของคนทั้งชาตินี้ที่ว่ามีป่าเท่านั้นที่จะก่อให้เกิดความชื้น และทำให้เคมีในอากาศทำสูตรออกมาสำหรับมีฝนฟ้าตกตามฤดูกาล...” [๑๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๖

คำวิงวอน

“...การที่ข้าพเจ้าเตือนคนไทยให้รักษาป่า ไม่ใช่จะเห็นว่าป่าสำคัญกว่าคน แต่ให้รักษาป่าไว้สำหรับเก็บน้ำจืดไว้เพื่อคนเพราะน้ำมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนให้คนไทยช่วยรักษาป่า ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพียงแหล่งเดียวของประเทศไว้ให้ดี...” [๑๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๗

น้ำกับป่า

“...อยากมีน้ำต้องอย่าตัดป่า ต้องทิ้งป่าไว้ให้มันมีความชุ่มชื้น ให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เพราะว่าป่ามันมีระเหยความชุ่มชื้นขึ้นไปบนบรรยากาศ ไปผสมกับเคมีข้างบน ก็จะตกมาเป็นฝน ถูกต้องตามฤดูกาลที่เขาต้องการ...” [๒๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒

ผู้ชุบชีวิตเรา

“...ข้าพเจ้าถือว่าวันนี้ เป็นวันที่เป็นมิ่งมหามงคลที่ประเทศไทยเราได้มีประชาชนเป็นจำนวนมากที่อาสาที่จะป้องกันรักษาป่าในผืนแผ่นดินเรา อันที่จริง การปฏิญาณรักษานี้เป็นประโยชน์แก่พวกเราทุก ๆ คนและลูกหลานของเราในอนาคตเพราะเมืองไทยไม่มีแหล่งน้ำจืดที่ไหนเลย นอกจากป่าเป็นแหล่งน้ำจืด ป่าเป็นที่เก็บกักน้ำบริสุทธิ์สำหรับพวกเราได้ทำมาหากินได้บริโภคเพื่อว่าผืนแผ่นดินของเรานี้ จะได้เป็นผืนแผ่นดินที่เป็นประโยชน์ให้ชีวิตพวกเราอย่างแท้จริงที่เราเป็นนักเกษตรกรรม กสิกรรม ถ้าขาดต้นไม้ขาดป่าเราก็ขาดความชุ่มชื้น ความชุ่มชื้นนี้หมายถึง

ฝนที่ตกต้องตามฤดูกาล ต้นไม้นี้เป็นของมีประโยชน์มากเขาจะระเหยความชุ่มชื้นขึ้นไปบนท้องฟ้า ไปผสมกับส่วนประกอบในท้องฟ้าทำให้มีฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และเมื่อฝนตกลงมา เขาก็จะเก็บน้ำไว้ในตัวต้นไม้และก้นในราก ทำให้เกิดน้ำใต้ดินที่สมบูรณ์อย่างที่เวลาเราขุดน้ำ ที่ผืนดินเราก็ได้น้ำอย่างสมบูรณ์แม้ว่าฝนจะแล้งไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าถือว่าเป็น นิमितหมายที่คนไทยตื่นตัว รู้จักว่าน้ำเป็นสิ่งสำคัญของโลก อันที่จริงแล้วนักวิชาการทั่วโลกพูดว่า น้ำนี้เป็นของจำกัดในโลกนี้ ไม่ว่าประเทศใดทั้งนั้นและต้นไม้เองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผืนดิน ชุ่มชื้นและก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ฝนตก เดียวนี้ท่านทั้งหลาย คงได้ยินผู้แก่ผู้เฒ่าจะพูดว่า สมัยนี้ฝนฟ้า ไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้การเพาะปลูกลำบากประเทศไทยเรามีชื่อเสียงมานานในฐานะที่ว่าเป็น ประเทศที่สามารถผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารเลี้ยงตนเอง เรามีข้าวบริโภค เรามีอาหารต่าง ๆ เลี้ยงตัวเอง ซึ่งข้าพเจ้าอยากให้ท่านทั้งหลายทราบว่าความสำเร็จอันนี้ไม่ใช่ของง่ายเดียวนี้ทั่วโลกหลายประเทศ ที่ผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองต้องสั่งซื้อ ต้องนำมาจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งทำให้การตัดสินใจของประเทศนั้น ๆ ไม่เป็นอิสระเสรีภาพเท่าที่ควร เพราะฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถือว่าวันนี้ เป็นวันที่มีนิมิตที่ท่านทั้งหลายราษฎรประเทศไทยลุกขึ้นมาร่วมกันรักษาทรัพยากรที่หายากที่สุดในโลกและไม่มีวันที่จะเพิ่มขึ้นมาในโลกนี้คือน้ำ น้ำที่เป็นสายธารแห่งชีวิต น้ำที่เป็นผู้ชุบชีวิตเราตั้งแต่ ก่อนเราเกิด เวลาเราอยู่ในท้องแม่เราต้องลอยอยู่ในน้ำเพื่อป้องกันความกระแทกกระเทือนที่จะเกิดมี แก่ชีวิตของพวกเราที่ยังเป็นเด็กเล็กๆ อยู่ เพราะฉะนั้นในการที่ท่านมีความปรารถนาดีที่จะพิทักษ์ ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์

...ข้าพเจ้าขออวยพรให้ท่านทั้งหลายประสบความสำเร็จสมดังประสงค์ทุกประการ ซึ่งความสำเร็จของท่านหมายถึง ความสำเร็จของประเทศไทยและคนไทยในอนาคตนั่นเอง ซึ่งบัดนี้ คนทั้งหลายไม่ทราบว่าที่เราตัดป่า เราทำลายแหล่งชีวิตของเรา ข้าพเจ้าจึงเลือกคำว่า พืชรักษาชีวิต...” [๒๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ณ โรงเรียนบ้านสร้างถ่อ
ตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ
วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

ความในใจถึงพระราชินี

“...ชาวบ้านเขาเห็นข้าพเจ้าเป็นพระราชินี เขาก็ไม่มีอะไรปกปิด เขาก็มาเล่าบอกว่า แหม ฉันทน์บุくป่าหมายถึงป่าสงวนบุกป่าเข้าไป เดี่ยวนี้มีที่ดิน ๕๐ ไร่ เนอะ ข้าพเจ้าดูในประวัติเห็นเขาทำไรมาเพียง ๕ ไร่ เขามี ๕๐ ไร่ เขาบอกเขาบุกเข้าไปได้ ๕๐ ไร่ แต่เขาทำได้ ๕ ไร่ ถามเขาว่าบุกเข้าไปตั้ง ๕๐ ไร่ทำไมทำแค่ ๕ ไร่ เขาบอกมันไม่มีน้ำสิคุณแม่ ไม่มีน้ำถึงทำอะไรได้แค่ ๕ ไร่

ข้าพเจ้าก็เลิกเซอร์ไปบอกนี่ ขึ้นบุกป่าอีกต่อไปอีกมาก ๆ น้ำก็จะน้อยเข้าน้อยเข้า ทำอะไรไม่ได้เลย เข้าใจไหม ยิ่งบุกป่าทำลายป่าเท่าไร น้ำใต้ดิน น้ำฝนก็จะลดน้อยลงไป...” [๒๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖

น้ำบาดาล

“...การที่ทางการเขาสงวนป่าไว้ ก็เพื่อความสมดุลของธรรมชาติ เพราะว่าทุกครั้งที่มีพายุ มีฝนอะไรมานี่ ดันไม้ต่าง ๆ ก็จะถูกน้ำเข้าไว้ที่ลำต้นและก็ได้ดิน แล้วก็กลายเป็นน้ำบาดาล เป็นประโยชน์แก่พวกเราเอง...” [๒๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖

ลดภาวะโลกร้อน

“...เรื่องป่านี้ข้าพเจ้าก็พูดถึงเป็นประจำ และไม่ย่อท้อที่จะพูดต่อไป เพื่อชักชวนให้คนไทย รักษาป่า อย่าตัดไม้ทำลายป่า จะทำให้ฝนฟ้าแล้งได้ การมีป่า ทำให้มีน้ำ เพราะป่าเป็นต้นน้ำลำธาร ของแม่น้ำทุกสายในประเทศไทย ต้นไม้ช่วยดูดซับน้ำไว้ใต้ดิน ช่วยต้านความแรงของน้ำป่า เป็นแหล่ง ของสมุนไพรรักษาโรค และของป่า และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ด้วย ดังนั้นการที่ ท่านทั้งหลาย ช่วยกันปลูกป่าทั่วประเทศ จึงเป็นประโยชน์มาก...” [๒๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓

เนื่องด้วยทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด กำลังลดน้อยลงเรื่อย ๆ แปรผันกับจำนวน ประชากรมนุษย์โลก ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงห่วงใย และมีพระราชดำรัส เตือนสติให้ตระหนักในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มิให้ใช้โดยฟุ่มเฟือย ให้วางแผนเกี่ยวกับการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและแผนเก็บทรัพยากรสำรองเอาไว้

อย่าประมาทที่จะใช้ทรัพยากรของเราอย่างฟุ่มเฟือยเกินไป

“...ความจริงเมืองไทยเรานี้มีดีหลายอย่าง อยากจะขอว่า เราอย่าประมาทที่จะใช้ทรัพยากร ของเราอย่างฟุ่มเฟือยเกินไป ต้องคิดไว้เสมอว่า เรานี้ ตอนนี้ก็ ๖๐ กว่าล้านคนแล้ว อย่างน้ำของเรา แหล่งน้ำจืดของเรานี้ แทบไม่มี เรามีป่าเท่านั้นที่เป็นแหล่งน้ำจืดตลอดมาของเรา เพราะว่าต้นไม้ ป่าไม้จะทำให้ระเหยความชื้นขึ้นไปบนอากาศทำให้เกิดฝนตกต้องตามฤดูกาล และต้นไม้ก็จะรักษาน้ำ ไว้ใต้ดินเป็นจำนวนมากที่เรียกว่า underground water ที่น้ำใต้ดิน แต่เดี๋ยวนี้ประชาชนบอกข้าพเจ้าว่า ขุดลงไปตักลึกก็ไม่มีน้ำใต้ดิน ข้าพเจ้าก็บอกเขาว่า ก็เรอตัดป่านี้ เรอตัดป่าเสียเดี๋ยวนี้ หมดอย่างนี้ จะมีน้ำได้อย่างไร น้ำนี้มาจากป่า เขาบอก ก็ฉันไม่รู้รึว่าน้ำมาจากป่า แล้วเรอตัดป่าทำไม เป็นของ ของรัฐบาล เป็นของแผ่นดินส่วนรวม เขาบอกว่า เขากะขิบบ เขามองซ้ายมองขวา และกะขิบบ บอกมัน

รวยเร็วดี (ทรงพระสรวล) ทากินรวยเร็วดี บอกว่านั่นนะรวยเร็วนี้ เสร็จแล้วอย่าบ่นนะว่าไม่มีน้ำ
ต่อไปอย่ามาบ่น ถ้าบ่นแล้วจะต้องรู้ว่าจะตัวเอง เป็นคนตัดน้ำของตัวเอง แล้วข้าตัดอนาคต
ของลูกหลานของเราต่อไปด้วย เขาก็เลยช่วยกันตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าไม้ขึ้น ซึ่งเดี๋ยวนี้มีเพิ่มขึ้นทุกที่
ตั้งแต่อีสาน เหนือ แล้วใต้ก็มีแล้ว ชาวบ้านเป็นหมู่บ้าน ๆ เลย รวมตัวกันเรียกว่าหน่วยพิทักษ์ป่า
เขาจะลาดตระเวน เขาจะคอยดูแลและข้าพเจ้าอยู่ถึงกรุงเทพฯ พระท่านก็ตะลึงกับมาว่า
บัดนี้มีคนตัดป่าอยู่ที่หนองคายที่ไหน ที่ไหน ขอให้พระราชินีช่วยหน่วยเถอะ ข้าพเจ้าก็ไม่รู้จะอย่างไร
จะช่วยอย่างไร ก็ได้แต่บอกว่าขอแจ้งไปที่ผู้บัญชาการทหารบก ว่า บัดนี้มีคนตัดป่า เดียวนี้
มีความรู้สึกรุนแรงก็จะบอก คอยดูแลให้อีกทีหนึ่ง นักวิชาการต่างประเทศเขาบอกว่า ป่านี้เป็นจักรกล
สำคัญในการผลิตน้ำฝน เขาเรียกกันภาษาฝรั่งว่าเป็น rain producing machine อันนี้ถ้าขาดน้ำฝน
จะน้อยลง น้ำของเราจะน้อยลง แม่น้ำลำคลองก็จะงวดลง...” [๒๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

การพระราชทานพระราชดำรินั้น ทรงยกให้เห็นถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการตัดไม้
ทำลายป่า ทำให้ราษฎรซึ่งเป็นชาวบ้านสามารถเข้าใจถึงผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่าได้โดยง่าย

ความเสียหาย

“...เราปล่อยให้มีการตัดป่านี้อย่างเสียหายมากเลย ในเมื่อต่อไปเกิดความแห้งแล้งแล้วดินก็จะ
เปลี่ยนสภาพไป นาน ๆ เข้าจากที่ดินเพาะปลูกได้ จะกลายเป็นสีข้าว ดินสีข้าวเหมือนกระดาชอย่างนี้เลย
แล้วก็แข็งเหมือนหิน แล้วก็ทำอะไรไม่ได้เลย และก็ค่อย ๆ จะสลายตัวไปเป็นทราย...” [๒๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒

ตัดป่า - อดน้ำ

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็อธิบายให้ข้าพเจ้าฟังว่า ความชุ่มชื้นในอากาศนี้มาจากป่า มาจากต้นไม้เป็นจำนวนมาก มากเขียวที่ระเหยลอยตัวขึ้นไป แล้วไปผสมกับเคมีข้างบน แล้วมาเป็นฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าพเจ้าก็อุตสาหะไปเล่าให้ชาวบ้านฟังว่าอย่าตัดป่านะ อีกหน่อยเอะอะอดน้ำถึงชุดบ่อบาดาลก็ไม่มีน้ำ

...ต้นไม้คือปัจจัยที่ทำให้เกิดฤดูฝนตก และเกิดถูกต้องตามฤดูกาลก็มาจากอิทธิพลของป่านี้เอง ตอนนี้เขาก็มักระวังป่าของเขามาก เพราะกลัวว่าต่อไปน้ำจืดจะแพงมาก และเขาจะไม่สามารถมีชีวิตที่สุขสบายเหมือนอย่างทุกวันนี้...” [๒๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓

ความไม่ตื่นตัว

“...นักวิชาการต่างประเทศบอกว่าใน ๑๐ ปีข้างหน้า น้ำจืดจะขาดแคลน ทั้งนี้เพราะมีการตัดไม้ทำลายป่าในทั่วโลก จะทำให้น้ำขาดแคลน ฝนตกน้อย ต้นไม้กับน้ำเป็นของคู่กัน ถ้าทั่วโลกตัดต้นไม้ น้ำจะหาย และจะรู้ว่าน้ำจืดสำคัญมาก ในต่างประเทศได้มีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำจืดไว้มาก แต่ประเทศไทยไม่ค่อยตื่นตัวเท่าไร...” [๒๘]

พระราชดำรัส คราวเสด็จฯ ไปยังบ้านสะจุสะเกี้ยง ตำบลขุนน่าน
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๔๗

มองประเทศเพื่อนบ้าน

“...ป่าเป็นต้นกำเนิดของน้ำ ถ้าป่าถูกทำลายหมดก็จะมีน้ำ ดังนั้น แผ่นดินจึงขาดป่าไม้ไม่ได้เพราะป่าเป็นที่เก็บน้ำ ในปัจจุบันน้ำเริ่มขาดแคลนเพราะป่าถูกทำลายลงมาก ในต่างประเทศมีการพยากรณ์กันว่าอีก ๑๐ ปีข้างหน้าน้ำจืดจะขาดแคลนและมีราคาแพงมาก ขณะนี้แม้แต่ในประเทศมาเลเซียก็เริ่มมีการเตรียมเก็บน้ำสำรองน้ำจืดไว้ใช้แล้ว...” [๒๙]

พระราชดำรัส คราวเสด็จฯ ไปยังบ้านลอบบือ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๗

ประหยัดน้ำ

“...ปัญหาเรื่องน้ำนี้จะไม่ใช่เป็นปัญหาในบ้านเราเท่านั้น แม้แต่ต่างประเทศ ต่างก็รวมตัวกันและยกเรื่องนี้ เรื่องน้ำว่าเป็นปัญหาสำคัญของศตวรรษที่ ๒๑

ที่น่าจะช่วยกันพิจารณาค้นคว้าว่าควรจะบริหารในเรื่องนี้อย่างไร จึงจะมีน้ำใช้ตลอดไป เราไม่ทราบเลยว่าฤดูฝนแต่ฤดูฝนจะมีฝนตกเท่าไร ทัวถึงทุกพื้นที่หรือไม่ เพราะเดี๋ยวนี้ป่าของเราหมดสิ้น แทบจะเรียกว่าหมดสิ้นไปแล้ว เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะช่วยให้สนับสนุนให้มีน้ำก็ขึ้นอยู่กับระดาการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยสม่าเสมอจึงน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด และเมื่อต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนน้ำขึ้นมา เราจะได้ปรับตัวได้ง่ายไม่ลำบากเกินไป ข้าพเจ้าขอร้องให้พวกเราทุกคนช่วยกันถนอมรักษาน้ำจืดซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติไว้เพื่ออนาคตของลูกหลานไทยในภายภาคหน้า...” [๓๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคล ที่มาเข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

บ้านเล็กในป่าใหญ่

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีแนวพระราชดำริจัดตั้งโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพื่อสอนให้คนรู้จักการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างคุ้มค่าที่สุดโดยไม่ทำลายมากเกินไป

“...ข้าพเจ้านึกฝันเสมอว่าจะทำยังไง ถึงจะทำแบบพระพุทธรเจ้าหลวงได้ ที่ท่านช่วยให้เป็นป่า ป่าสำหรับประชาชนอาศัยอยู่ได้ไม่ต้องให้คนกับป่านี้ทะเลาะกัน ถ้าแม้มีป่าก็ไม่ต้องไล่คนออก พระเจ้าอยู่หัว ท่านรับสั่งว่าไม่ควรต้องเป็นอย่างนี้เลยซึ่งก็ตอนนี้ก็เห็นทางสำเร็จแล้ว โดยที่ทางกรมป่าไม้ได้สละพื้นที่ป่าไม้ ที่ไม่มีอะไรเลย ว่างเปล่า ไม่โดนตัดไปหมดแล้ว ให้ข้าพเจ้าทำหมู่บ้านในป่านั้น ซึ่งบัดนี้ก็ทำสำเร็จมา ๓ แห่งแล้ว ก็ได้จัดประชาชนที่ยากไร้ที่ไม่มีที่อยู่เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้น ๆ หมดแล้ว เรียกกันว่าบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพราะตกลงกับเขาก่อนแล้วว่าจะไม่มีการถางป่าหรือบุกรุกป่าเข้าไปอีก ถ้าอยากจะอยู่กับข้าพเจ้าในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ก็ต้องหยุด ชาวบ้านแถวนี้จะต้องเป็นผู้ที่สนับสนุน ทะนุบำรุงดูแลป่าไปในตัว เขาก็สาบานตกลง เลยจัดเขาให้อยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ทางเหนือแล้วก็ทางใต้ ทางอีสานยังทำไม่ถึง แล้วผู้เชี่ยวชาญของทางรัฐบาลได้ผลักดันมาสอนให้ทำนาแบบขั้นบันไดแล้วปลูกพืชผักสวนครัว แล้วไม้ผลแบบเกษตรผสมผสาน แล้วก็ลองปลูกพืชเมืองหนาว เพราะว่าอยู่ในพื้นที่สูงได้รับการช่วยเหลือและเห็นผลสำเร็จ ปีเดียวยังกับนม...

...โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ก็มี บ้านห้วยหญ้าไซ อยู่ที่ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย รายแรกนี่ก็อยู่ ๑,๐๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ทางรถยนต์ไม่มีเข้าถึงหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นทางแคบลัดเลาะไปตามไหล่เขา ก็ใช้มอเตอร์ไซด์ ขี่ขึ้นขี้นรถยนต์รู้สึกจะตกเขาง่าย ๆ แล้วยิ่งหน้าฝนยิ่งเดินทางลำบากแต่ข้าพเจ้าก็เตรียมพร้อมให้เขาว่าใครจะอาสาไปอยู่ที่นั่นจะสะดวกสบายทุกอย่าง นอกจากการเข้าออกไปในเมืองเท่านั้นเอง...” [๓๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๔

ไม้ทำฟัน

“...แล้วก็สอนให้ปลูกไม้โตเร็วไว้ทำฟัน จะได้ไม่ต้องบุกตะลุยไปตัดไม้ในป่า...” [๓๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๔

ต้นทุนของชาติ

“...แม้พื้นที่จะมีน้อย ต้องรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำลายป่าเป็นการตัดต้นทุน
ของชาติ ทำให้อากาศร้อน เกิดน้ำท่วมและสมดุลธรรมชาติสูญหายไป...” [๓๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ราษฎรบ้านปางนอก ตำบลสันติคีรี
อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๖

คุณค่าธรรมชาติ

“...ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องวิ่งตามหา เพียงแต่เราจะต้องรู้คุณค่าและช่วยกันรักษา
ธรรมชาติเอาไว้...” [๓๔]

พระราชดำรัส ณ บ้านผานาง - ผาเกิ้ง กิ่งอำเภอเราวัณ จังหวัดเลย
วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

เพื่อลูกหลาน

“...ป่าไม้และต้นน้ำ ทุกคนต้องช่วยกันดูแล การทวงป่าไม้ไว้ ไม่ใช่ไม่เห็นใจประชาชน ผู้ยากไร้ แต่ความจริงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากจะมีน้ำไว้ใช้สำหรับลูกหลานกันต่อๆ ไป ก็ต้องอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำไว้ให้ได้...” [๓๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่อาสาสมัครและชาวบ้านที่ทำหน้าที่ดูแลและป้องกันไฟป่า
ณ ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

ป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลตัวอ่อนสัตว์น้ำ แหล่งหลบภัย แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำนานาพันธุ์ จึงทรงมีแนวพระราชดำริให้อนุรักษ์ป่าชายเลน และให้มีการปลูกเพิ่มขึ้นต่อไปในภาคหน้าเพื่อสัตว์น้ำจะได้มีแหล่งอาศัย

ป่าชายเลน

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสอนข้าพเจ้าเสมอว่า ป่าชายเลนให้ช่วยกันระวังรักษา เพราะว่าป่าชายเลน เหมือนสถานอนุบาลของสัตว์น้ำเล็กๆ ตอนที่เขายังเล็กๆ เขายังไม่สามารถ เลี้ยงตัวได้ การที่มีป่าชายเลน ก็ทำให้เขาเลี้ยงตัวได้ และรอดชีวิตเป็นปลาใหญ่ขึ้นมา เป็นกุ้งใหญ่ ปูใหญ่ เจริญเติบโต เป็นอาหารของมนุษย์ต่อไป แต่ถ้าไม่มีป่าชายเลนแล้ว พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปู ก็คงจะ ค่อยๆ สูญไป เพราะเท่ากับเป็นสถานอนุบาล นี่เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสอนข้าพเจ้าไว้ ก็เลยตั้งหน้าตั้งตาสันนิษฐานป่าชายเลน และป่าต่างๆ...” [๓๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖

ประโยชน์ของป่าชายเลน

“...เมื่อข้าพเจ้าแต่งงานก็ได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่ในทุกข์สุขของราษฎรทุกขณะ ทรงคิดถึงแต่ประโยชน์ของประชาชน ทรงสอนข้าพเจ้าและลูกๆ ทุกอย่าง เช่น สอนถึงประโยชน์ของป่าชายเลนว่าป่าชายเลนนี้ต้องระวังให้ดี เป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ที่ยังเป็นตัวเล็กตัวน้อยได้อาศัยอยู่ที่ป่าชายเลนนี้จนกว่าจะเติบโตแข็งแรง ฉะนั้นคุณค่าของป่าชายเลนมีมาก ต้องช่วยกันรักษาเอาไว้ให้ดี ก็ขอให้ทางรัฐบาลช่วยด้วย ขอให้ทุกท่านช่วยด้วย ต่อมาข้าพเจ้าก็นำมาถ่ายทอดสู่ประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า รักษาแหล่งน้ำ รักษาความสะอาด รักษาสิ่งแวดล้อม ได้ผลมั่งไม่ได้ผลมั่ง ตลอดเวลานี้ตั้งแต่สาว ๆ จนเจ็ดสิบห้าปีท่าน และอีกอย่างขอวอนทางรัฐบาลและขอวอนทุกท่านหมดเลย ว่าขอให้ช่วยกันรักษาแม่น้ำต่าง ๆ ไว้ด้วย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาก็ขอให้คนทางกรุงเทพฯ ช่วยกันรักษา เพราะว่าแต่ก่อนแม่น้ำเจ้าพระยานี้เรียกว่าเป็นแหล่งอาหาร ที่ยอดของคนทั้งหลาย และขอให้ช่วยกันประหยัดแหล่งน้ำจืด ก็คือแม่น้ำเจ้าพระยาก็เป็นแหล่งน้ำจืด ให้ใช้น้ำจืดอย่างรู้คุณค่า...” [๓๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

สภาพแวดล้อมทางทะเลในปัจจุบัน เสื่อมโทรมลงจากเดิมไปเป็นอย่างมาก สิ่งมีชีวิตในทะเลต่างได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ แม้กระทั่งปะการังซึ่งถือว่าเป็นที่อยู่แหล่งอาหาร แหล่งอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์น้ำ ก็ถูกทำลายด้วยเช่นกัน สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีแนวพระราชดำริถึงแนวทางการแก้ไขโดยให้สร้างปะการังเทียมขึ้นจากเศษซากรถไฟหรือท่อปูนซีเมนต์ที่ไม่ใช้แล้ว

จดหมายจากชาวบ้าน

“...ปีนี้ กลุ่มประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่ปัตตานี ถึงนราธิวาส หลายร้อยคน เขียนจดหมายถึงข้าพเจ้า และก็เซ็นชื่อเป็นบัญชีทางวาวเลย ขอให้ข้าพเจ้าช่วยจัดการทำปะการังเทียมเพิ่มเติมขึ้นอีก และ

ตอนนี้ใครจะช่วยข้าพเจ้าละตอนนี้ จะเอาอะไรไปทิ้งให้ปลามันอยู่ ข้าพเจ้าจึงนำมาเล่าให้ท่านทั้งหลาย ฟังว่า ประการังเทียมนั้นนะ ใช้ได้ผลจริง ๆ น่าภูมิใจแทนหน่วยงานทั้งหลาย ที่ช่วยเหลือประชาชนนั้น ประสพผลสำเร็จ และข้าพเจ้าก็เลยขอถือโอกาสนี้ส่งข่าวถึงกลุ่มประมงพื้นบ้าน ที่เขาเขียนจดหมายถึง ข้าพเจ้า ขอประการังเทียมเพิ่มด้วยว่าข้าพเจ้าจะพยายามขอร้อง ขอให้ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และก็ทุกแห่ง ช่วยกันประสานงาน เชื่อว่าอีกไม่นานเกินรอก็คงจะเริ่มจัดสร้างพื้นที่บริเวณประการังเทียม ได้อีก เพื่อประชาชนจะได้ไปตกปลา ไปทำมาหากินได้เพิ่ม...” [๓๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๒

ประการังเทียม

“...อีกเรื่องที่ข้าพเจ้าอยากจะมีมากขึ้นนอกขึ้นใจเหลือเกินคือเรื่องโครงการประการังเทียม ธรรมชาติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไปเยี่ยมทุกภาคของประเทศไทยก็รู้สึกว่ ภาคใต้ ที่ยังมีความยากจนอยู่ไม่ใช่น้อย เมื่อ ๒ ปีมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้เสด็จไปที่นราธิวาส ข้าพเจ้าก็ไปคนเดียว ประชาชนก็มาคอยดักรับแล้วบอกว่า ท่านเดี๋ยวนี้นะพวกเราอยากจนมากขึ้น ทุกที เพราะว่าออกเรือไปในท้องทะเลหาปลา จะตกปลามาสำหรับรับประทานและสำหรับขายก็ไม่มีปลา พวกเรามีแต่เรือชนิดที่เรียกว่าเล็กไม่ใช่เรือใหญ่ เป็นชาวประมงทั่วๆ ไปที่ยังยากจน ข้าพเจ้ารู้สึกกลุ้มใจ ไม่ทราบว่าจะช่วยเหลือ เพราะว่าประชาชน มาดักพบมาขอความช่วยเหลือด้วยตนเอง เคราะห์ดีจำได้ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ประเทศไทยมีนักวิชาการต่าง ๆ ที่เก่งมาก เก่งเหลือเกิน ข้าพเจ้า ก็เลยเชิญนักวิชาการต่าง ๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ มาร่วมพูดคุยกันถึงว่า ทำยังไงจะให้ประมงเรือเล็ก ๆ ไม่ใช่ เรือใหญ่ เขาไม่มีทุนพอที่จะมีเรือใหญ่ ก็มีเรือเล็ก ๆ นี้ ทำยังไงถึงจะให้เขาจับปลาได้ และขายปลา และ ได้มีปลารับประทาน เช่น ที่น้ำลึก ๑๕ - ๒๕ เมตร ข้าพเจ้าก็ซาบซึ้งมาก เพราะว่าได้พบกับผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการของไทยหลายคน ที่มาพบข้าพเจ้าและก็พูดคุยกัน เช่น ดร.จรัสธาดา กรรณสูต รองอธิบดี กรมประมง ดร.ปลอดประสพ และพวกของข้าพเจ้าเอง มีท่านองคมนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เราก็ประชุมกันว่า ทำยังไงดี ทางประมงก็บอกว่า ลองดู ลองทรงทิ้งประการังเทียมไป ซึ่งสามารถ จะช่วยให้มีปลาในที่ตื้น ๆ หน่อยหนึ่งได้ และตั้งแต่นั้นข้าพเจ้าก็ได้รับความช่วยเหลือจากทุกหน่วย หลายหน่วยงาน บางหน่วยงานก็ให้รถโฟรมา ที่ไม่ได้ใช้แล้ว แล้วก็เรือต่าง ๆ ที่เก่า ไม่ได้ใช้แล้ว ก็เอามาทำ

เป็นปะการังเทียม ล่องทิ้งลงไป แล้วรองอธิบติกรมประมง ก็ส่งเจ้าหน้าที่ประดาน้ำลงไปถ่ายภาพ หลังจากการทิ้งปะการังเทียมไปแล้วประมาณสักเกือบเดือน ก็ลองส่งเจ้าหน้าที่ประดาน้ำลงไปถ่ายภาพ ก็พบว่าปลานานาชนิดมาชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก ที่ปะการังเทียม อันนี้ข้าพเจ้าไม่เคยทราบ ไม่เคยมีความรู้เลย เช่น ปลาช่อนทะเล ปลาเก๋า ปลากะพงชนิดต่าง ๆ นี่ข้าพเจ้าดูจากภาพยนตร์ที่นักประดาน้ำของเราไปถ่ายมา แล้ว ดร.จรัสธาดา ก็ปลื้มใจมากกว่า ที่ได้เห็นปลากะพงแทง และปลาหมอตะเล ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินชื่อนี้มาก่อนเลยในชีวิต ทั้ง ๆ ที่ ๗๐ กว่าแล้ว ปลากะพงแทง ปลาใหญ่ ใหญ่เท่ากับคนหนักประมาณ ๑๐๐ กิโลกรัม ดร.จรัสธาดา บอกว่า ปลาที่หายไปนานแล้ว คงจะไม่เข้ามาในบริเวณที่น้ำแค่ ๑๕ - ๒๕ เมตร แต่ตอนนี้กลับเข้ามา ปลาหมอตะเล ซึ่งเป็นปลาใหญ่มากทั้งสองชนิด น้ำหนักเป็น ๑๐๐ กิโลกรัม ราษฎรก็มาหาข้าพเจ้ามาเล่าให้ฟังว่า จากที่ไม่สามารถจะจับปลาได้ และรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว เดียวนี้จับปลาได้มาก มีรายได้เดือนละกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท นำปลั้มเป็นที่สุด ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณรัฐบาล กรมประมง การรถไฟฯ ที่ช่วยเหลืออุดหนุนไฟฟ้า ให้ข้าพเจ้าไปทิ้งในทะเล ปลา มันเห็นเป็นอพาร์ทเมนต์สวยงามมาก มากันเต็ม มาแย่งกันเต็ม ประหลาดมากเลย เดียวนี้ที่ปลาแปลก ๆ มากันเต็มก็กลาย เกิดกลายเป็นที่ว่ายน้ำ ที่นักว่ายน้ำต่าง ๆ นักประดาน้ำพากันลงไปดู เห็นปลาต่าง ๆ มากมายกำยกอง...” [๓๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

โครงการปะการังเทียม

“...โครงการปะการังเทียมนี้ ช่วยประหยัดน้ำมันให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ ๑๐-๒๐ เปอร์เซ็นต์ และมีรายได้เพิ่มขึ้น ๒๐ - ๓๐ เปอร์เซ็นต์ ทำให้กลุ่มประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่ปัตตานี ถึงนราธิวาส หลายร้อยคน ลงชื่อกันเป็นทางว่า เขียนจดหมายมาขอให้ข้าพเจ้า ช่วยจัดทำปะการังเทียมเพิ่มเติม ข้าพเจ้าหวังว่า ต่อไปจะช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์ทะเล และเป็นอาหารให้กับประชาชนได้...” [๔๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๓

นอกจากเรื่องป่าไม้แล้ว ยังทรงสนับสนุนการอนุรักษ์สัตว์ป่า ด้วยทรงห่วงใยสถานการณ์
จำนวนประชากรของสัตว์ป่าและสัตว์น้ำ ดังปรากฏในพระราชดำรัสหลายวาระโอกาส

ไก่อฟ้า

“...ไก่อฟ้าของไทยที่เรียกว่า พญาโล นี้นะ... เขาใช้คำว่า สวยที่สุดและสง่างามที่สุดของไก่อฟ้า
แต่ว่าเพราะป่าถูกตัดไป จึงค่อยๆ สูญพันธุ์ไป อันนี้ไก่อฟ้าตัวนี้ไม่ใช่แค่สวยเฉยๆ ชอบฟังเพลงด้วย
ข้าพเจ้าเลยเอาเทปมาเพื่อให้เขาอารมณ์ดี จะได้ออกลูกแพร่พันธุ์ จะได้ให้ช่วยในอาชีพของราษฎรด้วย
คือเขาอยู่ใกล้ราวป่า แล้วก็เขาไม่ผลิตผล เขาสามารถจะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่านี้ขายให้กับเรา ที่จะนำไป
ไว้ในป่าสงวน และต่อไปชาวบ้านก็จะรู้สึกว่าเป็นสิ่งกีดขวางเขาไม่ให้มีที่ดินที่อยู่อาศัย กลับจะถือว่า
ป่าเป็นที่ที่ยังผลประโยชน์ให้เขาทุก ๆ ทาง...” [๔๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๕

กระเจง

“...กระเจงนี้ชาวบ้านบอกกับข้าพเจ้าว่า เนื้ออร่อยมากเขี้ยวท่อน อร่อยเหลือเกิน บอกเขาว่า
อย่าอร่อยเลยมันหายาก ต่างประเทศเขาบอกว่า เป็นกวางที่เล็กที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นเราช่วยกัน
แพร่พันธุ์ดีกว่า อย่าไปกินมันเลยปรากฏว่าเขาเลี้ยงได้อย่างถูกต้อง เขาเลี้ยงได้ถูกใกล้เคียงธรรมชาติ
มากโดยเขาค้นคว้าเอง...” [๔๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

เต่า

“...ชาวบ้านได้มีน้ำใจนำเต่ามาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เลยบอกเขาว่าชอบใจที่ได้ฆ่าเต่าเป็นการอนุรักษ์สัตว์และนี่ก็เป็นนกที่ทำได้ยากแล้วในประเทศไทย ไม่ใช่แต่ในประเทศไทย รู้สึกในหลาย ๆ ประเทศที่ป่ากำลังจะหมดไป ชาวบ้านก็ทราบว่ามีนโยบายโครงการรักษาอนุรักษ์สัตว์ป่า...” [๔๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

อนุรักษ์สัตว์ป่า

“...เมื่อคราวที่ข้าพเจ้ารับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยไว้ในความอุปถัมภ์นั้น ข้าพเจ้ายังไม่ประจักษ์อย่างถ่องแท้ถึงความสูญเสียของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของเรา แต่มาบัดนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีอย่างยิ่งที่ได้เห็นว่าเราหันมาตื่นตัวในการอนุรักษ์มากขึ้น จนถึงกับบรรจุลงในแผนพัฒนาแห่งชาติ แม้ว่ากว่าที่เราจะเริ่มตระหนักนั้นจะกินเวลาหลายสิบปีและสัตว์ป่ารวมทั้งพันธุ์ไม้ซึ่งเคยมีอยู่ในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวในโลกอย่างเช่นเนื้อสมัน ได้สูญพันธุ์ไปแล้วหลายชนิดก็ตาม แต่ความผิดพลาดเหล่านี้น่าจะเป็นบทเรียนให้เราอนุรักษ์ต่อไปด้วยความรอบคอบ และถูกหลักวิธียิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าเองพยายามสนับสนุนโครงการนี้อีกทางหนึ่ง โดยการช่วยเหลือและส่งเสริมการวิจัยสัตว์ป่าที่หายากหลายชนิด เช่น กระเจง ละอง ละมั่ง นกกระเรียน ไก่ฟ้า และเบ็ดก่า เป็นต้น ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และสมควรจะขอบคุณคณะบุคคลหลายฝ่าย ที่ได้ทุ่มเทอุทิศตนเพื่องานนี้ไว้ด้วย

แต่จะให้งานอนุรักษ์สำเร็จได้อย่างแท้จริง เราก็คงต้องช่วยกันอีกมาก ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่า การอนุรักษ์นี้มิใช่จะไปขัดขวางการพัฒนา แท้ที่จริงแล้วการพัฒนาระยะยาวกลับจะสำเร็จได้ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เราทั้งหลายคงไม่ลืมตัวอย่างที่พลโลกบางประเทศต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง

ประเทศไทยของเราโชคดีที่สามารถจะอนุรักษ์ต่อไปได้อย่างมีความหวังและมีกำลังใจ เพราะเรายังเหลือทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการพัฒนาชาติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวิทยาการ ดังนั้นขอให้เราทุกคนตั้งใจมั่น ที่จะปกป้องมรดกอันล้ำค่าของชาตินี้ ไว้ให้ดีที่สุด ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะให้คนไทยเราภาคภูมิใจในความงดงามของธรรมชาติและ อุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน ขอให้เราร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เป็นสมบัติ ของบ้านเมืองเราตลอดไป...” [๔๔]

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือรายงานผลงาน
ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๒๘

ในอดีตหิ้งห้อยเป็นแมลงที่หาพบได้ตามธรรมชาติในประเทศไทย จะอาศัยอยู่ตามต้นไม้ ในเวลากลางคืนจะปล่อยแสงเรืองออกมา ซึ่งหิ้งห้อยนี้แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ โดยเฉพาะมีคุณสมบัติที่สามารถใช้เป็น “ตัวทำ” ในการควบคุมศัตรูพืช ตามหลักการทางชีวภาพ ควบคุมปริมาณแมลงศัตรูพืชในห่วงโซ่อาหาร เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การเกษตรกรรม ทว่าปัจจุบันนี้ หิ้งห้อยลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก เหตุเพราะต้นไม้อันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยได้ถูกทำลายไป สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบว่าหิ้งห้อยแสดงถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ จึงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนี้

หิ้งห้อย

“...หิ้งห้อยเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของป่าและธรรมชาติ ให้สวน พุทธศาสตร์ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของพันธุ์ไม้ป่ากับหิ้งห้อย ให้ได้ทราบครบวงจรชีวิต...” [๔๕]

พระราชดำรัส พระราชทานเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนิน
เปิดโครงการจัดตั้งสวนพุทธศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอมะเริม จังหวัดเชียงใหม่
วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๙

ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

“...ขณะนี้โลกเรามีคนเกิดมากขึ้น แต่สัตว์น้ำในทะเลมหาสมุทรกลับมีน้อยลง เราจึงควรหันมาร่วมกันทำโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลกันขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในทะเลมหาสมุทร ...และใคร่ขอฝากโครงการฯ ดังกล่าวให้ชาวปัตตานีและชาวนราธิวาสได้ร่วมช่วยกันดูแล เพื่อความผาสุกของประชาชนในท้องถิ่นต่อไป...” [๔๖]

พระราชดำรัส เกี่ยวกับโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส
วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔

ช้างเป็นสัตว์ที่อยู่คู่บ้านคู่มืองไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ นับว่าเป็นสัตว์มีความสำคัญต่อประเทศไทย แต่ในปัจจุบันนี้ ป่าไม้ซึ่งเป็นที่อยู่ของช้างได้ถูกทำลายลงไปอย่างมาก ทำให้ช้างปราศจากที่อยู่อาศัย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างยิ่ง มีพระราชดำรัสถึงการอนุรักษ์ช้าง และทรงติดตามผลการดำเนินงานของโครงการอยู่เสมอ

ปล่อยช้างคืนสู่ป่า

“...การปล่อยช้างเป็นอิสระ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ปล่อย ๓ เชือก ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ปล่อย ๒ เชือก ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ปล่อย ๒ เชือก แล้วคุณได้ผลดี เขารู้สึกสดชื่น ดูปรับตัวเข้ากับป่าได้เป็นอย่างดี...” [๔๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒

จะเห็นได้ว่าพระราชกรณียกิจของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมีมากมายเหลือคณานับ มากมายเกินที่จะจัดมาประมวลแม้แต่ เพียงตัวอย่าง กว้างไกลไปละเอียดแทบจะทุกแขนงชนิดของสัตว์ ความเขียวขจีของป่าที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลเป็นต้นน้ำลำธารให้แก่แหล่งน้ำทั้งหลาย เป็นปัจจัยให้ฝนตกต้องตาม ฤดูกาล ฝนจากพระมหากรุณาของ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นั้น หาได้ชุ่มชื้นแต่เฉพาะ ผืนแผ่นดินเท่านั้น หากแต่ยังชุ่มชื้นจิตใจของไทยทุกคนด้วย

รายการอ้างอิงบทที่ ๑๐

๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๔๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.paro6.dnp.go.th
๓. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๔. พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.21114u.blogspot.com
๕. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (๒๕๔๘). คำแม่สอน ประมวล พระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชน และครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด.
๖. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๗. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๕-๑๕๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๘. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๖). ๘๐ พรรษา สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ เพื่อปวงประชาเป็นสุขสานต์ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.thairath.co.th
๙. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๑๐. แนวพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.tak.dnp.go.th
๑๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๒. แนวพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.tak.dnp.go.th
๑๓. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๑๔. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๓-๒๑๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๕. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๖. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๑๗. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๘. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๙. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๗-๒๑๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๐. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๑. สำนักงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กองทัพบกที่ ๒.(ม.ป.ป.). โครงการรณพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก <http://www.civilarmy2.net>
๒๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐๑ - ๓๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๔. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๖). ๘๐ พรรษา สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ เพื่อปวงประชาเป็นสุขสันต์ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก <https://www.thairath.co.th>

๒๕. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๕๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๔๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๖. _____. (๒๕๕๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๖๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๗. _____. (๒๕๕๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๗๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๘. รัชชนา [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.hrdi.or.th
๒๙. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๓๐. เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๓๑. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๓๒. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๓๓. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ สาขาแม่สะเรียง. (ม.ป.ป.). โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนพื้นที่บ้านแม่ปาง ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.fca16mr.com

๓๔. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๓๕. _____. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๓๖. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐๑ - ๓๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓๗. เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๓๘. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๓๙. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๔๐. _____. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th
๔๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๐๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๖๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

๔๓. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.(๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔๔. ฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๔๕. _____. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๔๖. _____. (ม.ป.ป.). อ่านงานเขียนเรื่องราชินี [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.stks.or.th
๔๗. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๖๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ศิลปาชีพ

๑๑

ศิลปาชีพ

ศิลปาชีพ หมายถึง การส่งเสริมให้คนไทยในภูมิภาคต่างๆ ผลิตงานด้านศิลปหัตถกรรม เป็นอาชีพเสริม นอกเหนือจากการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก งานศิลปาชีพอยู่ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๙ โดย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้พระราชทานกำเนิดแก่มูลนิธิ ทรงเป็นประธานกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ นอกจากจะเป็นการเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกรและราษฎรผู้มีรายได้น้อยแล้ว ยังช่วยอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย และพัฒนาคุณภาพของฝีมือให้ดียิ่งขึ้น จนสามารถผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสรรคงานฝีมือขึ้นเยี่ยมไว้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภว่า การพระราชทานสิ่งของให้แก่ชาวบ้าน นั้นเป็นเพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ควรจะหาวิธีที่ช่วยให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวต่อไป สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่า ชาวบ้านมีความรู้ความสามารถ

ในการทอผ้าไหมมัดหมี่อยู่แล้ว หากจะส่งเสริมให้ทอเพิ่มขึ้นจากที่เคยทอไว้ใช้เอง ก็จะช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม จึงทรงชักชวนให้ชาวบ้านเริ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ขายโดยทรงรับซื้อไว้เองทั้งหมดและเพิ่มราคาให้สูงกว่าท้องตลาด

ในเวลานั้น ผ้าไหมมัดหมี่ยังไม่ค่อยมีคุณภาพ มักมีลักษณะแคบ สั้น และส่วนใหญ่สีตก แต่ที่ทรงรับซื้อไว้ก็เพื่อจูงใจให้ชาวบ้านมีกำลังใจทอผ้าไหมต่อไป พร้อมกันนั้น ก็พระราชทานคำติชมและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้ราชเลขาการในพระองค์นำไปแจ้งแก่ชาวบ้าน จนผ้าไหมมัดหมี่ค่อย ๆ พัฒนาคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ จึงเป็นที่ต้องการของประชาชนทั่วไป

หลังจากนั้นโครงการส่งเสริมการทอผ้าไหมก็ได้ขยายออกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ของจังหวัดทางภาคอีสาน และโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเสริมการทอผ้าไหมพื้นเมืองทุกชนิด ทั้งผ้าไหมสีพื้นและผ้าไหมลายพื้นเมืองต่าง ๆ นอกเหนือจากผ้าไหมมัดหมี่ เช่น ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมลายขีด ชาวบ้านที่ทอผ้าไม่เป็น ก็โปรดเกล้าฯ ให้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทรงรับซื้อเส้นไหมนั้นส่งไปให้ผู้ที่ไม่ได้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่มีความสามารถในการทอเป็นผู้ทอแทน จนการทอผ้าไหมกลายเป็นโครงการส่งเสริมอาชีพที่ทำรายได้ ให้แก่ราษฎรอย่างกว้างขวางที่สุดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

ศิลปะคงอยู่คู่ไทย

“...อันนี้ เป็นของศิลปาชีพซึ่งจัดที่บางไทรสำหรับแสดงให้ชาวต่างประเทศได้ชมว่าอยุธยาถึงแม้จะแตกสลายไปแล้ว ลูกหลานก็มีกำลังใจที่จะรื้อฟื้นศิลปะทุกสิ่งทุกอย่างที่เราสามารถจะรื้อฟื้นมาได้ ให้อยูดยาวคงอยู่คู่ไทยเสมอ ตรงกลางเป็นศิลปะที่เรียกว่า คร่ำ การที่ตีแล้วก็ทำลวดลายลงไปในเหล็กแล้วฝังเส้นทองคาลงไปในเหล็ก ซึ่งใช้เวลานานมากแล้วยากมาก เดียวนี้มีคนทำได้ประมาณสักไม่เกิน ๕ คนในประเทศไทย เรียกว่า คร่ำ ที่ชาวต่างประเทศหัวหน้าเป็นผู้จัดการพิพิธภัณฑ์ของอเมริกาที่ใหญ่มากเขาเข้ามาดูแล้วก็ชมเชย พวกเราก็เลี้ยงน้ำชาแล้วพาดูว่าของเหล่านี้ที่เขาเห็นว่าสวยเขาบอกอย่างนี้ควรจะแสดงที่พิพิธภัณฑ์ที่เขาเห็นส่วนที่ทำด้วยน้ำมือของชาวนา ชาวนาที่จับแค่ ป. ๔ เพราะเขาไม่มีโอกาสที่จะเรียนต่อ การจัดดอกไม้ก็ดี การประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยผ้าให้เหมือนของจริงก็ดี เราได้แสดงไว้หมดเท่าที่จะทำได้ แล้วก็เลี้ยงน้ำชาเขาด้วย คุณหมอบุญส่งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ

สัตว์ป่าของไทย ก็ไปอธิบายให้เขา เกี่ยวกับป่าที่เมืองไทย เพราะในพวกเหล่านั้นก็มีนักวิทยาศาสตร์ ที่ชอบศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ป่าของโลก ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรสำคัญของโลกที่ควิไลซ์ทุกอย่างที่อยู่ธาล่ม ศูนย์บางไทรฯ พยายามทะเยอทะยานที่จะรักษาขึ้นมาอีกอย่างตลาดน้ำ หนังสือพิมพ์ทั่วโลก บอกว่า เป็นสิ่งที่ยอดไม่มีที่ไหนนอกจากเมืองไทย ซึ่งเดี๋ยวนี้อาจจะเลยทอดทิ้งไม่สนับสนุน ประเทศอื่นเขา ก็เอาไปเป็นขนบธรรมเนียมของเขาไปแล้ว เพราะว่าเราไม่ช่วยส่งเสริมชาวบ้าน ไม่รักษาสิ่งที่เป็นของ เราดั้งเดิม ที่บางไทรก็พยายามรักษาเวลามีแขกมาดู ก็พยายาม การละเล่นต่างๆ แบบพื้นบ้านทาง ภาคกลางก็จัดมาหมด ทางด้านนี้เป็นนอแรด ซึ่งคุณหมอบุญส่งดูแล้วตื่นเต้น บอกว่าไม่เคยเห็นเลย นอแรดที่ใหญ่ขนาดนี้ ไม่ทราบว่าเป็นแรดพันธุ์อะไร ที่ไหน แต่เข้าใจว่าคงจะไม่ใช่เป็นแรดเมื่อร้อยปี มาแล้ว คงหลายร้อยปี และมีคนพบในถ้ำ แล้วก็นำมาถวายพระปิยมหาราช ซึ่งข้าพเจ้าพบอยู่ใน วังหลวง ฝุ่นจับเขอะไปหมด ก็เลยเอามาตกแต่งเสียใหม่แล้วแสดงเมื่อกรุงเทพฯ ๒๐๐ ปี...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

ขอรับบาปเอง

“...อันนี้ก็เป็นการเล่นใหม่ ซึ่งโครงการศิลปาชีพได้ไปส่งเสริม ชาวบ้านบอกว่าบาป เขาบอกเขาหย่าแล้วเลี้ยงใหม่นี้ฉันหย่าแล้ว บอกอย่าหย่าเลยทำใหม่เถอะ บอกพระราชินีบาปเอง เพราะว่า พระราชินีเองไม่มีปัญญาหรอกที่จะเอาเงินไปแจกให้ทุกคนอยู่ดีกินดี พระราชินีมีปัญญาแล้ว ให้ทุกคนเอาความรู้ของตนเองมาเลี้ยงตนเองได้ ถ้าจะบาปก็พระราชินีขอรับบาปเอง...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

ชิดไหมของชาวบ้าน

“...นี่ก็เป็นผลงานชิดไหม ซึ่งไม่เคยคิดเลยว่าชาวบ้าน ฝีมือชั้นบรมครูจะขั้นนี้ ละเอียดมากเชียว สีสนที่เอาให้เองทั้งนั้น นี่ขยายให้เห็นใหญ่ละเอียดอย่างไร สีเขียวกับเหลืองชาวบ้านเขาจะบอกเองว่า สีไหนยืนพื้นสีไหนพุ่ง อันนี้ก็สวยเป็นสีทอง ๆ เนื่อ ๆ ทอง ๆ อันนี้ขยายใหญ่ให้เห็นเลย ว่าทำไมใช่ง่าย เห็นใจชาวบ้าน อันนี้เป็นผ้ามัดหมี่ ซึ่งทุกลายข้าพเจ้าพยายามเก็บไว้ในที่เรียกว่า พิพิธภัณฑ์ของเราเอง ของมูลนิธิของเราเอง อันนี้เป็นนกยูงและลายต้นไม้ ซึ่งสมาชิกทอเอง ผู้หญิงคนนี้พิสูจน์ชี้ชนะ ของโครงการศิลปาชีพที่เขาใส่เสื้อลายชิดที่เขาทอเอง และเขาไปจ้างคนในหมู่บ้านตัดใช้กันเอง...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

มัดหมี่ ไหมไทย สายใยชนบท

ผ้ามัดหมี่ คือ ผ้าที่ทอจากด้ายหรือไหมที่ผูกมัดแล้วย้อมโดยการคิดผูกให้เป็นลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีก่อนทอ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่นิยมทำกันมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในภาคกลางบางจังหวัด สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมให้สืบสานและอนุรักษ์ ดังมีพระราชดำรัสว่า

“...เมื่อคืนวันที่ ๕ สิงหาคม นี้ ข้าพเจ้าได้ไปงาน ‘มัดหมี่ไหมไทย สายใยชนบท’ ที่ศาลาสหทัยสมาคม ในพระบรมมหาราชวัง ถึงแม้ข้าพเจ้าจะคุ้นเคยกับผ้าไหมมัดหมี่เพียงใดก็ตาม ยังอดตื่นตาตื่นใจในความสวยงามของผ้าไหมมัดหมี่ที่บรรดานักออกแบบผู้มีชื่อเสียงของไทยช่วยกันออกแบบไม่ได้ งานนี้ได้รับความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายอย่างยิ่ง ทั้งการจัดนิทรรศการ ตลอดไปถึงการแสดงต่าง ๆ น่าภูมิใจที่หนุ่ม ๆ สาว ๆ รุ่นใหม่พยายามที่จะรักษาศิลปะของไทยไว้ และข้าพเจ้ายังได้ทราบด้วยความชื่นใจว่า งานในวันต่อ ๆ มา ก็มีประชาชนไปอุดหนุนซื้อผ้าไหมมัดหมี่อย่างคับคั่ง ผ้าจะสวยหรือไม่สวย

ก็ช่วยกันซื้อตามกำลังของตนเพราะทุกคนทราบว่ายามาจากฝีมือคนยากคนจน ซึ่งถ้าชาวบ้านที่ทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ยื่นข้าพเจ้าเล่าให้ฟังเช่นนี้ ก็คงจะมีแรงบันดาลใจที่จะผลิตผลงานให้มีคุณภาพดีขึ้นให้สมกับที่คนไทยทั้งหลายเอาใจช่วยอยู่...” [๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

สอนให้ช่วยเหลือตัวเอง มีใช้น้ำสิ่งของไปให้

การสอนคนที่ดี คือ การสอนให้เขารู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ใช่หวัดยับยั้งสิ่งของไปให้เขาเหล่านั้น ดังที่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“...การพยายามถมมหาสมุทรนั้นเป็นไปไม่ได้ ทางที่ถูกพวกเราควรช่วยให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เท่าที่ได้ไปเห็นมาจากเครื่องนุ่งห่มเครื่องใช้สอยในหมู่บ้านของแต่ละคน เห็นได้ว่าชาวบ้านนี้ความสามารถอยู่หลายอย่างแล้ว เช่น ทอผ้า เลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมผ้า จักสาน และปั้นภาชนะที่จำเป็นต้องใช้ในครัวเรือน การรู้จักใช้รากไม้และสมุนไพรให้เป็นประโยชน์ ซึ่งขณะนี้กำลังเป็นที่นิยมของทั่วโลก ชาวไร่ชาวนาของไทยเรารู้จักกันมาแต่โบราณแล้ว...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ย่านลิเภา

เครื่องจักสานย่านลิเภา จัดว่าเป็นงานฝีมือชั้นเยี่ยมของชาวภาคใต้ โดยเฉพาะที่จังหวัด นครศรีธรรมราช ถือเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียง ในงานหัตถกรรมชนิดนี้มากที่สุด มีกำเนิดจากการจักสาน ย่านลิเภา เป็นข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน ที่มีเอกลักษณ์สืบทอดจากบรรพบุรุษหลายร้อยปี จนกระทั่ง เป็นที่รู้จักของคนเมืองหลวง เมื่อเจ้านายจากหัวเมืองได้นำขึ้นมาถวายในพระราชสำนัก และเผยแพร่ใน หมู่เจ้านาย มาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัส เกี่ยวกับการอนุรักษ์ แพร่พันธุ์ย่านลิเภา ดังนี้

“...นี่การที่เราทดลองปลูกย่านลิเภา เพราะว่าใช้แต่อย่างเดียว แล้วก็วันมีแต่จะหมดไป ก็พยายามที่จะสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูก แล้วก็ได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ในการ พยายามปลูกรักษาย่านลิเภา นี่ข้าพเจ้าทดลองไปดู พรุ บุกลงไปในพรุโดยมีพี่น้องลูกเสือชาวบ้าน กล้าหาญ ช่วยกันลุยลงไปขนาดใส่รองเท้ายางหนายังโดนหนามตำไปทะเลเกือบถึงที่เท้า อันนี้เป็นเส้น ลิเภาดำ ที่จะขึ้นเฉพาะในพรุ หรือริมๆ พรุ ที่จะหาได้ที่งามนี่จะอยู่ที่นั่นเท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงต้อง ตัดต้นลงไปในพรุกัน แล้วก็เพื่อดูพันธุ์ไม้ต่างๆ ที่ขึ้นในพรุ ซึ่งอาจจะจะเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านใน การยังชีพของเขาให้อยู่ได้ดี ลิเภาสีน้ำตาลมักจะขึ้นบนเขา ลิเภาสีน้ำเงินก็ขึ้นบนเขาชาวบ้านเหล่านั้นนับว่า เป็นครูอยู่ในตัว เพราะเขาเองจะบอกได้ว่าลิเภาชนิดไหน ประโยชน์อะไร ที่จะต้องไปเก็บที่ไหนเขาจะบอก ได้ ก็ได้อาศัยความสามารถ ความร่วมมือของเขา ที่ทำให้มูลนิธิศิลปชีพประสบความสำเร็จได้...” [๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ครูศิลปินชีพ

คนไทยเรานั้นเป็นผู้มีสายเลือดช่างศิลป์อยู่ในตัว ผู้มีความรู้ความสามารถด้านงานศิลป์ทุกแขนงต่างอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในประเทศ เพียงแต่ต้องการผู้ให้โอกาสในการแสดงฝีมือ เปรียบดังเพชรที่อยู่ในโคลนตม รอการเจียรไนจากช่างผู้มีฝีมือ ดังนั้น ยอดครูเหล่านี้จึงควรได้รับการยกย่องเชิดชูให้รางวัล เพื่อเป็นกำลังใจในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมต่อไป

“...นี่เป็นการให้รางวัลแก่บรมครูต่าง ๆ บรมครูเหล่านี้ อายุมากก็จริง แต่ว่าความรู้ในตัวของท่านทั้งหลายเหล่านี้ที่บรรจุมาเข้าไว้ตลอดเวลาในระยะเวลาเป็น ๒๐ - ๓๐ - ๔๐ - ๕๐ ปีนี้มากมาย เราได้บรมครูเหล่านี้เป็นผู้ที่สอนว่าลายนี้ปูย่าตายายเขาได้สอนไว้ นี่เป็นการแสดงประกวดสื่อกระจุดที่โรงเรียนเทคนิคนราธิวาส ที่วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส ที่ผู้อำนวยการเข้มแข็งมาก มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมสนับสนุนศิลปินพื้นบ้านให้เป็นประโยชน์ ปรากฏว่าการสานกระจุดที่น่าสนใจมาก นี่เป็นการเลี้ยงไหมซึ่งแต่ก่อนไม่เคยคาดคิดว่าชาวภาคใต้จะสามารถเลี้ยงไหมได้ ไหมเจริญเติบโตได้ดี ที่แรกนึกว่าน้ำจะมากไป และนี่เป็นสมาชิกย้อมสี ย้อมเส้นฝ้าย และสมาชิกทอผ้า เขาย้อมได้สวยและทอได้ดีมาก นับว่าสนุกทั้งผู้ที่ออกไปซื้อ ออกไปปรับสมัครเขา และเขาเองก็สนุก ที่เขาได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่...” [๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

ช่างปั้น

“...อันนี้เป็นฝีมือครู ซึ่งนักเรียนจะต้องมาฝึกหัดทำ ท่านสังเกตดูสิว่า แม้จะเป็นดินก็ตามแต่ เขาก็ปั้นได้เหมือนกับมีชีวิตชีวาจริงๆ

นี่เขาพยายามปั้นสัตว์ป่าต่างๆ ที่นับวันจะสูญไป ถึงแม้จะขัดข้องนะท่าน นี่ก็เป็นสมาชิกเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านกุดนาขาม ก่อนที่เขาจะเผา เขาจะต้องรู้จักปั้นภาชนะได้ทุกรูปแบบและรู้จักปั้นสัตว์ เป็นสัตว์ต่างๆ นี่ก็เป็นรูปลิง ชั้นฝึกของสมาชิกอันนี้ยังไม่ได้เผาอันนี้เผาแล้ว เมื่อเรากลับมาแล้ว สมาชิกศิลปะก็ได้เอาเครื่องปั้นดินเผาของกุดนาขามส่งมาให้กองทัพอากาศที่ ๒ ให้ส่งขึ้นถวายให้ทรงชาก็หวังว่าวันนี้ท่านจะช่วยเมตตาซื้อติดมือไปคนละอันสองอันนะท่าน เอาอย่างไรละ จากรับจ้างขุดดินนะ ขุดดินแล้วก็เลื่อยไม้มาเป็นศิลปินท่านนี้ นี่คือเด็กหนุ่มทั้งหลายที่ปั้นตัวสัตว์เก่งและมีความสามารถมาก เด็กหนุ่มพวกนี้ล้วนแต่จะมีอาชีพรับจ้างเร่ร่อนทั้งนั้น กลายเป็นศิลปินที่สามารถปั้นได้อย่างงดงาม คนนี้กำลังปั้นแบบ Bas-relief แบบที่หุ่นต่ำสวยมากเลย ที่อนุสาวรีย์ท่านอาจารย์ผืน ก็ใช้กระเบื้องแบบนี้ อันนี้สมาชิกกำลังหัดปั้นลิงลม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางสัตว์ป่าบอกว่ากำลังหายากหมดจากเมืองไทย อาศัยร่มเงาไม้ ไม่ต้องมีสตูดิโอ ไม่ต้องมีอะไรหรอก เราทำงานกัน พวกศิลปะทำงานมีที่ที่ไหนก็ลงนั่งแปะทำที่นั่น...” [๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

เรื่องน่ารักอีกอย่างหนึ่งของศิลปินคือ เมื่อพ่อแม่มาเข้ากลุ่มศิลปินแล้ว ในกลุ่มศิลปินจะมีสถานที่เลี้ยงเด็ก เด็กซึ่งพ่อแม่มาฝึกงานฝึกอาชีพได้มีคนเลี้ยงดู เพื่อให้พ่อแม่ได้ทำงานอย่างสบายใจ เป็นที่ทรงพอพระราชหฤทัยยิ่งของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

เรื่องน่ารักของศิลปิน

“...อันนี้น่ารักที่สุด ข้าพเจ้าทราบดีว่า การที่จะตั้งกลุ่มสมาชิกศิลปินแล้ว เอาคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอายุมานี่ เราจะต้องมีเนิร์สเซอร์ หรือว่า ที่เลี้ยงเด็ก หมายความว่า ทั้งพ่อ ทั้งแม่มาเรียน ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเดือนที่ประทับอยู่ที่ต่างจังหวัดหรือเดือนครึ่ง พ่อกับแม่จะได้เบี่ยงเบี่ยงทุกวัน แล้วลูกเหล่านี้ เด็ก ๆ เราก็ตั้งเป็นอนุบาล เราดูแลให้รับประทานอาหารที่ดี สอนให้ร้องเพลง เรียน ก. ไก่ ข. ไข่ ครีกรึ้นมากเลย แล้วแม่เขาทำงานไป เขาก็ดูมองไปเห็นลูกเขากำลังร้องเพลงเสียงแจ้ว แล้วก็แข็งแรงดี อยู่ใกล้ ๆ โรงฝึก แล้วก่อนอำลาชาวศิลปินเขาจะเล่นละคร บางกลุ่มก็ร้องเพลง บางกลุ่มก็แสดงการรำของหมู่บ้าน บางกลุ่มก็เล่นละคร น่าสนุกมาก แล้วความคิดเขาเก่ง...” [๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๗

คลังเก็บรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ประเทศไทยเราเปรียบเสมือนแหล่งชุมทรัพย์ เต็มไปด้วยมรดกวัฒนธรรมอันล้ำค่า เปรียบเสมือนอัญมณีที่เป็นเครื่องประดับประจำชาติ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“...ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปพบราษฎรมาทั่วประเทศ เพราะได้โอกาสตามเสด็จพระราชดำเนิน ทุกหนแห่งจึงได้พบความจริงที่ว่า คนไทยเรานั้นแม้อยู่ห่างไกลจากความเจริญของเมืองหลวง ก็มีความสามารถทางด้านศิลปะเป็นอย่างสูง เช่นผ้าไหมไทย ผ้าไทยต่าง ๆ ที่เห็นมีสีและลวดลายที่สวยงามนั้น เกิดมาจากการความสามารถของชาวบ้านเองแท้ ๆ ไม่ต้องให้ใครไปออกแบบลวดลายและสีสันทให้ คนไทยเหล่านี้เองที่ข้าพเจ้าขอยกย่องว่า เป็นผู้สืบทอดศิลปะให้แก่ชาติบ้านเมืองของเขาจริง แม้แต่ผู้ที่ไม่เคยมีความรู้ทางหัตถกรรมใดๆ เลย ก็ต้องนับว่ามีสายเลือดทางศิลปะอยู่ในตัวแล้ว เพราะเพียงได้มาเรียนไม่นานก็สามารถผลิตผลงานที่สวยงามได้อย่างน่าอัศจรรย์”

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้ประจักษ์ด้วยตนเองแล้วว่า ประชาชนไทยของเราเปรียบเสมือนคลังเก็บรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติอย่างแท้จริง เพียงแต่ให้เขาได้มีโอกาสแสดงออกในคุณค่าของเขาเท่านั้น...” [๑๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

คนไทยเรานี้มีฝีมืออยู่ในตัวทุกคน เพียงแต่ขาดโอกาสในการแสดงฝีมือทางศิลปะนั้นออกมา หากเราหยิบยื่นให้โอกาสคนเหล่านั้นแล้ว ก็จะทำให้คนเหล่านั้นมีทางเลือกในการทำอาชีพมากขึ้น สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระมหากรุณาหยิบยื่นโอกาสพระราชทานให้แก่บรรดาช่างผู้มีฝีมือเหล่านั้น ได้แสดงฝีมือทางศิลปะ ได้ใช้ฝีมือเพื่อหาเลี้ยงตนและครอบครัว

เลือดช่างฝีมือ

“...ข้าพเจ้านั้นภูมิใจเสมอมาว่า คนไทยมีสายเลือดของช่างฝีมืออยู่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นชาวไร่ ชาวนา หรือมีอาชีพใด อยู่สารทิศใด คนไทยมีความละเอียดอ่อนและนับไวต่อการรับศิลปะทุกชนิด ขอเพียงแต่ให้เขามีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝน เขาก็จะแสดงความสามารถให้เห็นได้ ฉะนั้น เมื่อข้าพเจ้าทราบว่ามีปัญหาการททหราบก มีโครงการวิ่งเพื่อมูลนิธิศิลปาชีพ โดยให้วิ่งไปตามจังหวัดต่าง ๆ ที่มีโครงการศิลปาชีพอยู่ เพื่อหาเงินมาทะนุบำรุงมูลนิธินั้น ข้าพเจ้าจึงรู้สึกปิติเป็นอย่างยิ่งว่าการวิ่งหาทุนนี้ จะทำให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติมากขึ้นอีก...” [๑๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๒

ความสามารถในตัว

“...ข้าพเจ้าไปดูใกล้ซิดเห็นว่าราษฎรไทยมีความสามารถ ชั่วแต่ว่าต้องมีคนที่ช่วยดึงความสามารถนั้นออกมา ต้องให้เขาใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวทำมาหากิน เพราะการทอผ้าต่าง ๆ ซึ่งต่างประเทศเขายกย่องกันว่าเป็นพรอย่างใหญ่หลวง ช่างไม้ ราษฎรไทยมีความสามารถอยู่ในตัวแล้ว โดยที่ไม่ต้องไปเล่าเรียนอะไรอีกและเขามีรายได้ที่น้อย ข้าพเจ้า จึงอยากให้เขาใช้ความรู้ที่เขาอยู่นั้น ช่วยตัวเอง ส่งลูกเรียน รู้จักรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัย การทอผ้าเป็นศิลปะงดงามที่เขามีความสามารถชำนาญในสายเลือด เราเพียงเข้าไปช่วยนิดหน่อยเท่านั้นก็ได้ทำให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีขึ้น

ทางทหารก็ได้เคยช่วยเหลือกับข้าพเจ้ามาตลอด ทั้งนี้เพราะว่าคนไทยทั้งหลายที่ได้รับการศึกษาสูง ก็คงจะทราบว่า เราต้องป้องกันไม่ให้ราษฎรที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารต้องทิ้งบ้านเข้ามาทำงานตามเมืองใหญ่ๆ ทำให้เมืองใหญ่ๆ กลายเป็นชุมชนแออัด อาหารจำกัด อาหารแพง...” [๑๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๙

อัญมณิล้ำค่า

“...ข้าพเจ้าจึงเล้าให้ฟังว่าสมาชิกศิลปชีพที่ข้าพเจ้าเลือก เลือกโดยตรง คนยากจนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จากชนบททั่วประเทศไทยแต่เป็นที่น่าประหลาดใจ ที่ข้าพเจ้ากลับได้ค้นพบศิลปะชั้นเยี่ยมจากคนเหล่านั้นนั่นเอง ข้าพเจ้าเล่าถึงนกยูงทองที่ตั้งโต๊ะสวย ว่าเป็นฝีมือร่วมกันของชาวไทยใหญ่และชาวภาคอีสาน นกยูงทองที่สมเด็จพระราชินีบรมโพธิ์เป็นฝีมือร่วมกันของชาวไทยใหญ่ชาวอีสาน และชาวดั ชั่นน้ำ พานรองถมตะทองที่ส่งไปถวายพระมหากษัตริย์ต่างประเทศ ก็ทำโดยชาวจังหวัดเพชรบุรี นราธิวาส สุรินทร์ เชียงใหม่ และอยุธยา ไม่ว่าจะเป็นแท่งหนไทน์ไกลหรือไกลเพียงใด ข้าพเจ้าก็ค้นพบอัญมณิล้ำค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ คือประชาชนคนไทยได้เสมอ ขอเพียงให้เขาได้รับโอกาสในชีวิต อัญมณีชาวไทยทุกเม็ดก็จะส่องแสงวาววับ...” [๑๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

คนไทยเรานี้เป็นผู้มีฝีมือ มีความเป็นศิลปินในสายเลือด เพียงแต่อาจขาดโอกาส ขาดการสนับสนุนในการแสดงฝีมือนั้นออกมา เมื่อสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงก่อตั้งโครงการ ศิลปาชีพ มอบโอกาสให้แก่พวกเขาเหล่านั้นแล้ว ผลลัพธ์ ผลงานที่บรรดาช่างผู้มีชื่อได้เนรมิตออกมา ก็ได้แสดงให้เห็นปรากฏว่า คุณภาพของงานศิลปหัตถกรรมไทยนั้น ไม่เป็นรองใครในโลก ซึ่งคุณภาพของ ผลงานศิลปาชีพนี้ ชาวต่างประเทศได้ยืนยันและชื่นชมในฝีมือของช่างชาวไทย

ฝีมือคนไทย

“...นับตั้งแต่ได้ตามเสด็จ เยี่ยมราษฎรทั่วประเทศ ข้าพเจ้าค้นพบด้วยความภาคภูมิใจว่า คนไทยของเรานี้เป็นผู้ที่มีความสามารถเพียงแต่ได้โอกาสนี้ก็จะสร้างสรรค์ผลงานอันยอดเยี่ยมออกมา ได้เสมอ ชาวต่างประเทศเช่นคณะทูตก็ได้ถามข้าพเจ้าเมื่อเอาสินค้าของศิลปาชีพไปแสดงถามว่าเลือก สมาชิกมูลนิธิศิลปาชีพอย่างไรก็บอกเขาตามตรงว่าเลือกจากความยากจน เห็นว่า ครอบครัวไหนจน ที่สุดไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองได้ ก็เลือกคนเหล่านั้น คือที่คนทั้งหลายไม่เชื่อ เพราะว่าที่เราเลือก คนยากจนที่สุดแต่เขากลับออกมาเป็นศิลปินผู้มีฝีมือมากมายเหลือเกิน เช่นถมทองที่เป็นศิลปะที่ยาก มากและประณีต ต้องรู้จักเขียนลายไทยตั้งหลายรอบเต็มที่แล้วกว่าจะมาเป็น ลงเป็นถมลงบนโลหะ ที่ได้ยากเหลือเกิน แต่เขาก็ผลิตออกมาอย่างงดงามมาก ถมทองนี้ได้ความว่ามีมาตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้า ทรงธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา และกำลังค่อย ๆ จะสูญหายไป ก็มีเหลืออยู่ที่นครศรีธรรมราช ข้าพเจ้า ก็ทดลองให้ชาวบ้านที่ยากจนนี้เรียนมาทำถมทองเขาทำออกมาสวยงามมาก เช่นทำกระเป๋ากลางคืน สวยเป็นถมทองไม่แพ้ของที่ประดิษฐ์จากต่างประเทศตามร้านหรู ๆ เลย ถมทองนี้สวย ข้าพเจ้าก็คิดว่า ไปคราวนี้ จะเอาออกไปแสดงให้เห็นฝีมือของคนไทย ในศิลปะของไทย ซึ่งเขาไม่เห็นที่ไหนมาแต่ก่อนเลย และชาวบ้านลูกหลานของคนไทยทั้งหลายที่มาทำงานศิลปาชีพนี้ก็เป็นลูกหลานของผู้ที่มีบุญคุณ ต่อประเทศชาติ คือชาวนาผู้ได้ปลูกข้าวเลี้ยงบ้านเรามาเป็นเวลาช้านาน...” [๑๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

เลือดศิลปิน

“...และข้าพเจ้าก็ได้กล่าวกับประชาชนทั้งหลายว่า รู้ตัวหรือเปล่าถึงแม้จะยากจน แต่คนไทยเป็นชนชาติที่มีความสามารถมากข้าพเจ้าก็อยากจะกล่าวว่า ถ้าแม้ข้าพเจ้าไม่ได้ตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้น ก็จะได้ทราบสิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุดในโลกก็คือ คนไทยทุกคนไม่ว่าจะยากจนแค่ไหน เป็นคนที่ช่วยไม่ยากเลย นิดหนึ่งก็ช่วยเขาได้แล้ว เพราะเป็นคนที่เก่งพร้อม อย่างที่ข้าพเจ้าเลือกสมาชิกของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ชาวต่างประเทศเขาถามว่าเลือกจากอะไร บอกเลือกจากความจนที่สุดเป็นสำคัญ เห็นเงินจนช่วยตัวเองไม่ไหวลักษณะอยู่อดมื้อกินมื้อ แต่พอช่วยมาแล้วมาฝึกเท่านั้น กลายเป็นศิลปินที่เก่ง ผลิตภัณฑ์ของ ถมเงิน กระเป๋าเงิน พานเงินอะไร ผลิตภัณฑ์ของทั้งดงามอย่างที่เราไปอวดที่ต่างประเทศ คนต่างประเทศบอกว่า เห็นถมทอง ถมเงิน และเครื่องเงินทอง และกระเป๋าเงิน พอเห็นเท่านั้น ถึงแม้จะไม่รู้จักประเทศไทยเลย ก็รู้ว่าคนไทยนี่เป็นอย่างไร เป็นชนชาติที่เก่าแก่และเป็นศิลปินอยู่ในเลือด มีความละเอียดอ่อน ดงาม เขาบอกว่า เห็นแค่นั้น ก็รู้ว่าคนไทยนี่คืออย่างไร ข้าพเจ้าก็ออกจะเห็นจริงอย่างนั้น...” [๑๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๘

ความงดงาม ประณีตของผลงานช่างฝีมือศิลปินนั้น ได้รับการยกย่องไม่เพียงแต่ภายในประเทศเท่านั้น แต่นานาต่างประเทศที่ได้มีโอกาสสัมผัสผลงานล้ำค่าเหล่านี้ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นผลงานชั้นเยี่ยม มีคุณค่าภายในตัว สมพระราชปณิธานที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชปรารภนาที่จะแสดงให้เห็นว่าชาวไทยได้ประจักษ์ว่าชนชาติไทยมีอารยธรรมสูง

สู่สายตาชาวโลก

“...ข้าพเจ้าเห็นว่าผลงานศิลปาชีพขณะนี้มีความคุ้มค่าเพียงพอที่จะเผยแพร่ให้ชาวต่างประเทศรู้จักแล้ว จึงได้จัดเป็นของขวัญสำหรับประมุขหรือผู้นำของประเทศต่าง ๆ ที่มาเยี่ยมเยียนเมื่อปีก่อน ๆ พระราชาธิบดีและพระราชินีของบรูไน เสด็จฯ ประเทศไทย พระราชินีท่านได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรการทำงานของสมาชิกศิลปาชีพ ที่โรงฝึกในวังสวนจิตรลดา ทรงชมว่าเป็นงานฝีมือที่สวยงามเลิศจริง ๆ พอพระทัยมากจนถึงกับทรงสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่สวยงามคือนกยูงทองคำ เป็นราคาถึง ๔ ล้านบาท นกยูงทองคำนี้ทำโดยช่างชาวไทยใหญ่จากภาคเหนือของประเทศไทย ขนทองคำของนกยูงเมื่อมองดูแล้วดูเหมือนมีชีวิตไปหมด เพราะช่างเจาะจงกรอเส้นทองที่ละเอียดแล้วประดับเข้าไปที่เส้น ๆ นอกจากนั้น พระราชินีบรูไนยังพระราชทานเงินช่วยเหลือมูลนิธิ เกือบ ๔ ล้านบาท ขณะนั้นนอกจากชาวต่างประเทศชาวไทยเราเองก็เริ่มสนใจงานของศิลปาชีพมากขึ้น ข้าพเจ้าได้ยืนยันว่ามีคนชมเชยงานฝีมือศิลปาชีพหลายประเภท บางท่านสั่งจองผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพเป็นมูลค่าหลายล้านบาท ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ก็มีผู้สนใจซื้อและสั่งทำเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้าพเจ้าต้องขอขอบใจสิ่งเหล่านี้เป็นกำลังใจอย่างยิ่งสำหรับข้าพเจ้าและสมาชิกศิลปาชีพทั่วประเทศไทย ซึ่งก็มีใช้ใครอื่น คือพี่น้องประชาชนชาวไทยนั่นเอง...” [๑๖]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๒

คำชมจากพระมหาเถระ

“...อีกเรื่องหนึ่ง มีผู้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า สมาชิกศิลปชีพได้ไปกราบเรียนหลวงปู่เทศก์ วัดหินหมากเป้ง จังหวัดหนองคาย ว่าได้ศิลปชีพเป็นที่พึง และมีชีวิตดีขึ้นในคราวที่ประสบปัญหาฝนแล้ง ทำการเกษตรกรรมไม่ค่อยได้ผล หลวงปู่จึงกล่าวว่า ‘ศิลปชีพช่วยชีวิตคนยากจนให้มีความหวังขึ้น’ ซึ่งข้าพเจ้าได้ทราบแล้วก็เกิดปีติและตื่นตนใจยิ่งนัก...” [๑๗]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๒

ผลแห่งศิลปชีพ

“...ส่วนเรื่องอาชีพเสริมนั้น ท่านทั้งหลายก็คงจะพอรู้จักมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพบ้างแล้ว เวลานี้งานของศิลปชีพได้บรรลุเป้าหมายมากขึ้น มีสมาชิกศิลปชีพจำนวนมากเขียนจดหมายมาจาก จังหวัดต่าง ๆ รายงานว่า ขณะนี้พวกเขามีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวแล้วบางคนว่าสามารถส่งบุตรหลาน ให้เรียนต่อ บางคนมีเงินพอซ่อมแซมต่อเติมบ้านได้ บ้างก็ซื้อวัวควายสัตว์เลี้ยงเพิ่ม ทั้งนี้ก็เพราะมูลนิธิ ได้รับการสนับสนุนทั้งจากประชาชนและจากรัฐบาลตลอดมา จึงสามารถบรรลุเป้าหมายที่สำคัญของ มูลนิธิศิลปชีพได้

ปัจจุบันนี้ ผู้คนให้ความสนใจของมูลนิธิ และสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ศิลปชีพมากขึ้น มีผู้มา เข้าชมการปฏิบัติงานของนักเรียนศิลปชีพบ่อยครั้ง ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับประมุข ของประเทศ ไปจนถึงเด็กนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ รัฐบาลคงเล็งเห็นว่าวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ สามารถช่วยให้ราษฎรทำมาหาเลี้ยงตนเองได้ จึงได้สนับสนุนงบประมาณให้แก่ศิลปชีพ เมื่อประกอบ กันเข้า ดังนี้จึงช่วยให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพสามารถดำเนินกิจการเพื่อช่วยประชาชนที่ยากจนไปได้ ด้วยดี ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านไว้ในที่นี้ด้วย...” [๑๘]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

ที่มาของศิลปาชีพ

“...จุดเริ่มต้นของศิลปาชีพนั้นมาจากพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยมีพระราชประสงค์จะสนับสนุนให้ราษฎรในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากการคมนาคม มีการพัฒนาตนเอง และพึ่งตนได้ในหมู่บ้าน เรียกกันว่า หมู่บ้านเบ็ดเสร็จ ทรงช่วยเหลือทางด้านแหล่งน้ำ ด้านการเกษตร ให้ชาวบ้านสามารถปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ มีธนาคารข้าวในหมู่บ้าน ข้าพเจ้าก็ไปช่วยด้านครอบครัว ให้ชาวบ้านทอผ้า เย็บผ้า เป็นช่างไม้ ช่างแกะสลัก ผลิตเครื่องปั้นดินเผาและทำงานฝีมือต่าง ๆ กองทัพบก เป็นแรงสำคัญมาตั้งแต่ต้นในการก่อสร้างมูลนิธิศิลปาชีพด้วยการช่วยเหลือดูแลหมู่บ้านยากจนในโครงการศิลปาชีพ แนะนำและแก้ไขปัญหา ให้ชาวบ้านติดตามผลงาน ตลอดจนประสานงานทุกชนิด อย่างดียิ่งทางภาคใต้ก็มีหน่วยนาวิกโยธินของกองทัพเรือช่วยดูแลให้ราษฎรยากจนได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการศิลปาชีพและราษฎรทั่วประเทศ ถ้าใครเจ็บไข้หนัก ดำรงตระเวนชายแดน ก็ช่วยนำตัวเข้ารับการรักษาที่กรุงเทพฯ ทุก ๆ ฝ่ายกันเช่นนี้มูลนิธิศิลปาชีพจึงดำรงอยู่ได้...” [๑๙]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

ความฝันเป็นความจริง

“...และจะได้เห็นว่าในโอกาสที่ข้าพเจ้าจะมีอายุครบ ๖๐ ปีนี้ ท่านทั้งหลายทุก ๆ คนนี้เอง ได้ช่วยกันทำให้ความฝันของข้าพเจ้ากลายเป็นความจริงขึ้นมาได้ นั่นคือการนำเอาความสามารถของคนไทยที่ยากจนทั่วประเทศมาแสดงให้เห็นประจักษ์ตาว่าคนไทยเรานั้น ซึ่งแม้จะเรียนเพียงชั้นประถมศึกษา ก็ยังมีความสามารถ มีฝีมือวิจิตรบรรจงถึงเพียงนี้ หากได้มีโอกาสเรียนจบถึงชั้นมัธยมปลาย จะมีความสามารถสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นสักเพียงไหน มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ไม่เร่งผลิตผลงานเพียงเพื่อให้ได้ปริมาณมาก ๆ แต่มุ่งจะรักษาและเชิดชูศิลปะของไทยเราให้สุดฝีมือเพื่อให้ได้ผลงานที่ยอดเยี่ยม เป็นการฝากฝีมือคนไทยไว้ในแผ่นดิน ให้เป็นประวัติศาสตร์ของชาติต่อไป...” [๒๐]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่คอยจู่จ้องประเทศไทยไม่พัฒนาได้อย่างเต็มที่ ในทุกภาคส่วนจึงพยายามแก้ไขปัญหานี้แต่ก็มีประสพผลสำเร็จนัก สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีสายพระเนตรยาวไกล ทรงพระราชวินิจฉัยว่าการแก้ไขปัญหานั้นตรงจุด ต้องช่วยให้คนเหล่านั้นสามารถเลี้ยงตัวเองได้ก่อน ตั้งแต่สามารถมีกินมีใช้ได้ในครัวเรือน แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาความสามารถให้ประชาชนเรียนรู้อาชีพเสริม

ช่วยเหลือคนยากจน

“...อันนี้ข้าพเจ้าภูมิใจที่สุดเพราะว่ามูลนิธิศิลปาชีพที่สร้างขึ้นมาก็เพื่อช่วยเหลือคนยากจน โดยเฉพาะครอบครัวชาวนาเพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งเสมอว่าเมืองไทยนี้ประเสริฐนัก และเราไม่รู้สึกรู้สีกันในการที่ประเทศไทยสามารถผลิตข้าว ผลิตอาหารเลี้ยงตัวได้ ทำให้เกิดภาวะที่มั่นคงภายในประเทศขึ้นมาก แต่เราเคยเสียเราไม่ทันรู้สึก ที่นี้ชาวนาที่ยากจน ข้าพเจ้าตั้งใจที่ทราบ มอบหมายให้ข้าพเจ้าดูแลครอบครัวของชาวนา จึงได้เกิดมูลนิธิศิลปาชีพขึ้น เพราะอันที่จริงชาวบ้านของไทยชาวนา เป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งนั้นเราไม่ได้มีประชาชนที่ว่ายากจนเลย ๆ ทั่วไปเรามีผู้มีความสามารถ ถ้าหากได้โอกาสแสดงความสามารถ แสดงความรู้ของเขา เขาก็จะไปได้ไกล และก็ช่วยกันเชิดชูให้ประเทศนี้ไปได้...” [๒๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

การช่วยเหลือระยะยาว

“...ทุกครั้งที่เมืองไทยเกิดน้ำท่วมหรือเกิดภัยพิบัติอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำของพระราชทานไปช่วยเหลือราษฎรมักจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แล้วก็รับสั่งกับข้าพเจ้าว่า การช่วยเหลือแบบนี้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ช่วยเขาไม่ได้จริง ๆ ไม่เพียงพอ ทรงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยเหลือชาวบ้านเป็นระยะยาว คือทำให้เขามีหวังที่จะอยู่ดีกินดีขึ้น ลูกหลานได้เข้าโรงเรียนได้เรียนหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมอยู่แล้วเขาเพิ่มจำนวนโรงเรียน

ขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่ขานาชาวไรบอกว่าเขาส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือ ไปเข้าโรงเรียนไม่ได้ เพราะต้องอาศัยลูกเป็นกำลังช่วยกันทำมาหากิน ดังนั้น จะพบเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแล้วไม่ได้เรียนหนังสืออีกมาก ส่วนมากก็ได้จบ ป.๔ ซึ่งก็น่าเป็นห่วง ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดหาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัว ขานาชาวไร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงหาแหล่งน้ำ ให้การทำไร่นาของเขาเป็นผลต่อประเทศชาติบ้านเมือง ทรงพระดำเนินไปดูตามไร่ของเขาต่าง ๆ ทรงคิดว่านี่เป็นการให้กำลังใจและที่ทรงให้ข้าพเจ้าดูแลพวกครอบครัว ก็เลยเป็นที่เกิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ...” [๒๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

ศิลป์แผ่นดิน

“...ข้าพเจ้าจึงขอบใจผู้ที่สนับสนุนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพมาตลอด เพราะท่านทั้งหลายได้เข้ามาช่วยเหลือคนจน บัดนี้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ มีสมาชิกทั่วประเทศประมาณ ๒ หมื่นคน ทุกครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น มีสุขภาพแข็งแรงและได้โอกาสที่จะแสดงฝีมือต่อผู้ชีวิตสมาชิกศิลปาชีพนั้น ส่วนมากจะจบแค่ชั้นประถม แต่ผลปรากฏว่าแม้แต่เพียงแค่ประถมเขาก็สามารถรักษามรดกของชาติไทย รักษาศิลปะทั้งดงามเก่าแก่ ตั้งแต่สมัยอยุธยา และกลายเป็นศิลปินชั้นนำของโลก เมื่อข้าพเจ้านำงานฝีมือศิลปาชีพไปแสดงที่นิวยอร์ก หรือวอชิงตัน ไม่มีใครเชื่อเลยว่างานศิลปะเหล่านี้เป็นฝีมือของคนที่ยกแค่ชั้นประถม งานฝีมือของเขาเหล่านี้ บัดนี้จัดแสดงในนิทรรศการ ‘ศิลป์แผ่นดิน’ ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม ถ้าท่านได้ชมแล้วท่านจะภูมิใจเหมือนข้าพเจ้าว่าคนไทยเรานี้เป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่จริงๆ ...” [๒๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

ผลงานศิลปาชีพนี้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสชื่นชมว่า เป็นผลงานที่สวยงามล้ำค่า เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมสูงอันเก่าแก่สืบทอดมาเป็นเวลานาน เปรียบเสมือนภาพบันทึกอารยธรรมของไทยไว้ ซึ่งทรงชื่นชมต่อไปว่า ผลงานของศิลปาชีพในปัจจุบัน นอกจากจะสืบทอดความงดงามแจ่มใสของเดิมแล้ว ช่างฝีมือของพระองค์ยังสามารถรังสรรค์ให้มีความงดงามรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัฒนธรรมที่สืบทอด

“...ในการเยือนประเทศสเปนครั้งนี้ ข้าพเจ้าก็ถือโอกาสเหมือนอย่างไปประเทศอื่นๆ คือนำผลงานของสมาชิกศิลปาชีพไปจัดแสดงด้วยเหมือนเช่นทุกครั้ง สมเด็จพระบรมราชินีนาถและชาวสเปนก็ได้มาชม แล้วชื่นชมมาก ถามข้าพเจ้าว่า ทราบได้อย่างไรว่า คนคนนี้จะเป็นอย่างที่เก่ง คนนี้จะเป็นอย่างที่เก่ง ทราบได้อย่างไร เลือกอย่างไร ข้าพเจ้าตอบว่า ไม่ทราบเลย แต่จะเลือกคนที่จ๋าที่สุด ครอบครัวที่จ๋าที่สุดที่ช่วยตัวเองไม่ได้แต่ผลออกมาแล้วนี่ ปรากฏว่าทุกคนที่เลือก เป็นช่างฝีมือที่ยอดเยี่ยกระดับโลกทั้งนั้น เพราะเท่าที่ไปแสดงทั่วโลก ปรากฏว่าเป็นเช่นนั้น มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ชาวต่างประเทศหลายคนที่สำคัญๆ บอกกับข้าพเจ้าว่าเพียงเห็นของที่ตั้งแสดงของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ก็ทราบว่า คนไทยเป็นคนอย่างไรไม่ต้องมานั่งอธิบาย เพราะผลงานบ่งบอกอยู่ในตัวเรามีวัฒนธรรมระดับสูงสืบทอดกันมาแต่โบราณ...” [๒๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

พัฒนาจากเดิม

“...ฝีมือศิลปินของข้าพเจ้านี้ก็สวยงามกว่าของพระพุทธรเจ้าหลวงที่มีอยู่ในวังหลวง ละเียดกว่าแยะเลย สวยงามมาก ซึ่งแสดงว่าคนสมัยใหม่นี้ถ้าต้องการจะทำอะไรก็ได้สวยเท่าหรือสวยกว่าอีก...” [๒๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๐

ผลงานศิลปินที่ทรงคุณค่า และได้ไปวาดสยายตาชาวต่างประเทศเคียงคู่กับผลงานของศิลปินเอกของโลกนั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่เชิดชูเกียรติยศฝีมือลูกชาวไร่ชาวนาผู้มีความเป็นศิลปินในสายเลือดของเรา ให้ชาวโลกได้ประจักษ์ในความงามของผลงานและฝีมืออันเลอเลิศแล้ว ยังเป็นการประกาศพระเกียรติคุณของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงชุบเกล้าและส่งเสริมศิลปินราษฎรเหล่านั้นอีกด้วย

รายการอ้างอิงบทที่ ๑๑

๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๓๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๔๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๗๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๕. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๖. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๗. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๕๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๘. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๖๘. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- [illegible]

๑๘. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๗๔-๑๗๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๑๙. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๐. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๑. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๐๘-๒๐๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๑๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๓๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒๕. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๕๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

การต่างประเทศ

๑๒

๑๒

การต่างประเทศ

มีหลักฐานปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์หลากหลายประเภท เช่น ศิลาจารึก พระราชพงศาวดาร บันทึกของชาวต่างชาติ ฯลฯ สะท้อนภาพทางประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของไทยว่า ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ติดต่อกับนานาประเทศตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี เรื่อยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ตราบกระทั่งปัจจุบันมิได้ว่างเว้นจากทางแห่งสัมพันธ์ไมตรี สมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ไทยล้วนแต่ทรงมีสายพระเนตรยาวไกล เห็นความสำคัญของการผูกมิตรกับประเทศต่างๆ โดยพระบรมราชวิเทโศบายอันแนบคายและชาญฉลาด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนสมาชิกในพระบรมราชวงศ์ทุกพระองค์ ได้ทรงดำเนินรอยบุรพจาริตแห่งสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าในอดีต ในการเจริญทางพระราชไมตรีไปในทิศานุทิศ ได้ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินเยือน และทรงรับพระราชอาคันตุกะจากนานาประเทศอยู่เสมอ ดังตัวอย่างพระราชดำรัสที่แสดงถึงพระราชดำริอันดีงามทางพระราชวิเทศব্যอันได้เชิญมา ดังนี้

ไมตรีชาวญี่ปุ่น

สายสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นนี้ ได้ผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ พระราชวงศ์ของประเทศทั้งสองได้มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน มีการส่งราชทูตไปสู่พระราชสำนักของแต่ละประเทศตั้งแต่ยุคสมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนประชาชนของประเทศทั้งสอง ก็ได้มีการติดต่อกันทั้งทางด้านการค้าขาย การศึกษา การทหาร เป็นต้น

“...และนี่ที่บริษัทญี่ปุ่น ชื่อบริษัทซูมิโตโม ได้ถวายร่วมพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการที่สนับสนุนการเกษตรกรรม กสิกรรม และการทำให้ประชาชนในท้องถิ่นอยู่ดีกินดี โดยที่ไม่ทิ้งถิ่น ไม่มาอยู่ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ให้รักษาพื้นที่ ถวายคลองส่งน้ำสำเร็จรูปเป็น Stainless Steel นี่เป็นครั้งแรกที่ได้ใช้ซึ่งเป็นมูลค่าประมาณห้าล้านบาท ข้าพเจ้าก็เลยรู้สึกซาบซึ้งในไมตรีจิตของชาวญี่ปุ่น เพราะว่าเขาช่วยเรามาหลายอย่างเต็มที่ เพราะว่า เป็นผิวดูเหมือนด้วยกัน ที่เข้าช่วยสถาบันการประมงก็ ๒๐๐ กว่าล้าน เพื่อคนไทย...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

สายสัมพันธ์ไทยญี่ปุ่น

“...ข้าพเจ้าไปญี่ปุ่นครั้งนี้พบว่า นอกจากพระราชวงศ์แล้ว ประชาชนญี่ปุ่นก็มีความสัมพันธ์ มีจิตใจที่ดีต่อคนไทยต่อเมืองไทย อย่างพระเจ้าจักรพรรดิของญี่ปุ่นนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับสั่งว่า ท่านเก่งเหลือเกินทางด้านปลา ท่านสามารถจะแนะนำพวกเราได้ว่าปลาชนิดไหนที่ควร จะสนับสนุนให้ชาวบ้านเลี้ยงได้ง่าย โดยที่ไม่แพงแล้วก็ได้โปรตีนมากขึ้น ก็คือปลานิลอย่างที่เคยเล่ามา หลายหน และไปครั้งนี้ข้าพเจ้าก็ทราบว่พระราชโอรสเจ้าชายอากิฮิโระ พระราชโอรสองค์เล็กนั้นก็ เป็น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านปลาเหมือนกัน ก็รับสั่งว่าอยากจะขอมาเมืองไทย อยากจะไปดูทางประจวบคีรีขันธ์ ตามแหล่งน้ำว่ามีปลาอะไรอีกบ้าง ท่านก็ทำบันทึกไว้หมด ปลาอะไรที่จะหมดไป ที่ควรสนับสนุน ท่านเก่งมาก และก็รักเมืองไทยมาก เหมือนอย่างเราตื่นเต็นจะไปตากอากาศที่สวิสหรืออะไรแบบนั้น (ทรงพระสรวล) ท่านรู้สึกว่ แหมการมาเมืองไทยนี้ได้พักผ่อน แล้วก็สดชื่นอะไรอย่างนี้ พระชายา ก็มีความคิดเหมือนกัน ปลานิลที่สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นท่านแนะนำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้คนไทยเลี้ยงแทนปลาหมอเทศ รับสั่งว่าปลาหมอเทศนี้แย่มาก ไม่อร่อยเลย แล้วมีหน้าขำมันกินปลา ที่ดี ๆ พันธุ์ปลาต่าง ๆ มันกินหมด เพราะฉะนั้นไม่ควรจะสนับสนุนเลี้ยงดู ควรจะเลี้ยงปลานิลซึ่งเป็น ปลาที่อร่อย และก็ไม่ได้ทำลายปลาต่าง ๆ ด้วยกัน...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๖

แบบอย่างที่ควรเจริญรอยตาม

“...ข้าพเจ้าไปญี่ปุ่น ก็ไปเห็นว่าคนญี่ปุ่นเขาสอนกันมาตั้งแต่โรงเรียนให้รักธรรมชาติรักต้นไม้ เข้าใจว่าเขาคงทราบว่ามันนี่ก็หมายถึงแหล่งน้ำ และความชุ่มชื้นในอากาศทำให้อากาศไม่แห้ง มากเกินไป ข้าพเจ้าก็ปรึกษากับพวกเรา คณะที่ไปด้วยกันว่า ทำอย่างไรหนอ ทำจะต้องขอร้องทุกท่าน ในนี้ว่า ถ้าใครช่วยได้ จะทำอย่างไร ให้คนไทยเราตั้งแต่เล็ก ๆ เลย รู้จักรักต้นไม้ รักสัตว์ รักต้นไม้ เหมือนอย่างที่ญี่ปุ่นหรือชาวต่างประเทศเขาสอนกันมาตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งได้ประโยชน์มากเชียว เพราะเด็กก็จะเข้าใจ...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๖

สายใยสองราชวงศ์

“...ที่ไปที่ญี่ปุ่นนี้ก็มีดีมาก ได้รับความช่วยเหลืออะไรทุกอย่างจากรัฐบาลญี่ปุ่น จากเจ้านาย ญี่ปุ่น ซึ่งเจ้านายญี่ปุ่นก็รักอยู่กะเราอยู่แล้ว รักกันมาก รักกันเหมือนพี่เหมือนน้องเวลาไปเฝ้าฯ ท่าน ไม่ได้เลี้ยงใหญ่โต เลี้ยงเฉพาะ เราอยู่กันแค่ ๔ คน ๕ คนที่เท่านั้นเลี้ยงกันเฉพาะเป็นเหมือนญาติจริง ๆ แล้วก็จะทรงถามข่าวคราว แล้วก็เสด็จฯ มาเยี่ยมที่โฮเต็ล ว่าเป็นยังไงบ้าง น่ารักมาก...” [๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๐

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับประเทศไทยมายาวนาน โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือและความรู้วิชาการต่างๆ เช่น ด้านการทหาร ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงมีส่วนสำคัญในการผดุงทางไมตรีระหว่างไทยและอเมริกาไว้ได้อย่างมั่นคง

มหามิตรอเมริกา

“...พอไปถึงที่อเมริกานี้ก็ได้รับความช่วยเหลือทุกอย่าง จนรู้สึกว่อเมริกานี้มีมิตรจิตมิตรใจกับเมืองไทยมากจริง ๆ เพราะข้าพเจ้าไปกินไปอย่างส่วนตัวแท้ ๆ ไม่ได้เป็นทางการเลย เช่น ไปรับรางวัลเป็นส่วนตัว รับปริญญาส่วนตัว แต่ทางรัฐบาลอเมริกันนี้ก็เอื้ออาทรตลอด ถวายอารักขาดูแลให้ความอบอุ่นตลอด ไม่ว่าจะไปที่ไหน...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๘

ประเทศเยอรมันเป็นอีกประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทย ประชาชนทั้งสองประเทศต่างรักใคร่ซึ่งกันและกันเสมอ การเสด็จเยือนเยอรมันครั้งแรกของราชวงศ์ไทย คือ การเสด็จเยือนเยอรมันของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ และ พ.ศ. ๒๔๕๐ ในส่วนของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งเสด็จพระราชดำเนินยังประเทศเยอรมันไว้ดังนี้

ตรึงตาตรึงใจ

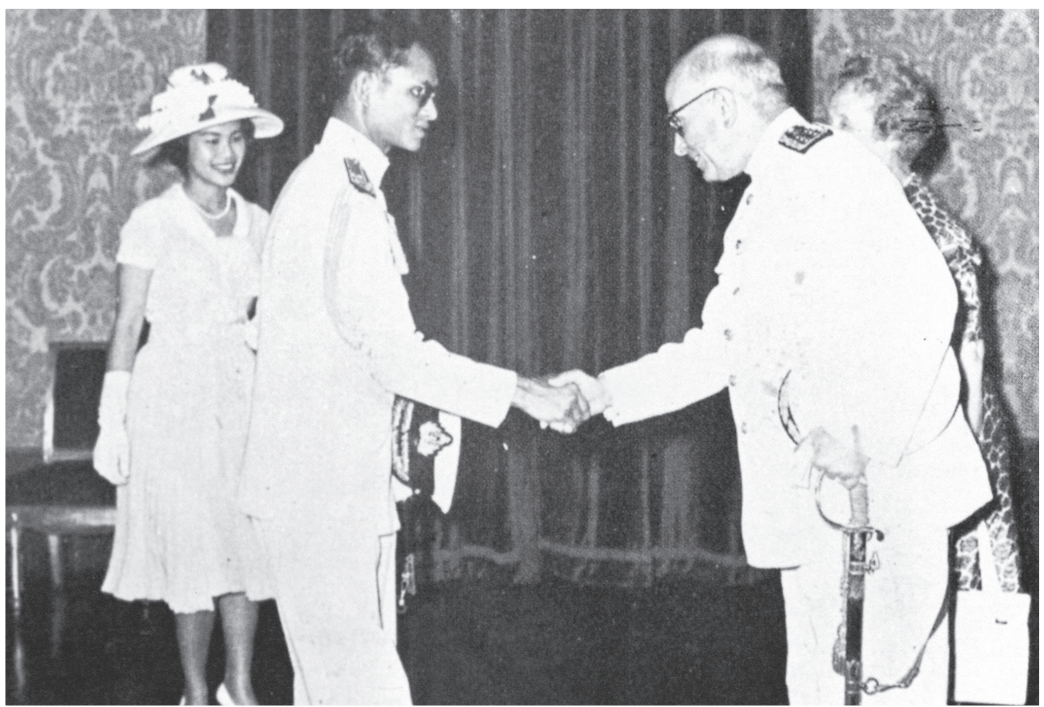
“...ประชาชนชาวเยอรมันคงจะไม่มีวันทราบที่เราทั้งสองจะไม่ลืมการต้อนรับที่อบอุ่น แสดงน้ำใจอันน่ารัก ซึ่งเขาทั้งหลายแสดงต่อเราทุกหนทุกแห่ง ตลอดเวลาที่เรารเดินทางท่องเที่ยวไปตามเมืองต่างๆ ในประเทศของเขาถึง ๙ วันเป็นอันขาด...ข้าพเจ้านึกไม่ถึงจริงๆ ที่ชาวเยอรมันจะสนใจต่อเราขนาดไม่นึกถึงความสะดวกส่วนตัว ยอมอดหลับอดนอนทรงมานั่งกายยืนรอเราอยู่เป็นชั่วโมงๆ เพื่อจะได้เห็นเราเพียงครู่เดียว เป็นเหตุการณ์ที่น่าจับใจที่สุดซึ่งพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าจะลืมเสียมิได้ นึกถึงครั้งใดจะต้องปลาบปลื้มและอบอุ่นอยู่ในใจเสมอมา...” [๖]

พระราชนิพนธ์ ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ

แบบอย่างแนวพระราชดำริอันเกี่ยวกับการต่างประเทศที่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงแถลงผ่านพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่นำมาแสดงแม้จะไม่มากองคนี้ แต่ก็แสดงให้เห็นประจักษ์ว่าได้ถึงพระราชดำริอันก่อปรด้วยพระราชอัจฉริยภาพที่ทรงพระปรีชาอย่างยิ่งในการเจริญพระราชไมตรีอย่างเด่นชัด

รายการอ้างอิงบทที่ ๑๒

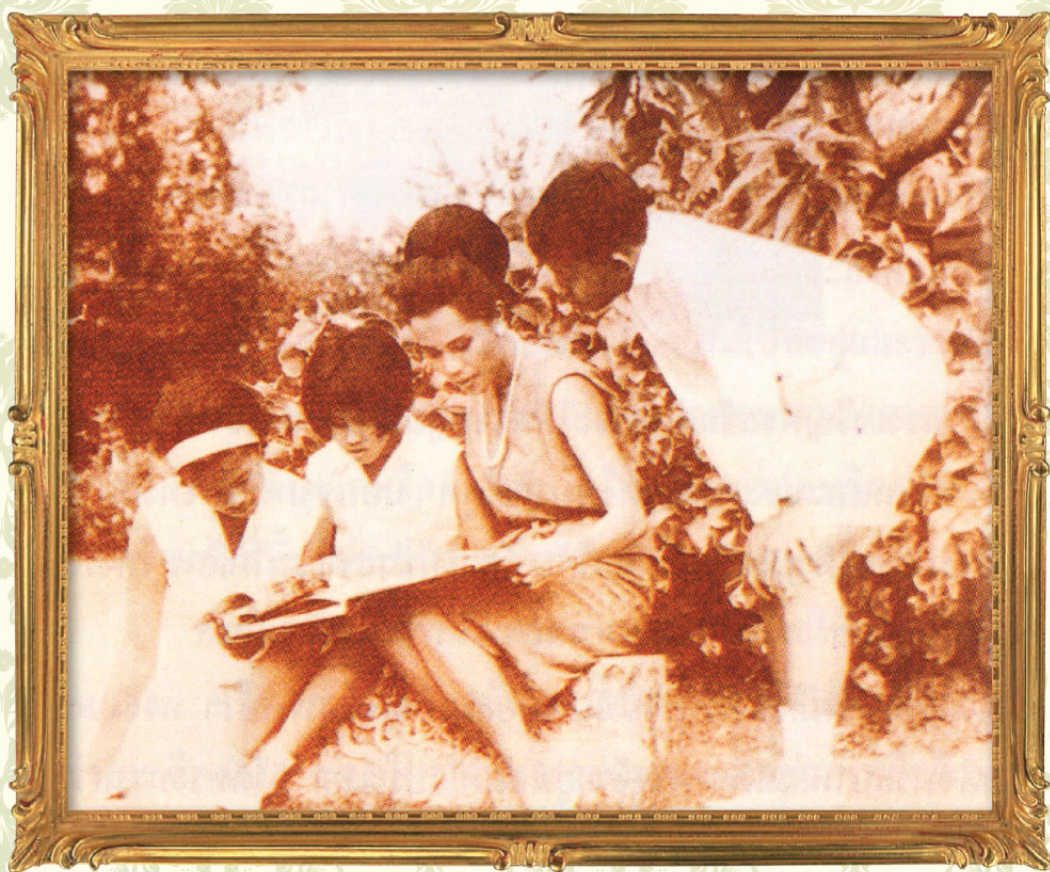
๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๑๔๔. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๒๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๒๑. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๕๓. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๕. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๓๖. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๖. วนิกา บำรุงไทย. (ม.ป.ป.). บทความเฉลิมพระเกียรติพระราชนิพนธ์ “ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ” พระราชานุสรณ์อันล้ำค่าแห่งประวัติศาสตร์สยาม [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.human.nu.ac.th

การศึกษา

๑๓

๑๓

การศึกษา

“รากฐานของบ้านคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา” คำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่เปรียบเสมือนรากฐานของการต่อยอดความเจริญในอนาคต การศึกษานั้นไม่ว่าจะจำกัดเฉพาะวิชาความรู้ ทฤษฎีต่างๆ ในห้องเรียนเท่านั้น แต่การศึกษาที่แท้จริงแล้วคือการศึกษารเรียนรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ทั้งในตำราและจากประสบการณ์จริง ทั้งศึกษาจากครูผู้ถ่ายทอดความรู้หรือจากการศึกษารเรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งสำคัญที่เราควรตระหนักคือ การศึกษานั้นแม้จะศึกษาระดับสูงเพียงใด มากมายเพียงใด ก็จะไม่เป็นประโยชน์เลยถ้าไม่นำความรู้นั้นไปช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติ ช่วยเหลือพัฒนาประเทศ

หลักสูตรการศึกษาไทยในปัจจุบันนี้ มีแต่วิชาการสมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ซึ่งวิชาเหล่านี้เล่าเรียนไปต่างก็มีประโยชน์ทางวิชาการในภายภาคหน้าทั้งสิ้น ซึ่งสังคมในปัจจุบันอาจจะนำไปเป็นเครื่องวัดระดับคุณภาพคนเลยทีเดียว แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าคนเป็นคนโดยสมบูรณ์

การที่คนจะเป็นคนได้โดยสมบูรณ์จำต้องมีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์อยู่ในตน มีรากฐานความคิดที่ถูกปลูกฝังมาอย่างดีตั้งแต่เยาว์วัย มีจิตสำนึกอันงดงามพร้อมทั้งศีลธรรมอันสูงส่ง รู้จักทำประโยชน์เพื่อตนเองและประเทศชาติบ้านเมือง เช่นนั้นแลจึงควรเรียกได้ว่าผู้นั้นเป็นคนโดยสมบูรณ์ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรการศึกษาไทย สมัยนี้เป็นอย่างดี จึงได้พระราชทานพระราชดำรัสไว้ว่า

หลักสูตรที่ควรมี

“...และอีกเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้ไปกราบเสมือคือพระอริยเจ้าที่ท่านปฏิบัติอยู่ในป่าในอะไรอย่างนี้ และท่านออกมา ข้าพเจ้าได้มีโอกาสกราบและได้มีโอกาสทำบุญกับท่าน ท่านก็บอกว่าพบกับข้าพเจ้าเพราะว่าเป็นผู้ใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ นี้ ท่านพูดเสมอว่ามีวิชาแต่ไม่มีศีลธรรมอยู่ในตัวนั้นอันตรายมากสำหรับบ้านเมือง และไม่ยั่งยืน ท่านคงจะเห็นว่า เดียวนี้ในหลักสูตรของเราที่ไม่มีหน้าที่พลเมืองดี ศีลธรรม ทั้งประวัติศาสตร์อะไรก็ไม่มี มีแต่วิชาการสมัยใหม่ ซึ่งท่านเองนี้เห็นว่ามีความวิชาแต่ไม่มีศีลธรรม เราไม่ได้เพาะศีลธรรมในตัวเด็ก ๆ ของเราเลย ก็จะเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งสุดท้ายก็จะเป็นผลร้ายแก่ประเทศชาติเหมือนกัน เพราะเวลานี้พ่อแม่ก็ออกไปหากิน ไม่มีเวลาที่จะอยู่ใกล้ชิดลูกเหมือนคนสมัยรุ่นข้าพเจ้าที่พ่อแม่อยู่ใกล้ชิดก็จะสั่งสอนทางด้านศีลธรรมไปในตัวหมด นี่เด็กของเราที่อาศัยที่โรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีในหลักสูตร หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ไม่มี ถือว่าเป็นของล้าสมัย เชย ซึ่งไม่เป็นความจริงเลย และประวัติศาสตร์นี้ ข้าพเจ้าเองก็อยู่โรงเรียนประจำที่สวิส ก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวิส ก็เลยคิดว่าประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติทุกชาติเขาก็ทะนุถนอม และเขาก็เรียนของเขาอีก แม้แต่คนต่างประเทศไปเรียนในประเทศเขาก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวิสด้วย อันนี้ก็แปลกที่ของเราที่ไม่มีประวัติศาสตร์ชาติไทย เหมือนอย่างว่าแผ่นดินนี้ได้มาง่าย ๆ ไม่ต้องคิดถึงพระเดชพระคุณของปู่ย่าตายายที่บุกบั่นฝ่าฟันมาแม้ชีวิตก็สละให้ เพื่อที่จะเป็นหลักประกันของคนไทย...” [๑]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓

สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของบรรดาผู้สูงอายุซึ่งมีความรู้ในสาขาอาชีพต่างๆ ที่แม้จะเกษียณอายุราชการแล้วแต่กลับเต็มเปี่ยมด้วยความรู้ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดหรือให้คำแนะนำแก่บุคลากรรุ่นใหม่ได้ จึงเป็นที่มาของโครงการธนาคารสมอง ในพระราชดำริ

ธนาคารสมอง

“...ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลปรึกษาพระเจ้าอยู่หัวว่า เมืองไทยเรามีสิ่งที่ดีมากอย่างข้าราชการต่างๆ ที่ปลดเกษียณอายุไปแล้วตอนอายุ ๖๐ ทุกคนก็จะเศร้าใจพลียใจว่าโดนปลดเกษียณไปแล้ว ข้าพเจ้าก็กราบบังคมทูลคิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและกับเพื่อนๆ ว่า คนที่เกษียณอายุไปนี้แล้วมีความเป็นนักวิชาการที่เก่งมากมายก่ายกอง นำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับข้าพเจ้าจะพยายามรวบรวมมันสมองที่เก่งและที่ได้รับการทดลอง คือหมายความว่าเก่งฉลาด เรียนรู้ เก่งฉลาด แล้วก็ได้ฝึกทดลองมาด้วยแล้วให้มารวมกันช่วยกันพิจารณาปัญหาต่างๆ ของประเทศโดยเป็นเอกชนเป็นคล้ายๆ เอกชนธรรมดาเนี่ยมารวมกัน แล้วคิดว่าเราจะทำอะไรที่จะแก้ไขดูแลช่วยบ้านเมืองของเราอีก แทนที่จะคิดว่าปลดเกษียณอายุแล้วไม่มีประโยชน์ ความจริงทุกคนที่ปลดเกษียณอายุไปแล้วเป็นคนที่มีคุณค่าสูงมาก

ก็เลยคิดกันว่า เอ ทำธนาคารมันสมองดีกว่า ชักชวนผู้ที่ปลดเกษียณอายุไปแล้วมารวมกันพบปะกันและพิจารณาพ่วงไปตามสิ่งต่างๆ อย่างปัญหาเรื่องน้ำจืดของประเทศไทย ป่าไม้ที่ถูกทำลาย...

...นักวิชาการของเราเก่งมากไม่ว่ากรรมาธิการเกษตร ทางปศุสัตว์ทางประมงอะไรเป็นนักวิชาการที่ชั้นหนึ่งของโลกทั้งนั้น เราก็ไม่น่าจะปล่อยให้เกษียณไปได้ง่ายๆ เลย น่าจะรู้สึกว่าเป็นมันสมองที่ดีและสมัยนี้ทกสิบก็ร่างกายยังแข็งแรง ถึงแม้เป็นการถูกต้องที่ว่าเราต้องเกษียณไปเพื่อให้คนรุ่นเด็กเข้ามาทำงานบ้าง แต่ถึงแม้เราจะออกไปแล้ว เราก็ยังมีงานทำมากมายสำหรับบ้านเมือง

...ใครๆ ก็บอกข้าพเจ้าว่า วันนี้อย่าพูดชักชวนเหล่าผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายที่ได้เกษียณไปแล้วให้เตรียมตัวคล้ายๆ ว่ามาช่วยบ้านเมืองเราอีกแรงหนึ่งทางด้านทางทหารทางทุกด้านเลย ทกสิบดูข้าพเจ้าสิ ทกสิบแปดแล้วยังวิ่งเล่นไปทั่วประเทศเลย คนหนุ่มๆ บอกหมดแรงวิ่งตามว่าอย่า ข้าพเจ้าก็อยู่ในทะเลที่ตอนเย็นๆ คลื่นแรง คลื่นแรงมากเลย หนุ่มๆ ลงไปบอกไม่ทราบท่านทนได้อย่างไร เพราะความจริงทกสิบแล้วถึงแม้จะเป็นเวลาที่สมควรที่จะให้ผู้ที่มีอายุน้อยเข้ามาได้ทำหน้าที่ของเขาบ้าง มีโอกาสทำหน้าที่ เราก็ยังเป็นกองหนุนที่คอยปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองได้โดยมีภาคเอกชน

รวบรวมกัน ไม่ต้องการเงินเดือนอะไรของรัฐบาล ภาคเอกชนมารวบรวมกันเรียกว่าเบรนแบงก์ ธนาคารมันสมอง ทกลิบนี่เรื่องเล็กเฉยเพราะฉะนั้นเมื่อเราทกลิบหรือเรายังมีชีวิตอยู่เราก็ต้องอาสา แผ่นดิน อาสาคนไทยทั้งชาติที่เราจะต้องจับกลุ่มกัน แล้วก็คอยดูแล คอยพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตอนนี้นักเลงจะขอชักชวนท่านทั้งหลายในฐานะที่ข้าพเจ้าจะตั้งตัวเป็นหัวหน้าเพราะทกลิบแปด จะสะสมพวกเกษียณอายุทุกๆ หน้าที่เลยที่เรามาเป็นคณะกลุ่มที่คอยจ้องดูเพื่อว่าจะทำประโยชน์ให้ บ้านเมืองได้อย่างไรบ้างคล้ายๆ เป็นผู้ช่วยของคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นกำลังของแผ่นดินเรา ถึงแม้ว่าเราจะ ทกลิบกว่าแต่เราก็ยังช่วยได้ เราจะคอยฟังพิจารณาทุกเรื่องต่อไปจะเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยของประเทศ ท่านนายก ฯ เห็นด้วยว่าไม่ยุ่งใช้ไหม ไม่ได้ไปขอเงินเดือนรัฐบาลอะไร หาเงินของเราเอง นี่เป็นความผัน ทางการเงินเอาเอง พบปะกันอะไรกัน...

...ข้าพเจ้าก็อยากจะฝากข้อมูลเหล่านี้สำหรับท่านทั้งหลายที่ล้วนแต่เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถสูงและอุตสาหะมาร่วมชุมนุมกันเพื่อให้กำลังใจข้าพเจ้า เพื่อท่านจะได้ช่วยกันคิด ช่วยกัน เพื่อที่ว่าข้าพเจ้าจะไปติดต่อเกี่ยวกับสะสมพวกเกษียณอายุต่าง ๆ ให้กลายเป็นชนชั้นที่เรียกว่าคอยปกป้อง บ้านเมืองอยู่อีกพวกหนึ่ง เป็นปรากราทที่ใหญ่หลวงเพราะว่าทกลิบแต่ยังไม่ได้หลงใหลอะไร สมองก็ยัง ใช้ได้ ก็น่าที่จะเป็นการเสียประโยชน์ เป็นการสิ้นเปลืองของประเทศชาติมากกว่าที่จะปล่อยให้เขาไปโดยที่ ไม่ได้เหลียวแล ก็ไม่ต้องการเงินเดือนเงินดาวอะไร แต่ว่าอย่างน้อยให้เกียรติ รู้ว่าเขานี้ผ่านงานสำคัญๆ และก็ยังแข็งแรงยังสามารถที่จะเป็นที่ปรึกษา คอยปกป้องบ้านเมืองได้ ในที่สุดนี้ขอขอบคุณท่าน ทั้งหลายที่มาร่วมชุมนุมในวันนี้ และหวังว่าท่านทั้งหลายก็คงจะไปบอกพรรคพวกที่เกษียณต่าง ๆ ให้ช่วยกันคิด มาช่วยกันวางแผน การนำโดยทกลิบแปดจะเปิดตัวกันตอนนี้และที่ประชุมในวัง ดึกเก่าๆ มีลมไปตึกเก่าๆ ร่าง ก็ตั้งเป็นที่ประชุมขึ้น นัดพบประชุมกันนะคะ ขอขอบคุณมากทุกท่าน...” [๒]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓

การศึกษาแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าจะช่วยพัฒนาระดับคุณภาพความคิดให้แก่ผู้คนได้เลย การมีจิตสำนึกที่ดี ต้องเริ่มมาจากการเพาะปลูกคุณธรรมจริยธรรมให้งอกงามในจิตใจเสียก่อน มิเช่นนั้นการศึกษาหรืออำนาจอันใดก็ไม่สามารถช่วยปลูกจิตสำนึกนั้นขึ้นมาได้

เมื่อครั้งที่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทรงได้รับคำถามจากบุคคลสำคัญของลาว เป็นคำถามที่ยากจะหาคำตอบได้ และได้ทรงนำมาบอกกล่าวแก่ประชาชนชาวไทยเพื่อนำกลับไปขบคิดหาคำตอบกันไป

คำถามสำคัญ

“...ข้าพเจ้าเคยได้ไปตามเสด็จที่ประเทศลาว แล้วก็ไปพบปะคณะรัฐบาล คนสำคัญของประเทศลาว เขาก็ถามข้าพเจ้า ถามแบบเพื่อนกันว่า เอ๊ะ เมืองไทยนี้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามาเป็นดอกเตอร์ เดินกันเยอะเยอะไปหมด แต่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจว่าดอกเตอร์เยอะเยอะทำไมตัดป่าตัวเองเสียเหี้ยนเตียนไปหมด (ทรงพระสรวล) ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ นี่เป็นบุคคลสำคัญนะถาม บอกเขาไม่รู้หรือว่าป่านี้คือแหล่งน้ำ ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบจะตอบอย่างไร...” [๓]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖

ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา เด็กไทยได้แสดงศักยภาพเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาโลกมาแล้วมากมาย เช่น ได้รับเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดงในการแข่งขันต่างๆ ในทางวิชาการ อยู่หลายปี จะเห็นได้ว่า เด็กไทยเราเองก็มีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าชาติใดในโลก ขอแค่มีโอกาสนำความสามารถนั้นได้แสดงออกมา ได้ฝึกฝนและส่งเสริมอย่างเต็มที่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงชื่นชมเยาวชนไทยคนเก่งผู้สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไว้ว่า

คนไทยของเรานี้เก่ง

“...อีกเรื่องที่ข้าพเจ้าชื่นชมเหลือเกินที่ทราบข่าวดีมาว่า เยาวชนของเรานี้เก่งของเราเนี่ย อย่าง นางสาวนพวรรณ เลิศชีวกานต์ อายุ ๑๗ จากเชียงใหม่ ได้รับรางวัลชนะเลิศ ในการแข่งขัน เทนนิสวิมเบิลดัน ๒๐๐๙ ที่ประเทศอังกฤษ และก็ทราบว่า เยาวชนจากโรงเรียนมัธยมหลายแห่ง ได้รับรางวัลเหรียญทอง เหรียญเงิน ในการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ เกี่ยวกับฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และชีววิทยา และนอกจากนี้ยังมีทีมจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับรางวัลชนะเลิศ หุ่นยนต์กู้ภัยโลก แล้วก็โรงเรียน สุรนารีวิทยา โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนเรยีนาเชลี ก็ได้รับรางวัล วงโยธวาทิตระดับโลก

มันแสดงให้เห็นว่าข้าพเจ้ามั่นใจ และปลื้มใจมาก และคิดว่า คนไทยทั้งประเทศคงปลื้มใจว่า คนไทยของเรานี้เก่ง เก่งจริง ๆ ขอให้มีโอกาสในชีวิตเท่านั้น เป็นคนที่เก่ง...” [๔]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา
วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๒

เมื่อสถานการณ์ภาคใต้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนในพื้นที่ต่างใช้ชีวิตกันอย่างหวาดกลัว และไม่มีความสุข แต่อุปสรรคเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้จิตใจอันแข็งแกร่งของข้าราชการครูที่ชายแดนภาคใต้เกิดความท้อถอยลงได้ กลับเกิดกำลังใจทำหน้าที่ของตนต่อไปให้สุดความสามารถ เพื่อเด็ก ๆ ผู้ซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้มีการศึกษาที่ดีท่ามกลางสถานการณ์อันเลวร้าย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยในการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการครูที่ชายแดนใต้ จึงได้นำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ไปสร้างศูนย์ครูใต้ที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่คนในท้องถิ่น

พลอบขวัญครูใต้

“...สำหรับข้าราชการครู ที่อยู่นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อาสาจะไปสอนหนังสือ ในพื้นที่เสี่ยงภัยนั้น ข้าพเจ้าได้นำเงิน ที่ท่านทั้งหลายมอบให้ข้าพเจ้า และเป็นของขวัญวันเกิด ข้าพเจ้าได้นำเงินที่ท่านมอบให้ ไปจัดสร้างศูนย์ครูใต้ขึ้นที่ จังหวัดปัตตานี โดยมีการรักษาความปลอดภัยอย่างดี มีห้องสมุด ห้องประชุมเอกประสงค์ และห้องสนทนาการต่าง ๆ สำหรับครูที่ลงไปสอน ที่จังหวัดต่าง ๆ ภาคใต้ ได้พักผ่อนหย่อนใจ แลกเปลี่ยนความรู้กัน และมีอินเทอร์เน็ตเตรียมไว้ สำหรับติดต่อกับเพื่อน ครู และญาติพี่น้องทางบ้าน มีโรงเรียนในนั้นด้วย

สำหรับลูกหลานของครู และในบริเวณเดียวกัน มีฟาร์มตัวอย่างสำหรับประชาชน เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ด้วย ข้าพเจ้าจึงมีความซาบซึ้งในทุก ๆ ท่านมาก ที่วันเกิด ท่านได้มอบเงินให้แก่ข้าพเจ้า เป็นของขวัญ ข้าพเจ้าอยากจะบอกกับท่านว่า ได้นำเงินนั้นไปสร้างศูนย์ครูใหญ่แล้ว ซึ่งเป็นที่พึงของครูไทย ที่ต้องไปสอนที่จังหวัดภาคใต้ เข้าไปอยู่ในศูนย์ครู และปลอดภัยทุกประการ เพราะว่าข้าพเจ้าได้จัดให้มีผู้อารักขา ล้อมรอบที่อยู่ปลอดภัย...” [๕]

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

พระราชดำรัสที่ยกมาเป็นเครื่องเตือนใจข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า การศึกษามีความสำคัญ
สำหรับการพัฒนาประเทศไม่น้อยไปกว่า การเกษตร การสาธารณสุข การคมนาคม ซึ่งการศึกษาจะได้
ประโยชน์สูงสุดต้องเป็นการศึกษาทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ เมื่อศึกษาเสร็จแล้วก็ควรที่จะนำความรู้
นั้นมาพัฒนาประเทศต่อไป

รายการอ้างอิงบทที่ ๑๓

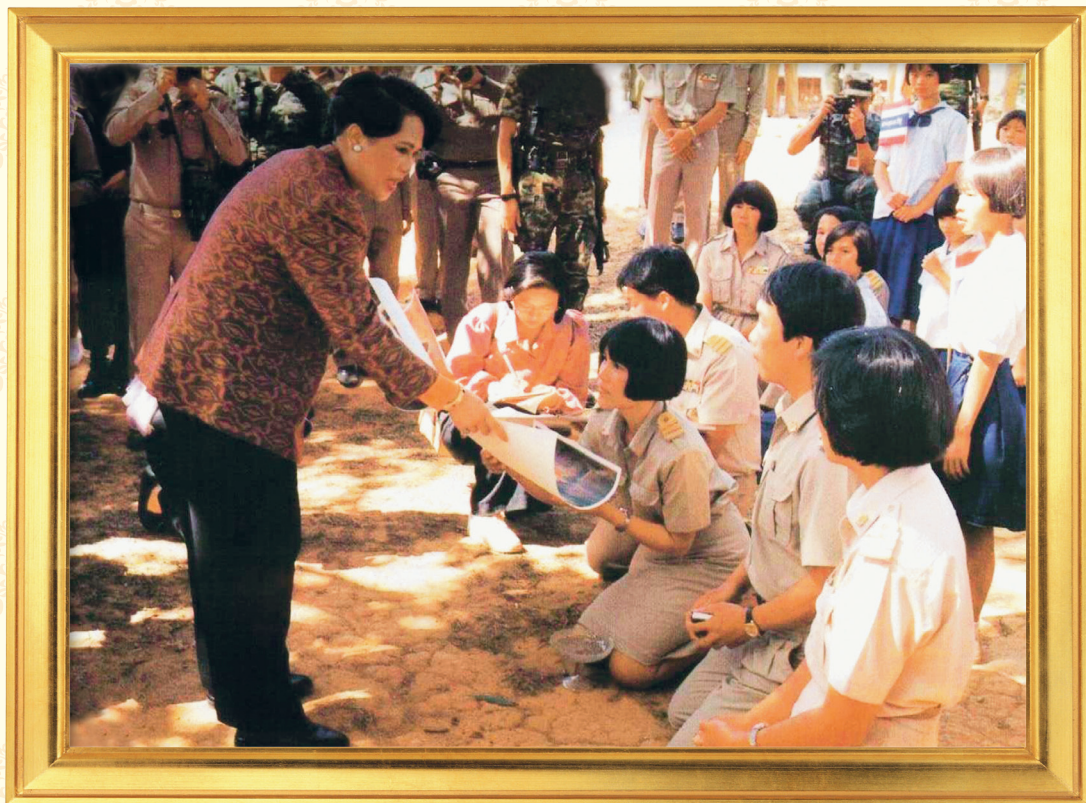

๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๗๙. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๒. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๒๗๖ - ๒๗๐. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๓. _____. (๒๕๔๘). ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. หน้า ๓๐๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
๔. เครือข่ายกาญจนาภิเษก. (ม.ป.ป.). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖. จาก www.kanchanapisek.or.th

บทสรุป

พระราโชวาทและพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้พระราชทานในโอกาสต่างๆ ล้วนสะท้อนแนวพระราชดำริในเรื่องต่างๆ ตลอดทั้งยังแฝงไว้ด้วยแนวพระราชปฏิบัติที่มีพระราชประสงค์จะทรงแนะนำ ชี้นำ พระราชทานให้ผู้รับกระแสพระราชดำรัสหรือพระราโชวาทนั้นนำไปปฏิบัติดำเนินการ โดยที่การที่พระราชทานพระราชดำรัสหรือพระราโชวาทนั้น เป็นการที่ได้ทรงปฏิบัติพระองค์ดำรงพระราชภาระอยู่ในพระราชสถานอันพอเหมาะพอควรดั่งงามทั้งในทางบูรพราชประเพณีในพระราชฐานะ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และในวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กล่าวคือ

ในการที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริผ่านพระราชดำรัสและพระราโชวาทซึ่งทรงมุ่งหวังให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้นแก่ชาติบ้านเมือง ความผาสุกทั้งที่เป็นรูปธรรมอันจับต้องได้และนามธรรมอันเป็นความผาสุกสวัสดิทางจิตใจของประชาชนนั้น เป็นการที่ได้ทรงทำนุบำรุงชาติ พระราชอาณาจักรในฐานะ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นพระแม่เจ้าในทางราชบูรพประเพณี ในขณะเดียวกันนั่นเองพระราชปฏิบัติเช่นนี้ก็ทำได้เป็นการเกินเลยไปจากวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยเหตุว่าพระราชปฏิบัติในการพระราชทานแนวพระราชดำริผ่านการพระราชทานพระราชดำรัสและพระราโชวาทนั้น เป็นการที่ได้ทรงแนะนำ หรือพระราชทานแนวความคิด แก่ประชาชนหรือแม้แต่รัฐบาลซึ่งบริหารประเทศในพระปรมาภิไธยของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หาได้เป็นการซึ่ง สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงกระทำการใช้พระราชอำนาจใดๆ ไม่เป็นการบังคับผู้ใดผู้อื่นได้อันจะเป็นการละเมิดแนววิถีของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แม้พระราชดำรัสและพระราโชวาทที่พระราชทานแก่ฝ่ายรัฐบาลนั้นแล้วก็เป็นการพระราชทานคำแนะนำที่ควรจะนับเนื่องได้ว่าเป็นการพระราชทานคำแนะนำแก่ผู้บริหารประเทศคือรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งการพระราชทานคำแนะนำเช่นว่านี้ ก็เป็นบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในทางวิชาการ ในต่างประเทศ และโดยเฉพาะบริบทของประเทศไทยแล้วคงจะเป็นสิ่งที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ พระราชอัจฉริยภาพ

ในพระราชปฏิบัติประการนี้ ควรจะได้สรรเสริญพระเกียรติคุณอันก่อปรด้วยพระราชธรรมจรรยา
สำหรับระบอบประชาธิปไตยไว้ให้ประจักษ์

แนวพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่ได้พระราชทานอันแสดงแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นั้นเป็นพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่มีการพระราชทานอย่างต่อเนื่องยาวนานนับตั้งแต่เสด็จขึ้นสถิตในพระราชสถานะ สมเด็จพระบรมราชินี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ นับเนื่องเป็นระยะเวลาเกินกว่า ๖๐ ปีแล้ว พระราชดำรัสและพระราโชวาทเหล่านั้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริที่มีแนวทางเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ลักษณะวิธีการตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาแวดล้อม ตลอดจนอุปนิสัยความนึกคิดความเชื่อในสังคมของประเทศไทย ส่วนหัวข้ออันเป็นใหญ่เป็นประธานสำหรับความมุ่งหมายแห่งพระราชดำริ ก็คือความมุ่งหมายที่จะทรงอำนวยความสุขสวัสดิแก่ปวงราษฎรและสังคมไทยนั้น หาได้เปลี่ยนแปลงไปตลอดระยะเวลาอันยาวนาน จึงกล่าวได้ว่าพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่แสดงถึงแนวพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นประจักษ์พยานที่แสดงได้สองสิ่งสำคัญ ได้แก่

ประการแรก แสดงได้ถึงเหตุการณ์ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาแวดล้อม ตลอดจนอุปนิสัยความนึกคิดความเชื่อในสังคมไทย ที่ประสบมาตลอดระยะเวลาแห่งพระราชสมัญอันยาวนาน กับอีกประการหนึ่งที่เคียงคู่กัน ก็คือพระราชวิริยภาพอันไพศาลของ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงพยายามปฏิบัติพระราชภาระในฐานะสมเด็จพระอัครมเหสี โดยพระราชทานแนวพระราชดำริมากมาย เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประเทศชาติและราษฎรไทยตามความเหมาะสมแห่งเหตุการณ์และยุคสมัยตลอดมา

ประการที่สอง เป็นการพระราชทานแนวพระราชดำริที่เป็นการสนับสนุนการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงดำรงพระราชสถานะประมุขแห่งชาติไทย หรืออาจจะกล่าวอีกนัยว่าเป็นการปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่สนับสนุนภารกิจของ “สถาบันพระมหากษัตริย์” อย่างชัดเจน ในลักษณะที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าการพระราชทานแนวพระราชดำรินั้นเป็นการปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกื้อกูลพระราชภาระทั้งในทางส่วนพระองค์และในทางที่เป็นภาระของสถาบัน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาระในทางใด ผลสุดท้ายก็เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ประชาชนและชาติไทยในที่สุด

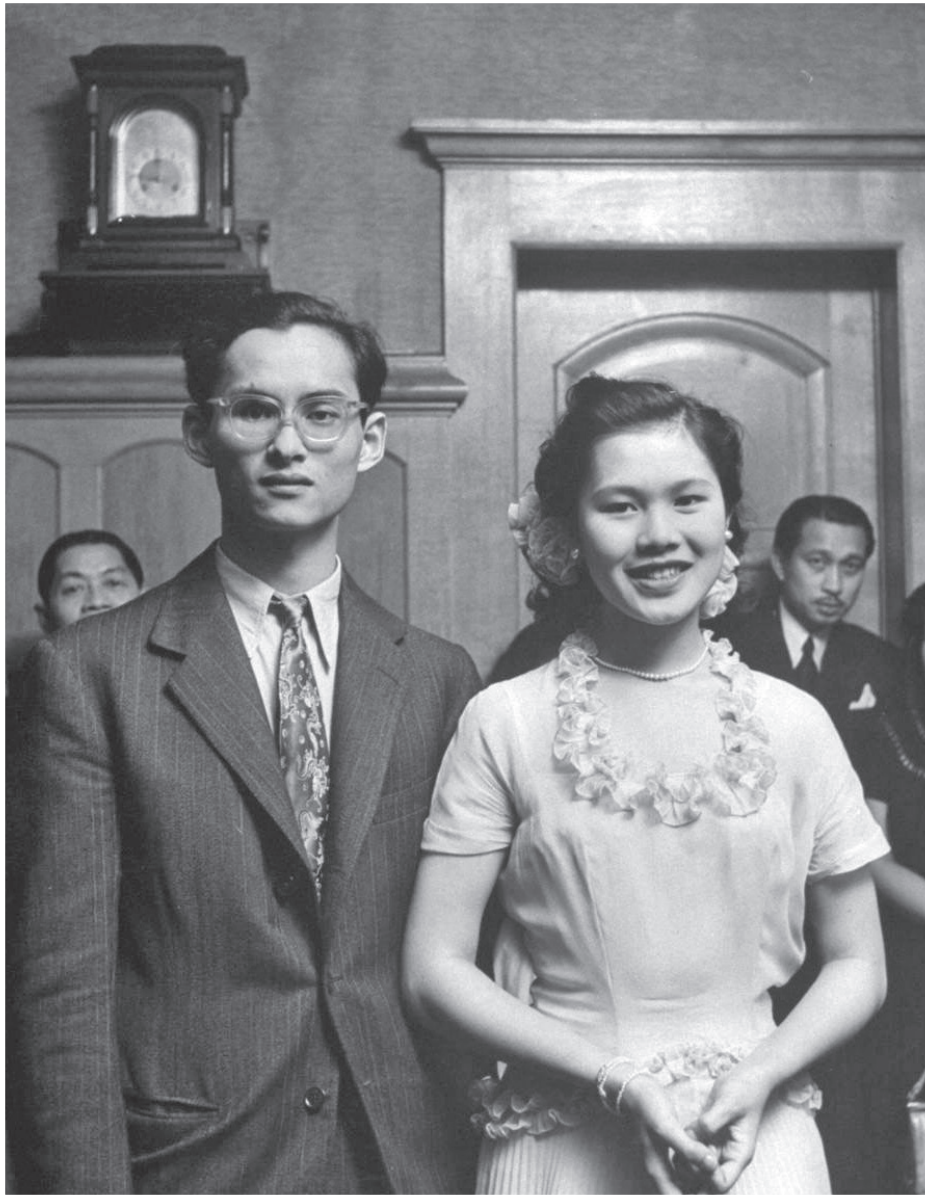
พระราชดำรัสและพระราโชวาทของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้พระราชทานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานนั้น จึงไม่ใช่เป็นแค่เพียงคำพูดของสตรีผู้เป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่ง หรือเป็นสุนทรพจน์อันไพเราะน่าฟังเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่เปี่ยมล้นด้วยท่วงท่าแห่งประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เป็นเครื่องแสดงแนวคิดอันทรงพลังของความพยายามในการพัฒนาและดำรงความผาสุกของประเทศไทยและราษฎรไทยที่มีมายาวนานของสตรีผู้หนึ่งซึ่งทรงดำรงอยู่ในพระราชสถานะ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ของไทย

อาจกล่าวได้ว่าแนวทางที่ดีที่สุดที่จะพึงมีพึงปรากฏได้ในการศึกษาแนวพระราชดำริที่ทรงกำหนดไว้ในพระราชหฤทัยได้ก็คือการพินิจพิจารณาจากพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่ได้พระราชทาน ซึ่งหากเปรียบเทียบไปแล้วเป็นประดุจการค้นหาคำคิดของบุคคลใดก็ตามย่อมสามารถที่จะกระทำได้ผ่านการศึกษาคำพูด คำกล่าวของบุคคลนั้น ๆ ดังที่ปรากฏการศึกษาในแนวทางนี้มากมาย พระราชดำรัสและพระราโชวาทจึงมีค่าเหลือประมาณ

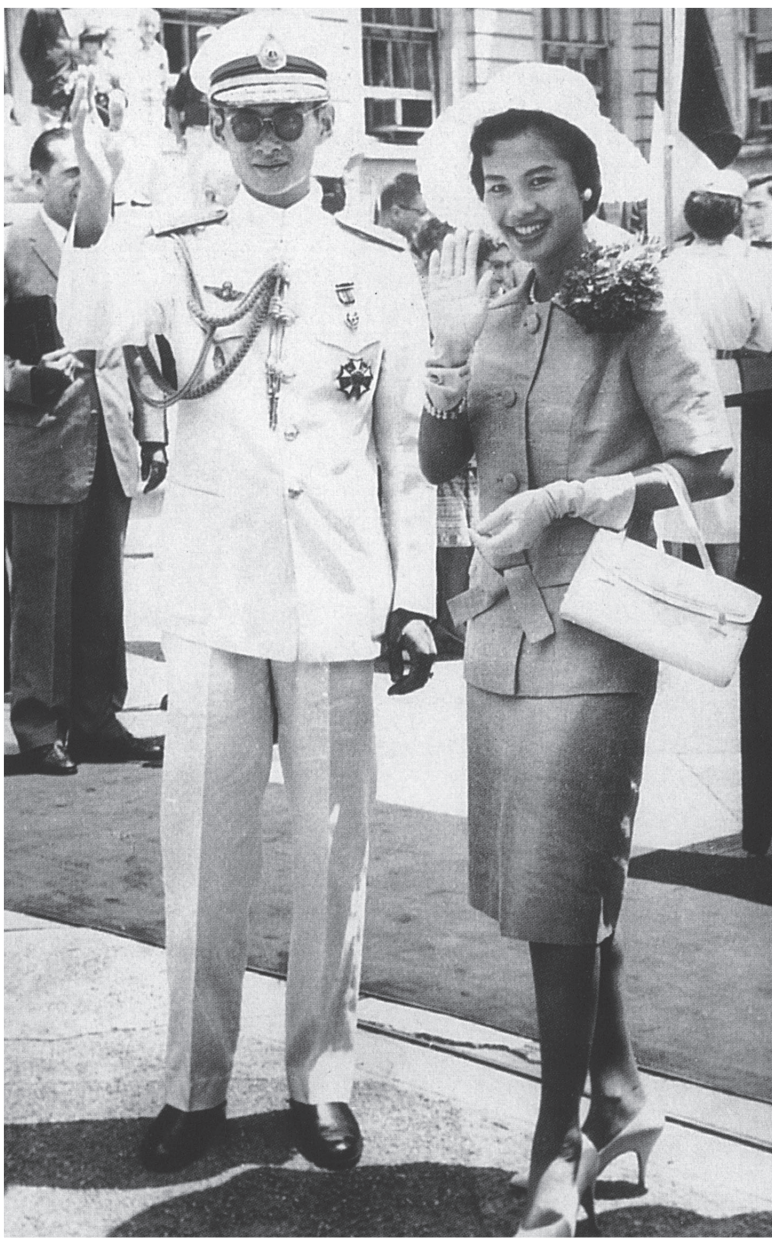
ท้ายที่สุด มูลเหตุสำคัญที่ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานแนวพระราชดำรินั่นก่อปรด้วยคุณูปการยิ่งใหญ่ไว้นั้น ก็ด้วยต้องพระราชประสงค์จะให้เกิดความสุขขึ้นแก่บรรดาไทยทั้งหลาย ซึ่งรวมถึงความสุขของการรวมกันเป็นสังคมโดยรวมของสังคมไทยด้วย ฉะนั้นแล้วแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้นี้จะไม่สามารถบรรลุประโยชน์ได้โดยตัวแนวพระราชดำรินั่นเองเลย หากมิได้มีผู้ได้นำเอาแนวพระราชดำรินั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมแก่กาลสมัย

สาระสำคัญของการที่จะยังให้แนวพระราชดำริที่มีคุณค่าอย่างไม่จำกัดกาลสมัย คงสามารถบรรลุประโยชน์ได้นั้นจึงอยู่ที่การน้อมนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลตามกาลเทศะที่สมควร อันจะเป็นผลลัพธ์คือความสุขความเจริญขึ้นโดยกว้างขวางและยั่งยืนของประเทศไทย ราษฎร ตลอดจนสังคมไทย

บรรณานุกรม

- ✦ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. คำแม่สอน ประมวลพระราชดำรัสของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช ๒๕๐๔-๒๕๔๖. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกาอาชีพ จำกัด, ๒๕๔๘.
- ✦ กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. ฉัตรแก้วแก้วแผ่นดิน/สมพร จารุณัญ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ, ๒๕๔๐.
- ✦ กองบรรณาธิการ. นางแก้วคู่พระบารมี. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๔๙.
- ✦ กิตติวัฒนา ปกมนตรี, หม่อมราชวงศ์. เขียนถึงสมเด็จพระ. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ: เลมอนที, ๒๕๔๗.
- ✦ เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ท่านผู้หญิง. ด้วยจงรัก ภักดี ด้วยกัน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๐.
- ✦ คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สารานุกรมไทย ฉบับเยาวชน เล่มที่ ๒๙. กรุงเทพฯ: (ม.ป.พ.), (ม.ป.ป.).
- ✦ คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพสตรี สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. สตรีไทยใน ๒๐๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: เทพนมิตรการพิมพ์, ๒๕๓๐.
- ✦ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. ราชพัสดราภรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๗.
- ✦ คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือจดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, ๒๕๔๘.

- ✦ พระราชวัง, สำนัก. เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๒.
- ✦ พิมาน แจ่มจรัส. ๔๙ ราชนิไทย. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๙.
- ✦ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). แม่ของแผ่นดิน : สมุดบันทึกพระราชดำรัส พระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๘.
- ✦ มูลนิธิ ๕ ธันวาคมหาราช. ๑๒ สิงหาคมหาราชินี. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๒.
- ✦ ราชบัณฑิตยสถาน. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.
- ✦ ราชเลขาธิการ, สำนัก. เคียงราษฎร. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๕.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๑. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๒. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๓. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๔. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๕. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๖. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.

- ✦ ราชเลขาธิการ, สำนัก. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๗. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๘. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๙. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เล่ม ๑๐. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๑๖.
- ✦ _____. ประมวลพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๑๙.
- ✦ _____. ประมวลพระราชดำรัสและพระราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๕.
- ✦ โรม บุณนาค. คือรักแห่งราชัน พระมิ่งขวัญคู่แผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สยามอินเตอร์มัลติมีเดีย, ๒๕๕๓.
- ✦ วิทย์ บัญชิตกุล. ๑๐๐ เรื่องพระราชินีของฉัน. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๕.
- ✦ ศรินิตย์ บุญทอง. กำไรของแผ่นดิน : เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๗.
- ✦ ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. ด้วยพระบารมีสู่ธรรมชาติและชีวิต. กรุงเทพฯ: ฉลองรัตนจำกัด, ๒๕๓๕.

- ✦ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ประมวลพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘.
- ✦ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. รัตนราชินีศรีประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๙.

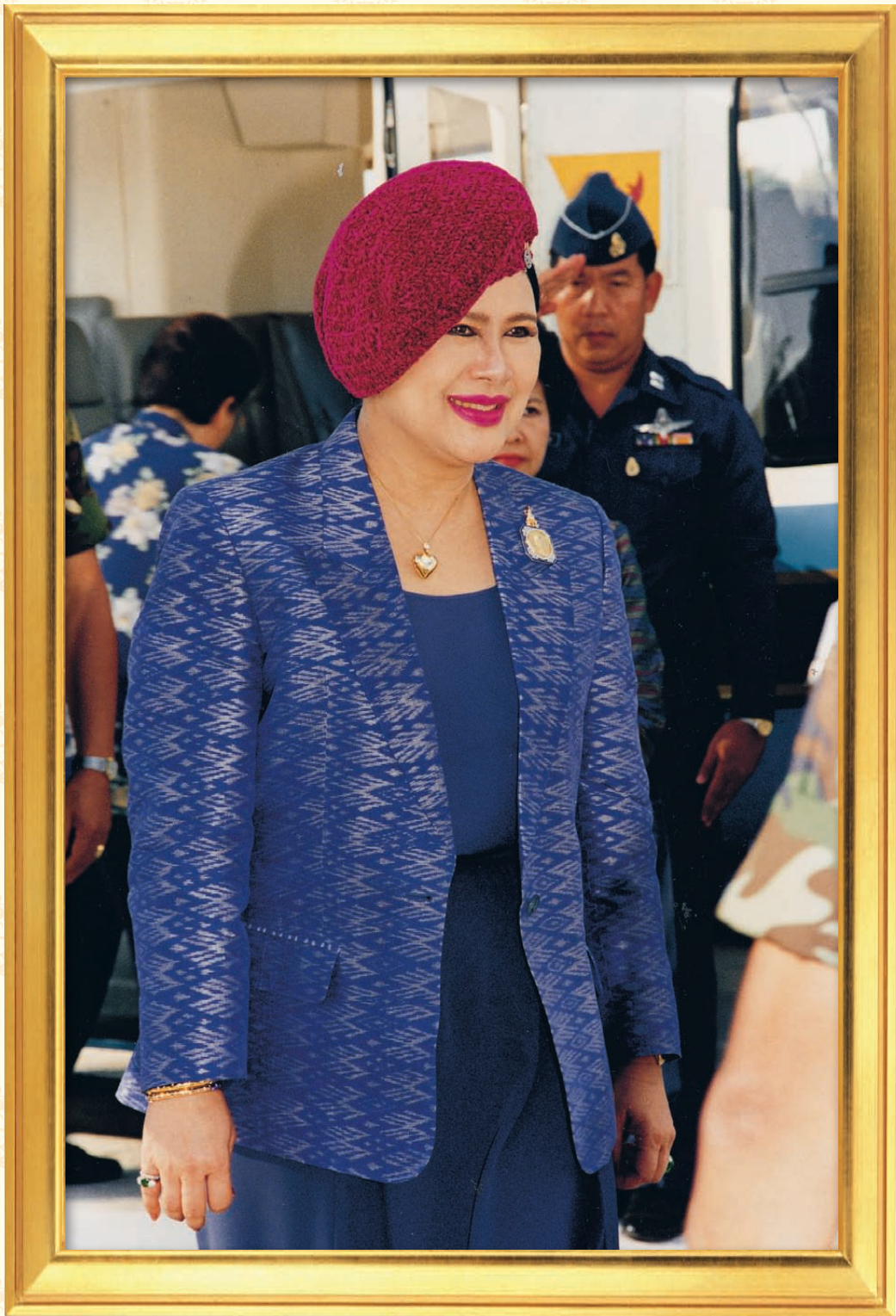

ประมวลพระราชโองการและพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สิ่งพิมพ์สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘

จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-235-205-8

สงวนลิขสิทธิ์โดย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษทอง ทองทรงสุ

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล

นางพัชราภรณ์ อินทรียงค์

นางอจจิมา จันทรสุวานิชย์

นางสาวอรนุช ศรีนนท์

ผู้วิจัย

ดร.ชัชพล ไชยพร (ผู้วิจัย)

นายศิริธัช ศิริชุมแสง (ผู้ช่วยวิจัย)

นายเกษิตศ สืบโฮม (ผู้ช่วยวิจัย)

ผู้ประสานงาน

นายณพพร บุญแก้ว

นางสายใจ แจ่มจิรวรรณ

นางสาวนันทน์ นันทกิจ

นางสาวศรดา นิยมพงษ์

ออกแบบรูปเล่ม

นางสาวไฉพร ตะสูงเนิน

พิมพ์ที่

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

๓๗๖ ถนนชัยพฤกษ์ แขวงคลองจั่น เขตคลองจั่น กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๒ ๕๐๐๐, ๐ ๒๕๕๒ ๑๐๑๐

โทรสาร ๐ ๒๔๓๓ ๒๗๔๒, ๐ ๒๔๓๔ ๑๓๕๕

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี